351

Arbuștii de vanilie

GEORGES LIMBOUR

Georges Limbour (1900—1970) străpunge mantia aparentă a lucrurilor căutînd, în perfectă concordanță cu canoanele suprarealismului, îngemănarea realului cu imaginarul, a comunicabilului cu incomunicabilul, a trecutului cu viitorul, într-o formă ce se impune prin originalitatea ei.

Colecția GLOBUS

EDITURA UNIVERS

17

GEORGES LIMBOUR

ARBUSTII DE VANILIE

GEORGES LIMBOUR

Arbuștii de vanilie

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu; Ilustraţia: Mircea Muntenescu

GLOBUS

Georges Limbour

ARBUŞTII DE VANILIE

Traducere şi prefaţă de
VALENTIN ATANASIU

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1980

PREFAŢA

Un văl de tăcere s-a ţesut în jurul scriitorului francez Georges Limbour ; şase romane, un volum de povestiri, o piesă de teatru, o operă bufă, cîteva studii despre pictura modernă par insuficiente în faţa criticii literare.

Şi totuşi, ici şi colo, vălul se destramă ; în Dictionnaire des Oeuvres Contemporaines (Dicţionarul operelor contemporane), editor Lafont-Bompiani, sînt analizate cîteva din romanele sale ; Maurice Nadeau îi consacră o pagină în Le Roman français depuis la guerre (Romanul francez după război), poate mai mult datorită contingenţei, dealtfel efemere a autorului cu mişcarea suprarealistă şi consideraţiei manifestată de Max Jacob. Acelaşi autor îl menţionează pe Georges Limbour cu ocazia afilierii lui la mişcarea suprarealistă în 1924, odată cu organizarea oficială a grupului în jurul lui André Breton, Manifeste du Surréalisme (Manifestul suprarealismului). Limbour pozează — nu are decît 24 de ani — alături de ceilalţi suprarealişti în primul număr al revistei „Revoluţia suprarealistă“, iar al doilea număr anunţă apariţia volumului său de poeme Soleils bas (Sorii joşi), titlu-program ostentativ care se înscria pe linia blasfemiei aruncată de unii suprarealişti asupra lui Anatole France.

Primul entuziasm odată trecut, Limbour se îndepărtează de mişcare şi, în 1929, în plină criză a suprarealismului, îl regăsim în termeni reci cu André Breton care, profitînd de tăcerea lui Limbour la scrisoarea ce-i fusese adresată în vederea precizării ideologiei sale, îl excomunică cu o violenţă insultătoare. Era prea mult pentru blîndul şi visătorul Limbour. Semnătura lui pe un pamflet tăios adresat lui André Breton, „Un cadavre“, marchează ruptura definitivă de mişcarea suprarealistă. Limbour, al cărui nume fusese citat alături de cel al lui André Breton în Manifestul suprarealismului ca cel ce-a dat dovadă de „suprarealism absolut“, abandonînd fronda, cuminţit şi maturizat, întoarce, poate cu nostalgie, o filă din jurnalul vieţii şi carierei scriitoriceşti. Pe prima pagină sînt deja înscrise cîteva coordonate care ar putea să-l fixeze pe scriitorul de mai tîrziu : refugiu în poezie, în poetic, abandonul în universul visului, al feeriei, tentativa de a evada din locul care ar încerca să-l încătuşeze, prezenţa permanentă a morţii.

Limbour ar vrea să străpungă mantia aparentă a lucrurilor, să păşească dincolo de senzaţie, să exprime prin cuvinte „ceea ce nu poate fi numit, ce nu poate fi gîndit“, dar cuvîntul este neputincios dacă nu este însoţit de ritm, dacă nu devine cuvînt poetic. Aşa cum Gérard de Nerval căuta să pătrundă în lumea fabuloasă a visului forţînd uşile ce-l claustrau într-un spaţiu prea strîmt, aşa cum suprarealismul căuta un punct al spiritului în care să îngemăneze realul cu imaginarul, comunicabilul cu incomunicabilul, trecutul şi viitorul, viaţa şi moartea, Limbour conferă cuvîntului puteri magice, de vrajă. El nu anihilează realitatea înlocuind-o cu o lume fantastică, ci strecoară elemente fictive transformînd-o într-o realitate fictivă, sublimată : „Dacă o povestire imaginară, spunea el, nu tinde spre realitate, ea nu mă interesează“. Scopul lui, afirma Michel Leiris, prefaţatorul ediţiei din 1972 a volumului Soleils bas, este să „dubleze o realitate goală cu o lume inventată“. Această dedublare nu reprezintă o suprapunere de lumi distincte ci o contopire mirifică între ficţiune şi real, într-o plămadă în care ficţiunea păleşte în contact cu realul, iar acesta, la rîndul lui, contaminat, îşi pierde realitatea. Absurditatea existenţei unui cal la Veneţia, Le cheval de Venise (Calul din Veneţia), face ca fantasticul cal să capete dimensiunile unei opere de artă cu atît mai stranie cu cît imită realul. Atît Veneţia cît şi calul se prezintă ca două realităţi distincte. În clipa în care scriitorul îşi plasează calul real în Veneţia reală, aceste două elemente reunite încetează să mai aparţină realităţii devenind fantastice în ţesătura care le ţine prizoniere.

Lumea ce se înfiripă pe măsură ce condeiul aleargă pe hîrtie este o lume a poeticului, creată de cel pe care Limbour îl numeşte „un hoţ de foc, un demiurg“, La chasse au mérou (La prins peşte). Puterea creatorului zămisleşte cu îndrăzneală o lume a cuvîntului magic zidită între filele cărţii, o lume în care păşim cu sfială prin porţile ce se deschid la un semn neştiut şi nevăzut al vrăjitorului. Dar cine este omul Limbour ?

Născut odată cu secolul nostru, Georges Limbour îşi petrece copilăria în jurul portului Le Havre. Cu respiraţia tăiată, copilul contemplă tulburat forfota neobosită a oamenilor, a lucrurilor care vin de „dincolo“ şi pleacă „acolo undeva“, vapoarele care se leagănă cu cochetărie de-a lungul cheiurilor, într-o mişcare de continuă invitaţie, valurile mării zdrobindu-se neputincioase de un ţărm ce nu se lasă copleşit, înfrînte în elanul lor, în frămîntarea lor. Totuşi victoria este a lor. Copilul

pipăie stropii răcoroşi ce i se preling pe faţă, respiră cu nesaţ miresmele mării, se apropie fascinat de zbuciumata masă lichidă, îşi întinde braţele ca răspuns al unei chemări nerostite, părăseşte încet, încet, solul ferm, se simte mai uşor, mai liber. Marea, ruşinată în dorinţa ei de posesiune, se retrage, aşteptînd ca mugurele voluptăţii să înflorească şi să înflăcăreze sufletul copilului încă neştiutor.

Îşi face studiile superioare la Paris, pregătindu-şi licenţa în filozofie cu Raymond Queneau, Armand Salacrou, Jean Dubuffet. Dar e tot mai mult atras de literatură şi pictură. Mai tîrziu îi va consacra două studii din Dubuffet, unul dintre principalii apărători ai artei brute ce se situează în afara tendinţei artei contemporane.

După ce intră în învăţămînt, nu mai rezistă la chemarea meleagurilor îndepărtate. Pînă la izbucnirea războiului, Limbour va călători febril, căutîndu-se mereu în alt decor. Scurtele şederi la Paris nu fac decît să-i hrănească şi mai mult dorul spre acel „în altă parte", printre acele parfumuri suave, misterioase, ce deschid porţile unei lumi tainice, plină de făgăduinţe. Acum marea se dezlănţuie frenetic şi-l cuprinde în mrejele ei, în învolburarea nuanţelor de culori ce dansează pe creste de val, în dansul neastîmpărat ce-l poartă cu dragoste spre alte mări şi ţări, „marea rîde şi cîntă şi corpu-i freamătă şi răspîndeşte în oraş furia simţurilor ei" (Le cheval de Venise). Limbour va savura mişcarea perpetuă spre necunoscut printr-un spaţiu deschis, fără de sfîrşit, brăzdat deopotrivă, într-o îngemănare deplină, de undele realului şi de cele ale visului. Ca să se deplaseze în voie, ca să simtă numai propria-i mişcare, călătorul vrea ca spaţiul ales să fie nemişcat, să nu-i tulbure realitatea pe care el şi-o clădeşte în conformitate cu capriciile spiritului. În momentul în care spaţiul refuză să se mai lase străbătut de paşii străinului, cînd începe să trăiască pentru el însuşi, cînd valul visului se deşiră într-o dureroasă sfîşiere, cînd călătorul se regăseşte brusc, lucid, abia atunci trebuie să-şi facă bagajele, să se pregătească pentru o altă călătorie. Această fuziune, reversibilitate între real şi fictiv e remarcată de autor la un personaj din romanul La chasse au mérou, „toate aventurile lui trecute erau ca şi cum le-ar fi visat şi acelea pe care le visase erau ca şi cum le ar fi trăit".

Visul aparţine existenţei umane pe care o întregeşte, o prelungeşte dincolo de frontierele realului. A trăi este totdeodată a trăi şi în vis.

În această perioadă publică un volum de povestiri L'Illustre cheval blanc (Ilustrul cal alb), romanul Les vanilliers (Arbuştii de vanilie) pentru care primeşte premiul Rencontre şi La pie voleuse (Coţofana hoaţă). Prima povestire din volumul Actorul din Lancashire sau Ilustrul cal alb, scrisă în 1923, în perioada în care Limbour participa la mişcarea suprarealistă, se remarcă în opera sa prin predominanţa elementelor fantastice. Fantasticul irupe în realitate. De aici, actorul îşi va procura un cal alb pentru piesa în care va juca, un cal ce va sta în culise şi „va căpăta muzică, flori şi zahărul trandafiriu al lumii electrice". Pe un ton batjocoritor, puţin vulgar şi destul de incoerent, actorul îşi va expune prologul în faţa spectatorului. Calul alb este o tentativă de a depăşi o realitate strîmtă, de a vedea „dincolo", de a sesiza o supra realitate. Dar calul capătă proporţii de legendă — scos din măruntaiele pămîntului, adus la suprafaţă în cetate, calul troian îl calcă mîndru în picioare pe perfidul Albion, nesăţiosul moloh modern care înghite colonie după colonie. Revolta actorului e neputincioasă ; doboară calul cu un foc de revolver, se întoarce în mansarda lui păcătoasă, deschide gazul, se

întinde pe pat şi gîndul îl poartă la plastronul alb de flori sub care va zăcea în dricul negru şi lustruit.

Este interesant de remarcat că fantasticul prezent în cele trei povestiri din volumul *Calul alb* se iveşte brusc într-o lume reală a cărei organizare o zdruncină : „orice raport fantastic, afirmă R. Caillois în *De la basm la povestirea ştiinţifico-fantastică*, distruge un echilibru preexistent, o stare anterioară de armonie şi stabilitate, înlocuită printr-un echilibru ce i se substituie şi care deschide posibilitatea unei noi rupturi".

În cele două povestiri amintite, *Ilustrul cal alb* şi *Calul din Veneţia*, după ce a minat realitatea, rupînd lanţul coerenţei prin introducerea elementului fantastic, Limbour restabileşte echilibrul, distrugînd fantasticul printr-o mişcare rapidă a baghetei magice, omorîrea Calului alb şi dispariţia Calului din Veneţia.

Trecerea reversibilă de la realitate la o realitate fantastică aminteşte descrierile flamandului Franz Hellens care, precedînd pe suprarealişti, numea visul „viaţă secundă" sau „viaţă visată". Fantasticul este secretat de însăşi realitatea care-l exhibă şi-l retrage după bunul ei plac.

Marcel Schneider în *Discurs asupra fantasticului* analizează fantasticul ca o necesitate a existenţei umane care nu se poate mulţumi cu raţionalul. „Fantasticul se manifestă în noi printr-un fel de a simţi şi de a dori". Există fără să ocupe o anumită întindere, „ca un acord muzical".

Romanul *La Pie voleuse (Coţofana hoaţă)*, apărut în 1939, cuprinde două părţi : partea întîi, scrisă în 1936 şi partea a doua, adăugată ulterior. În partea întîi acţiunea se desfăşoară într-un sat de pescari unde nimeni şi nimic nu părea să-i tulbure liniştea şi totuşi o coţofană rănită, îngrijită de o fată, îi aduce acesteia, rînd

pe rînd, diferite obiecte furate : o oglindă, un inel, un cercel etc. De teamă să nu fie descoperită, fata ascunde obiectele în aluatul brutarului, însă totul se descoperă şi sătenii omoară cu sălbăticie coţofana hoaţă. Totul reintră în normal, echilibrul se restabileşte. Prezentul a alunecat deja spre trecut ; amintire, vis, există oare vreo diferenţă ? „De ce amintirile unor întîmplări reale ar fi mai frumoase decît amintirile unor visuri... ce importanţă are dacă lucrurile s-au întîmplat într-adevăr ?" Trecutul înghite într-o mişcare ireversibilă, fără deosebire, plămada în care s-au contopit realitatea şi visul. Ce mai putem distinge din ce-a fost ?

Partea a doua, scrisă după călătoria scriitorului în Spania sfîşiată de războiul civil, marchează trecerea de la eşecul unei aventuri individuale, la tentativa şi eşecul unei acţiuni colective. Satul distrus de forţe criminale ne reaminteşte de tragedia poporului spaniol îngenuncheat de forţele fasciste interne şi externe. Deşi povestirea se desfăşoară într-un cadru imaginar, masacrarea sătenilor, bombardarea satului, organizarea rezistenţei armate în faţa invadatorului sînt tot atîtea elemente extrase dintr-o realitate cunoscută de scriitor. Deasupra ruinelor fumegînde din sufletele şi corpurile zdrobite se înalţă o licărire de speranţă ce se alătură sfios, dar ferm, imnului de credinţă într-o victorie chiar îndepărtată a forţelor republicane spaniole, imn intonat de personajele lui André Malraux în *Speranţa*.

Spania. Sub soarele arzător, pe drumuri nesfîrşite de ţară, în albul prafului şi al luminii, un student din Salamanca, cu o desagă sărăcăcioasă se îndreaptă spre Marea Mediterană (*La prins peşte*). Ajuns în Cartagina, se grăbeşte să intre în port, să scape de uscat, să dea la o parte perdelele care-i ascundeau lumea adîncurilor, „imens palat fluid", „rîdea acolo jos arătîndu-şi rotunjimile umă-

rului în decolteul îndepărtat al unui promontoriu", marea, „coş ce se leagănă de un fir de stea". Fremătînd de dorinţă, nerăbdător să plonjeze în subteranele palatului de cleştar, se apleacă peste barcă şi mîngîie drăgăstos „pielea satinată" a apelor. O săritură, o spărtură, o suprafaţă unduitoare ce separă două lumi, universul basculează şi „imense preerii se desfăşurau sub mine, felurit iluminate, după adîncimea lor, cu lumini ce nu erau nici ale amurgului, nici ale zorilor ; haosuri de stînci înaintau, filtrînd prin luminatoare licăriri izvorîte din adîncuri". În La chasse au mérou întîlnim o lume fascinantă ce ţi se lipeşte de corpul gol şi te îmbrăţişează sufocant, unde umbrele se pierd în întunecimi săgetate de iradieri colorate şi calde.

Imaginarul se retrage, se eclipsează, făcînd loc realului, senzorialului ; pagini însorite ce exaltă bucuria de a trăi într-un mediu ce te primeşte cu căldură, în acel spirit al Mediteranei atît de îndrăgit de Jean Giono, Albert Camus, pagini ce tresaltă în răsuflarea umedă şi caldă a mării în care însuşi creatorul lor se va scufunda într-o zi pentru totdeauna.

În această Spanie demult îngenuncheată, planează umbra Dictatorului, a Marelui Inchizitor care cere tot mai multe închisori pentru pescarii ce sondează mările cu undiţele lor, care anatemizează cărţile, care-şi înalţă braţele spre cer în ruga lui sîngeroasă. Şi totuşi în lumea aceasta înroşită de sîngele vieţii se infiltrează suave şi mlădioase arabescuri din fumul ţigărilor de foi din Havana ce poartă scînteia revoluţiei cubaneze.

Cu Arbuştii de vanilie iată-ne călătorind în pădurea tropicală, spre o insuliţă pierdută din mările Sudului. Universul cărţii se deschide cu o pagină extrasă din Studii asupra naturii umane de Mecinikov, în care se relatează povestea păstăii de vanilie. Pe această canava

ştiinţifică, autorul brodează un roman al sensibilităţii şi amărăciunii, al căutării şi al eşecului, al sterilităţii unei vieţi. Un suflet chinuit şi un arbust fără rod, iată personajele principale ale romanului. De Bonald, un om sfîrşit, care-şi tîrăşte existenţa ici, colo, urmărind docil, resemnat, bagheta regelui ciocolatei, fericit într-un fel că nu el trebuie să-şi aleagă drumul, purtat de oameni şi de soartă. Sleit, căutînd zadarnic noi resurse pentru atotputernicul Van Houten, lasă în urma lui răni deschise ce-şi cască inutilitatea spre cerul fierbinte şi nepăsător, părăseşte mormîntul soţiei lui ca şi cum i-ar fi fost frică de ceea ce se ascundea în pămîntul jilav şi străin, ca o remuşcare ce-i măcina fiinţa.

Închisă în camera ei, lîncezind bolnavă într-o atmosferă înăbuşitoare, printre lucruri vechi ce-i aminteau o existenţă irosită, îşi petrece ultimele clipe în căutarea parfumului misterios ce-i tulbură simţurile. Ameţită, caută să descopere cu înfrigurare într-un sertar sursa aromei tulburătoare : păstaia de vanilie, uitată printre atîtea resturi îşi destăinuie existenţa aceleia ce l-a descoperit : „Era aici parfumul, întins liniştit ca un animal necunoscut, adormit în blana sa caldă..."

Primul capitol al cărţii pluteşte în parfumul bogat care, după ce se apropiase de ea „într-o desfăşurare capricioasă de fluviu vagabond", dispare complice odată cu ea, impregnat de corpul ei pustiit de febră.

Roman poetic ce dezvăluie, aşa cum spune G. Picon „o lume ce este o întrepătrundere de gusturi, de culori, de sunete şi arome". O carte ce ni se oferă gingaş, ca o floare pe care o iei cu băgare de seamă să nu-i rupi tulpina, să nu-i scuturi polenul de un galben cald, asupra căreia te apleci ca un omagiu ca să-i respiri aroma ce se ridică nevăzută din adîncurile florale.

Dacă în Arbuştii de vanilie personajele sînt prezentate la persoana a III-a de către autorul care se fereşte să intervină în desfăşurarea naraţiunii, situîndu-se pe poziţia romancierului realist obiectiv, în cel de-al doilea roman al traducerii de faţă Bridge-ul doamnei Lyane, Limbour adoptă tehnica pluralităţii punctelor de vedere. Unele capitole relatează naraţiunea din punctul de vedere al unui personaj central (doamna Lyane, Elsa, pianistul, studenta, doamna Raffa) ce vorbeşte la persoana a III-a, iar altele ne prezintă o alternanţă a punctului de vedere al unui narator „eu" cu acelaşi personaj prezentat la persoana a III-a. În capitolul al VIII-lea, naratorul „eu" (Lyane) alternează cu un alt narator „eu" (Raffa), alternanţă redată prin jocul caracterelor normale şi cursive.

Romanul ne apare ca o vastă scenă pe care lumina reflectoarelor îmbrăţişează rînd pe rînd personajele, scoţîndu-l pe narator în prim plan. Monodia autorului face loc polifoniei personajelor. Fiecare „eu" îşi exprimă punctul de vedere asupra celorlalte personaje şi asupra evenimentelor, contribuind în acelaşi timp la desfăşurarea acţiunii. De multe ori imaginea prezentată de „eu" nu se suprapune peste imaginea făurită de un „el", „ea" sau de un alt „eu", exprimîndu-se astfel subiectivismul personajelor.

Numeroase puncte de suspensie, scurte sau lungi din monologul pianistului, relevă zbuciumul sufletesc, gîfîiala timidităţii, a complexului de inferioritate, a gestului neputincios, a unei vieţi irosite în baruri, în spatele unui pian, lovind în clape pînă la istovire : „Acum turbez. Gîndirea mea e neputincioasă în faţa gîndirii lui. Sînt ocazii cînd nici vanitatea nici dispreţul nu-ţi permit să te situezi deasupra celorlalţi. Te dai bătut, batjocorit. În faţa mea el e puternic ca destinul, nepăsător, fără prihană. Voinţa mea e neputincioasă ! Va cîştiga totuşi, l-aş insulta, aş răsturna tabla de şah, l-aş lovi !... Cu dinţii rupe o ţigară de foi, scuipă din nou."

Personajele evoluează în jurul unui pivot reprezentat de barul doamnei Lyane şi de masa de bridge. Viaţa li se scurge în acţiuni mărunte, istovitoare prin plictiseala şi monotonia lor : „Sunetul de goarnă se înalţă ca un geamăt de animal, un strigăt de disperare sau de adîncă plictiseală se propagă ca un căscat... şi un ecou prelung îl continuă în sufletul ei". Barul „Automatic" — personaj ce se declanşează la introducerea unei fise, se consumă pe loc într-o dăruire inconştientă, frîntură de viaţă aruncată nepăsător pe masa de bridge ; gest nevolnic, ridicare din umeri, scrîşnet de dinţi, gîlgîit de furie neputincioasă, „timpul cîntă în fluierul cu care suflă carnea, umflă pungile de sub ochi". Epuizare, îmbătrînire, viaţa ce pîlpîie anemic, se stinge din lipsă de aer. Către cine să te îndrepţi ? Pe cine să te sprijini ? Cui să-i întinzi mîna ? Te uiţi în jur şi vezi aceleaşi chipuri livide, stoarse, buimace, căutîndu-şi un loc în propria lor existenţă. Cine răspunde la întrebările lor, cine le spulberă angoasele ? Nimeni. Umerii cad, descurajarea şi resemnarea îşi pun pecetea pe un suflet ce sună a gol... „În nişa sa întunecată (cutia de scrisori) timpul doarme şi se hrăneşte cu neliniştita nerăbdare a oamenilor. Acolo s-au retras toate gîndurile, oamenii vin să cheme la gura acestei prăpăstii, dar răspunsul, răspunsul nu va veni niciodată... În cutie e un diavol şi el trebuie să dea răspunsul !"

Omul caută cu înfrigurare mereu cîte ceva. Fie că găseşte, fie că nu va găsi, rămîne să caute pînă la moarte. Căutarea e ca o nelinişte ce-l frămîntă, ce nu-i dă pace, ca o promisiune de fericire. Pe podurile Budapestei doamna Lyane se apleca cu nostalgie „deasupra

fluviului cîntat de atîția poeți, evocat de atîtea valsuri". Ce căuta ea oare ? Ar fi vrut să regăsească un crîmpei din tinerețea-i irosită, din „iubirile atît de vulgare..." Zadarnic. O încercare de avînt, o răbufnire în sus, gravitația nu poate fi înfrîntă de un trup nevolnic : „Doamna Lyane visa să culeagă o ramură pentru noua sa fiică, scumpa ei, draga de Elsa... Oh ! de-ar putea să se întoarcă și ea în seara aceasta cu ramura în mînă ! Dar zidul era prea înalt, corpul ei prea greu..." Poate să înainteze numai pe trotuar, pe cărări deja bătute, în mulțimea anonimă și întotdeauna în același sens cu ceilalți. Dar cei ce mergeau împotriva legii, împotriva sensului, erau cei îndrăzneți, cei liberi, cei frumoși, cu fețele luminate de blînda primăvară : „Și așa cum își ridicau fruntea în seară, erau mai drepți, mai mîndri, cu un mers mai nobil decît cealaltă omenire fără chip, cea care respecta sensul".

Înăbușindu-se în brațele neputinței cancerului, caută o mlădiță care să-i cînte „o melodie de speranță", o ramură a familiei care să-i asigure continuitatea, să-i preia moștenirea, să-i reînnoiască existența, un micuț care să-i întindă brațele drăgăstos, un chip luminos de copil neștiutor.

Elsa caută bărbatul cu ramura în care pulsa seva primăverii, elixirul natural ce-ar putea s-o înviorеze, să dea un sens existenței sale. Imposibil. Totul eșuează : „Acum n-avea rost să mai spere că bărbatul acela va reveni". Și pentru ea, fluviul „cu franjuri de reflexe" este o permanență reconfortantă în singurătatea ei. Ceva care există mereu acolo jos, mereu altul și totuși același, o constantă în devenirea ei, o chemare și un răspuns : „dar pentru că era singură, avînd drept tovarăș numai pe cel pe care-l dorise într-adevăr, fluviul era acum țelul ei !"

Pianistul era obsedat de sunetele unei melodii pe care voia s-o capteze, s-o înlănțuie între gratiile portativului, să exprime bucuria și suferința, o melodie care să izvorască din el, expresie a forței dragostei sale.

Prezicătoarea Raffa, cu pielea zbîrcită, cu pungi sub ochi, fixează neclintită sfera de cristal de pe măsuța de abanos. Răscolește timpul, se încurcă în filamente invizibile, încearcă să oprească desfășurarea vijelioasă a imaginilor, caută să distingă ieri de azi, de mîine. Cristalul rece și strălucitor refuză în nemișcarea lui batjocoritoare să dea la iveală taina mecanismului timpului.

Roman al eșecului, al singurătății individului în forfota unui oraș mare ale cărui tentacule zdrobesc existența umană, roman al aspirației spre frumos înăbușită, al speranței strivite, al ramurii ce se înalță prea sus, al fluviului ce șerpuiește prea jos. Totuși, pe ultimele pagini ale romanului se așterne drăgăstoasă o rază de soare de dimineață, izvorîtă din bezna nopții, o rază ce mîngîie și sărută capul însîngerat al pianistului, zdrobit de oameni. Aproape de marele salt aude o melodie nouă care urcă din adîncurile pămîntului, simfonia bucuriei și a victoriei asupra silniciei : „mîine viața va fi minunată, fericirea va curge în valuri".

Ca și în celelalte opere ale sale, în ciuda diversității stilului, a manierei de interpretare a realului, a abordării imaginarului într-un context realist, regăsim note care alcătuiesc un registru muzical și poetic al căutării individuale, al singurătății și eșecului tentativei, al înălțării spre frumos, al descătușării de constrîngere, al bucuriei existenței într-un mediu propice înfloririi personalității, al zîmbetului cald ce spune „DA" vieții.

VALENTIN ATANASIU

ARBUȘTII DE VANILIE

I

În multe țări tropicale există o orhidee pe care omul o cultivă de o jumătate de secol: vanilia, al cărei fruct emană unul din cele mai gingașe parfumuri.

Altădată, omul se mulțumea să culeagă păstăile sălbatice ale vaniliei, liană din pădurile Mexicului și Americii de Sud. Dar întrebuințarea ei la parfumarea ciocolatei a făcut necesară cultivarea artificială a arbustului de vanilie. În acest scop, planta a fost transportată în mai multe țări calde unde a putut să se aclimatizeze. Acolo creștea foarte bine și avea numeroase flori, dar niciodată nu făcea fructe, singurele aromate. Deoarece problema sterilității arbustului de vanilie prezenta un vădit interes practic, oamenii au început să-i cerceteze cauza și iată ce-au aflat. Floarea rămîne sterilă pentru că organele ei de reproducere nu vin în contact. Pe aceeași floare se dezvoltă într-adevăr pistiluri și stamine, dar între ele se interpune o lamelă care împiedică fecundația. După această constatare, cineva a avut ideea ca, printr-un procedeu artificial, să transporte polenul florii arbustului de vanilie pe stigmatul pistilului

și astfel să facă ceea ce se numește fecundația artificială. Un tînăr sclav negru, Edmond Albuis, locuitor al insulelor Réunion, a descoperit în 1841 un procedeu practic pentru a pune în contact organele de înmulțire ale arbustului de vanilie, ceea ce a dus la o mare extindere a culturii acestei orhidee în multe țări. Într-un anumit moment al dezvoltării se introduce un vîrf subțire de bambus sau mai simplu, un dinte de pieptene în arbust și în scurt timp sînt fecundate un număr mare de flori care dobîndesc proprietatea de a produce păstăi perfecte.

MECINIKOV, *Studii asupra naturii umane.*

Stătea acum tot timpul lungită pe pat, într-o rochie albă ce părea că arde pe trupul ei înfierbîntat. La fereastră, pe perdeaua cadrilată ca o canava de tapiserie, fluturii mexicani își lăsau secrețiile ca niște broderii încărcate, iar țînțarii, care-și treceau picioarele lungi prin țesătură, nu le mai puteau scoate și se uscau în această capcană.

Uneori se ridica în coate, scăpînd cartea, își întindea gîtul, ridicînd capul într-un ușor zigzag de pirogă, urmărind emanațiile împrăștiate ale unui parfum misterios care de o săptămînă dădea tîrcoale prin cameră; ochii mari deschiși căutau să prindă invizibilul. Niciodată nu respirase un miros atît de plăcut nici în magazinele din Europa, nici în pădurile tropicale. Acum, parfumul nu se mai ferea, plutea în jurul ei, numai pentru ea, căci celelalte, desprinzîndu-se

din vînt și din soare, nu-l simțeau. Era poate o halucinație.

Nu mai putea sta la pian, dar insista să fie lăsat mereu deschis, iar acesta îi arăta rictusul lung de fildeș îmbătrînit, de unde poate se înălța acea mireasmă de balsam. Afundîndu-se într-o gură enormă, întunecoasă și arzătoare, într-o floare tropicală veninoasă și roșie, privea cum mureau scarabeii și unduiau omizile pe dinții îngălbeniți și morți de parcă fiecare clapă ar fi fost fără nerv, plombată. Se uita cu indiferență, de departe (căci dimineața copilul își plimbase mînuța pe claviatură) la *mi*-ul uzat care se înțepenise îngropat, ca și înghițit, fără speranța de a mai ieși vreodată la lumina zilei.

Parfumul necunoscut nu-i trezea nici o amintire, nu avea un nume; cu siguranță își făcuse apariția pe pămînt ca o nouă pasăre, o ultimă floare la capătul evoluției și după ce, odinioară, a dat naștere mamutului, acum, ca un ultim suspin după o cursă cu respirația tăiată, emana numai o aromă, se apropia iar de ea într-o desfășurare capricioasă de fluviu vagabond ce-și mută albia în cîmpie, căutînd o gură, o mare unde să se verse. Chinuit de singurătate, căuta prin lume fidelitatea unei memorii în care să năvălească. Iar ea căuta, gata să ofere totul și pentru că în trecutul ei nu găsea nimic al lui, îi dăruia nebunește tinerețea ei, fericirea ei.

Își aminti de niște lucruri uitate într-un sertar din apropiere, pe care nu-l mai deschisese de ani de zile. Cu toate că nu mai era în stare să meargă, cu sînii secați ca niște saci cu cenușă găuriți de vîntul fierbinte din această țară, se

tîrî pînă la comoda stil Empire obosită de lungile călătorii pe mările capricioase. Îngenuncheată în fața mobilei își plimba din cînd în cînd mîna slabă și palidă pe fruntea nădușită, învolburată de amețeli și încercă de mai multe ori să tragă de mînerul de aramă, dar degeaba, căci marginile sertarului aproape că se lipiseră de mobilă, așa cum se sudează oasele în încheieturile unui om nemișcat. Greutatea corpului ei pe jumătate leșinat mișcă în sfîrșit sertarul, de unde se împrăștie, ca o puzderie de insecte deranjate din cuibul lor, un roi de molii plecate să cucerească lumea și parfumul. Țîșni atît de violent și de neașteptat încît ea își înfundă fruntea în maldărul de stofe și respiră adînc, golită de gînduri; pieptul i se umflă voluptuos ca și cum carnea ar fi crescut din nou pe oase și simțea pe craniu greutatea părului îmbibat de sevă în care visa să se rostogolească.

Revenindu-și în sfîrșit, își vîrî în sertar mîini nerăbdătoare. Găsi niște blănuri, un manșon din vremea iernilor de odinioară și, ca un bulgăraș de zăpadă din Europa, o bucățică de naftalină caldă, ce-și schimbase gustul otrăvit cu cel al aromei de acum ce te ispitea ca o bomboană delicioasă. Mută apoi niște bijuterii vechi ce răsunară metalic, dar ea nu mai căuta amintiri, nici panglici vechi ori hîrtii îngălbenite, căuta parfumul. Se miră găsind printre stofe atîtea insecte moarte, broscuțe uscate, pene de papagal. Istovită de atîta căutare, cu capul sprijinit de manșon, aproape culcată pe acest coșciug primitor, cu mîinile împreunate pe mănunchiuri de pene, se întreba cum oare aceste rămășițe ale unei lumi

dispărute pentru ea și pe care nu o va mai vedea niciodată, veniseră să se piardă aici.

Pe vremea cînd mai izbutea să umble prin pădure, prin pădurea imensă, pîndită de primejdii și învăluită în vrajă, din care se întorcea cu febră, aduna flori, fluturi, piei de șarpe, pene pe care le îngrămădea prin buzunare în care urcau furnicile. Se întorcea îmbibată de ploaia vegetală, de curcubeul ce cădea în pulberi din copacii semeți. Iată de ce, seara, cînd se dezbrăca, din păr și din rochie șiroiau, ca dintre filele groase și poroase ale unui ierbar, mii de rămășițe colorate asemănătoare confetilor care cad de pe haine la înapoierea de la un bal mascat. Mai tîrziu, înainte de a adormi, privea din pat cercul colorat care picta podeaua în locul gol unde fusese corpul ei. Întindea brațele slăbite, mîinile înfierbîntate spre fantoma ei de adolescentă, înălțată pe acest cerc magic, apoi le aducea pe pieptul descărnat, văzînd cu groază cum frumusețea ei vestejită se prefăcea în pulbere de flori și de insecte.

Dimineața, cînd soarele încă palid intra pe fereastră și colora din nou aceste rămășițe, cineva bătea la ușă și fetița sărea uneori într-un picior ca la șotron în cercul de pulbere. Odată chiar, copilul cu brațele încărcate de flori strălucitoare a întrebat : „Ce-i cu cercul ăsta ? E cumva praf otrăvit care se pune în jurul florilor și al ferestrelor ca să nu treacă animalele ? Ce-ai pus acolo ca să ne aperi de șerpi și de scorpioni ?“

Dar vai ! nici un cerc magic trasat în jurul ei nu o mai putea apăra, nici un praf, nici o otravă. Se întorcea spre fereastră, spre umbrele calde din

grădina în care se cufunda și se potolea legănarea frunzișului sclipitor de pe acoperiș.

Cerea să fie strînse aceste rămășițe. Dar dacă din întîmplare, mai găsea cîteva pene strălucitoare, le aduna și în corp îi năvălea o muzică îndrăcită, ca și cum în ajun ar fi dansat frenetic ca indienii și podoabele i-ar fi căzut din diadema sălbatecă.

Dar astăzi, îngenunchiată în fața comodei, prăbușită, frumoasă captivă obosită de atîtea chinuri, la picioarele stîlpului în fața căruia visase dansul indian, regăsea penele, resturile de aripi în sertarul în care le rătăcise și unde ele alunecaseră prin buzunarele blănurilor și în manșonul în care, odinioară pe cheiurile Nordului, i se zgribuliseră degetele înghețate.

Și totuși, în acest talmeș-balmeș, niște lucruri murdare și lungi, de nerecunoscut, se lipeau de pene și de blana manșonului. Căuta zadarnic ; nu, nu-și amintea să fi purtat vreodată aceste bigudiuri năclăite, atîtea bigudiuri negre și lipicioase ca niște piepteni mereu murdari. Luă unul cu scîrbă, îl îndoi între degete, îl sparse și din el se scurse o pastă groasă, mirositoare și negricioasă.

Aici sălășluia parfumul ! Simțea aceeași amețeală din vremea cînd, copil fiind, respira mirosuri noi și i se părea că în memorie i se căsca un gol, imposibil de astupat. Parfumul era aici, culcat liniștit ca un animal necunoscut, adormit în blana caldă, pe care se temea să-l trezească mîngîindu-l, dar care își înălța capul și o privea cu o familiaritate ce o speria, căci nu-l mai văzuse niciodată.

Își plimbă cu plăcere vîrful degetelor pe la nas. Ce erau bastonașele astea curioase ? Șerpi mici

îmbălsămați, omizi mari uscate, sau lacrimile acelea de sevă, lunguiețe, care atîrnă melancolic de copaci ? Nu cumva fetița le aruncase acolo mai de mult ? Luă cîteva, se ridică anevoie și se culcă din nou.

Spre seară, cînd grădina căpăta nuanța aceea de roșu aprins și lumea părea un imens gong de aramă pe care soarele lovea cu o violență infernală preludiul dansului indian, își aminti deodată de afurisitele păstăi, proaste ca cele de fasole, pe care le culegea mașinal la marginea pădurii, din arbuști cu nume necunoscut, apoi le spărgea ca să arunce bucățelele pe pălăria soțului ei care o sîcîia. Păstăile se maceraseră în oțetul timpului, în fundul sertarului cu amintiri, unde luaseră nuanța dinților stricați.

Acum, complice a parfumului ce dădea tîrcoale prin cameră, era fericită ca o vrăjitoare care a descoperit o băutură, în timp ce, mulțumit că fusese recunoscut, parfumul se retrăgea din simțurile ei obosite și dispărea discret.

Scăpat din sertar, parfumul năvălise în toată casa. Îi intriga pe soț și pe servitori care căutau să afle ce era, dar ea pretindea că nu știe nimic și-i întreba la rîndu-i. Fremătînd, nările lor adulmecau în toate părțile ; nedumeriți, servitorii deranjau din colțurile lor pînzele seculare de păianjeni pe care le lăsaseră în voia lor pînă atunci, înconjurau casa alungînd insectele din găurile pereților. Ea îi auzea dînd tîrcoale pe la ferestrele ei, șușotind pe sub ramuri și zîmbea, căci păreau să caute umbra vreunui amant misterios care-o vizita.

Într-o dimineață, De Bonald, care din cauza lipsei bolnăvicioase de curaj întîrzia pînă în ultima clipă se anunțe veștile proaste, se apropie de patul soției sale murmurînd rușinat și smerit :

— Nu ți-am spus căci degeaba te enervai dinainte, dar acum cîteva săptămîni am primit o scrisoare din Olanda. Astăzi vine Van Houten Mă duc să-l întîmpin. Odihnește-te.

Ieși repede sub pretext că deja întîrziase.

Bucata de păstaie pe care o mesteca la fel ca pe un betel ce-i înnegrea dinții se schimbă în ceva amar și o scuipă în batistă. Ah ! Acum nu mai avea deloc încredere în acest parfum suav ! Mirosul sulfului nu anunță oare apropierea diavolului ? Parfumul acesta dulceag nu se strecurase oare pînă la ea cu pasul tiptil al unui maestru de ceremonii ca să-l anunțe pe olandezul nesuferit ce dispunea de soarta lor din îndepărtata capitală europeană unde și-l închipuia învestit cu o forță mitologică ? Într-adevăr, el fusese acela care, cu ani în urmă, îi trimisese aici în această parte a Americii, unde De Bonald, la sfîrșitul fiecărei luni, redacta pentru el un raport lung ce-l costa atîta oboseală și rușine, lăsîndu-l pradă proastei dispoziții.

Se apropia gîfîind flegmatic, iar rîsul lui jovial, rostogolindu-se prin frunziș unde cîntecele servitorilor amuțiseră, ajungea pînă la ea prin ferestrele deschise. Îi auzi pașii pe coridor și De Bonald, cu chipul de o veselie silită și deja acoperit cu o sudoare de spaimă deschise ușa camerii și-l introduse pe Van Houten, strigînd :

— Iată-l pe dragul nostru rege al ciocolatei.

Maiestuos și galant, acesta se înclină deasupra patului parfumat și luă el însuși mîna pe care o sărută.

— Ce bine miroase în camera dumneavoastră, doamnă, spuse el amețit. Dacă așa miros medicamentele dumneavoastră, aș vrea să sufăr și eu de aceeași boală. Dar sînt sigur că răul acesta nu e decît o dulce lîncezeală de creolă ! Ah ! Acum înțeleg eu de ce adoratori prea discreți pun sub ferestrele dumneavoastră vase cu parfum de negăsit. Sînt chiar gelos. Dar desigur, soțul dumneavoastră nu le-a descoperit, adăugă bine dispus, dar cu un ton ușor disprețuitor, ridicînd din umeri, în timp ce De Bonald se căznea să schițeze un surîs silit și neliniștit.

Și parcă vrînd să ia spațiul drept martor al sincerității omagiului său, olandezul respira adînc, cu nările umflate ca niște bășici gata să plesnească, cu o indecență exagerată, o lăcomie zgomotoasă de mare mîncău, aruncînd priviri iscoditoare prin cameră.

— Ah ! domnule Van Houten, răspunse ea surîzînd amabil, ca și cînd l-ar fi așteptat cu nerăbdare, veniți tocmai la timp să ne scăpați de parfumul acesta. Ne amețește ! Uitați-vă la soțul meu, va trebui să ia niște cașete să nu-l mai doară capul.

— Oh ! Cît despre asta, odată ce mă rugați dumneavoastră, fiți sigură că voi ști să-l descopăr. Este un parfum bun de pus în cratiță. Îmi amintește de niște vremuri de demult cînd făceam vizite matinale logodnicei mele și o găseam culcată printre valurile de dantelă albă din camera ei în care mai rătăcea o aromă fină de

ciocolată. Mi se părea ceva mai minunat decît balsamul de Peru și smirna.

— O să ni se facă rău. Nu pot să sufăr aroma asta grea și catifelată ca niște fluturi de noapte grași și unsuroși. Se agățau de perdelele logodnicei dumneavoastră ?

— Da, și ea era deja dolofană ca o gîscă bună olandeză.

— Ei bine, vreți să spuneți că mireasma noastră care vă amintește lucruri plăcute seamănă cu cea din cacaoa dumneavoastră ? întrebă ea puțin decepționată.

— Aș putea spune că sînt mai mult decît surori, sînt chiar gemene. Ah ! Nu sînt parfumuri savante și orientale, bune pentru delicați și rafinați, dar care nu excită nervi tari ca ai mei. Nu, măcar pe astea le înțeleg și iată norocul nemaiauzit al destinului meu. Ele emană o lăcomie pe care o veți găsi vulgară, dar sînt mirosuri comestibile și foarte digestibile care vă încîntă cerul gurii și nasul și vă ațîță stomacul într-un mod plăcut. Din celelalte, n-ai putea să pui o picătură pe o bucată de zahăr fără să vomiți. Dar pe ăsta, dacă îl îmblînzim, schimbăm complet cărțile de bucate.

— Ah ! suspină ea cu un aer ofensat, speram ca admiratorii mei să fie mai presus decît niște bucătari.

— Bineînțeles, sînt prinți indieni, numai că n-au ca noi simțul practic. Puteți să mă credeți pe cuvînt, un asemenea cadou e mai prețios decît o nestemată.

— Ei bine, vi-l ofer la rîndul meu, domnule Van Houten, veți putea să-l căutați pe sub copacii aceia cu flori roșii.

— Vă mulțumesc din toată inima și o să spun să vi se aducă în schimb un „Chypre" delicat din Vera Cruz cu care să vă parfumați părul, un păr atît de înmiresmat de felul lui și care, probabil că lasă un parfum suav pe mîinile care-l mîngîie.

Stînjenită, își retrase capul pe pernă, temîndu-se ca nu cumva părul să o trădeze prin excesul indiscret de parfum, dar olandezul nu mai insistă și rîsul lui sacadat semăna cu trei asteriscuri care marcau sfîrșitul unui paragraf galant și brusca revenire la firea lui obișnuită.

— Ei bine, spuse, întorcîndu-se spre De Bonald, acum, la treabă, prietene. Simt cu fler de polițist că vom descoperi parfumul și asta va însemna o nouă avere. Vom parfuma ciocolata mea, vom face prafuri și creme, am să trimit o mostră la Stathouder care o să-ți împodobească pieptul de decorații. Desființăm lămîia, detronăm floarea de portocal.

— Mergeți s-o detronați la bucătărie, spuse ea deodată. Veți găsi acolo vase pentru aromele dumneavoastră comestibile.

— Asta-i ! exclamă Van Houten luîndu-l pe De Bonald înviorat de această diversiune care mai amîna ceasul socotelilor și care nu știa că parfumul se învolburase ca un vîrtej deasupra unei prăpăstii nemiloase în care fericirea și rațiunea sa se vor prăbuși de-a lungul unor ani de suferință.

— O să caute mult și bine, proștii, murmură ea.

Fetița se apropie și se așeză pe marginea patului.

— Stai, Jenny, fetița mea, iată ce miroase așa de frumos, șopti mama. Un parfum comestibil.

Se ridică și luă de sub pernă ultima păstaie care-i mai rămăsese.

— Ascunde-o bine. Să nu spui la nimeni, mai ales lui Van Houten.

Nu mai avea putere să scotocească în sertarul răvășit. Jenny mișcă blănurile, zornăi brățările vechi ; din toată prada adunată prin pădure nu mai găsea decît niște pene ușoare pe care, suflînd, le făcea să zboare. Întinse mamei bucățica de naftalină, bulgărele de zăpadă îmbibat de parfum din Europa înghețată. Mama o băgă în gură ca pe o bucată de zahăr muiată într-o esență delicioasă. Vroia s-o sugă, dar dinții ei nerăbdători o sparseră cu un zgomot sec și-o ronțăi.

*
* *

În timp ce Van Houten mai căuta încă de unde venea parfumul acela stăruitor, bolnava se stingea sleită de febră. Cobora în moarte ca într-un pîrîu puțin adînc ce-i răcorea trupul înfierbîntat și deja parfumat.

De Bonald cutreieră îndelung pe sub copaci ca să caute un loc primitor unde să sape mormîntul primei sale himere, căci odinioară își iubise soția cu o dragoste romantică și nebună, pe care o credea veșnică, dar care se ofilise în plictiseală și zbucium reciproc. Voința lui se prăbușise și nu-și putea stăpîni lacrimile ce i se amestecau pe față cu sudoarea provocată de mers și de neliniștea stîrnită de prezența deprimantă a olandezului. Dorea să fi murit într-o clipă mai liniștită a singurătății lor, cînd ar fi putut fi el însuși, iar Europa, acest Olimp îndepărtat unde zeii dispun de destinele oamenilor, înfricoșătoarea Europă

spre care continentele își îndreaptă privirea așteptînd bogății și războaie, nave și știință, droguri și stăpîni, să-l fi reținut mai mult timp pe acest demon cu o voință ce-i tiraniza slăbiciunea și în prezența căruia el nu mai era stăpîn nici pe sufletul și nici pe gîndurile sale. Atunci el s-ar fi putut reculege, pătrunzînd în profunzimea memoriei și a suferinței lui. Dar i se lua chiar și durerea și, terorizat, acționa ca un automat. Fără îndoială, povestea asta cu parfumul care-l surexcitase pe Van Houten, răgazul datorat morții, întîrziaseră clipa socotelilor cu olandezul care-i ceruse să facă niște cercetări arheologice absurde. Căci lui Van Houten nu-i era de ajuns să domnească peste imense plantații răspîndite în diverse regiuni ale lumii unde adusese civilizația europeană. Cunoștințele geografice înaintate duc la năzuințe mărețe : Van Houten vroia să aibă orașele sale moarte. Dar timp de zece ani, De Bonald nu găsise mare lucru. Acum era sigur că se înșelaseră asupra regiunii. Uneori zădărnicia muncii sale îi apărea ca o asemenea bătaie de joc de vechile lui vise încît izbucnea într-un rîs de nebun. În aceste străfulgerări de nebunie i se părea că aude rumoarea Europei, un zgomot de zurgălăi înăbușiți în rochii de ceață, ca și cum în apropiere de țărm acest bufon al planetei ar fi agitat niște clopoței pe geamandurile sonore ! Simțea că-și pierde mințile. Visa munți de piatră tragică, imense deșerturi dușmănoase și luminoase ce stimulează imaginația și voința oamenilor. Se gîndea că acolo ar fi putut găsi ceva. Acolo, cel puțin, și-ar fi regăsit entuziasmul, curajul și credința. Van Houten se încăpățîna să-i interzică

aceste ținuturi, căci olandezul, care-și cucerise cele mai bune teritorii în lupta cu lianele, așa cum făcuse și țara sa cu marea, era obsedat de pădure. Pentru el pădurea însemna efortul uriaș al naturii de a zădărnici munca omului și o trata ca pe un dușman propriu. Se gîndea mereu la Ceylon și repeta : „Doborîți copacii aceștia, tăiați lianele și găsiți-mi orașe sub pămînt". Dar pădurea îl învinsese pe arheolog.

În sfîrșit, Van Houten venise din Europa ca să desăvîrșească disperarea lui De Bonald care, descurajat și umilit, trebuia să sape încă o dată pămîntul, nu ca să extragă niște bogății iluzorii, ci ca să îngroape unica lui dragoste.

În timp ce făcea această plimbare funebră, olandezul, ca o albină nerăbdătoare să găsească nectar în florile fără miros, da tîrcoale casei cu nările puternic dilatate sub ochii de un albastru metalic ce păreau alți ochi, mai apropiați și negri, la fel de calzi și de păroși ca și pîntecele voluminoșilor bondari. În grădină, la o masă, Jenny se uita, fără să-l atingă, la micul dejun servit de negresă. Prea tristă ca să-l mănînce, lăsă castronașul cu lapte și căută un loc unde să-și ascundă amărăciunea. Dar, purtat instinctiv pe aripile prompte ale nasului său, bondarul de Batavia, atras de parfum, descrise mai multe cercuri în jurul mesei părăsite și se așeză deodată pe castronaș. Vioiciunea fremătătoare urcă din nări în pupilele albastre. Bău, savură o înghițitură de lapte și mărul lui Adam se ridică la fel ca zăvorul paradisului ce lasă să treacă un firicel de aur. Fericit se lăsă să cadă într-un fotoliu și apoi, după ce-și reveni, chemă negresa care îngrijea copilul.

— Ce-ai pus în laptele ăsta? întrebă cu un aer amenințător.

— N-am pus nimic, răspunse doica tremurînd, numai zahăr, zahăr bun.

— Și mai ce? Zahărul nu miroase.

— Nimic, nimic. Am scos, dar nu cu mîna ci cu o linguriță, o muscă ce căzuse înăuntru.

El ridică din umeri și-i spuse cu o voce îmblînzită:

— Ascultă, dacă-mi spui de ce miroase așa de frumos o să-ți dau bani mulți.

— Oh! aș vrea bani mulți, dar nu știu nimic.

— Du-te și adu-mi fetița.

Seira se întoarse îndată ținînd de mînă copilul care începuse să tremure cînd îl văzu pe olandez în picioare, plimbîndu-și castronașul pe sub nas. Își băgă degetele în lapte ca să se asigure că nu era nimic în el. Dar nu găsi nici cea mai mică firimitură de pîine. În acest timp chipul său avea expresia neomenească a unui medic legist ce-și vîră degetele în stomacul unui copilaș otrăvit.

— Ce-ai în lapte, micuță Jenny? E delicios.

— Nu e bun, miroase urît, nu vreau să-l beau, strigă ea cu o vehemență mult prea violentă.

— Nu-ți place ce-ai pus înăuntru? Mie-mi place grozav. Spune-mi repede ce e ca să beau și eu în fiecare zi.

Se prefăcu plin de amabilitate, mîngîiere și farmec, dar ea se dădea înapoi, lipindu-se de negresă și-i răspunse:

— Nu pot să spun, nu vreau să spun.

Pînă acum nu știuse ce înseamnă șiretenia și minciuna. Dar acum, cînd nevoia i-o cerea imperios și brusc, nu era în stare să-și improvizeze

apărarea. Era nevoită să-și organizeze noua concepție despre raporturile dintre oameni; vru să fugă, dar el o prinse de braț. Căci acum era sigur. Secătura asta de femeiușcă, ipocrită, vicleană ca toți copiii, descoperise desigur vreun parfum, bineînțeles vreo porcărie, ceva respingător pe care-l punea în lapte și-i era rușine să-l numească. Astfel, cu mirosurile venite din strania sa bucătărie, ea intrigase pe toată lumea din casă, dar pînă la urmă va ști el s-o facă să vorbească.

— Vezi, micuța mea, spuse el cu o adîncă tristețe, cu milă profundă întipărită pe față, va trebui s-o îngropăm pe mama ta, căci morții nu pot fi lăsați afară, mai ales în țările calde. Se descompun și devin îngrozitori. Așa va arăta mama ta; va fi oribil s-o vezi dacă nu o înmormîntăm.

Făcu o pauză ca să observe efectul acestei descrieri; copilul se albise la față, gata să leșine. Mila dispăru de pe chipul olandezului, apoi reluă pe un ton categoric.

— O s-o înmormîntăm cînd voi ști ce-ai pus în lapte.

Fetița dădu ochii peste cap, corpul îi fu cuprins de o convulsie puternică și căzu inertă în brațele negresei.

— Du-o în hangarul cu scule, spuse Van Houten, și închide-o. Nu i se va da de mîncare și nu va ieși de acolo pînă nu-mi va spune ce-a pus în lapte. Am bănuit eu că este un parfum comestibil, murmură el.

Cîteva minute mai tîrziu, De Bonald se întoarse din pădure.

— Unde e Jenny? îl întrebă pe olandez.

— Am dat dispoziţii să fie închisă, nu ştie să se poarte.

— Da, e mică, spuse De Bonald. Copiii nu înţeleg.

Spre sfîrşitul după amiezii, Seira îl găsi pe Van Houten :

— Micuţa a fost foarte bolnavă, a delirat. Dar mi-a spus tot. Nu ştie numele copacului. Vrea ca mama ei să fie înmormîntată.

— Explică-mi, explică-mi, spuse el arzînd de nerăbdare.

Apoi cînd ea-i destăinui secretul, el murmură :

— Numai să nu dureze prea mult pînă se înnegreşte.

Cu chipul ca un fruct exotic, colorat de flacăra infernală a cerului, cutreieră pînă spre asfinţit liziera pădurii în căutarea plantei rîvnită de europeni. Trosnetul ramurilor sub paşii lui amintea de trecerea sălbăticiunilor hoinare ; înflăcărat şi deja sigur de pradă, înainta cu neînduplecata încetineală a incendiului care pune pe goană animalele sălbatice.

Încă din zori fu în picioare şi plecă iar în pădure urmat de servitori cu lopeţi.

Apoi, spre sfîrşitul dimineţii intră în camera unde era îngenunchiat De Bonald. Van Houten se aşeză lîngă el, păstră o clipă de tăcere ca şi cum, împărtăşindu-i suferinţa, s-ar fi recules, s-ar fi rugat. În sfîrşit, puse pe umărul arheologului o mînă care părea plină de milă.

— Ai nevoie să-ţi schimbi gîndurile, murmură el, să umbli. O să te îmbolnăveşti.

Îndemnîndu-şi astfel prietenul să se gîndească la odihnă, părea că face un mare efort, ca şi cînd plimbarea pe care i-o propunea însemna într-adevăr un sacrificiu.

— Ştii ce-şi punea în păr această biată făptură ? spuse el cînd ajunseră în grădină, e un secret pe care ni l-a destăinuit Jenny, un fel de fasole, nişte păstăi.

Vocea lui avea un accent înăbuşit, atît de ciudat, ca şi cum s-ar fi reţinut să nu pufnească în rîs, încît De Bonald îl privi înmărmurit :

— Lăsa să putrezească păstăile ca apoi să-şi răspîndească parfumul. De Bonald ! Nu mai scoatem mumii din adîncul pămîntului, nu mai căutăm oraşe dispărute. Dumneata ştii ce înseamnă cultul amintirii ? Ne vom strădui să imortalizăm parfumul ei. N-o să ai nimic de făcut. Am aranjat totul. Vezi prietene, e vorba de o specie de plantă verde din acelea cu care soţiile noastre împodobesc apartamentele din Amsterdam. La ordinul meu, negrii dumitale au dezrădăcinat cu cazmalele cîţiva arbuşti şi i-au aşezat în lăzi. Vor sosi şi alţii. Căci nu poţi rămîne în ţara asta unde soarele este într-adevăr prea puternic şi care-ţi va aminti mereu de trista întîmplare. Nu vreau să mori şi dumneata aici iar pe de altă parte, o exploatare mai mare s-ar lovi de obstacole de neînlăturat : nu am terenurile mele, secretul s-ar afla şi-ar apare concurenţa. Ar trebui să luptăm şi cu pădurea, dar de data asta e mai înţelept să ne dăm bătuţi, mai întîi însă să-i smulgem inima parfumată. Te vei duce în mările calde din sud, unde posed o insulă propice scopurilor mele, un loc foarte agreabil datorită aşezării şi climei. Voi trimite vaporul cu cele mai frumoase exemplare din această plantă... Cum spui că se nu-

meşte ? Ah ! Arbuştii de vanilie, vanilia, parfum de vanilie. Rimează cu fată tînără [1] şi o să instalezi acolo o grădină botanică superbă...

Astfel, după cîteva zile, părăsiră definitiv bungalovul, cu direcţia Vera Cruz. Negrii plîngeau, Seira însoţea fetiţa a cărei sănătate părea şubrezită pentru mult timp, zdruncinată de căruţele în care tremurau arbuştii de vanilie. Era o caravană ciudată în care arbuştii păreau că se miră ca nişte ţigani nomazi ; pădurea prizonieră emigra în spatele nepăsătorului său impresar de circ care trebuia s-o părăsească la Vera Cruz şi să plece în Olanda.

Ca un clovn umilit şi melancolic, De Bonald stătea în ultima căruţă, cu spatele în sensul mersului, primind din cînd în cînd pe umeri pămîntul care sărea din lăzi.

Pe ea o îngropaseră la marginea pădurii roşii. Pămîntul era bine bătătorit pe groapa care avea totuşi aspectul unui mormînt violat căruia i se smulsese secretul, cu toate că nu se găsiseră nici brăţări nici agrafe de aur. Arheologul care în cele din urmă înţelesese cu greu această aventură, părăsea mormîntul, ruşinat şi cu profunde remuşcări. El, care lăsase totdeauna în urma lui numai gropi deschise, nu putea să creadă că acest mormînt era bine astupat şi, stingherit pînă la obsesie, auzea mereu în spatele lui o voce ce ieşea din pămînt, ca cei ce simt o uşă deschisă în urma lor.

---

[1] În franceză : *vanille, jeune fille.*

II

Trecuseră cinci ani de cînd erau pe insulă. De Bonald construise un bungalov plăcut la jumătatea dealului ce cobora în pantă abruptă spre mare. În faţa casei se înălţa o terasă deasupra micului port în care acosta vaporul cu provizii numai o dată pe an. Sprijinit în coate pe balustrada de lemn puteai zări satul construit puţin mai departe de ţărm, un singur şir de case, ca nişte cochilii albe, înfipte la poalele dealului, ca să împiedice alunecările de teren. Frunzişul fraged şi des al salcîmilor cobora panta expusă brizei, fluturîndu-şi florile roşii cu gesturi largi de şcolari fericiţi. Pe toată lungimea digului, paralele cu casele, jerbele roze ale cătinei înflorite formau parcă o centură de corali ! Soarele scînteia pe apă, în faţa pietrelor de pe mal de care erau legate numai nişte bărci fragile aurii, cu coca scobită, încărcate doar cu umbră deasă, încît se putea crede că indigenii, care aparent nu îmbarcau nici o marfă, se duceau să vîndă insularilor din sudul arzător umbra îmbălsămată a insulei lor, mai uşoară chiar decît bureţii. Acesta era de fapt singurul lor comerţ şi în mijlocul pieţei însorite

și frumoase ca un atol în centura de corali spongioși, sub buchetul de copaci cu flori roșii ce înotau în frunzișul de un verde copilăresc, ei stăteau pe vine să-și fumeze pipa, în jurul gresiei roze a fîntînii, o gresie de cătină, mereu udă.

Ce viață leneșă pe insula aceasta pierdută, dar nu uitată, căci soarta locuitorilor săi, în fața cărora gresia roșie a fîntînii apărea ca o divinitate îndurătoare, era în mîinile unei puteri de neînvins, retrasă pe un pămînt mai îndepărtat decît cerul, înfricoșătorul Van Houten pe care Jenny nu-l mai revăzuse de cînd cu exodul caravanei, dar al cărui chip înspăimîntător apărea uneori pe cer, în norii negri din serile furtunoase, cînd bubuia tunetul. Se temea de furia lui, se îngrozea de întoarcerea lui. Ar fi preferat să trăiască la poalele unui vulcan și frunzișul atît de fraged să nu fi fost amenințat decît de fierbințeala lavei. Cîteodată groaza o trezea și noaptea. Vedea insula transformată după visul lui Van Houten. Te asurzeau loviturile de ciocan ale tîmplarilor ce închideau lăzi pe care docherii, alergînd, le cărau în spate. În niște clădiri mohorîte, femeile înfășurau în poleială păstăile groase, cu degetele lor pline de pete cafenii, avînd iuțeala celor ce fac țigările de foi. Și legenda umbla prin lume spunînd că ele erau îndrăgostite și cîntau, cu flori de hîrtie în păr, căci zadarnic căutai acum mirosul de trandafir sau de iasomie ! În Europa, amatorii de idile, barzii populari visau să le aștepte cînd ieșeau din fabrică. Ah ! Da, trebuia să le vezi ieșind din fabrică, cu obrajii scofîlciți, cu sînii secați, purtînd într-un sac pe

spate cîte un copil sleit de grețuri, bolnav de atîtea vărsături și care nu-și va recăpăta niciodată pofta de mîncare. Acești muribunzi deja descărnați în desaga lor, mototoliți, turtiți și îngălbeniți ca niște scrisori vechi care au stat mult timp într-o geantă în care se adună miresme rare, se vor duce mai tîrziu să-i ajute pe cei mari, sub încurajarea ciomagului, pe potecile plantațiilor extinse prin doborîrea salcîmilor și dezrădăcinarea copacilor de eucalipt. Nu mai existau copaci pe insulă și în corăbii cu trei catarge cu pînze înnegrite de praf și mai lugubre decît corabia lui Tezeu, se aducea din Cardiff un cărbune care, după ce topea plumbul pentru poleială, scuipa spre cer printr-un coș lung, un fum ce ascundea soarele, întunecînd jumătate din insulă. Fericirea pierise ca și cătinele care se ofileau, vlăguite de un miros ce le ataca culoarea ca un acid ; înșirate ca la o procesiune de-a lungul digului, ele implorau vîntul din larg în numele locuitorilor insulei, chemau furtuna căci numai ea putea să măture mirosul emolient, să le învioreze, strălucind de cristale de sare și să-și recapete aspectul de coral.

Cînd ajungea la acest moment al visului, un surîs răutăcios se desena pe buzele lui Jenny, năpasta nu se abătuse încă asupra indigenilor și nici nu venise epoca de aur pentru Van Houten. Nici măcar o dată în acești cinci ani briza nu împrăștiase pe insulă parfumul de vanilie. Cu coastele sprijinite pe balustrada terasei ea respira îndelung aerul curat : parfumul murise de-a binelea, dispărut pentru totdeauna. Singura păstaie pe care tatăl său o păstra ca pe o relicvă, era complet alterată. Parfumul mai dădea încă tîr-

coale, evanescent în memoria ei, fantomă insezisabilă pe care o urmărea ore întregi, iar absența lui îi era mai dulce ca o răzbunare.

— Veniți să vă puneți rochia aceea frumoasă albastră, domnișoară. Vaporul cel mare sosește în curînd, îi spuse Seira din pragul ușii cu geam ce dădea pe terasă.

— Chiar va sosi în dimineața asta ? Nu prea ești mulțumită.

O grijă înăsprea chipul buhăit al Seirei care se făcuse enormă, avea patruzeci de ani bătuți, cîteva fire albe în păr care, spunea ea, îi apăruseră în ziua cînd micuța îi căzuse leșinată în brațe.

— Am mai văzut corăbii mari, o știu pe cea care ne-a adus aici și nu-mi plac, spuse ea cu groază.

— Dar de ce vaporul acesta te face să tremuri ? Nu reușești nici măcar să-mi închei nasturii. Seira, îmi ascunzi ceva.

— Nu-mi pasă de corabie, dar mă tem să nu vină furtuna. O simt cum se ridică, casa o să se cutremure din nou sub tunete.

Cînd Jenny ieși din casă, tatăl său o aștepta în grădină, îmbrăcat cu cel mai frumos costum alb, cu ciorapi de mătase și pantofi lăcuiți. Ținea în mînă o lunetă și bastonul cu măciulie de argint. Părul argintiu, splendid, care ieșea de sub pălăria de pai încadra chipul slăbit și deja transpirat, ca cel al Seirei, chinuit mai mult ca nicicodată de neliniște. Jenny nu-i observă zbuciumul, fiind obișnuită cu firea lui morocănoasă, cu veșnica lui deziluzie.

Micuțul negru Edmond, mai mare cu doi ani ca Jenny, stătea lîngă stăpînul său, complet străin

de preocupările acestuia și desena pe pămînt cu vîrful unei umbrele mari de soare din mătase, o corabie cu pînzele întunecate, făcute din mranița neagră și udă a aleii.

— Oh ! o să fie mult mai frumoasă, mult mai veselă, exclamă Jenny. Nu-i așa Seira, n-o să fie neagră ca cerneala, neagră ca și corabia lui Tezeu ?

— Nu, spuse Seira, îngrozită de această viziune prevestitoare de nenorocire. Și aruncă peste corabia desenată un mănunchi ușor de flori.

— Terminați cu copilăriile, hai, veniți ! spuse De Bonald obosit și Seira îi privi cum pleacă, cu ochii plini de lacrimi mari și duioase de negresă.

Merseră pe coasta dealului, de-a lungul plantațiilor de vanilie inodore. Edmond îi urma, ținînd pe umăr, ca pe o pușcă, umbrela deschisă, iar baldachinul norilor, mai albi decît pernele, plutea deasupra lor, făcînd un ocol ca să nu ascundă soarele.

Jenny se opri sub un *bougainvillier*[1] ca să primească ploaia de lumină roșie ce șiroia din frunzișul fremătător.

— Uită-te Edmond ! spuse, învîrtindu-se fericită sub aversă, iar puiul de negru deschise deasupra ei umbrela albastră care luă nuanța hîrtiei de turnesol udată.

Dar niște țipete furioase, niște tropăituri smulseră copiii din extaz : la douăzeci de pași, De Bonald lovea cu bastonul cu măciulie de argint

[1] Plantă din familia nyctaginaceelor purtînd numele descoperitorului ei Louis Antoine de Bougainville, navigator francez (1729—1811). (N. t.)

arbuştii de vanilie înfloriţi. Decapita tulpinele, pustia cu frenezie florile inutile şi striga : „Mîrşave fecioare frigide, gunoaie sterpe ce sînteţi, o să vă distrug, vă smulg şi voi planta trestie de zahăr !"

Edmond nu îndrăznea să se apropie, de teamă ca nu cumva stăpînul să găsească vreun motiv ca să-l lovească.

Epuizat, plantatorul se potoli şi scoase batista din buzunar ca să-şi şteargă fruntea, în timp ce Jenny luă de pe jos o scrisoare mai veche ce-i căzuse din buzunar.

— Dă-mi scrisoarea, spuse el, smulgîndu-i-o ca s-o bage repede în buzunar.

Nu se mai gîndea la vanilie. Îi era ruşine că nu avea curaj, dar nu se putea hotărî să vorbească. De opt zile amîna mereu mărturisirea pe care trebuia să i-o facă lui Jenny ; atunci cînd ar fi fost posibil s-o facă, nu îndrăznise, şi acum, tot pregătind şi repetînd în minte fraza, simţea o împotrivire din ce în ce mai puternică. Fraza nu mai putea să iasă, se agăţa de stomacul lui cu nişte cîrlige de undiţă provocîndu-i dureri. După o clipă se hotărî s-o încerce pe Jenny. Oh ! cît de nepăsătoare părea astăzi, ce nevinovăţie blestemată, cu gîndul la mii de leghe de ceea ce-l preocupa ! Scoase plicul din buzunar, îl netezi cu grijă ca să dispară cutele, privind-o pe Jenny cu coada ochiului.

— Ţine, uită-te la scrisoare, spuse el tremurînd, cu speranţa că ea îl va întreba. Dar ea nu cunoştea scrisul lui Van Houten şi timbrul din Olanda nu reprezenta nici o moară, nici efigia lui Wilhelm de Orania, nici chiar un tablou de Rembrandt care-ar fi putut să-i amintească de monstrul cu castronaşul de lapte la care nu se mai gîndea. Timbrul reprezenta cea mai mare bogăţie a Ţărilor de Jos, soarele deasupra pădurilor din Java, ce se zărea printre dantelele unei corăbii elegante.

— Uită-te, spuse ea arătînd lui Edmond plicul, uită-te cum în curînd o să apară insula.

Timbrul era la fel de frumos ca şi dimineaţa asta cu culori proaspete şi zemoasă ca miezul unui fruct. Băştinaşii care se vedeau zburdînd veseli pe jumătate goi sub palmierii de pe mal şi pe care sosirea corăbiei îi electriza, întruchipau fericirea şi era adevărat că vasul semăna cu cele ce vor acosta ulterior de-a lungul digului. Jenny dezlipi timbrul de pe plicul ce-l înapoie tatălui său. Acesta oftă. Nevinovata lui Ifigenie nu-i punea nici o întrebare. Dacă realitatea s-ar înfăţişa brusc, îi vor reveni oare coşmarurile, delirurile, crizele acelea îngrozitoare care l-au făcut să se teamă de nebunie ?

Se lăsă să cadă pe o bancă, aplecat spre sat şi mare. Gîndise totdeauna că vanilia asta era blestemată. O ursită aruncată peste flori le împiedica fecundaţia. Era pedeapsa pentru că vroiseră să exploateze secretul moartei. Ca şi cum ar fi fost vorba de păstrarea unei amintiri ! Au vrut să facă o exploatare la scară mare, cu negri, ca pe plantaţiile de bumbac din Carolina. Dar au dat faliment ; îşi amintea de soarta profanatorilor de morminte antice, zeii răzbunaseră încă o dată morţii.

Pe bancă, din cînd în cînd, relua cu voce scăzută monologul său isteric în care reveneau mereu cuvintele *sterile* şi *virgine* ca nişte subiecte de groază, familiare lui Jenny. Ele reprezentau

pentru ea mistere al căror secret îi producea o bucurie adîncă și ascunsă. Nici cel mai iscusit grădinar nu le va veni de hac arbuștilor dușmănoși, ingrați, cu urîțenia și monotonia lor exasperante. De Bonald suferea alături de fiica sa ; iar ea nu simțea pentru el decît milă disprețuitoare și ironică. Desfăcu luneta și păru că o înfundă în ochiul drept, în timp ce-l contractă atît de tare pe cel stîng încît pleoapele începură să tremure ca brațele care ridică niște haltere mult prea grele. Făcu un efort nechibzuit, ca și cum ar fi trebuit să învingă rezistența unor mușchi pe jumătate paralizați. Obrazul începu să-i freamăte, scuturat de un fel de tic și o lacrimă se rostogoli din ochiul închis, prea strîns din cauza efortului. În atitudinea asta era atît de încordat, departe de tinerețe, vrednic de milă încît Jenny nerăbdătoare, strigă : „Oh ! dă-mi-o mie" și-i smulse luneta fără pic de respect, o puse la un ochi și închizîndu-l pe celălalt, pe chipul răutăcios și tineresc se schiță o cută abia vizibilă.

— Iată-l acolo, alb pe marea albastră ! Nu i se pot număra catargele !

De Bonald tresări și-i luă luneta. Edmond, puțin mai departe, în picioare, sprijinit cu mîinile pe mînerul umbrelei, își dădea seama că într-o clipă ca asta nu va avea prilejul să scruteze și el invizibilul și concentră asupra mării toată puterea privirii sale tinere ; desigur că numai puterea voinței îi va permite să zărească ceea ce stăpînul lui descoperea în noaptea cutiilor sale.

Așteptară mult și vasul intră în raza ochiului liber ; pînzele umflate îl aduceau cu o încetineală

majestuoasă, în așa fel încît spre prînz, în plină strălucire a soarelui, fu aproape de port, așezat pe un cuib de aur ce înota în jurul lui, iar ei rămăseseră în extaz.

Coborîră dealul ; copiii fugeau înainte, De Bonald venea în urmă, bălăbănindu-și brațele atît de agitate de mersul sacadat pe pietrele potecii în pantă încît luneta se desfăcu singură și-i atîrna în mînă, neagră și indecentă ca sexul unui cal nenorocit, chinuit între hulube de o dorință nepotrivită, sub arșița soarelui.

Băștinașii ajunseseră deja pe dig. Erau acolo de toate culorile, albi, metiși și negri. Unii se adăposteau sub umbrele vechi cu lamelele ieșite prin stofa subțiată. Atunci Edmond își deschise mîndru umbrela.

Pe măsură ce vaporul se apropia de țărm, pînzele cădeau și se auzea scîrțîitul scripeților. Se despuia petală cu petală ca și cînd vîntul insulei ar fi fost otrăvit. Vaporul se chircea ca un copac iarna rămînînd pînă la urmă un schelet. Se alinia de-a lungul digului, dar mai departe, căci apa nu era destul de adîncă. Ceva imens și negru căzu în apă cu o plesnitură formidabilă, desfășurări de lanțuri ce ajungeau pînă în fundul mării, iar mulțimea pînă atunci tăcută și plină de admirație, începu să strige și să se înghesuie în bărci ca să se apropie de vapor. De Bonald coborî copiii într-o barcă pe care un vîslaș o apropiase și se așezară tăcuți pe pernele de catifea roșie pe care stropii de la vîsle lăsau pete strălucitoare.

Coca masivă a corăbiei se apropia repede deasupra lor și Jenny zări, sprijinit de bastingaj, un uriaș roșcat pe lîngă care căpitanul părea un co-

pil. Fără cea mai mică emoţie, cu o luciditate aproape dezinteresată, ea-l recunoscu îndată pe olandezul pe care-l vedea pe insulă în mijlocul furtunilor şi al tunetelor : acum sosea pe o vreme minunată şi pe cea mai captivantă dintre corăbii. Văzînd-o aşa de liniştită, De Bonald, care pîndea îngrozit, căci întîrziase mărturisirea pînă în ultima clipă, pînă la catastrofa posibilă, se simţi uşurat, dar se mai temea ca ea să nu-l fi recunoscut. Iată de ce îi puse mîna pe spate şi-i şopti cu blîndeţe : „E Van Houten !“ Era însă prea tîrziu, ea păru că nu-l auzise, nu se uită la el, umerii săi nemişcaţi nu simţeau presiunea slabă a mîinii lui. Ca şi cum nu-l recunoscuse de la început pe cel care, cu chipul său greoi cu păr roşcat (părea că poartă părul mai lung decît altădată) întuneca timbrul fermecător care disimulase tăcerea chinuită a tatălui ei. Căci acum înţelegea ce însemnătate avea plicul de pe care smulsese frumuseţea şi pe care-l înapoiase degradat, tăiat de o fereastră dreptunghiulară, una dintre acele mici lucarne prin care fugea dragostea. Acum îi recunoştea pe amîndoi nedespărţiţi. Timpul teroarei trecuse. Dispreţul şi mila o spulberaseră pentru totdeauna. Cu ce putea s-o mai impresioneze autoritatea violentă a lui Van Houten pe ea care trăise ani de zile lîngă o fiinţă descompusă de remuşcări, de griji, de obsesia slăbiciunii lui şi care-şi învinsese spaima ? Bietul Van Houten era şi el o victimă, un om ruinat, un demon în pragul falimentului. Putea să se uite în voie la el, să se distreze acum pe seama lui.

Din barcă, De Bonald îl salută pe Van Houten cu un gest larg cu pălăria, iar acesta arzînd de

nerăbdare, îi strigă de pe punte : „Eh ! bine, ce-i cu arbuştii de vanilie, cum le merge ? Nu simt nimic, nu simt nimic. Ce se întîmplă ? N-am primit nici o veste !“

Îşi muia degetul şi-l ridica deasupra capului ca să vadă dacă nu cumva vîntul îndrepta parfumul spre insulă.

Lîngă el, depăşea bastingajul un cap blond de copil, buhăit şi livid, cu gîtul înconjurat de un guleraş de dantelă asemănător hîrtiei de cofetărie.

— Mi-am adus puştiul ! spuse Van Houten.

O scară de frînghie fu coborîtă de pe punte pînă la barcă şi căpitanul făcu semn unui marinar să coboare copilul care se lăsă ridicat, ţinînd în mînă un ghiveci cu o lalea, la fel de inert ca un viţeluş agăţat de lanţul unei macarale. Un braţ cafeniu şerpuitor cu tatuaje albastre îl înlănţuia cu delicateţă. Gura marinarului din care lipseau cîţiva dinţi mesteca într-una, liniştit. Cu o cicatrice pe obraz, nespălat, îşi tot mesteca tutunul iar Jenny se uita uimită la maxilarele lui care se mişcau oblic. Ce parodie sinistră juca acest demon ? Ah ! Dar ce mesteca ? Oare aflase şi el secretul ? Trebuia oare să-l iubească sau să-l urască ? În clipa cînd, suspendat pe scară ca o maimuţă, punea băiatul în barcă, ochii lui îi întîlniră pe ai lui Jenny şi după respiraţia lui ea-şi dădu seama că nu mesteca vanilie.

— Oh ! Ce frumoasă domnişoară ! Ce drăguţă e ! spuse el uimit, pe un ton de puşlama. Urcă scara şi aplecîndu-se de la înălţimea punţii, se opri din mestecat ca să-i trimită un surîs deşuchiat.

— Păstrează asta ca amintire, domnişoară! spuse el scoţînd ceva din buzunar. Ea ridică braţul ca să-i atingă mîna, dar nu o putu ajunge. Atunci, deoarece Van Houten cobora greoi scara, o ghirlandă colorată, o jucărie chinezească ce lua forme complicate, se deschise ca un acordeon din mîna marinarului şi Jenny o apucă.

— S-o arunce, s-o arunce, strigă deodată cu furie micul batav ce părea că făcuse spume la gură. Dar barca era acum încărcată, un vîslaş o îndepărtă cu o vîslă în corpul corăbiei şi micul Van Houten se trezi atît de brusc aşezat încît ghiveciul cu laleaua îi scăpă în mare. Jenny ascunse ghirlanda în buzunar. Marinarul îi aruncă o ultimă ocheadă nespus de şugubeaţă şi de semnificativă pe care ea o compară cu strîmbătura anchilozată a tatălui său.

Apoi se uită la copilul nou sosit care din cauza celor trei luni de traversare arăta ca o lămîie stoarsă iar la necuviinţele lui de neînţeles se adăuga răul provocat de violentele mişcări ale bărcii care-l sfîrşiseră. Avea aproape vîrsta ei. Era obez şi îmbrăcat cu un costum de catifea neagră ce mai mirosea încă a vărsături.

— Diseară să aduceţi sus lada cu lalele şi pisica javaneză, ordonă Van Houten căpitanului. Apoi în barcă se aşternu o tăcere posomorîtă care ai fi zis că o scufundă. De Bonald părea să fi coborît şi el de pe o corabie care-ar fi navigat mai multe luni pe furtună. Din fericire, olandezul scoase din buzunar un pachet învelit într-o hîrtie albă strălucitoare şi legat cu o sforicică de aur.

— Ia, Guillaume, dă cadoul prietenei tale.

Dar copilului puţin îi păsa acum de prietenii pe care ţi-i fac părinţii cu o generozitate nebună. Întinse pachetul fără să spună nimic, iar ea îl puse lîngă Edmond care-şi încolăci repede sfoara în jurul gîtului şi începu să mănînce ciocolatele fără ca nimeni să-şi dea seama.

Van Houten care adulmeca deja un fel de faliment în această insulă, fu primul pe dig, înconjurat repede de băştinaşii ce-l priveau ca pe un semizeu coborît dintr-o corabie atît de frumoasă. Tot ca pe o minunăţie unică admirau şi obezitatea copilului.

— Dar ce, ăsta-i satul? strigă Van Houten. Oamenii ăştia au aerul unor trîntori şi vagabonzi, nu al unor muncitori. Şi ce-i cu umbrelele astea?

Într-o clipită cheiul se goli în jurul lui şi indigenii se uitau la el cu neîncredere, conştienţi că vroia răul insulei lor.

— Unde sînt fabricile, tîmplăriile? Nu văd magaziile, cheiurile de îmbarcare? Ce-mi spuneau că treaba merge? Asta aştept eu de cinci ani? Asta am venit să văd de la Amsterdam?

— O să vă arăt ce-am făcut acolo sus pe deal, răspunse De Bonald care, pentru că nu mai putea să transpire avea pielea groaznic de uscată.

Van Houten se opri deodată şi strîngînd tare braţul lui De Bonald:

— Puştoaica asta nu şi-o fi bătut joc de noi? Ce i-a povestit acum cinci ani negresei, în hangarul cu scule? O fi poate vreo minciună.

Jenny care mergea înainte cu Edmond şi Guillaume îl auzi şi simţi din nou groaza aceea. Dar îndată dispăru fiorul ce-i străbătuse spinarea; o cuprinse un fel de exaltare: „Dacă aş fi putut

inventa o astfel de minciună! Bineînțeles că pentru ei n-ar fi fost mai rău! Dar aș fi putut să-mi spun: eu sînt cea care am făcut din plantația lor acest imens pustiu. M-aș simți mîndră, aș fi puternică și răzbunată. Nici parfumuri, dar nici speranța. Natura-i stearpă și n-am nici o vină."

— Este puțin probabil, spuse De Bonald, căci, vedeți dumneavoastră, am conservat sub globul de sticlă al unei pendule vechi păstăi pe care le-am cules împreună, care s-au înnegrit și sînt încă foarte parfumate.

— Să faci bine să mi le arăți. Se pare că aici totul conspiră ca să mă facă ridicol. Ar fi tare caraghios să mă fi tras pe sfoară puștoaica, spuse el amenințînd.

În acest timp Edmond și Jenny îl trăseseră pe Guillaume pînă sus pe deal. Seira le ieși fugind în întîmpinare.

— Oh! Cine-i drăguțul acesta? strigă ea văzîndu-l așa de gras, de obez ca și ea, cea de care-și băteau joc copiii. Alegîndu-l pe loc drept favoritul ei vru să-l îmbrățișeze, dar băiatul o respinse și declară că vroia să bea ceva și să se culce. Jenny se întinse într-un hamac pe terasă de unde, la o oarecare distanță de dig, se zărea corabia cu pînzele strînse, cu coca goală ca o nucă de cocos fără lapte, sau care și-ar fi lăsat să curgă pe insulă laptele amar și stricat. Se gîndi la marinarul ce mesteca tutun. Se gîndi tocmai la cîteva minciuni pe care le-ar fi putut spune, cînd sosi căpitanul, urmat de cîțiva marinari ce cărau bagajele, lada cu lalele și pisica javaneză.

Toată noaptea niște pisici sălbatice mieunară și se încăierară în jurul casei. Prin draperiile întredeschise o pisică se refugiase în camera lui Guillaume unde, în umbră, se dădu o bătălie teribilă, la picioarele patului în care dormea copilul răpus de oboseală. În zori zări niște ochi strălucitori ce-l priveau printre șipcile de lemn. Acestea se dădură în lături ca să lase să treacă un chip batjocoritor de tînără negresă. Recunoscînd la gîtul ei sforicica aurită, Guillaume crezu că această bijuterie era dovada dragostei josnice a negrilor și-l apucă furia. Fata izbucni în rîs și fugi. Mai veni de cîteva ori, amuzată de țipetele și înjurăturile băiatului, pînă cînd Seira apăru pe terasă, o apucă de păr și-i dădu două palme pentru că l-a trezit pe drăguțul micuț obez alb. Erau palme obișnuite, familiare unui obraz de copil. Și totuși ele făcură să tresară pîntecele pămîntului, chemă pe insulă geniul răului și ca urmare, pecetlui soarta lui Van Houten.

Puțin mai tîrziu, în spatele casei, într-un colț al grădinii pe care-l folosea drept bucătărie, Seira spărgea niște ouă de fazani papaioți, verzi și netede ca niște drageuri imense. Cu grijă despărți gălbenușul de partea verde pe care o bătu cu o mașinărie inventată și adusă de Van Houten care spera să prepare spume cu cele mai bune pudre de cacao. Jenny, sculată devreme, pîndea un moment de neatenție al doicii, în așteptarea lui Edmond care se dusese să mulgă o bivoliță enormă. Se întoarse cu o găleată plină cu lapte care, din cauza mersului anevoios se clătina, vărsîndu-i-se pe picioarele goale.

— Să le pregătim micul dejun, spuse Jenny. Turnă în castronaşele olandezilor puţin lapte şi ca să mascheze savoarea dubioasă, înmuie o clipă un baton de vanilie spintecat pe care-l luase de sub globul cel vechi de pendulă.

Seira îşi lăsă îngrozitoarea spumă verzuie ca să ducă castronaşele lui Van Houten pe care începuse să-l ierte de cînd îl adusese pe micul batav mult iubit.

Jeannette apăru, cu ochii încă plini de lacrimi.

— Te-ai legat de favoritul lui Seira ? îi spuse Edmond.

— Nu vreau să-l necăjiţi pe micuţul ăsta, interveni Seira deja în bucătărie. O să vă mai pocnesc dacă o să-l mai treziţi.

Cei trei copii conspirau cu voce scăzută ; se auzea maşina olandeză scrîşnind în spumă.

Consternaţi şi şovăitori, duşmănoşi şi fără posibilităţi, erau în starea de prostie care precedă poate marile invenţii. Răutatea intra în ei printr-o portiţă.

Van Houten, care nu cunoştea casa, ieşi prin bucătărie. Era în cămaşă, încă nebărbierit. Barba roşcată ce-i acoperea chipul desumflat îi dădea aerul unui naufragiat pe o plută, aspect păstrat şi după bărbierit, pînă la sfîrşitul şederii lui pe insulă.

— Gaşcă de ticăloşi ! mormăi ca într-un vis, fără să se uite la nimeni, aruncînd peste flori ce mai rămăsese în castronaş.

Apoi intră de îndată în casă.

Brusc ca jetul dintr-o ţeavă găurită, ţipetele Seirei se auziră în grădină. O palmă răsună pe obrazul lui Edmond care profitase de faptul că

negresa îl privea pe olandez cu o bunăvoinţă crescîndă, ca să-şi înmoaie degetul în spumă.

Dezorientaţi de trădarea Seirei, alungaţi din obiceiurile lor şi fără rost, copiii pîndiră toată dimineaţa plimbările lui Guillaume printre arbuştii de vanilie. Micul olandez era foarte palid. La fel de bolnav, tatăl său greşea crezînd că erau victimele unei răzbunări. Totul în jurul lor le dădea gînduri negre, erau pesimişti. Puterea lor de rezistenţă avea să scadă într-o atmosferă de teroare.

Cît despre De Bonald, nici el nu se simţea mai bine şi lua mereu caşete ca să-i treacă durerea de cap.

În casă domnea o atmosferă de plictiseală şi duşmănie încît, pentru prima oară în viaţa lor, negrişorii nu mai ştiau ce să facă.

După-amiază, Edmond şi Jeannette fugiră în pădure, la marginea plantaţiilor. El vroia să mîngîie sînişorii Jeannettei care începuseră să împungă graţios sub rochia de stambă. Ca să scape de el, ea se întorsese brusc şi fugi rîzînd. El fugea după ea :

— Vreau să te sărut, lasă-mă să te sărut.

— Eşti prea mic, răspundea ea.

După un tufiş o zăriră pe Seira care dormea în iarbă. Era culcată pe spate, cu genunchii îndoiţi şi depărtaţi ca şi cum, mai întîi aşezată pe vine, se lăsase să cadă pe spate. O sticlă goală de rom dormita lîngă ea.

— Ne-a pălmuit ! Îl visează pe bucălatul ei alb, spuse Jeannette luînd sticla.

Edmond profitînd de faptul că ea nu se mai gîndea la sărutare, o apucă pe la spate, dar ea-l lovi cu sticla în stomac.

— Ești prea mic, ți-o spun. Nu ești bărbat.

— Ah ! Crezi ? Aș putea să fac un copil.

— Mincinosule... Ești încă la fel ca arbuștii de vanilie, n-ai parfum și nici semințe.

Culese dintr-un tufiș o floare albă, adîncă și deschisă al cărui caliciu frumos rotund emana un parfum arogant.

— Uite, spuse ea, dovedește-mi-o, dovedește-mi că ești bărbat.

Timid și descumpănit, Edmond nu îndrăznea să ia floarea provocatoare.

— Hi ! Hi ! Nu mai vrea, nu poate, rîdea Jeannette.

— Sst ! Sst ! O s-o trezești pe Seira.

— Ți-e frică să n-o trezești ! Vezi, nu poți să mă săruți.

Învîrtea tulpina florii între arătător și degetul mare, afundîndu-și nasul în floare ca s-o respire, în timp ce ochii îl priveau ca două albine mari, ironice, negre și aurite, instalate în caliciu.

El îi smulse floarea pe neașteptate și fugi în tufiș. Jeannette se așeză în iarbă, inima i se zbătea. Sub azur nu se mai auzea decît zgomotul soarelui atîrnînd greu în plasa elastică de raze. Ea stătea mai nemișcată decît soarele. Și deodată auzi în tufiș : „Jeannette, Jeannette, sărută-mă", o voce răgușită și extaziată.

Întoarse capul, emoționată de această voce pe care nu o recunoscu, apoi se lăsă să cadă pe spate în iarbă ; rîdea ca o nebună, cu un rîs ascuțit, zburdalnic, batjocoritor și cochet. Apoi se auzi din nou zgomotul acela de plase de lumină legănate și freamătul tufișului. Edmond apăru serios, ca și cum ar fi ieșit de la tortură, ținînd cu grijă floarea, încît ai fi crezut că deborda de-o licoare prețioasă, apoi o întinse mîndru Jeannettei așezată în iarbă. Se așeză în genunchi, serioasă și se aplecă deasupra caliciului, fără să-l ia în mînă, cu un fel de spaimă. Își plimbă nările la o anumită distanță de petale pe care le mirosea pe îndelete.

— Ești un bărbat, Edmond, spuse cu admirație. Și ai și tu un parfum.

— O să te sărut, o să te sărut cînd o să vreau, spuse el cu un aer de stăpîn.

Ea se ridică și se dădu înapoi, speriată. Apoi, deodată, seriozitatea-i dispăru și începu din nou să rîdă.

— O să văd dacă m-ai înșelat, spuse ea acum fără respect, luînd floarea. O să văd dacă poți să faci copii.

Se apropie încet de Seira ce dormea cu picioarele groase dezgolite pînă la genunchi. În umbra făcută de rochia de stambă se vedeau lucind pulpele-i negre. Jeannette îngenunchie în fața ei și floarea dispăru sub rochie. Edmond nu vedea decît spatele alb al Jeannettei. Corpul Seirei abia se mișcă puțin prin somn. Jeannette se ridică și aruncă floarea golită lîngă sticlă.

— Ce-ai făcut ? întrebă Edmond.

— Am făcut-o să aibă un copil de la tine, pe cea care m-a pălmuit. O să aibă un drăgălaș al ei.

Edmond stătea mirat și neîncrezător.

Revenîră acasă. Jeannette rîdea. Dar Edmond păstra tăcerea. Spuse deodată fără să ridice ochii :

— Dacă i-aş fi dat floarea lui Jenny, ea n-ar fi pus-o unde ai pus-o tu. Nu era pentru Seira. Nu vroiam să te sărut ca să mă răzbun. Jenny ar fi păstrat-o. Ea s-ar fi dus poate s-o arunce în mare.

— Oh ! Jenny, ea nici nu ştie. Ea nu ţi-ar fi cerut, răule, răule. Sărută-mă, acum.

Dar el nu mai dorea s-o sărute.

* * *

După două zile de odihnă, datorită poate proaspătului interes faţă de destinul problematic al Seirei, care, trezită din vis şi pîndită de duşmani, îşi curăţa blidele fără să ştie ce demoni o vizitaseră, se pare că Guillaume îşi recăpătase forţele şi se gîndi să administreze acest vast teritoriu înverzit şi plin de copii. Purta tot un costum de mătase neagră strălucitoare (tatăl său nu ştiuse să-l îmbrace ţinînd seama de circumstanţe şi de climă) care-i făcea tenul dolofan şi delicat cu acelaşi guler de dantelă ce susţinea bila enormă a capului ce din verde şters revenea încet la roz.

Se trezi deci într-o dimineaţă cu gustul renăscînd al autorităţii şi, cu toate că trăgînd draperiile se împiedică de stîrvul unui fazan mort de mult timp, plin de muşte, cu gîtul împodobit cu o salbă de oscioare legate cu sforicica aurită, îşi înfrînse, cu acel curaj nou ce ţi-l dă viaţa în insule, dacă nu vrei să pieri, sentimentul dureros că se găseşte într-un infern duşmănos. Era sătul de nemărginita singurătate. Hotărî s-o cheme pe Jenny.

Făcură împreună o inspecţie rapidă a împrejurimilor, se informară dacă se puseseră curse pentru vulpi şi ceru să fie aşezate în vecinătatea apartamentului său, ca să fie prinse pisicile ce-i tulburau somnul. Apoi urcară în pădurile din vîrful dealului.

— Ţi-am interzis să le dai negrilor sforicica mea aurită, spunea el ciupind-o tare pe Jenny de braţ. Bineînţeles că tot le-ai dat-o. N-ai deloc simţul proprietăţii, nu ştii să-ţi ţii rangul, te joci cu inferiorii tăi. N-ai avea ce căuta într-un pension din Olanda, cu toate că tatăl tău ar putea plăti. Sau ar trebui să te dreseze sever cel puţin şase luni ca să ai idee ce e educaţia. N-ai avea ce căuta în acelaşi dormitor cu celelalte fete, ai sta într-o celulă specială iar guvernantele ar trebui să te bată peste degete, să-ţi dea, timp de săptămîni întregi, numai pîine uscată, să nu te lase să te apropii de alţi copii. Iată ce-aş ordona eu dacă aş fi directoarea, aş cere să porţi o rochie specială, neagră şi foarte aspră, pînă ai deveni prezentabilă. Bineînţeles că nu ţi-aş da voie să ieşi şi aş face în aşa fel ca să auzi, din celula în care vei fi închisă, muzica balurilor la care tu n-ai participa.

Ea ascultă umilită şi nostalgică, plină de spaimă şi recunoştinţă teoria despre educaţie înfăţişată de micul monstru şi, în ciuda vieţii de martir al cărui program i-l trasa, începea să creadă şi ea că insula era prea mică şi întrevedea o lume olandeză cu rafinamente nesfîrşite. Ea care, în anumite seri, nu auzea decît zgomotele tamburinelor (căci arheologul nu era muzician) ce ve-

neau din sat și sunetele mult prea ascuțite ale bucinelor[1] făcute din cochilii de melci marini, visa la acel pension imens în care fetele se jucau în grădini și dansau în sunetul muzicii olandeze care pentru ea însemna numai un cuvînt și ceva de neînchipuit, numai o amețeală ce-o cuprindea gîndindu-se la o plăcere necunoscută și paradisiacă. Oh ! Numai de-ar putea să audă muzica de bal din celula aceea specială în care-și va mînca pîinea uscată, îmbrăcată în dimia neagră și aspră ! Îl asculta fermecată pe copilul buhăit, cu chipul înviorat datorită purgativelor, ca pe un profesor nemilos și sever, dar drept, din mîinile căruia ar ieși o tînără desăvîrșită care să știe să danseze perfect. Iată de ce, în timpul discuției lor, ea nu auzi probabil cuvintele precise ale tovarășului ei, căci din gura înțeleaptă și bine educată a lui Guillaume pînă la inima sălbatică a fetiței fermecate (ca și fumul celui mai prost tutun din Persia care se parfumează trecînd prin narghilea), frazele luară o formă vrăjită.

Se găseau la marginea unei pajiști mici cînd Guillaume, cuprins de panică, o apucă brusc de braț și strigă :

— Dar ce mișcă acolo în mlaștină ? E vreun hipopotam ?

— Se scaldă bivolița, spuse ea rîzînd, dar fără batjocură. Îi bei laptele în fiecare dimineață. Nici nu-și mai amintea că-l dregea în felul ei.

[1] Instrument muzical din antichitate, un fel de trompetă (N.t.)

Greoiul animal se ridică încet din noroiul care-i acoperea corpul și înălțîndu-și botul negru și lipicios deasupra nuferilor pestilențiali care păreau că plutesc în mîl ca niște scuipători pentru vite, suflă cu putere ca să arunce nămolul ce-i astupa nările. Nu era neagră, părul părea gri. Obeză, umflată, cenușie, părea că tîrăște după ea îngrijorarea insulei, frămîntarea arbuștilor de vanilie sterpi.

— Mi-e scîrbă de laptele ei, nu mai vreau, strigă Guillaume, mă îmbolnăvește. Hai să plecăm, să coborîm ! În Olanda avem vaci așa de frumoase, albe și roșcate, albe și negre, grase și blînde. Părul lor e ca cel al caprelor, spălat și pieptănat. Pasc pe niște pășuni verzi și întinse, nu beau decît apă limpede din pîraiele unde crește cresonul. Cîteodată, în lucerna pe care o mănîncă mai fragedă decît salcîmii tăi, dansează maci ce se trec și se zbîrcesc repede ca și inimile țăranilor.

— Eu nu știu cum arată macii.

— Sînt flori fragile din care nu se pot face buchete, chiar pe tulpină sînt gata să se ofilească, mereu boțite căci mînuțele vîntului se distrează îmbrățișîndu-le în trecere, ca fustele din tîrg ce îmbracă niște șolduri înguste ! Așa ușori și subțiri seamănă cu laleaua grasă care din cauza negrului tău mi-a scăpat în mare ; chinezii sînt cei care — o să-ți povestesc asta altădată — au făcut laleaua din mac. Căci mandarinilor mult prea rafinați nu le mai plăcea la țară și au ordonat ca florile să fie îngrășate ca gîștele, ca femeile acelea din harem îndopate cu dulciuri.

— De ce ai lăsat-o să cadă în mare ? Nici nu m-am uitat la ea. Crezi că-i tot acolo ? Ar trebui să rog pe cineva să se scufunde și s-o caute ca să mă uit la ea.

— Aș ! Nu merită osteneala. În Olanda sînt cîmpuri întregi de cînd le aduce din China. Eram acolo. Le-am văzut intrînd în port la Amsterdam. Era minunat, dar n-a meritat încurcătura care a urmat cu cîteva zile mai tîrziu. Căci pe vapor era un chinez groaznic, mai înalt decît ofițerii și cu niște mustăți așa de lungi încît ai fi zis că avea trei codițe, una la spatele capului și două în față. Era acuzat că l-a asasinat pe căpitan în timpul călătoriei. Dar locotenentul nu l-a aruncat în mare căci aveau nevoie de el ca să îngrijească lalelele, să le stropească și să le cînte niște melodii care să le scoată din plictiseală. A fost debarcat și lăsat în viață ca să instaleze florile în sere, să le răsădească și încet să le facă să uite de China. Cu atît mai mult cu cît grădinarii din Amsterdam nu știu să vorbească cu plantele acelea. Erau unii care nici nu voiau să le atingă : le era frică să nu contacteze niște boli orientale sau erau cuprinși de o groaznică gelozie față de chinez și ar fi fost în stare să distrugă toate răsadurile. Chinezul a fost lăsat deci să-și facă treaba și numai cînd a terminat-o a fost condamnat la moarte.

Atunci tata m-a luat cu el în Piața Mare, în fața portului, ca să asist la execuție. Cheiul era ticsit de ofițeri împopoțonați și de amirali cu pene de struț și decorații pe care te întrebi în ce țări tropicale s-au dus să le culeagă. Mai era și muzica Stathouderului. Căpitanul acela omorît fusese celebru și prieten cu Stathouderul, căci descoperise niște insule și printre vapoarele ancorate de-a lungul cheiului era unul încărcat cu brînzeturi ce trebuia să plece chiar într-una din insulele descoperite de devotatul marinar. Amiralul spunea : „Uitați-vă la brînzeturile noastre stivuite : sînt roșii ca și obuzele noastre ce-au străpuns echipajele engleze. Nu s-ar spune că sînt brînzeturi ce se duc, ci victorioasele obuze ce se întorc ca să împodobească terasele arsenalelor, înroșite de sîngele dușmanilor, ca și cum ar fi traversat într-un singur zbor întreaga Chină".

Iată de ce se aflau aliniați pe chei atîția căpitani și marinari, ca și cum niște grădinari șefi îi țintuiseră de-a lungul unei sfori pe dalele vechi, în fața mulțimii dezordonate, asemănătoare unor grămezi de frunze moarte strînse ca să putrezească și să se transforme în pămînt de răsadniță. Și mulțimea ovaționa în cinstea amiralului, a brînzeturilor și a căpitanului asasinat. Apoi deodată, ca și cum amiralul — din înălțimea estradei sale, fluturîndu-și pălăria înaltă cu pene ca să mulțumească aclamațiilor — ar fi aruncat în aer o mie de pumni din piperul nostru foarte iute de Java și fiecare ar fi primit un bob pe limbă, se făcu o tăcere mormîntală căci chinezul urma să fie spînzurat de verga cea înaltă a corăbiei. A fost nevoie de șase oameni pe punte ca să tragă sfoara ce-l ridica pe catarge pînă la scripetele ce scîrțîia. Îi vedeam ochii de pisică închiși și prelungi ca și cînd ar fi fost agățat de pielea capului, dar complet nemișcat și cred că un marinar l-a lovit puternic cu o vîslă ca să nu se zbată. Urca cu încetineala unui pavilion,

îmbrăcat într-un veșmînt lung și albastru, iar mustățile îi spînzurau pe piept, atît de lungi încît, în descurajarea lui, părea că lasă să-i atîrne patru brațe. Ne întrebam pînă unde o să urce, iar în clipa cînd se imobiliză răsunară trei lovituri de bombardă care zguduiră vasul. Se spune că în clipa aceea, în seră, lalelele se despuiau de frunze și aerul nemișcat era atît de cald și de greu deasupra Olandei încît morile s-au oprit, în timp ce vacile, fără poftă de mîncare, părăseau dezgustate pășunile deja promise florilor ce vor răsări. Dar, din fericire, momentele de acalmie fierbinte se stinseră curînd și deodată se ridică o briză ușoară care făcu să scîrțîie din nou morile, în timp ce acolo sus flutura veșmîntul chinezului care tresărise, trezit probabil de răcoarea vîntului. Atunci am văzut atîrnîndu-i din buzunar, aruncate de mișcarea lui bruscă, niște banderole din hîrtie mătăsoasă, multicolore, care cu un geamăt prelung și surd se desfăceau ca niște acordeoane lungi și nu se mai închideau.

— Ghirlande de hîrtie, banderole...

— Da, da, lucruri drăguțe, decupate și destul de complicate, ce-și schimbau forma datorită vîntului. Dar nu ți-am spus că în grămada de oameni, chiar în spatele cercului marinarilor, se adunaseră toți grădinarii care-l urau de moarte și-l invidiau pe chinez. Îi recunoșteai după mîinile pămîntii, gîturile negre crăpate de zbîrcituri, mustățile stufoase, spatele încovoiat. Oamenii aceștia răbdători, cu gesturi încete, cu pasul atent și greu parcă legat de pămînt, tropăiră deodată pe loc, zguduiți de isterie, înjurîndu-l cu lașitate pe comandant. Chiar Stathouderul îi obligase să accepte lalelele, dar ei nu vroiau banderolele. Era prea frumos, se temeau pentru bolțile lor, pentru iederă, pentru glicine. Întindeau pumnii și strigau : „Uitați-l cum răspîndește ciuma. Asta-i răzbunarea celui de sus. Nu adunați omizile lui dacă vîntul le aduce spre voi. Sigur că sînt otrăvite. Dați-l jos și aruncați-l în apă așa cum va trebui să facem pe viitor cu toți acești fii ai Cerului care vor veni în cafenelele noastre să ne vîndă panglici de hîrtie." Amiralul a fost obligat să ordone să-i potolească pe grădinari cu lovituri de vîsle și mulți dintre ei — și bine a făcut — au rămas pe pavaj în timp ce copiii mai ridicau încă privirea plină de admirație spre chinezul care era coborît încet, ca un felinar albastru fără ulei. La ordinul amiralității a fost așezat într-o barcă cu vîsle ce a ieșit cît se poate de repede din port ca să-l arunce în apă, cu mîinile și picioarele legate de o ghiulea enormă ca să nu se mai miște niciodată, în fundul Mării Nordului. Astfel nu am fost martorii înghițirii lui de către ape și cînd ne-am întors în oraș, asfințitul aprindea deja cu un roșu delirant, mai arzător ca cel al brînzeturilor, ferestrele bătrînelor noastre muzee.

Din clipa cînd venise vorba de banderole, Jenny, mult prea tulburată, nu mai ascultase. Scosese din buzunar amintirea dată de marinarul acela fără dinți și, amestecînd în entuziasmul său atîtea ghirlande și atîtea vapoare, striga :

— L-am văzut pe chinez, l-am văzut, mi-a dat acordeonul lui de hîrtie.

Guillaume se năpusti furios asupra ei.

— Dă-mi-l, dă-mi-l, asta-i pierzania ta, de-abia ți-am spus-o ! E o răzbunare. De unde îl ai ?

— De pe vas, marinarul mi l-a dat.

— Ah ! uitasem ! O să cer să i se taie capul. Dă-mi-l să-l ard.

Dar ea nu vroia să-i dea jucăria. Se zbătea și fugea.

— O să vezi că o să pun mîna pe tine, proasto, striga el, și cum reveniseră prin apropierea casei, o împinse într-o cursă de vulpi. Ea începu să urle, scăpă ghirlanda asupra căreia el se năpusti strivind-o furios cu picioarele, așa cum ar fi făcut cu un șarpe, în timp ce Jenny țipa mereu. Jeannette și Edmond dădură fuga și o eliberară. Apoi îl apucară pe olandez și vrură să-i bage și lui piciorul în capcană. Și ar fi făcut-o dacă Seira nu ar fi ajuns la timp. Îl pălmui pe Edmond și strînse cu duioșie capul lui Guillaume la pîntecele său.

— Bietul micuț ! Iar vroiau să-ți facă rău. Jenny, dacă nu ai fi schimbat locul capcanelor nu ți-ai fi prins piciorul. Vino drăguțul meu, bine că am fost eu aici.

Jenny se îndepărtă șchiopătînd la brațul prietenilor săi negri. Uneori visurile iau întorsături ciudate.

* * *

Toată noaptea pisicile s-au încăierat cumplit. Cu toate că cei din casă s-au sculat rînd pe rînd ca să închidă cu grijă ferestrele, miorlăiturile ucigătoare nu i-au lăsat să doarmă. Licăriri fosforescente ce treceau printre șipcile obloanelor ca sute de lame de cuțit scormoneau deodată umbra camerelor și vijelii înlocuiau intermitent urletele luptătoarelor cu gemetele frunzișului încovoiat de vînt. Din pat, Jenny auzi deslușit cum teribila falcă a unei curse de vulpi se închidea cu o pocnitură seacă și metalică, nu departe de camera lui Guillaume. I-a fost imposibil să mai închidă ochii în care se zbătea imaginea unei victime necunoscute și chiar dacă ar fi îndrăznit, n-ar fi putut ieși pe aversa ce se abătu deodată, fără veste, înecînd strigătele, spălînd sîngele. Pe terasă se auzea apa ce șiroia de pe acoperiș și în grădină zgomotul torentelor care rostogoleau ochi de aur în pepite scînteietoare.

Dis-de-dimineață, Jenny își tîrî pînă la capcană piciorul învinețit pe care rămăseseră urmele dinților. Dar ele singure în această noapte furtunoasă nu mușcaseră carne ; fălcile de fier se căscau fără mînie spre zdrențe de nori. Doar una se închisese asupra unei ramuri rupte și frunzele mari de revent cu care rafalele o acoperiseră pe jumătate, îi făceau niște urechi mari și blegi de caniș dresat, pe care se plimbau melcișori mai albi și mai curați decît cochiliile venite direct din fundul mării.

Grădina era presărată cu ramuri de salcîm ca și cum pisicile s-ar fi încăierat pînă și în copaci. Pe o alee găsi cadavrul pisicii javaneze jupuită pe jumătate, cu gura încă albă de spumă. Își descărcase toată electricitatea fulgerătoare, mai violentă decît cea a unei furtuni și zăcea în înțepenirea ultimului spasm ca inima trăznită a unui ciclon. De jur împrejur, lumea se liniștise, des-

tinsă după criza de nervi, iar ziua se anunța foarte frumoasă în această dimineață răvășită în care pămîntul răcorit de ploaie era mai negru decît de obicei, închegat și cărnos. Bătrînele pînze de păianjeni nu mai împovărau tufișurile înviorate din care limacși alunecau pe alei cu carnea lor de fructe roșcate. Încă umed, aerul era rece și tăios, ușor de respirat și biciuia membrele. Iată de ce, exaltată de melancolia petalelor răspîndite pe pămînt și udate de extraordinara limpezime a acestei dimineți sclipitoare și răcoroase, Jenny visa să scape din imensa grădină în care meditațiile îndelungi o ținuseră prea mult timp retrasă în ea însăși, dar al cărei zid de netrecut era marea, visa la o viață nouă și la valuri mari de fericire.

— Ai văzut pisica javaneză întinsă pe jos? strigă de departe Jeannette fugind cu picioarele goale, părea că sare coarda pe deasupra ultimelor unde emanate de felina incomplet descărnată iar șiragul de vertebre, ce se loveau unele de altele, stătea pe brațul ei de-a lungul șnurului aurit.

— Cît e de frumos, spuse ea, au spart totul în încăierarea lor!

Adună rămurele de flori, le scutură ca să cadă picăturile de apă, le prinse de șiragul de aur din jurul mijlocului.

— Am o rochie frumoasă, sînt moartea roșie, cea care rîde și dansează, cînta ea și începu să danseze așa cum o învățase Seira cînd o ațîța bătînd din palme. Jenny sărea într-un picior căci celălalt o durea. Ele rîdeau înțepîndu-și picioarele în cochiliile de melci pe care le zdrobeau.

Își trăgeau sufletul cînd observară că în timpul nopții corabia lui Van Houten se depărtase de dig: era ancorată acum la cîteva sute de metri, întoarsă pe trei sferturi spre insulă, ca și cum ar fi privit-o cu neîncredere.

— Trebuie să mă duc să mă vadă Guillaume, spuse Jeannette adunînd alte rămurele. O luă pe Jenny pe terasă, deschise brusc obloanele olandezului, lăsîndu-le să se lovească de perete. Dansînd pe podea și rîzînd ca o nebună ca și cum ar fi fost complicea unei astfel de grozăvii, îi striga:

— A venit moartea roșie. Ea a sugrumat pisica javaneză cu sforicica aurită.

El se așeză și printr-o mișcare bruscă a cuverturilor răsturnă repede de pe pat florile otrăvite aruncate de Jeannette.

— A murit? întrebă el.

— Ea a omorît-o, și fii atent dacă la noapte o s-o auzi mergînd pe terasă.

— Nu mă sperie, răspunse el. Dacă e ea, o să spun că Jenny a adus-o în ghirlanda ei. Proasto, ți-am spus eu. Dacă nu mi-ar fi fost rău n-ai fi luat niciodată jucăria aia.

Se ridică, evitînd să calce pe florile presărate pe covorașul de lîngă pat și luă bastonul tatălui lui pe care noaptea îl ținea mereu la căpătîi. Poate că vroia doar să se sprijine în baston, dar domnișoarele se refugiară pe terasă. Oricare i-ar fi fost intenția, pe mare se desfășura un spectacol așa de neobișnuit încît el uită de fete: corabia (fără îndoială pentru că primejdia unui vînt puternic era îndepărtată) se apropia încet de coastă remorcată de o barcă cu opt vîslași și părea că

face o nouă intrare senzațională. Un șir lung de pavilioane multicolore se urcau într-adevăr spre catarge. Nenumărate și trase încet din cabina cea mică și neagră a căpitanului, acestea se desfășurau cu precauție în aer la fel ca batistele ieșite din jobenul unui prestidigitator. Corabia era complet împodobită cînd scufundarea zgomotoasă a ancorei care-i făcea pe copii să tresară, le atrase privirile de la stegulețe la mare.

Aproape imediat, bătrîna bombardă demodată care-și ridica la pupa gura de broască rîioasă, scuipă spre soare niște flăcări enorme și copiii văzură distinct o ghiulea mare neagră înălțîndu-se în aer, trasînd încet o parabolă apoi căzînd leneșă în apă, unde ridică o jerbă de stropi. Scuipă încă o ghiulea, apoi a treia, care păru că descrie, mai leneș decît celelalte, traiectoria sa întunecată și grațioasă ca unduirea unui marsuin.

Și atunci Jenny scoase un țipăt puternic.

Fără îndoială credea că marinarul cu banderolele chinezești ce mesteca tutun, urma să fie cocoțat pe verga cea mai înaltă căci Guillaume îi pronunțase condamnarea. Se năpusti asupra tînărului său preceptor, îl lovi în piept și-i rupse cămașa de noapte iar el scăpă bastonul pe picioare.

— Călăule, călăule, o să-l răzbun ! Strigă-le să nu mai tragă cu tunul, să coboare drapelele !

Ochii-i străluceau ; era mai palidă și nebună ca odinioară cînd avusese crizele acelea de spaimă. Guillaume, dîndu-se înapoi, își asuma rînjind majestatea unui judecător suprem :

— Începem lupta împotriva morții roșii.

Dar la celălalt capăt al terasei apăru Van Houten, radiind de o bucurie neobișnuită și explozivă. Îl bătu puternic și prietenește pe De Bonald pe umeri.

— Prietene, astăzi să facem pace, să curmăm cearta în legătură cu arbuștii de vanilie. Căci este ziua Stathouderului. Să ne salutăm drapelul. Trăiască Olanda ! Aș vrea să se mai tragă încă o dată cu tunul căci noi n-am fost aici ca să salutăm prima lovitură.

Spectacolul era foarte frumos, dar își pierduse tot farmecul. Dimineața trecuse deja de clipa ei de apoteoză și se părea că nu mai era nimic pasionant de așteptat, lucru pe care micul obez, care avea deja o anumită experiență a decepției și a plictiselii precoce îl formula cu o mutră dezgustată, arătînd marea înflorită și corabia împodobită.

— Acum o să fie ca duminica.

Perceperea unor nuanțe atît de delicate — și pentru ea de neînțeles — în diferențierea zilelor o miră mult pe Jenny care nu cunoscuse niciodată otrava atît de subtilă a duminicilor, această invenție a Europei creștine, ea care nu știa niciodată în ce zi a săptămînii era. Iată de ce, în tabloul despre viitorul insulei pe care și-l imagina, lipsea înfiorătoarea viziune a repaosului săptămînal, acest element esențial scăpînd experienței sale, căci duminica, dacă în cele din urmă explodează în natură, mai întîi nu există decît în inima rănită și umilită a omului. Corabia sub pavilioanele fără naționalitate, sub broderia falsă de mascaradă, cu drapelele albe de colombină cu picățele multicolore, transmitea mării o boală omenească.

— Nu ne mai lipsește decît un preot, spuse Van Houten, dar îl vom înlocui cu o sticlă bună de whisky. Priviți ! Corabia asta este într-adevăr pavoazată ca un bar și-ți face sete.

Se întoarse în grădină cu De Bonald, în timp ce Seira trebuia să-l culce pe Guillaume, răscolit de atîtea emoții și a cărui febră creștea. Băgîndu-se în pat, repeta : „Jeannette să-și scoată rochia aia îngrozitoare. N-aș vrea s-o văd nici măcar la bal mascat. Aș visa urît."

Tăcută, Jenny se sprijinea de balustradă căci sufletul ei avea gustul rău al unui sos stricat de prea multe ingrediente contradictorii și pe care bucătăreasa încearcă în zadar să-l dreagă printr-o frenetică mișcare a furculiții adăugînd un firicel nesecat de ulei ca să înece elementele compromițătoare. Pe lîngă plăcerea datorată acestor noi minunății, mai era și dorul de Olanda, descoperirea săptămînii asemănătoare cu un flaut cu șapte note din care ea nu știa să scoată nici o melodie, ambiguitatea lui Guillaume, deopotrivă grotesc și divin, brutal și plin de secrete, și în special, firicelul de ulei ce îneca totul, ura ei cea veche pe care se căznea s-o ațîțe împotriva lui Van Houten față de care, drept răzbunare, manifestase pînă acum numai necuviință și tăcere. Oh, rușine ! Oh ! slăbiciune ! Se lăsa sedusă de copilul cu guleraș ! Este adevărat că simțea, dincolo de grădină, prezența plantațiilor sterile, arbuști de vanilie lipsiți de grație, uniformi și fără umbră, gata s-o liniștească întocmai ca niște paznici nenumărați și întotdeauna la post, aliniați și asemănători în tristețea unei duminici pustii. Dar nu-i putea numi complicii ei, nu i se

supuneau. Erau paznici ce-o puteau trăda ; era de ajuns ca Van Houten să se gîndească să cheme de dincolo de mări armata tropăitoare și pămîntie care aclamase supliciul chinezului, grădinarii Olandei.

Masa încă nu se servise cînd un freamăt ciudat se auzi de pe poteca ce ducea spre sat ; cîntece nedeslușite amestecate cu sunete de tamburine, clinchete de zurgălăi și zdrăngănit de căldări. Edmond și Jeannette veniră repede lîngă ea și se aplecară deasupra pantei line a colinei. Dar freamătul ce se apropia se tîra pe sub copaci și nu se putea vedea nimic. Și totuși, suprafața mantiei verzi, ca cea a mării atunci cînd un pește mare înoată la suprafață, era agitată de un vîrtej a cărui deplasare te lăsa să urmărești înaintarea ciudatului vacarm.

— Ce-o mai fi și asta ? strigă Guillaume din pat.

— Ne întrebăm și noi. Nu te scula. Ascunde-te, răspunse Jeannette. Vor veni să se refugieze la tine. Nu mai vreau rochia asta, adăugă ea smulgînd rămurelele ce-i atîrnau la cingătoare și aruncîndu-le pe podea.

— Scapă-mă de ele, du-le de aici, se ruga Guillaume, seamănă cu niște fazani morți.

Jenny le adună. Acum rumoarea nu mai urca, se zărea deja o pată neagră în frunziș.

Dar Van Houten apăru din nou în grădină în această clipă hotărîtoare și prezența lui spulberă cît ai clipi, pentru a doua oară, teama ce-o stăpînea. De departe, făcea un gest larg de întîmpinare ce păru că întredeschide frunzișul la distanță ca pe o perdea, și drapelul olandez se ivi

de sub copaci, urmat de căpitan, marinari și o mulțime de băștinași. Nu i-au urmat toți bărbații din sat căci erau prea beți pentru o astfel de ascensiune. Cei care reușiseră să urce încercau să cînte imnul național olandez, pe care, ca să spunem drept, nu-l auziseră niciodată. Căpitanul îi înmînă lui Van Houten drapelul național ca să-l înfigă pe acoperișul bungalovului.

Jenny, apropiindu-se își recunoscuse marinarul în mulțime. Atîrna de gîtul unui băștinaș, dar de îndată ce-o văzu, își părăsi sprijinul și se ținu drept ca și cum tulburarea plăcută îi spulberase dintr-odată beția ; un rîs blînd îi descoperi dinții stricați și o veselă licărire violetă i se aprinse în ochii lunguieți și înroșiți.

— Oh ! Micuță domnișoară, spuse el îndreptîndu-se spre ea, mai am ceva pentru tine, ceva ce păstram pentru negrese. Uite, ia asta, drăguța mea. E mai frumoasă ca cealaltă.

Scoase din buzunar o altă ghirlandă chinezească de care lua întotdeauna la el pentru plăcerile escalelor și mîinile-i groase, tatuate, ce păreau pe jumătate devorate de lighioane, învîrtiră ghirlanda în mii de metamorfoze.

— N-o să te uit, mi-ai zdrobit inima cu rochia ta albastră și pălăria aia mare, reluă el aruncînd o privire spre Van Houten, dar acesta dispăruse în spatele drapelului pe care mîinile lui idolatre îl țineau întins ca pe un paravan.

— Dă-mi florile tale ca să-mi mulțumești.

Ea îi oferi rochia de flori deja ofilită a Jeannettei și luă în schimb ghirlanda.

— O să te sărut, în cinstea sărbătoririi Stathouderului.

Nu-i era deloc frică de el, nu-și va retrage obrazul.

Dar Guillaume, calmat de vocea tatălui său, venise pînă în grădină în cămașă de noapte și cînd îl văzu pe marinar pregătindu-se s-o sărute, se năpusti asupra lui, îl împinse și îndesă în jacheta albastră niște pumni moi și albi al căror du-te vino îl uimea pe marinar. Oare era gelos ? În clipa aceasta atît de zbuciumată, Jenny sufocată, răvășită, bănuia violența unor sentimente necunoscute. Sau poate copilul recunoaște pur și simplu în acest paria decăzut pe veșnicul dușman ce pîngărea spița sa regească ? Cel respins, năucit de pumnișori, nu încercă să opună rezistență și cum drapelul, căzut de-a lungul bățului, descoperea chipul lui Van Houten, preferă să bată în retragere și cu brațele pline de flori se pierdu în mulțime.

Cu spume la gură și dînd din picioare Guillaume își vărsa furia pe Jenny.

— Aruncă astea imediat, aruncă hîrtiile, gunoaiele astea.

Nu vroia să le atingă sau să i le smulgă din mînă.

— Ne vom îmbolnăvi toți de lepră sau mai știu eu de ce boală, striga disperat, gata să se năpustească asupra ei.

Dar deja Jenny își revenise din stupoare și, revoltată, vroia să-și apere darul. Erau ca doi cocoși ațîțați, gata să se încaiere pentru o omidă.

Vocea groasă a lui Van Houten îi despărți :

— Ce se întîmplă ?

— Tăticule, tăticule, e tot chinezul. Pleacă cu florile, rochia Jeannettei !

Spunînd acestea păli şi mai tare, muşchii încordaţi de mînie i se relaxară, răspîndi un miros urît.

— Du-te să-l culci din nou, Seira, ordonă Van Houten, vezi bine că e bolnav.

Doica luă copilul vlăguit, dar fără să-i fie ruşine. Tot mai ameninţa.

— Ţi le voi rupe, Jenny şi tot vei muri din cauza lor.

Marinarul speriat aruncase florile pe jos şi cei din jurul lui le călcau în picioare.

— Haideţi să plecăm, murmură el, vedeţi doar că toţi sînt bolnavi şi că miros a putregai. Se spune că aici totul crapă, chiar şi copacii. Uitaţi-vă la plantator. Pielea îi e galbenă pe oase. Van Houten are figura unui naufragiat pe o insulă pustie şi micuţul, aţi auzit cum delirează !

Se furişă pînă la copaci şi se pierdu pe potecă. Unul cîte unul camarazii lui dispărură ; frunzişul se deschidea discret în faţa fugii lor şi în curînd se produse o panică tăcută. Înaintea lui De Bonald şi a lui Van Houten nu mai rămăsese decît căpitanul, înţepenit prosteşte, cu drapelul în mîini şi ochii îndreptaţi spre frunzişul închis prin care i se topise cortegiul.

— Ei asta-i, nu mai înţeleg nimic, strigă Van Houten, concediind pe port-drapelul plouat, fără să-i dea nimic de băut. Oamenii dumitale o şterg toţi fără învoire şi fără să salute, ca şi cum noi am fi nişte ciumaţi. Ia spune, prietene, adăugă el întorcîndu-se spre De Bonald, printre saltimbancii aceştia cu umbrelă n-or fi unii care sabotează arbuştii de vanilie ?

De Bonald era dispus să creadă în existenţa oricărei boli. Moartea roşie era o catastrofă demnă de el. De mult chiar îi era familiară. Spiritul său, înfierbîntat de whisky-ul fabricantului de ciocolată, imagina mumii din pămînt ocru, devorate de furnici roşii, în pădurea cu nuanţe sîngerii din Mexic. Din nenorocire, poate că şi el adusese din America în pămîntul din lăzi, cine ştie ce ouă bine fecundate ale vreunor insecte distrugătoare. Lovi cu piciorul covorul de flori de salcîm care poate colcăia de larve. Dar ideea că arbuştii de vanilie ar putea fi sabotaţi era într-adevăr de o naivitate grotească, de o simplitate ridicolă ce-l făcu să izbucnească într-un hohot de rîs deopotrivă istovitor şi deplasat.

Van Houten se uită la el, o secundă se gîndi cum să riposteze unei asemenea obrăznicii, dar umerii i se prăbuşiră în descurajare, căci totul se scufunda pe această insulă şi pentru prima oară în viaţă nu mai avea el ultimul cuvînt.

Mai tîrziu află că în sat domnea o mare agitaţie căci se temeau de o epidemie. Şi atunci Van Houten dădu ordin să fie date jos toate podoabele corăbiei care însemnau pentru băştinaşi o sfidare adresată destinului pentru că vechiul simţ al Fatalităţii, mai grandioasă şi mai frumoasă în coincidenţele tragice, găsea firesc ca nenorocirea să se abată într-o zi de sărbătoare. Totul se făcu fără zgomot, fără nici un sunet de trompetă, nici o salvă de tun. Toată lumea era consternată. Aşa luă sfîrşit sărbătorirea Stathouderului.

* * *

Noaptea a fost liniştită. Nici un declic de capcană nu prelungi furiile vii cu cele mecanice. Încă din zori, păsările revenite din spaima lor începură să cînte.

Edmond şi Jeannette greblară grădina şi strînseră un morman de ramuri şi flori. În casă, Guillaume, altă epavă albă şi balonată, aruncată de furtună, nu se mai putea da jos din pat. Plămînii îi atîrnau în piept în două ramuri roşii şi fierbinţi, ca şi cum ar fi înghiţit rochia de flori a Jeannettei.

Seira asista neputincioasă la prăbuşirea micului zeu. Copiii obezi nu aveau deci o forţă supraomenească ? Erau şi ei nişte monştri ai naturii ? Se bătea peste sîni, îşi lovea cu putere burta cea mare în care răsuna o adîncă tristeţe. Tresăririle cărnii îi picurau amintirea leşinului lui Jenny, apoi a coşmarurilor groaznice ; avea remuşcări că o înşelase, fugea în grădină să o acopere cu sărutări şi sfîşiată între două iubiri se întorcea repede la căpătîiul scumpului ei, simţind în sînii cei grei cum urca pînă la ameţeală dorinţa pe care n-o mai simţise pînă atunci, de dragoste şi efuziune, vărsa lacrimi ce curgeau cu încetineala laptelui prelins.

Van Houten nu mai spera nimic de la De Bonald. Cu siguranţă că era un prost şi pe deasupra şi bolnav. Slăbit, palid şi tremurînd mereu transpirat, ai fi crezut că are boala aceea roşie. Poate — căci Van Houten găsea totdeauna cauze simple — el i-o fi dat boala şi lui Guillaume.

Se hotărî deci să-şi lase insula acestui imbecil, dar să-i retragă capitalul. Şi totuşi un lucru îl neliniştea : arheologul va muri curînd. Ar trebui ca încă de pe acum s-o ia pe Jenny în Olanda ? El nu avea fată şi ştrengăriţa asta nu era urîţică deloc, mai delicată decît planturoasele olandeze. Şi poate că într-o zi va profita de pe urma ei căsătorind-o cu vlăstarul regelui ceaiului sau cu Marele Mogol al opiului. Şi totuşi, la drept vorbind se temea s-o facă, fără îndoială datorită unuia dintre efectele acestei insule deprimate. Simţea ura fetiţei planînd asupra lui cu întîrzierea răbdătoare a unei ameninţări asiatice. Se temea de răzbunarea ei, acolo, în castel, lîngă Amsterdam. Dar De Bonald nici nu vru să audă de despărţire şi Van Houten nu mai insistă. Dădu ordin căpitanului să pregătească plecarea şi în acest scop, să consemneze cu patruzeci şi opt de ore mai devreme echipajul care avea nevoie să postească.

Dar acum, micul olandez scuipa sînge şi, susţinut de Seira, revedea pe marele amiral al Stathouderului, pe chinezul spînzurat şi ferestrele marilor muzee naţionale înroşite de apusul soarelui sfîşiat de lovituri de tun. Atît timp cît Jenny va refuza să dea ghirlandele cereşti, el va rămîne izvorul unui rîu de sînge. Şi De Bonald, care, ca să mai afle veşti despre bolnav se furişa uneori ca o fantomă năduşită, îşi spunea : „Asta e, va crăpa la doi paşi de arbuştii de vanilie şi asta va fi sfîrşitul ; Van Houten ne va lăsa în voia sorţii pe insula asta blestemată".

Şi culmea, în aceste zile de jale Seira simţi primele greţuri şi primele ameţeli. Spunea : „su-

părarea mă ameţeşte". Vomita în sîngele micuţului iar casa devenise un iad. Erau nevoiţi să mănînce ce gătea Jeannette. Exasperat de întîrzierea plecării, Van Houten spărsese deja o parte din veselă. Arheologul semăna cu o mumie şi Jenny se temea ca nu cumva atunci cînd musafirul spărgea vreo farfurie, tatăl ei să nu se prăbuşească transformat în pulbere. Din cînd în cînd îi spunea lui Jenny : „Curînd va trebui să ne reluăm lecţiile de ştiinţele naturii", -şi îndată ce enunţa acest proiect a cărui concepţie îi epuizase toată energia, spiritul i se evapora într-un vis nedesluşit.

Într-o noapte Jenny auzi în camera ei zgomote de picioare goale şi de hîrtie mototolită. O umbră albă fugea pe fereastră. Poate că vîntul ducea pe fereastră vreo revistă veche. Dimineaţa cînd se sculă îşi dădu seama că dispăruse ghirlanda chinezească, agăţată de perete.

Spre prînz, cînd tocmai luau masa, Seira înnebunită, dădu buzna în sufragerie. Îl lăsase pe bolnav singur cîteva minute şi cînd s-a întors a găsit patul gol, cald încă. L-au căutat mult timp, dar zadarnic. Poate se dusese în pădure. Toţi se întrebau cum oare, aşa de slăbit, îi venise ideea să fugă. Probabil că pentru cîtva timp temperatura îi dăduse puteri. În sfîrşit, Seira îl găsi neînsufleţit sub un copac, ţinînd în mînă ghirlanda celestă pe care o rupsese căzînd.

De Bonald era mult prea descurajat ca să se mai ocupe de ceva iar acest accident i se păru manifestarea bolii mortale a arbuştilor de vanilie. Van Houten o trimise pe Jenny să-l caute pe căpitan şi astfel ea avu prilejul să se urce pe

corabia miraculoasă. Căpitanul propuse ca echipajul să confecţioneze cît mai repede un sicriu ca să ducă copilul în Olanda. Avea şi el unul pe care-l transporta pe corabie în cazul cînd ar fi murit în timpul unei călătorii. La nevoie s-ar putea căptuşi sicriul în aşa fel încît micuţul cadavru înfăşurat într-un linţoliu de foi de plumb să nu fie zdruncinat prea tare în timpul călătoriei. Dar Van Houten refuză categoric.

— Nu-l vom aduce înapoi înfăşurat în poleială ca o păstaie de vanilie, spuse cu un umor amar şi fără prea multă milă, căci copilul său nu mai era decît ultimul instrument al ironiei sorţii. Îl vom înmormînta aici.

Cu cîţiva dintre tovarăşii săi, marinarul ştirb săpă o groapă mică, la marginea grădinii, chiar lîngă arbuştii de vanilie. Jenny îl văzu pentru ultima oară, el păru însă că n-o vede. Avea aerul unui ocnaş şi sudoarea îi curgea pe tatuaje. În realitate însă, se temea de epidemie şi se grăbea să termine.

Cîteva ore mai tîrziu, din înălţimea terasei, Jenny privea corabia desprinzîndu-se de ţărm. Nu bătea vîntul şi mai multe bărci cu vîsle o trăgeau greoi spre larg, în timp ce una cîte una se ridicau pînzele care i se păruseră cîndva atît de frumoase. Nimeni nu se gîndise să ia luneta din sertar. Spre asfinţit pînzele se umflară, mascînd complet coca cea plăpîndă, apărînd la orizont cu gingăşia unui nufăr. Copiii intrară în casă unde avură o criză de deznădejde ca şi cum corabia asta înfricoşătoare le-ar fi luat fericirea cu ea.

Sprijinit de bastingaj, Van Houten arunca din orizontul în care-și regăsise încetul cu încetul siguranța și autoritatea, o ultimă privire încărcată de ură spre insula stearpă unde pentru prima oară destinul îi jucase o festă. Rîsul său sarcastic și mîinile crispate pe rampa de fier erau dovada că abandona insula în mijlocul mării, în voia sorții nerecunoscătoare.

— N-am văzut niciodată o insulă în care să fiu așa de batjocorit, încheie el.

Scuipă în mare și intră în cabină.

III

De Bonald a avut nevoie de mai multe săptămîni ca să se refacă din starea de continuă spaimă pricinuită de vizita lui Van Houten. Nu-i lăsase nici un ban și mizeria se apropia cu pași mari. Se gîndea să planteze trestie de zahăr, dar curînd se convinse că nu-l ajuta clima care nu era destul de caldă. Ca și în trecut, în fiecare zi îi dădea lecții lui Jenny, dar ei nu-i mai plăcea să-l asculte. Acum insula nu va mai fi niciodată domeniul liniștit și luminos al jocurilor ei dinaintea sosirii corăbiei. Va trebui să trăiască fără speranță pe această plăcintă tragică a Regilor, refuzată la sărbători, de nemîncat, cu micul clovn ascuns în zadar sub crustă. Nu se ducea niciodată să vadă mormîntul fără nici un monument, înconjurat de narcise galbene și grotești pentru că se afla alături de arbuștii de vanilie, nepăsători la adierea brizei, de culoarea prafului sub soare și a căror aliniere se pierdea într-un paralelism perfect, ca și cum ar fi fost trasată de un nebun maniac, într-o deznădejde îndepărtată. În această perioadă a anului stîrpiturile astea erau și mai sinistre ca niciodată

din cauza florilor galben murdar cu care se împodobeau. Flori de prin gropi și din gunoaie (de parcă Van Houten le-ar fi adus din cele mai triste mahalale ale Europei) îngrozeau insectele înaripate din cauza frigidității petalelor pure și fără parfum, închise în jurul caliciului, cu încleștarea mîinii unui avar pe o monedă. Și totuși florile se umflau în pene pe ramurile scurte, flori din gunoaie pe pălăriile unor bătrîne scrîntite. Așa arăta plantația lugubră, fără vreo tresărire, mai tristă decît monumentele mereu mai dezordonate și fanteziste dintr-un cimitir pe care l-ar contempla de-a lungul veșniciei dragul său tiran, acest vrăjitor ! Da, puteai să crezi în nimicnicie și s-o dorești.

Dealtfel nici prietenii ei nu mai vorbeau despre Guillaume, chiar și Seira îl uitase. Dar toate gîndurile și furia Seirei se îndreptau spre roiul de genii rele care se abăteau asupra insulei, răspîndind nenorocirea și aruncînd în burta ei o sămînță diabolică ce se umfla cu fiecare zi. De Bonald nu observa nimic ; cobora tot mai des în sat de unde băștinașii îl aduceau de mai multe seri beat mort. O dată sau de două ori a petrecut chiar și noaptea în sat.

Numai Jeannette și Edmond scăpau din această stare de adîncă descurajare. Evitau casa cea tristă și se fugăreau prin pădure, hîrjonindu-se fericiți.

În ziua aceea, după ce fugiseră ca nebunii după un iepure ce se pierdea printre arbuștii de vanilie, se regăsiră cu sufletul la gură lîngă tufișul în care Edmond își dovedise virilitatea. O

luă în brațe, îi sărută frumoșii dinți albi și căzură în iarbă, cu picioarele încurcate printre crengile tîrîtoare ale arbuștilor de vanilie. Rîsul Jeannettei se stinse încet și deodată, ca o pasăre ce-și ia zborul, fîlfîind din aripi deasupra unui cîmp ucigător făcînd să tresară rămurișul de abia atins, un strigăt dureros străbătu brazdele lungi ale plantațiilor.

Edmond se odihnea întins pe spate, cu ochii închiși. Cu lacrimi mari pe gene, ea se apleca deasupra lui ca să-i șteargă fruntea umedă și să alunge albinele care zburau împrejur.

— Oh ! Duceți-vă pe flori, striga ea prefăcîndu-se supărată ; și-și apleca deasupra lui gura umflată, îl mușca de nas, își desfăcea rochia ca să strîngă la piept capul băiatului ce se sufoca, pe jumătate înăbușit.

— O răutăcioasă, răutăcioasă pasăre-muscă... Le-ai uitat Edmond cum zburau, în țara noastră, printre papagali. Erau așa de multe, și acum s-a terminat. Tu ești singura pentru mine, cea mai frumoasă, pasărea mea din Bengal.

— Ah ! Ah ! De ce pasăre din Bengal ? se auzi sub rochie, vocea înăbușită de pieptul aburit.

— Pentru că tu înțepi, dragul meu, așa cum le făceau și ele florilor : le rupeau. Ba nu, florile erau femeile lor și ele le iubeau.

Își scoase capul încins din învelitoarea cea caldă și-și înfundă așa de brusc degetele în părul Jeannettei încît pieptenele căzu. Îl luă de jos, se lăsă să cadă leneș pe spate și plimbă dinții pieptenului pe degetul mare, făcîndu-i să sune, așa cum plimbi o muzicuță pe buze. Re-

începu de mai multe ori și zgomotul monoton părea că leagănă un vis trîndav.

— O să-l rupi, protestă Jeannette trezită total și neliniștită din cauza leneșei lui indiferențe.

Dar el, tot tăcut și absent, îndoia genunchiul aducînd astfel în dreptul pieptului o floare galbenă ca păpădia, o floare stupidă de arbust de vanilie a cărei tijă se prinsese între degetele de la picioare.

— Ține, ia-o, spuse ea plictisită, luînd floarea de la piciorul lui și întinzîndu-i-o. E tristă, tristă și rea.

El nu răspunse și se jucă mai departe cu pieptenele făcîndu-l să scîrțîie ca o insectă tristă rătăcită prin vreo gaură păcătoasă, un geamăt de greiere văduv, pînă cînd se enervă și el. Atunci înșiră arpegiile așa de furios încît un dinte cafeniu, lung și ascuțit ca un spin căzu pe rochia Jeannettei.

— L-ai rupt, observă ea fără să se supere.

— Privește, spuse el ca și cum n-ar fi auzit-o, e un cioc de colibri. O să-l înfig în floare.

— Oh, nu, e prea urîtă pentru el, prea slabă și prea tristă.

— Nu-i nimic, o să vezi, spuse el, luînd oribila varză mică galbenă strînsă ca o moluscă fricoasă.

Ea îl privea cum se juca, puțin contrariată că o neglija astfel, apoi începu să rîdă în timp ce el introducea cu grijă spinul între petale.

— Oh, acum e și ea o femeie ! strigă ea încîntată, poate că o să se facă foarte frumoasă și o să aibă copii.

Îngenunchie pe iarbă ca să se pieptene, dar înainte de a-și înfige pieptenele în păr, rupse cîțiva dinți.

— Vino, vreau să înțep și eu florile. O să fie ca și cum un stol de păsări muscă s-ar așeza pe arbuștii de vanilie.

Intrară astfel pe culoarele livezii blestemate, tăcuți și serioși. Dezlănțuit, ca și cum s-ar fi răzbunat, Edmond ciuruia fiecare floare cu nenumărate înțepături, în toate sensurile, cu stîngăcia și brutalitatea unei insecte inconștiente, în timp ce, cu o răbdare perversă, cu fruntea încrețită de atîta atenție, Jeannette încerca să introducă acul fără să rănească prea mult florile.

— Ești prea brutal, îl sfătuia din cînd în cînd rîzînd dezmierdător, apoi se odihnea o clipă și ridurile de pe frunte dispăreau. Le doare prea tare, le omori.

— Crezi că păsările au atîta grijă ? Uite, uite, răspundea el, de parcă ar fi mînuit un pumnal mic.

Spinul le scăpa uneori dintre degete sau rămînea înfipt în inima florii.

— Ah ! Ah ! Nu poate să mai iasă, spunea Jeannette înveselită, și întinzînd capul, ia altul din părul meu.

El smulgea pieptenele. Ea auzea deasupra capului un trosnet sec, ca un păduche strivit. El îi înfigea pieptenele în păr, oriunde, brutal, pînă la pielea capului. Ea țipa și durerea o făcea să-și vîre capul între umeri. Lui nu-i păsa și dintele străpungea o altă floare pe care o vedea sîngerînd feciorelnic. Căci de ani de zile, se săturase să tundă arbuștii de vanilie, să-i stropească, să-i

grefeze, să-i butăşească, să-i răsădească. Vroia să termine odată pentru totdeauna cu ei, să-i otrăvească, să-i ucidă sau să-i oblige la un miracol. Făcu un măcel cu florile virgine iar fata avea grijă de surorile ei, începînd să le iubească pe măsură ce le viola. Cu drăgălăşenie, amintindu-şi de lacrimile mari ce picuraseră din genele ei, ştergea cu vîrful degetelor seva ce se scurgea din petalele ursuze. El însă devenea sălbatic ca un sultan. Deodată ea se simţi părăsită încă de mult timp, chiar din clipa cînd greierii de baga îşi cîntaseră trist dorinţa.

— Destul ! destul ! striga ea, tristă şi geloasă. Hai să mergem.

Dar soarta idilei lor era deja pecetluită.

— Ce multe flori am străpuns. Sînt sfîrşit, spuse el triumfător.

— Au murit, au murit, le-ai omorît. Nu vor avea copii.

— Trăiesc ! Şi dacă vor avea copii, toate femeile vor fi ale mele.

*
* *

Zilele trecură. Brizele ce străbăteau marea se opreau o clipă să se joace pe insulă. Fără îndoială că în deşertul trist al arbuştilor de vanilie ele făceau să danseze praful auriu de polen. Dar nimeni n-o ştia.

Sarcina Seirei înainta şi De Bonald fu nevoit să ia în sfîrşit cunoştinţă de acest nou dezastru. Doica vorbea mereu de un viol înfăptuit de un spirit misterios, dar pentru arheolog totul era limpede : Van Houten posedase negresa. Decăzuse în aşa hal încît văzu în asta prilejul de a-i

scrie olandezului ca să-i smulgă o nouă sumă de bani, fie înduioşîndu-l cu această nouă nenorocire şi povară, fie ameninţîndu-l direct. Iată de ce el, care nu era în stare să înfiripe nici cea, mai neînsemnată afacere, combinase, cu o exaltare bolnăvicioasă, fiind din ce în ce mai sigur că apăra dreptatea, planurile fantastice ale unui şantaj monstru a cărui pîrghie principală vor fi articolele pe care le rumega şi pe care le va trimite cîtorva ziare mari din Amsterdam. Cunoştea el destule întîmplări josnice din viaţa lui Van Houten, peste tot, în Mexic, în Java, în insula asta.

Acum cînd decăzuse în aşa hal, se revolta de cel mai mic ultragiu adus legilor moralei. În cele din urmă denunţarea i se păru curajoasă, urgentă şi plină de nobleţe. Era un ţel nou (dar vai ! nu mai puţin himeric ca şi celelalte) care-ar mai putea să-i justifice existenţa. Era destul de furios şi de indignat ca să trezească Europa demoralizată dezlănţuind scandalul de aici, din insulă. Dar jurnaliştii din Amsterdam vor îndrăzni oare să susţină atitudinea sa atît de eroică ? Fără îndoială că aceşti vlăguiţi vînzători de hîrtie îl vor părăsi şi ei, desigur că-i vor înăbuşi vocea. Şi în definitiv, în situaţia în care ajunsese, ce-i mai păsa dacă îl alunga de pe insulă şi dacă-şi va tîrî ruina şi dezonoarea pe vreo coastă pierdută. Sacrificiul i-ar produce chiar o bucurie diabolică şi l-ar stimula.

Edmond cobora acum deseori în sat şi vorbea cu fetele. Se împrietenise mai întîi cu cîteva negrese tinere în anturajul cărora îşi pierduse ultimele urme de timiditate. Astfel călit, se lan-

sase în cucerirea puștoaicelor albe și în această tovărășie plăcută, puterea lui de seducție devenise teribilă. Într-o după amiază pe cînd Jenny se dusese să facă niște cumpărături, văzu cum un negustor voinic îl alunga pe Edmond din casă cu lovituri de picior, în timp ce niște femei îl ocărau. El fugi cît putu de repede, așteptînd-o pe Jenny pe potecă. Urcînd dealul el îi spuse o poveste eroică, apoi la sfîrșit o luă de mijloc, vru s-o sărute așa de nerăbdător și de exuberant încît o înspăimîntă și-l pălmui.

Oh ! Insula devenise îngrozitoare, fără consolare, fără refugiu. Și într-o noapte se auziră strigăte misterioase de groază și de durere, care nu aveau frumusețea celor care despicaseră noaptea aceea de vijelie cînd pisicile s-au ucis una pe alta. Ai fi zis că în casă se comitea o crimă. Jenny îl auzi pe taică-său umblînd pe culoar ; luminat de o lampă pe care o ținea în mînă, întredeschise ușa de la camera ei ca să-i ordone să rămînă în pat. Îndată ce el se îndepărtă, ea se sculă și se furișă pe terasă de unde văzu o umbră albă — era cu siguranță Edmond — traversînd în fugă mare grădina și coborînd în sat. Țipetele se potoleau și după cîteva clipe de liniște îngrozitoare se auzeau alte gemete întrerupte de țipete ascuțite. O femeie vorbea prin casă și Jenny nu cunoștea vocea aceasta poruncitoare. Poate că pe femeia asta se dusese Edmond s-o aducă din sat. În ciuda interdicției tatălui său, întredeschise ușa și văzu o mulatră ce ducea niște rufe însîngerate. Se culcă din nou, îngrozită, mai tîrziu auzi alte strigăte, foarte diferite, mai puțin înspăimîntătoare ca cele de mai devreme, ascuțite și plăpînde, ca o perniță de ace strălucitoare în noapte, țipete de copil. Ușa se deschise din nou și tatăl ei intră, ținînd în fața chipului aceeași lampă al cărui fum părea că i se ridică din creier. Luneca fără zgomot, de parcă și-ar fi pierdut greutatea, ca o ființă neomenească și sub lumina lămpii care-i scotea în evidență paloarea obișnuită, ea vedea dansînd o sudoare nocturnă ce se agăța de chipul ei, o sudoare dezgustătoare pe care nici soarele nici efortul nu o provocaseră și ale cărui picături păreau fluturi de noapte imposibil de prins.

— Am venit să văd dacă dormi, spuse în sfîrșit. Nu-i nimic. Copilul Seirei a venit pe lume. O să-l vezi mîine.

Și plecă. Dar ea nu mai putea să doarmă, gîndindu-se la copilul sosit pe lume în mijlocul acestei spaime și la micul clovn cu guleraș ascuns sub movila înflorită, în fața arbuștilor de vanilie mai înspăimîntători ca niciodată.

Și totuși, în livada blestemată, planetă îndepărtată de unde părea să coboare fantoma plantatorului, vîntul stîrnea prafuri lunare, polenuri albăstrii.

Dimineața, cum se sculă, Jenny se duse în bucătărie unde văzu un pui de negru zbătîndu-se într-un coș. Avea palmele umede și albe ; nici nu îndrăznea să-l atingă.

De Bonald examina mîinile copilului, apoi îi descoperi picioarele care erau și ele palide. Mîinile care altădată ținuseră mumii și cîrpiseră fesele, dezbrăcară corpul fără formă la care se încăpățîna să găsească un aer european, vreo pe-

cete olandeză. Noul născut se agita și părea că nu are mult de trăit.

— Dar ce faci ? Îl doare, spuse Jenny cu destul efort, căci nu mai putea să vorbească tatălui ei, nu mai putea să vorbească cu nimeni. I se părea că mîinile lui uscate căutau să înăbușe copilul și prin minte îi trecea vag ideea că el era tatăl. Revedea chipul lui din noaptea trecută, îngrijorat, asemănător cu un lampion galben, urît, în jurul căruia zburau fluturii de sudoare nocturnă, și-i venea să dispară în mare.

Se duse în grădină. Jeannette îi vorbi cu o voce plină de ură.

— Edmond te-a sărutat ieri pe potecă.

— Nu-i adevărat. L-am pălmuit.

— Vezi, te-a sărutat. Bănuiam eu c-o va face. Oh ! Unde-o fi iarăși ?

Vroia să se răzbune. Edmond spusese adevărul : va avea atîtea fete cîte flori a înțepat. Jeannette îl urmărea în plimbările lui galante. Îi era necaz pe rivalele ei. Pe una o și zgîriase în mijlocul satului, lîngă fîntînă.

A doua zi îl surprinse din nou cu o fată printre arbuștii de vanilie. Tremurînd de furie, stătea nemișcată în ascunzătoare, gata să se arunce asupra lor ca să-i desfigureze. Dar se răzgîndi și într-o goană ajunse la bucătărie unde Seira, cu vocea ei puternică frumoasă cînta un cîntec de leagăn, legănînd coșul copilului.

— Edmond ți-a făcut copilul ăsta, strigă cu sufletul la gură. Băuseși prea mult rom. Sticla era acolo și tu încă dormeai. Nu ți-ai dat seama de nimic, dar eu l-am văzut, jur că-i adevărat.

— Edmond ! Edmond ! gemu Seira punînd coșul jos. Suflă, sufocată, apoi se ridică și începu să țipe de furie. Lacrimile i se prelingeau pe față și mergea cu pași mari prin bucătărie. Nu putea să îndure o rușine așa de mare, se bătea cu pumnii în piept, se trăgea de păr, în timp ce copilul trezit scîncea slab în fundul coșului.

Jeannette vroia s-o ștează, dar Seira o ținea de braț, cerea detalii, alte dovezi. Nu era cu putință o grozăvie ca asta. Îi dădu drumul Jeannettei care o privi speriată și izbucni într-un rîs neașteptat.

— Atunci el e tatăl și soțul meu.

Neprevăzută, o palmă strașnică se abătu pe obrazul Jeannettei.

— Stricată mică, nu puteai să-mi spui asta mai devreme. Puteam să mor de spaimă, să mi se strice laptele, să-mi otrăvesc copilul.

Plîngînd, Jeannette reuși să fugă în grădină cu Seira după ea. Atrasă de țipete, Jenny venea și ea, închipuindu-și că a murit copilul. Poate că tatăl ei îl omorîse.

Dar nu, imposibil să fi comis el o crimă ca asta, căci venea dansînd din fundul grădinii, da, dansînd ca un nebun și aruncînd în sus bastonul cu măciulie de argint. Striga : „Jenny ! Jenny !" și vocea-i părea întinerită cu zece ani. Era un spectacol așa de extraordinar încît Seira se opri din tînguiri. El înainta cu pași mari, cu ochii strălucitori, gîfîind fără să poată vorbi. Pe chip nu-i mai curgea sudoarea.

— Ce s-a întîmplat stăpîne ? Vai, vai, vai, ce s-a mai întîmplat ? O fi înebunit ? gemu ea.

— Arbuștii de vanilie au fructe !

Îl podidi plînsul. Păru buimăcit, căută un loc să se aşeze şi intră în bucătărie.

— Oh ! Fructe de vanilie, suspină Seira uitîndu-se la Jenny care se albise la faţă. Oh ! Domnişoară, le aşteptam de atîta timp ! Doamne, cît s-a vorbit despre ele ! Iată-ne bogaţi !

Cu paşi nesiguri, copleşită de emoţii atît de diferite, intră în casă în urma lui De Bonald.

— Totul este aşa de necrezut, totul vine în aceeaşi zi, spuse ea lăsîndu-se pe vine lîngă coş de unde scoase puiul de negru. Jeannette, vezi tu, ai făcut bine că ne-ai spus secretul, fetiţo, şi Van Houten avea dreptate. Ei bine, domnule, la rîndul meu vă voi face o surpriză. Mi-era tare ruşine, dar acum vine bogăţia. Vedeţi dumneavoastră, domnule, este fiul lui Edmond. El mi l-a făcut, dar mîhnită şi năpăstuită, nu vroiam să spun. Dar acum, nu ştiu dacă trebuie să mă bucur, asta e şi o spun : este copilul lui Edmond.

— Jenny, dă-mi un pahar cu apă, spuse De Bonald lăsîndu-se să cadă pe un scaun în timp ce măciulia bastonului sălta pe pardoseală.

Fără o vorbă, Jenny luă paharul şi deschise robinetul. Catastrofa venise. Suporta lovitura cu curaj. De Bonald înghiţi apa pe nerăsuflate şi o sudoare abundentă, dar sănătoasă, îi acoperi chipul.

— Trebuie să-l anunţăm pe Van Houten, murmură el, să-l anunţăm că fiul lui... că nu este el tatăl şi că arbuştii de vanilie, să-l anunţăm pe Van Houten... copilul arbuştilor de vanilie...

— Nu-i Van Houten, vă spun, stăpîne, este Edmond.

— Da, Edmond, ah ! mizerabilul, spuse arheologul aplecîndu-se ca să-şi ridice bastonul. Jenny, dă-mi un pahar cu apă. Vom coborî la poştă, să scriu în Olanda, să-l anunţăm pe Van Houten... Vino cu mine, Jenny.

— Da, răspunse ea, aşteaptă-mă, mă duc să-mi iau pălăria.

Fugi cît putu mai repede pînă la arbuşti. Dezgustătoarele flori galbene care îi acopereau atunci cînd marinarul tatuat săpa groapa lui Guillaume, se ofiliseră. Ici colo, cîte o petală zbîrcită se mai ţinea de caliciul umflat ca ultima aripă a unei insecte mutilate. Celelalte căzuseră de-a lungul culoarelor paralele, coridoare de azil pe care le capitonau cu un covor îngust şi fără de sfîrşit de culoarea nebuniei. Fără frică intră printre răsaduri, pînă-n inima acestei lumi detestate. Era adevărat ! De crengi atîrnau păstăi lungi verzi, încă tari : Van Houten triumfase. Nenorocirea este ca o seră caldă în care memoria se trezeşte de timpuriu, retrăi ultimele zile ale vieţii ei în Mexic, primele zile ale amintirilor ei cu o astfel de intensitate încît căderea în timp o ameţi ; se prăbuşi pe brazdă şi plînse cu suspine, cu fruntea pe covorul de flori ofilite. După o clipă, se ridică, smulse cu indiferenţă petalele uscate pe care lacrimile i le lipiseră pe faţă şi pe mîini ca şi cum nu le mai recunoştea acum cînd nu mai puteau niciodată s-o facă să sufere ca mai înainte, şi deja pe drumul resemnării, se gîndi că nici o catastrofă nu putea să-i facă mai groaznic coşmarul pe care-l trăia de mult. Şi chiar cine ştie dacă aceste fructe lipsite de frumuseţe, întinzîndu-şi atracţia pînă în îndepărtata Europă nu vor chema pînă în insulă vreun alt vrăjitor ?

Își aminti că tatăl său o aștepta și se îndreptă spre casă. Flecărelile incoerente ale Seirei îl reținuseră pe De Bonald care nu înțelegea prea bine povestea cu copilul. Dar oricît de puțin capabil era el să ia o hotărîre în această privință, se gîndea, cu o ultimă rămășiță de judecată că totuși nu-i va căsători.

— Ei bine ! Ai luat pălăria ? o întrebă nerăbdător.

— Ah, am uitat !

— Mă ajungi din urmă, spuse el plecînd singur, fericit să scape de Seira, simțind nevoia imperioasă să meargă spre cucerirea Olandei și învîrtind din nou bastonul deasupra capului ca un tambur major.

În camera ei, Jenny scotocea nerăbdătoare prin sertare, ca și cînd ar fi întîrziat de la un mare eveniment, gîfîind, incapabilă să gîndească. Apoi fugi după tatăl său ținîndu-și pălăria de elastic, ca pe un zmeu. Nici n-ar fi vrut să rămînă acasă cu Seira și se temea de Edmond.

De Bonald cobora cărarea, lovind vesel frunzișurile cu bastonul și ramurile înflorite cruțate de furtună și bolnave, legănate pe crengi, mult timp după trecerea lui, se desfăceau în tăcere, petală cu petală ca o împletitură. Această ploaie melancolică se așeza pe pălăria lui Jenny și ea înălța chipul spre cer ca să vadă cum cădeau petalele fără nici un motiv aparent. Mîna cea mare a tristeții părea că apasă încet copacii ca și copilul de pe plajă care, plictisit să mai înalțe castele, lăsa visător să curgă nisipul din pumnul închis.

Lacrimile lăsaseră pe chipul ei urme argintii și strălucitoare ca cele ale melcișorilor albi pe

frunzele late. Nu va avea niciodată bijuterii mai frumoase decît acești cercei la ochi și cînd își ridica spre ramuri trista privire albastră, ploaia din salcîmi plimba în ochii ei adînci lumini violente.

Ajuns la capătul cărării, De Bonald trecu prin locul deschis între rîndurile de case și pînă la fîntînă merse pe aleea de cătine. În picioare sau pe jos la umbra copacilor din piațetă, băștinașii stăteau de vorbă fumîndu-și pipa. Șeful satului, un oarecare Paquiné, personaj enorm și indiferent, dar temut din cauza neașteptatelor accese de furie, își plimba fumul trabucului de la un grup la altul.

— Hei ! le strigă De Bonald, au venit timpuri noi ! Ascultați-mă, am descoperit comoara fantastică pe care-o așteptam de ani de zile și de care ați început să vă îndoiți ; arbuștii de vanilie pe care i-ați văzut înfloriți, au acum fructe ! Și astfel insula adormită va ieși din lîncezeala de secole. Numele ei, necunoscut pînă acum de marinari se va așterne în cărțile de geografie, pe albastrul oceanelor drept țelul feeric al noului drum maritim. Va fi mai renumită decît Havana pentru tutunul ei, sau decît Jamaica pentru romul ei. Insula în care înflorește vanilia va fi cîntată în lumea întreagă și alte vapoare vor ancora în fiecare zi în portul nostru. Oh ! prieteni, s-a dus cu trîndăveala. Veți avea toți de lucru, nu ne vor ajunge oamenii, vom aduce alții. Gîndiți-vă ! Veți clădi case, veți smulge copacii, veți planta mai mulți arbuști de vanilie, veți face lăzi și poleială, veți construi cheiuri pentru vapoare și docuri pentru cărbunele necesar uzinelor noastre. Va trebui să aducem niște deșteptătoare la fel ca cel pe care-l

admirați la Germina și pe care-l pune să sune ca să vă distreze, la ora aperitivului sau cînd vă duceți la culcare; veți avea fiecare cîte unul și va trebui să aducem lăzi întregi ca să vă treziți toți la cinci dimineața.

— Ce-i povestea asta? spuse Paquiné, cu o voce tărăgănată, scoțînd trabucul din gură. Ascultînd programul herculean propus de De Bonald, insularii se ridicaseră, ca un trib leneș la sunetul tam-tam-ului anunțînd sosirea ambasadorului care venea să declare război.

— Dacă aveți nevoie de cîțiva muncitori în grădinile dumneavoastră, continuă Paquiné, o să vă dăm cîțiva puști să-i angajați. Dar dacă vă încăpățînați să aduceți pe insulă deșteptătoare cu gîndul să ne trezească în zori, ar fi bine să sosească pe un vas de război. Puteți să-i spuneți asta domnului Van Houten; dacă vine aici cu astfel de proiecte, să aducă și flota olandeză.

— O va aduce, fiți siguri, replică De Bonald, o va aduce spre binele vostru. Nu vreți bogăție, butoaie cu rom și femei minunate?

Vecinul atinse cotul lui Paquiné făcîndu-i cu ochiul spre plantator; în ultimul timp nu-l duseseră ei acasă pe europeanul care bea din ce în ce mai mult? Paquiné ridică din umeri iar ceilalți începură să rîdă. Entuziasmul lui De Bonald scăzu dintr-o dată, nu sub umilința acestor ironii ci stăpînit de anumite reflecții juste: oare cum apăruseră fructele, se vor produce cu regularitate și cum vor fi pregătite? Pe scurt, pentru moment n-avea ce să le dea de lucru.

Jenny era puțin rușinată din cauza situației ridicole în care se pusese tatăl ei. Cu toate că între

ei nu exista nici un sentiment de solidaritate, se simțea și ea atinsă de ironiile indigenilor; recunoscînd acum triumful lui Van Houten, sufletul ei obosit primea cu indiferență această ultimă șansă: o revoltă pe insulă. Indigenii aceștia ar fi în stare să dea foc arbuștilor de vanilie în special toamna cînd sînt așa de uscați. Imaginația ei vioaie evoca precis incendiul zgomotos și cu bule care, rostogolite de vînt, ar înghiți arbuștii rînd pe rînd așa cum valurile înghit stîncile. Dar aceste imagini n-o impresionau așa cum un proaspăt ateu nu se lasă impresionat de o frumoasă pictură din infern.

Și chiar dacă Van Houten ar fi vrut să aducă flota, asta nu înseamnă că marele amiral olandez s-ar deranja pentru o insulă atît de mică. Pentru ea expediția militară nu mai prezenta nici un interes.

Ar fi fost greu pentru De Bonald să bată și el în retragere dacă Edmond n-ar fi comis imprudența de a-și conduce tînăra complice pînă în mijlocul satului, aruncîndu-se astfel în gura lupului. Țațele îl recunoscură și cu toată puterea lui, ele reușiră să-l imobilizeze. Soția lui Paquiné era deosebit de furioasă căci se temea ca Edmond să nu-i fi deflorat domnișoara. Țipetele care însoțeau capturarea lui Edmond ajunseră pînă în piața în care se înfruntau primarul cu De Bonald.

— Ah! Iată-l pe cel care sărută negresele! strigă De Bonald, fericit că i se prezenta ocazia să-și reia rolul de stăpîn. Crezi că te-am adus din America numai ca să faci copii în casa mea? Lăsați-l în seama mea.

Ridică bastonul cu măciulie de argint și aplică puiului de negru care urla o corecție magistrală.

— Derbedeule, o să pleci cu prima corabie.

— Da, să plece, să plece, fetele noastre nu mai pot ieși din casă, spuse doamna Paquiné. Dar, Dumnezeu știe cînd o să vină o corabie !

— Ce nenorocire ! spunea moașa, o mulatră, apropiindu-se, cu brațele încărcate de plante interzise în Europa și poticnindu-se de beată ce era. Ce-aș mai fi cîștigat de pe urma micuțului ăstuia ! Să nu mi-l luați. Grozavă treabă a avut cu Seira !

— Ah ! spuse Paquiné, fericit să-i sustragă un muncitor lui De Bonald, bine faci c-o spui. O să-l băgăm la închisoare, în așteptarea primei corăbii pe care va putea servi ca mus.

Comisarul purta o pălărie mare de pai și pantaloni albi. Semăna cu un poștaș de țară. Îl apucă pe Edmond de mînecă și-l duse în casa lui sub care era o pivniță mare.

De Bonald se plimbă cîtva timp pe dig căutînd soluția următoarei probleme științifice : mecanismul fructificării, apoi, zărind-o în sfîrșit pe Jenny care-l urma din lipsă de ocupație, așa cum facem cu un gînd oarecare și puțin cam stupid, îi spuse :

— Mă duc să mă răcoresc la Germina. Poți să te duci acasă. E prea devreme să scriu în Olanda.

Jenny nu avea chef să se întoarcă acasă ca să audă plînsetele copilului născut dintr-o legătură dezgustătoare și să înfrunte gelozia Jeannettei.

Marea era pustie. Soarele bătea încă puternic pe casele albe a căror lemnărie strălucea ca frunzișul, proiectînd pe pereți umbre mai negre și mai adînci decît pămîntul proaspăt săpat. Se îndreptă spre locuința comisarului căci știa că o răsuflătoare lumina pivnița ce servea uneori drept închisoare.

Se aplecă peste gratii și mai întîi nu văzu decît întunecime în adîncul căreia strălucea o lumină aurită. Apoi distinse corpul nemișcat al lui Edmond așezat deasupra sacilor cu porumb dintre care unul lăsa să se scurgă pe pămîntul bătătorit comoara lui ce scînteia în semiobscuritate. Ochii lui Edmond o priveau : erau larg deschiși, ficși și sălbatici. Ea se sperie și vru să fugă să nu-i mai vadă. Dar nu-și putea desprinde mîinile de pe gratii și îngenunchie fără un cuvînt ca să vadă mai bine, ca și cum aici în pivniță ar fi existat o prezență fascinantă. Borul pălăriei mari se ridica strivit de perete. Trăsăturile lui Edmond se mișcară imperceptibil, privirea i se îmblînzi, gura avu un rictus disprețuitor. Ea tremură. Rămase surprinsă văzînd cît de mult crescuse Edmond în ultimii ani, fără ca ea să-și fi dat seama, cum i se lățiseră umerii. Acum nu mai aveau aceeași vîrstă ; și gura asta care se obișnuise cu un limbaj nou pe care ea se temea să-l audă ! Poate nu-l va mai revedea și vroia să afle secretul metamorfozei lui. Îl admira, atît de măreț, fremătînd de mîndrie și singuratec, sărind dintr-o dată peste atîția ani, bogat deja de o experiență cumplită și așezat pe sacii de aur, ca geniul răului.

Izbucni deodată în rîs, se ridică și veni să se posteze sub chipul lui Jenny.

— Ce faci aici ? Sperai să mă vezi plîngînd ? Ei ! bine ! uită-te la mine, sînt regele insulei. Poți să-i spui Jeannettei că voi avea mai multe femei decît florile pe care le-am înțepat. Pot să mă

închidă proştii ăştia, o să vină ei să mă ia, o să-mi dea de băut şi de mîncat şi-o să-l vezi pe taică-tău rugîndu-mă în genunchi să ies de aici.

— Ah ! eşti nebun ? Te vor preda unui căpitan care te va pune să speli puntea şi să te caţeri pe catarge... Dar ai noroc, Edmond, vei pleca !

— Crezi că o să plec ! Să ştii, o să plec dacă o să vreau, pentru că am un secret pe care ei ar vrea să-l ştie cu tot dinadinsul. Fără mine insula o să se ofilească întocmai ca o femeie bătrînă. Secretul meu o să vă îmbogăţească şi într-o zi o să poţi să te duci în Olanda.

— Ai un secret ! întrebă ea orbită de scăpărarea din ochii lui. Ce secret, Edmond ? Nu-l aveai azi dimineaţă cînd te-am văzut, erai ca şi în celelalte zile.

— Ba da, îl aveam, dar nu-mi dădeam încă seama. Nu mă mai uitasem demult la arbuştii de vanilie. Nu eram decît un sclav şi nu-mi cunoşteam puterea. Dar comisarul mi-a povestit aici ce le-a spus lor taică-tău adineaori. Ei credeau că el înebunise sau băuse prea mult. Atunci jandarmul a vrut să scoată de la mine unele informaţii şi am înţeles. Aş fi putut să-i vînd secretul.

Din pivniţă venea un aer fierbinte care-l emoţionă şi-i trezi vechea pasiune. Ea răspunse îngrijorată :

— Oh ! ce secret, mă tem să-l ghicesc, Edmond. Spune-mi-l, n-o să-l dezvălui nimănui. Ţi-o jur.

— Ei bine, da, spuse el cu un rîs răutăcios şi provocator, ştiind că aşa va destrăma vechea lor prietenie, ştiu ce trebuie făcut pentru ca arbuştii de vanilie să aibă fructe, căci eu, eu le-am făcut să crească !

— Oh ! tu ! Cum ai aflat, cum ai ştiut, de ce ai căutat să afli ? Oh ! nu trebuia, să nu spui la nimeni. Eşti sigur că ştii ?

— Crezi că o să-ţi spun ? Nimănui, este secretul meu, puterea mea, averea mea. Acum mă implori, dar făceai pe dezgustata cînd vroiam să te sărut.

— Nu-mi vorbi de asta ! nu-mi vorbi de sărutările tale. Buzele îţi sînt pîngărite.

— Da, l-ai fi vrut pe olandez, umflatul, cel care te împingea în capcanele pentru vulpi. Uite aici aur — un avans — să-ţi faci rost de un fiu de batav.

Adună un pumn de porumb pe care i-l aruncă în faţă. Ea se dădu înapoi ca să se adăpostească în spatele zidului, apoi, după ce trecu grindina îşi apropie din nou capul de gratii.

— Puteai să faci ce vroiai, Edmond, să ai copii, să minţi, să furi, nimic nu m-ar fi împiedicat să te iubesc. Dar ştiai că urăsc plantele astea, că vroiam să le văd murind. Tu nu spuneai nimic şi căutai. Mă înşelai pe ascuns ! Oh ! Eşti un monstru, vreau să pleci, căci te urăsc.

— Dar, bineînţeles, vreau să plec, şi tu ai spus-o : am noroc ! adio ! Chiar dacă o să stau în cală să curăţ legume, tot o să mă bucur. Şi voi o să crăpaţi de foame.

Îi întoarse spatele şi se duse să se întindă pe saci cu indolenţa unui senior.

Jenny se ridică şi se îndepărtă încet de-a lungul cătinelor adînc tulburată de această ceartă. Ar fi trebuit poate să facă un pact cu Edmond, dar se temea de el. Se întoarse să arunce o privire spre răsuflătoare : nişte turturele albe coborîseră de pe

acoperişuri şi ciuguleau uguind boabele de porumb aruncate de Edmond.

Plimbîndu-se, merse de-a lungul întregului şir de case. Era acum în faţa cafenelei Germinei, în care nu intrase niciodată, la capătul satului. Probabil că tatăl ei era acolo. La intrare, împotriva căldurii şi a muştelor atîrna o perdea de bambus pe care era pictată o japoneză în mărime naturală. Ca să arunce o privire înăuntru ar fi trebuit să dea la o parte pînza mişcată de vînt sau de ultimul client : evantaiul japonezei fremăta şi el, iar chipul care păstra secretul beţiilor nocturne ale tatălui ei, se deformase în zîmbete răutăcioase. Un bărbat ieşi, spintecînd pictura, iar degetele asiatice se loviră unele de altele cu un zgomot de oase uscate. Nu e uşor să deschizi o asemenea uşă dacă nu apuci cu hotărîre o mînă de beţe de bambus ; ţi se încurcă în păr şi se încolăcesc pe membre, o adevărată ploaie de liane care te inundă, te înfăşoară şi te stinghereşte. Perdeaua asta a fost inventată ca s-o regăseşti în coşmaruri.

Casa părea deci că se găseşte într-un cerc din iad, retrasă în spatele unei mlaştini acoperite cu trestie şi nu-i putea oferi adăpost fetei.

Femeia galbenă era mai de temut decît cîinele din adîncurile iadului iar ochii ei lunguieţi pe care legănarea perdelei îi tăia în trei sau în patru, se închideau repede ca şi hidra, gonind-o în satul duşmănos în care lumina pălea. Cătinele îşi muiau vîrfurile delicate în nuanţele palide ale asfinţitului. Se întîlni cu Jeannette care venea în fugă după veşti.

— Unde e ? E adevărat că l-au aruncat în închisoare şi că-l vor trimite pe o corabie ?

— În închisoare e sigur. L-am văzut adineaori. Te duc la el.

De departe îi arătă răsuflătoarea uşor de recunoscut căci porumbeii — acum roz — se mai plimbau încă prin faţa ei. Îi văzură bătînd din aripi şi ridicîndu-se ca să lase să treacă pe sub picioruşele strînse o grindină de mici proiectile ce răsunară pe pămînt ; apoi se aşezară şi le ciuguliră de pe pămîntul bătătorit.

— Vezi cum se distrează, spuse Jenny, înduioşîndu-se deodată. Mai iubeşte încă porumbeii !

Nu putea să vadă nici mîna nici faţa lui Edmond, dar îşi închipuia că rîde şi că privirea i se îmblînzise. Cu siguranţă că acum coborîse de pe tronul lui de mîndrie, nu era sortit să fie mereu duşmănos. Poate că ar mai putea să se împace cu el şi să-i prindă cu duioşie mîinile lungi negre, mîinile ultimului ei prieten.

Văzînd-o atît de emoţionată, Jeannette se opri şi-i spuse cu un ton duşmănos :

— N-am chef să-l văd. N-ai decît să te duci tu. Mă bucur de ce i se întîmplă.

De-abia spusese aceste vorbe cînd scoase un strigăt de surpriză, ca şi cum cineva venit pe la spate în vîrful picioarelor ar fi atins-o. Fără ca ele să-şi fi dat seama, o corabie mare, care nu venea direct din larg ci probabil că ocolise dealul, se apropiase de dig, îşi strînsese pînzele şi acum arunca ancora. Ca un păianjen gros şi piază rea, noaptea, această noapte cu planuri neaşteptate, îşi ţesea pînzele printre catarge şi se legăna ameninţătoare la capătul firului ca să-şi întindă lucrătura pînă la sufletele copacilor.

Marinarii alergau pe punte grăbindu-se nerăbdători să termine manevra căci era cît pe ce să-i prindă noaptea pe mare și-ar fi trebuit să aștepte ziua căci acostarea era greu de făcut ; astfel și-ar fi irosit noaptea pe care o așteptau de mult.

— O să-l ducă pe corabie ? întrebă Jeannette înfrigurată de această agitație neobișnuită.

— Cu siguranță, toți sînt hotărîți. Dar el susține că nimeni nu poate să-i facă nimic din cauza tainei pe care o deține.

— Ți-a vorbit despre arbuștii de vanilie ? Oh ! Cînd am aflat totul bănuiam că o să vrea să facă pe deșteptul. E un hoț, e un hoț.

— Nu mi-a spus nimic. Spune-mi tu, Jeannette, secretul, căci tu îl știi. Îl voi tăinui, ți-o jur, spune-mi-l !

Un troliu funcționa cu un zgomot de gargară care li se agăța de creier. Se descărcau saci cu făină sau cu orez din care se ridica un praf albicios ce se confunda cu asfințitul și forma, sub cerul imens de îndepărtat și de o transparență limpede, o ceață palpabilă care înainta pînă la rîndul de case și așeza un nimb în jurul primelor lumini.

— Nu, spuse sec Jeannette, nu știu nimic. Nici el. Ți-a spus așa ca să rămînă aici, crezînd c-o să fugi să-i spui lui taică-tău. E un mincinos. Oamenii ăia o să-l ia cu ei.

O lăsă pe Jenny acolo și o șterse : nu vroia să mai fie întrebată și cu atît mai puțin să se găsească în prezența lui Edmond. Acum îi părea rău că o prevenise, ca o proastă, pe Seira. Sigur că Edmond se va apăra, va povesti ce s-a întîmplat. Oh ! Ce pedeapsă o aștepta ? Trebuia ca el să plece cît mai repede posibil, să nu aibă timp să

vorbească, să plece oriunde, să încapă pe mîinile căror negustori ? Nu vroia s-o știe.

Încărcătura fu repede descărcată și marinarii coborîră pe pămînt, înarmați cu economiile lor, rar chilipir pentru băștinași, căci această corabie nu acosta decît o dată pe an și stătea atît cît să lase proviziile ce vor ajunge pînă la călătoria următoare. Germina, surprinsă de sosirea neașteptată a corăbiei, se grăbea să atîrne lampioane de copaci și să aranjeze mese în fața japonezei. Băștinașii care aveau lucruri de vînzare le întindeau pe sub copaci și, presărată deja cu făină, noaptea mirosea a fum de la lămpile cu petrol, a feștile de ulei, a seu topit, a parfum îmbătător de fructe scoase din pivnițe la lumină.

O mînă invizibilă zgîrie filamentele stelare ale unei mandoline ca să dea un concert pițigăiat stelelor uriașe și sub lumina lampioanelor, deasupra meselor Germinei, romul trecea din sticlă în pahare cu salturi de animale mici roșcate cu coadă lungă de veveriță.

De mai multe ori Jenny crezu că vede silueta fantomatică a tatălui său, mergînd cu pași mari și desenînd cu voce scăzută planurile unui oraș imaginar. I-ar fi cerut bucuroasă niște bani, dar nu îndrăznea să-l întrerupă. Îl vedea dispărînd în întuneric după ce trecea prin norii de țînțari ce înstelau nimburile înfierbîntate ale lampioanelor și prin zborurile catifelate ale fluturilor de noapte, obezi și fardați cu alb. Acum, fruntea lui stăpînită de himere pe care sudoarea nu mai curgea, scăpase de norii de insecte. Apărea puternic și combativ, gata să devină stăpînul insulei și

poate chiar mai mult. Era mai aproape de victorie decît credea. Nu mai avea de învins decît pe acest nou duşman, acest Edmond care se juca aruncînd comorile din pivniţă cu o generozitate nebună. Jenny ştia foarte bine că miza acestei lupte era propria ei soartă : pensioanele din Olanda, balurile cu sunetul necunoscut al viorilor, mai frumos decît cel al mandolinei. Dar nu vroia ca alaiul fetelor în rochii albe, pe care şi le închipuia învîrtindu-se pe parchetele mai strălucitoare decît oglinzile, să devină un balet alegoric al triumfului lui Van Houten şi ca muzica să-i cînte gloria ; trebuia ca insula aceasta stearpă să atîrne mereu în gîndul lui ca piatra insolubilă din vezica unui om bolnav.

Fără bani, ea se uita lung la fructele din coşuri, cu privirea tristă a cerşetorului, dar negustorii se făceau că n-o cunosc şi se uitau urît la ea.

A fost fericită cînd a întîlnit-o pe Jeannette la braţ cu fiica lui Paquiné care era abătută. Fetele urmăreau dansul băştinaşilor, marinarii cîntau melodii din Europa. Alice Paquiné i se părea mai frumoasă ca de obicei, coroana de iasomie din păr şi rochia ei de sărbătoare făceau mai emoţionantă tristeţea care se citea pe chipul ei gînditor ; plimbarea cu Edmond se terminase prost, i se luase iubitul şi-l acuzau de nişte lucruri îngrozitoare.

— Mi-e foame, spuse Jenny, n-am mîncat.

— Du-te să-i ceri Seirei nişte supă, răspunse tăios Jeannette. Şi eu am burta goală cu toate că am şterpelit nişte fructe din coşuri. Fă şi tu la fel, o să-ţi facă bine, că n-o să mai trăieşti mult

ca o prinţesă ; îţi atrag atenţia că cei din bungalov nu sînt prea iubiţi aici.

— Mai întîi ar trebui să-ţi scoţi pălăria, spuse Alice Paquiné cu dispreţ, e caraghioasă la ora asta şi o să fii recunoscută mai greu.

Jenny o privi fără să-i răspundă şi-şi aranjă nodul panglicii sub bărbie.

Alte două fete părăsiră cercul slab luminat al dansatorilor ca dintr-un manej întunecat de corali şi se apropiară de copacul iluminat : erau roze şi albastre, albe şi negre, pline de flori, svelte, atît de graţioase ! Alte rivale ale Jeannettei, se gîndi Jenny admirîndu-le, total străină de aceste rivalităţi de dragoste şi de frumuseţe, atît de înfometată, cu fălcile lipite de plictiseală de parcă n-ar mai fi avut dinţi să le arate. În noapte, deasupra ţărmului, Seira stătea pe vine ca un Buda, iar sub burta ei enormă alerga această ghirlandă de fete sidefii ! Doamne ! ce bine şi le alegea Edmond ! Cum să nu le iubească pe toate laolaltă ? Erau florile parfumate care lipseau exilaţilor sfrijiţi, bucuria şi lumina ce dansau pe chinul arbuştilor de vanilie ! Atunci cînd Edmond săpa pămîntul cu seva risipită, cînd plimba printre brazde stropitorile lui nefolositoare, cu ce dorinţă de plantă însetată probabil că visa la ele şi le aştepta aşa cum aştepta şi ea melodiosul concert olandez. Era posibil oare ca el să le fi înşelat ? Era posibil oare ca idolul negru cu cărnurile ce curgeau ca un bitum vulvanic să-i fi pretins lui — în numele unei legi inexplicabile a naturii — acest sacrificiu care lăsase să alunece în coşul tineresc împletit din braţe proaspete, din picioare suple, copilul mon-

struos şi vîscos, această respingătoare bătaie de joc a dragostei ?

— Ce-ar fi să ne ducem să-l vedem la răsuflătoare ? propuse Paquita, fata cea mai frumoasă, pe un ton provocator, încercînd s-o ia şi pe Jeannette. Aceasta se desprinse cu putere.

— Nu, nu vreau ! Să nu ne ducem ! E un nebun ! O să ne înjure. Să plece şi să nu mai vorbim de el !

Dar fetele erau exaltate de sărbătoare, de dans, de lumini şi aveau chef să se distreze. O luară pe Alice, în timp ce Jeannette rămînea în urmă, foarte îngrijorată şi gata să intervină dacă discuţia lua o întorsătură proastă.

În faţa gratiilor de-abia mai era loc pentru chipurile lor strînse unul lîngă altul, ce împiedicau să treacă lumina palidă a lampioanelor, o beznă adîncă cuprinse pivniţa din fundul căreia se auzea freamătul boabelor la fiecare mişcare a invizibilului Edmond.

— Daţi-vă la o parte să văd serbarea, proastelor ! se auzi vocea prizonierului.

Aproape imediat ele primiră drept în faţă, fără să ştie ce era, o ploaie de boabe care le făcu să elibereze pentru moment răsuflătoarea.

— Nu ne recunoşti ? spuse Paquita cu o voce cîntătoare. Vrei să-ţi aducem o lumînare ? Dacă ar fi lumină ţi-ar place să ne vezi... Oh, Jenny o să ia un lampion pentru el... Şi ar recunoaşte-o pe Alice, care e atît de frumoasă, cu părul plin de flori. Dă-i o floare, Alice. Uite, uite, vino s-o iei. Ce miros frumos, mi-ai parfumat mîinile. Întinde-i mîna Alice, să te miroasă. Marinarii i le-au dat. Se dansează peste tot astă seară, încearcă să

bagi capul printre gratii, o să vezi ce sărbătoare e pe aici. Căci a sosit corabia ta şi e splendidă. De Bonald tocmai tratează cu căpitanul vînzarea ta. Fac tîrgul. Dar stăpînul tău are nevoie de mulţi bani.

— Căpitanul vrea să se ruineze, se auzi vocea, n-are destul aur ca să mă cumpere. Ar trebui să-şi lase corabia aici.

— Oh ! Dar nu te-ai schimbat, preţiosule Edmond ? Vino să te arăţi puţin la lumină în loc să stai în fundul cisternei tale. Cît de frumos trebuie să fii ! Oare capul ţi se loveşte de tavan ?

De pe saci, Edmond auzi de-a lungul zăbrelelor respiraţia precipitată a cuiva. Crezu că un cîine gîfîind se oprise să lîngă picioarele fetelor. Era Jenny care furase de la băcănie un pachet de artificii. Mai aducea, la capătul şiretului desfăcut al pantofului, o mică dîră de foc cu miros de nesuportat. Ascunse de zid, fetele suflară cu toată puterea pe şiretul aşezat lîngă feştilă din care săriră cîteva scîntei ; Paquita aruncă repede pacheţelul printre zăbrele şi toată pivniţa se lumină, în timp ce strălucitorul animal de foc se rostogolea încet pe pămîntul bătătorit, plimbînd şuieratul respiraţiei sale la fel de violentă ca suflarea forjei. Edmond apăru nemişcat şi teatral urcat pe porumbul său, ca scuipat de un dragon albastru. Pentru el această lumină era atît de minunată încît rămase împietrit de admiraţie şi extaz şi, văzut de la răsuflătoare, cu cămaşa pictată cu licăriri, avea măreţia unui rege nepăsător care priveşte cum la picioarele lui, arde o ofrandă de parfumuri.

Ca într-o vrajă, fetele îl contemplau fără o vorbă. Jeannette se apropiase și privea spectacolul printre capete. Jenny tremura ca un călău, chinuită de remușcări, cramponîndu-se de zăbrele, cu fața palidă și albăstrie a unei înecate. Totul dură o veșnicie, apoi vîlvătaia slăbi treptat, zidurile se spulberară, un nor de fum se ridică și cînd Edmond redeveni invizibil, îl auziră tușind.

— Edmond, șușoti Jenny impresionată de întuneric, unde ești ? Edmond, iartă-mă, erai atît de frumos în lumină. Nu-i posibil s-o fi iubit pe Seira.

Vocea de-abia-i putea trece prin noapte pînă la saci, dar o mînie bruscă îi răspunse :

— Nu-i adevărat ! Copilul nu e al meu, o să-l sugrum. Jeannette...

— Oh ! E nebun, îl auziți, spune că am făcut un copil, protestă repede Jeannette dînd fetele la o parte.

Edmond striga cu toată puterea de sub gratii.

— Mi-a întins floare spunîndu-mi să-i dovedesc că sînt bărbat, ți-am pus în ea lichidul meu de bărbat, l-ai mirosit și te-ai dus să-l verși în pîntecele Seirei.

Fecioare sau nu, neștiutoare sau deja încercate de dorință, fiecare ignorînd pînă unde le împinsese dragostea pe celelalte prin plantațiile fierbinți de arbuști de vanilie, fetele ascultau îngrozite această poveste fantastică, aplecate deasupra fumului care se mai ridica încă prin răsuflătoare.

Cu aceeași violență Edmond urla :

— Și ți-am spus că Jenny n-ar fi făcut asta, ea ar fi aruncat floarea în mare.

Astfel, ele ar fi putut să-i ceară floarea aceea grea îmbibată de venin sau de balsam, de ceva mai înspăimîntător decît sîngele ! Tufișul care o purtase era de neînchipuit ; pe ce colină se ascundea oare tufișul care putea oferi o astfel de floare încît numai marea — în care dormea deja laleaua — era demnă să-i fie mormînt ?

— Oh ! Taci odată ! Te crezi puternic pentru că vrei să-mi furi secretul ? spuse Jeannette. Crezi că o să te las, încrezutule ! O să vorbesc înaintea ta. O să le explic cum am avut ideea să înțep florile. Dovada o am, pieptănul meu. Tu o să pleci și nu se va mai auzi vorbindu-se de tine.

— Oh ! să nu faci asta ! strigă el, încercînd să o apuce printre gratii.

— Ba da, mă duc la De Bonald.

— O, mincinoaso, păcătoaso, păcătoaso, să-ți fie rușine, știi deci secretul lui ? spuse Jenny apucînd-o de rochie.

— O să i-l spun lui De Bonald.

— Ține-o, nu-i da drumul Jenny, implora Edmond.

Ea se agăța de brațul Jeannettei care se zbătea și o zgîria. Se luară de păr și pălăria de pai se rostogoli pe pămînt.

Vecinii dădură buzna, soția comisarului ieși din casă, dar le-a fost tare greu să despartă fetele nebune ; a trebuit să le desfacă degetele unul cîte unul. Jeannette protesta, încerca să explice :

— Eu am făcut minunea la arbuștii de vanilie, cu pieptănul meu.

Dar nimeni nu înțelegea. Își căuta pe sub sandalele spectatorilor pieptenul, singura ei dovadă,

care-i căzuse în timpul păruielii. Femeile călcau dinadins pe el și pe degetele ei.

— Ah ! Iar cu arbuștii ăștia de vanilie ! Poți să mai înțelegi ceva din poveștile astea ? Și ce fac aici toate fetele astea ? Ce le mai atrage ? Jeannette nu ești mai brează ca secătura asta de Edmond, spuse soția lui Paquiné ridicînd mîna s-o bată. Dar talpa îi alunecă pe niște pietricele rotunde care se rostogoleau cu trosnetul lucrurilor zdrobite. Ridică piciorul și gemu :

— Dar ăsta-i porumb ! Risipește grăunțele noastre, le aruncă prin răsuflătoare. Oh ! Unde sînt cheile, unde mi-e bărbatul ?

Fugi în direcția Germinei în timp ce Jeannette profită de această diversiune ca s-o ia la fugă. Se duse direct la bungalov, ca la ultimul refugiu, fără pieptén și complet scîrbită de ceea ce i se părea nedreptatea destinului.

Temnicera se întoarse curînd urmată de comisar și de De Bonald și intrară în casă. Vreo cincizeci de persoane se striviră deasupra răsuflătoarei cu așa zarvă încît era cu neputință să auzi ce se petrece în pivniță. Dar după o clipă, Edmond ieși din casă cu capul sus, disprețuind mulțimea gata să-l brutalizeze ca pe un dușman public. De Bonald, care-l urma, se opri cîteva secunde în prag ca să-și exprime bucuria printr-un zîmbet fericit și candid unei mulțimi ce-l întîmpina cu răceală. Cu cheile în mînă, temnicerul ieși ultimul, morocănos și umil și ca să-și salveze prestigiul îi spuse zgripțuroaicei sale :

— De Bonald a promis să ne despăgubească, plătindu-ne un alt sac.

Toată lumea îi urmă pînă la Germina unde Edmond se așeză în fața japonezei, între De Bonald și căpitan. În fața lui comisarul și Paquiné păreau niște prizonieri bine tratați.

— Hai, să-și bea primul pahar de rom ca să-și sărbătorească descoperirea, spuse De Bonald, și mîine o să ne țină o lecție de botanică.

— Ce inteligență minunată, ce geniu, spunea căpitanul beat turtă.

— Să sperăm că o să-i semene copiii lui, mormăi Paquiné.

De Bonald înțelese intenția mușcătoare a acestor vorbe și bătîndu-l pe umeri pe Edmond, îl asigură :

— Copiii îi vor semăna, fiți siguri, și va avea mulți, căci îl vom însura cu Seira cît mai repede posibil și vom avea o mare sărbătoare.

Edmond îi asculta cu o demnitate indiferentă, cu ochii pironiți pe paharul mai subțire decît artificiile, dar care provoca o iluminare tot atît de bogată. În mintea lui defilau eroicele viziuni ale viitoarelor aventuri în care Seira nu va avea nici un rol.

În sat luminile se stingeau una cîte una, marinarii se întorseseră pe corabie iar băștinașii plecaseră să se culce. Deoarece lumînările se topiseră pe fundul lampioanelor din fața cafenelei Germinei, pe toată insula nu mai ardea decît lampa cu petrol așezată alături de sticla de rom de pe masa plantatorului.

Germina căsca foarte des și prelung iar respirația ei făcea să onduleze flacăra feștilei, în timp ce băutorii se adînceau într-o beție grea și prostească. Numai chipul delirant al lui Edmond, așezat pe gîtul lung, înălțat cu mîndrie, strălucea

de inteligență și vioiciune. Își înjură gazdele și fugi dansînd în noapte.

La celălalt capăt al satului, Jenny se așezase sfîrșită pe pragul unei case și cu stomacul chinuit de foame, își încheia prima ei noapte albă. Așa cum o apă tulbure se odihnește și așteaptă nemișcată să fie purificată, ea își simțea mîinile și ura cufundîndu-se în oboseală. Cînd apărură zorile cu albeața lor îndoielnică, ca niște lături sălcii și tulburi ducînd cu ele ultimele murdării ale nopții, ea nu putu să creadă că groaznica veghe se terminase și că bezna atît de nepătrunsă se lăsase așa de ușor risipită. O lumină galbenă se răspîndi foarte repede pe cer și primul clipocit al apei limpezi se auzi izbindu-se de dig. Lumea apăru odihnită, tînără și proaspătă, mult prea luminoasă pentru ochii ei obosiți ; se simțea mai bătrînă cu o noapte decît lumea, mai bătrînă decît marea și dealul.

În clipa cînd răsare soarele, lumea se răcește brusc ; un fior înghețat străbate ființele și le face să tremure pînă la oase. Trandafiri reci pe cer și pe mare ! Măicuța părăsită ținea pe genunchi ziua ce se năștea și-și pleca asupra ei buzele-i reci, din străfundul experienței amare și a frigului tăios ce-o făcea să tremure.

Simți o mînă pe umăr :

— Ce faci aici ? întrebă De Bonald. Credeam că te-ai dus acasă.

Îl condusese pe căpitan pînă la vas. Se sprijini cu o mînă de zid și se gîndi o clipă.

— Vino cu mine. Voi scrie în Olanda. Scrisoarea va pleca cu corabia asta.

Ea se ridică. Vasul părea ud tot, roua strălucea pe parîme de unde își lua zborul o pasăre.

Îl urmă pe tatăl ei pînă la Germina și se așezară printre mesele goale. Privea cu indiferență japoneza nepăsătoare la nenorociri, insensibilă la spaimele și încîntările zorilor. De Bonald, regăsindu-și pe sub scaune bastonul cu măciulie de argint pe care-l pierduse de mult, lovi de trei ori în masă. Îi răspunse un zornăit de schelet și Jenny văzu apărînd pentru prima dată, prin perdea, pe Germina, grasă și albă, într-un corsaj roșu arzător care iradia ciudat pungile de sub ochii obosiți.

— Oh ! Iat-o pe micuța noastră domnișoară, spuse ea. Ce face pe aici ? Cum tremură, să-i fac o băutură caldă.

— Mi-e foame, atît spuse Jenny.

Îl privea pe tatăl ei scriind scrisoarea către Van Houten ; cu brațele ștergea roua de pe masă.

— E o idee, spuse el cînd termină. Acum trebuie să scriu în Mexic.

După ce adusese niște fructe, Germina se așezase lîngă Jenny și o sorbea din ochi cu un surîs de admirație. Ar fi vrut s-o ia în brațe, s-o încălzească, dar nu îndrăznea. Romul era suficient ca să înflăcăreze aurora ale cărei minuni mijeau în sfîrșit. Fata îl auzea pe Van Houten șoptind :

— Pentru fecundarea acestor flori, trimiteți-ne cît mai repede, o corabie de păsări-muscă...

* * *

Plecarea vaporului, care avu loc în cursul zilei, a fost puțin întîrziată căci în timpul manevre-

lor se descoperi că Edmond se ascunsese în cală. Se alese cu o bătaie zdravănă de la căpitanul ce uitase de onorurile pe care i le făcuse în ajun şi pe care o puternică durere de cap îl făcea deosebit de sever. Dealtfel, oamenii mării nu apreciază întotdeauna gustul aventurii. Edmond fu repede debarcat şi cît pe aci să se întoarcă în închisoare căci furase o cutie de biscuiţi drept provizii pînă ce corabia ar fi fost destul de departe ca să se poată arăta. Umilirea de care fugise în zadar devenea inevitabilă şi cîteva zile mai tîrziu, în ciuda protestelor lui, i se celebră căsătoria cu Seira. Spre marea mirare a celor ce nu greşesc niciodată, se întîmplă şi celor mai mari genii să fie împopoţonaţi cu astfel de femei; amintire trainică şi nemeritată a vreunei slăbiciuni. Jenny nu vru să asiste la ceremonia care i se părea o sfidare a cerinţelor elementare ale raţiunii şi frumuseţii şi nici Jeannette care nu vroia să-şi vadă rivala încoronată, cea a cărei fericire o clădise ea însăşi. În aceeaşi seară tinerii căsătoriţi se bătură în dormitorul lor prevestind că viaţa lor conjugală va fi deosebit de agitată. Jenny, care din camera ei auzea nopţile zgomotoase ale acestei perechi, se iniţie în ororile vieţii conjugale. Trezit, copilul plîngea deseori.

În sfîrşit, după cîteva luni un cap mic, negru şi alb sparse coconul albastru al mării. Cu siguranţă că soseau păsările-muscă, dar cu cîţi ani întîrziere ? Altădată, înaintarea unui vas atît de feeric ar fi umplut sufletul copiilor de uimire. Dar, vai ! Încă de mult văzuseră vase de toate culorile şi cum oare i-ar mai fi putut fermeca vreo mie de aripi, oricît de măreţe ar fi fost ele ? Merita totuşi osteneala să-l vezi şi odată cu sosirea lui inimile copiilor îşi recăpătară graţioasa prospeţime. Jenny îşi puse cea mai frumoasă rochie pe care o lungise dînd drumul la tiv ; tatăl ei reluă în sfîrşit luneta primirilor de zile bune şi a dimineţilor fericite, pe care o lăsase de mult în sertar şi Edmond fu nevoit să ducă umbrela de bumbac albastru cu atît mai sus cu cît crescuse foarte mult, dar cu proasta dispoziţie a unui soţ nemulţumit şi mai ocupat să caute din ochi domnişoarele decît să ţină umbrela chiar deasupra capetelor stăpînilor săi.

Corabia se apropia încet, dar ce se întîmpla ? Nu se auzea nici un ciripit de păsări ; corabia fermecată înainta într-o linişte mormîntală. În locul fîlfîitului de aripi scripeţii scîrţîiră lugubru. Ancora se afunda greoi ca un hipopotam ghiftuit, iar lanţul se desfăşură în spate, cu încreţiturile-i de şarpe sătul şi plictisit de fascinaţie.

— Oh ! De n-ar fi murit toate păsările, spuse Jenny.

— Păi nu vezi pisica ce se plimbă pe bastingaj ? Edmond rîdea, corabia asta era tot ce văzuse el mai hazliu.

Şi era adevărat că o frumoasă pisică albă de angora, adultă şi grasă se plimba pe rampă, fără să-i fie teamă că ar putea să cadă în apă.

— Nu-mi plac corăbiile care ne aduc pisici, spuse De Bonald.

În timp ce manevrele luau încet sfîrşit, căci soiul de somn ciudat ce domnea pe corabie parcă redusese numărul membrilor echipajului, căpitanul (văzuseră ei destui căpitani, căci în insule în-

florește în fiecare zi cîte unul, ca niște plante exotice aurite, mobile și de o mare diversitate) cu gesturi voluptuoase de femeie lua pisica în brațe și-i mîngîia capul cu bărbia, cu fața spre mal și făcînd ironic cu ochiul, ca un monstru blînd și enigmatic ce nu se sinchisea de băștinași.

— Ei bine, strigă De Bonald, aveți măcar păsările-muscă ?

— Oare căpitanul auzea ? Acesta rîse ușor zeflemitor clătinînd pisica în brațe și continuă să-i mîngîie blana fără să răspundă nimic. Pe dig erau toți exasperați. Era nebun căpitanul ? Nimeni nu s-ar fi gîndit să ia o pisică pe o corabie care transporta păsărele.

În sfîrșit săriră în barca cu perne roșii ce-i ducea pînă la velier. Jenny remarcă groaznica mutilare a sirenei de la proră ce susținea bompresul : vreo lovitură făcuse să-i sară sfîrcurile sînilor. Ciudat căpitan ! Cum barca se apropia de marea păsărărie plutitoare și adormită ca și Castelul din Pădurea Adormită, pisica de sub chipul rîzător al căpitanului întoarse spre ei niște ochi imenși și calmi care-i făcură să se teamă de cele mai ciudate surprize, dar ce ochi frumoși ! Și atunci căpitanul, strîngînd pisica la piept numai cu un braț, se aplecă să ia ceva de pe punte. Le arăta un cadavru mic de pasăre, tare palid, boțit sub privirea indiferentă a ochilor verzi și vru să-l arunce. Dar scumpa lui comoară îi stînjenea mișcările ; nu nimeri barca și pasărea colibri căzu în mare unde n-a mai fost decît o mică pată colorată la fel de ușoară ca și curcubeul desenat de cîteva picături de petrol.

Urcară repede pe corabie. Bătînd dinspre țărm, vîntul îi cruțase de semnalul grozăviei, dar îndată ce pășiră pe punte, un miros îngrozitor îi făcu să se dea înapoi, un miros de stîrvuri. Puntea era presărată cu cadavre, grămăjoare de pene multicolore și fermecătoare ; la unele, putrefacția rosese pînă la puf și nu mai rămăsese decît un boț de carne negricioasă, sau corpuri mici de un albastru foarte frumos, albastrul oțelului strălucitor și care dispărea repede căci era albastrul muștelor.

În sfîrșit, cu zîmbetul pe buze, căpitanul vorbi, cu capul aplecat pe fruntea pisicii ca un ventrilog care vrea să facă să vorbească o marionetă.

— Miroase destul de urît și e neplăcut, dar n-am vrut să se mături puntea ca să vă dați mai bine seama de stricăciuni. Trebuie să luați în primire întreaga încărcătură. Era o marfă delicată și la plecare n-am vrut să-mi asum răspunderea. Toate păsările astea pe care le vedeți s-au strecurat printre zăbrelele coliviilor, sînt așa de mici încît se strecoară peste tot. Totuși au nevoie de aer ca să respire. Au trăit cîtva timp printre frînghii, li s-a dat de mîncare pe dunetă și s-au simțit bine. Nu se îndepărtau prea mult de corabie, o rotire scurtă deasupra și se întorceau repede să mănînce. Dar astă noapte s-a stîrnit o furtună și au crăpat ca muștele. Apoi, soarele de peste zi le-a transformat în stîrvuri. Și totuși marinarii au găsit timp să împăieze cîteva ca să se distreze. O să vedeți, le-au ales pe cele mai grațioase.

— Dar puțin îmi pasă de grația lor, gemu

De Bonald urmărit din nou de ghinion şi de sudoare.

Ce putea să aştepte de la corabie ce venea din Mexic ? Acesta era mesajul mumiilor : îi trimeteau păsări împăiate.

— Ah ! Veniţi-vă în fire, domnule De Bonald, spuse căpitanul începînd să rîdă şi punînd pisica pe jos. Se bătu uşor peste haină ca să scuture firele mătăsoase din blana pisicii şi suflă cîteva pene ce-i căzuseră pe umeri.

— Dragă domnule, am ordonat să fie adăpostite coliviile în cală, o să le vedeţi : mai rămîn destule.

Ce căpitan ciudat ! Poate că mai avea şi o sirenă în schimb, bine ascunsă.

Coborîră pe nişte scări. Pisica îi urma şi începu să miaune ca Jenny să o ajute să treacă. Edmond se comporta ciudat ; fără îndoială că locurile acestea îi aminteau de vreo poznă : în orice caz avea purtări ciudate şi nu-i păsa de păsări. Tot fundul corăbiei puţea a purici şi a găinaţ. Un negru bătrîn, cu o bărbuţă albă se plimba prin cala prost luminată ţinînd în mînă un ulcior de gresie din care dădea de mîncare păsărelelor din colivii.

— E păsărarul, spuse căpitanul. El a lăsat gîngăniile astea să fugă. După ce-au trecut prin zăbrele, ar fi putut să închidă tambuchiile, societatea o să-l facă responsabil de pierderea suferită.

Lacrimi mari inundară ochii păsărarului şi căpitanul ridică din umeri.

— Oh ! nu, nu merită osteneala, au rămas destule, se rugă Jenny care se gîndea la chinezul cu lalelele.

— Asta-i şi părerea mea, răspunse căpitanul. Hai, fuga, adăugă cu o voce brusc autoritară care îi miră pe ceilalţi, să fie totul debarcat repede şi să mi se aerisească corabia, altfel o să ne îmbolnăvim de ciumă.

Înainte de a coborî, Jenny îmbrăţişă pisica şi-l întrebă pe căpitan :

— Şi acum veţi da drumul păsărelelor deasupra satului ?

— Bineînţeles că nu, spuse el, e prea aproape de mare. Primul vînt vi le-ar mătura ca pe un roi de ţînţari. Cel mai uşor frig le atacă plămînii. Ştiţi că numai mirosul de sare le ucide. Vor fi apărate numai în frunziş.

Curînd digul se umplu de lăzi, pe sub cătine se făcu un morman mare de păsări moarte ; înainte de a le arde, femeile şi copiii veniră să-şi caute podoabe.

De Bonald îl dusese pe căpitan la Germina spre norocul lui Edmond. Întrucît cabaretiera venea repede cu o colivie în care negrul să-i închidă cîteva păsărele (păsărele de porţelan, păsărele de la Fujiyama pentru japoneza mea, fredona ea) toţi băştinaşii făcură la fel : veneau cu coşuri, cu capcane pentru şoareci, panere pentru salată. Edmond, profitînd de absenţa stăpînului său, le vindea o pasăre pentru cîţiva gologani. Toată lumea găsea că acest comerţ era legal căci din secretul lui Edmond se născuseră toate aceste aripi. După o oră toate ferestrele se împodobiră cu cîte o mică colivie de trestie în care se zbăteau două sau trei păsărele.

Căpitanul ceruse să se scoată o masă în faţa cafenelei, căci nu se mai sătura admirînd debar-

carea. După o astfel de bufonerie n-o să mai poată lua nimic în serios. Rîsul îi era tot tăcut, dar îi scutura umerii şi-i chircea corpul. Era clar că va rămîne puţin ţicnit pe toată viaţa.

— Am transportat negrii pe care-i băteau cu bîtele, spunea el. Ah ! am tot cărat pui de negri ! Dar pentru păsărele ca astea ar fi nevoie de un echipaj de femei. Ah ! Ah! Ah ! Un echipaj de tinere domnişoare. Uite nişte nori. Ştiţi, nici nu ştiu cît o să reziste. Dar acum mă spăl pe mîini, poate o să plouă.

Deoarece corabia era descărcată, hotărî să plece spre sfîrşitul după amiezii. De Bonald îl duse să ia masa la bungalovul său. La desert marinarul oferi gazdei o havană superbă, factura păsărarului şi cea a companiei de navigaţie.

— Asta e pentru Van Houten, spuse De Bonald, dar voi lua totuşi cunoştinţă de biletul ce însoţeşte factura.

Scrisoarea, semnată Anthony Landopp and Sons, apicultori şi păsărari din Vera Cruz, era formulată astfel :

„Domnule,

În cazul în care livrarea celor 50.000 de păsări-muscă nu vă va satisface, vă informăm că ţinem la dispoziţia dumneavoastră un număr considerabil de albine (*Ortovus Merinus Apis*) specifice pădurilor din Mexic, dar care se pare că se adaptează mai uşor la o climă mai temperată şi sînt complet apte pentru munca ce trebuie s-o îndeplinească în plantaţiile dumneavoastră, dat fiind faptul că aici joacă un rol important în reproducerea vegetalelor şi în special a arbuştilor de vanilie, după cum au arătat lucrările profesorului Weisman de la Academia din Berlin. Albinele au avantajul unui preţ de cincizeci de ori mai scăzut decît păsările-muscă şi fiind mai puţin delicate, ar necesita o expediere mai practică şi mai sigură.

Fiind la ordinele dumneavoastră pentru orice comandă pe care aţi dori să ne-o adresaţi, vă rugăm etc..."

— Şi atunci de ce n-au trimis albine ? întrebă De Bonald.

— Dar dragul meu domn, mi se pare foarte clar : ei vă spun că albinele sînt de cincizeci de ori mai ieftine şi nu riscă să crape pe drum.

— Ah ! pungaşii, numai de n-ar afla Van Houten, spuse De Bonald mototolind hîrtia pe care o aruncă pe fereastră.

— Ah! uitam ! făcu căpitanul, punîndu-şi havana pe marginea farfuriei. Rîsul misterios şi enervant îi apăru din nou pe chip, în timp ce cu duioşie ridica mîna spre piept ca şi cum ar fi scos din buzunarul interior al hainei o altă pisică de angora.

— Am altă scrisoare adusă de un vas din Olanda şi care mi-a fost încredinţată pentru dumneavoastră în timpul escalei la Santa Vera.

— Ah ! recunosc scrisul lui Van Houten, spuse De Bonald rupînd cu nerăbdare sigiliul. Citi foarte încet sub privirea batjocoritoare a căpitanului :

„Mereu aceeaşi poveste cu dumneata ; exploatările cu care eşti însărcinat vor costa cît ochii din cap, fără să aducă vreun profit. Îţi încredinţez exhumarea mumiilor din Mexic : nu ştiu

dacă în zece ani abia dacă mi-ai dezgropat cîteva bucăți pe care păsările le descoperiseră deja. Îți trebuie alți șase ani ca să faci să crească cîteva păstăi și după ce mi-ai impus o călătorie de care-mi voi aminti toată viața și, într-o scrisoare triumfală pentru o nenorocită de mînă de fructe îmi declari în mod cinic pe un ton glumeț (de parcă delirul te făcea să uiți cui te adresezi) că ți-ai închipuit că am lăsat însărcinate femeile din insulă, îmi comanzi păsări pentru suma de 400.000 franci — ca și cum insula mea ar fi devenit o formidabilă cetate a modistelor — în timp ce casa Landopp and Sons mă anunță cu umor și cu aerul că-și bate joc de mine și, bineînțeles după expediere, că ar fi fost suficiente albine în valoare de 20.000 franci, în plus am fi fost despăgubiți prin vînzarea mierii. Îți bați joc de societatea Van Houten, domnule arheolog, sau fiica dumitale care a scris comanda în numele dumitale, ceea ce sînt înclinat să cred amintindu-mi starea în care te-am lăsat. Îți trebuie puțin aer de Europa. Astfel de exploatări nu se potrivesc cu caracterul dumitale de visător. Dacă vrei să faci poezie nu o vei face pe socoteala mea. Îți voi găsi un loc la o grădină zoologică din Anvers sau Rotterdam, unde vei putea da frîu liber dragostei dumitale pentru maimuțe, papagali și paianjeni. Pînă atunci ți-am găsit o mică ocupație de conservator la Muzeul de Antichități din Harlem, unde n-ai nimic de făcut, așa încît nimeni nu se va plînge de serviciile dumitale. Îmi vei face plăcerea să revii cu primul vas ce pleacă spre Europa, vasul *Wilhelm de Orania* care va ajunge pe insulă luna viitoare. Vei avea amabilitatea să-mi aduci cîteva mostre de noi batoane de vanilie, ca să văd dacă nu cumva această miraculoasă fructificare nu este cumva una dintre ultimele dumitale himere. Nu te ocupa de înlocuitorul dumitale nici de alte pregătiri, cum ar fi lăzile pentru expediere care nu vor avea dimensiunea cerută, sau poleiala pe care, avînd în vedere poeticele dumitale plăsmuiri, ai cere să fie aurită ceea ce ar ruina toate fabricile de ciocolată din lume.

Îți doresc călătorie plăcută

Wilhelm Ludwih Van Houten.

P.S. Alătur o primă de 10 florini pentru Edmond".

— Domnul Van Houten nu se arată prea recunoscător pentru tot ce-am făcut pentru el, spuse De Bonald, mototolind scrisoarea așa cum făcuse și cu cealaltă și aruncînd-o pe fereastră. Ei bine, Jenny, să-ți pregătești cuferele, plecăm în Europa.

— La Amsterdam ? Astăzi ? Cu corabia care a adus păsările ? întrebă ea tremurînd de plăcere și de spaimă, cu ochii umeziți.

— Din nenorocire, nu e drumul meu pe acolo. Îmi pare rău, căci aș fi fost fericit să vă conduc și să văd și eu acest oraș pe care-l nu-l cunosc.

— Mă tem că n-ați fi fost întîmpinat prea bine, spuse De Bonald cu un surîs dezamăgit.

Căci acum, atît de aproape de victorie, primea catastrofa cu o totală indiferență. Visul lui se prăbușea într-o inimă golită brusc de simțire și

de revoltă. De abia dacă i se crispaseră trăsăturile cînd citise scrisoarea lui Van Houten (căci misiva firmei Landopp îi trezise, e adevărat, o îndreptățită presimțire), dar nici marinarul sarcastic, nici Jenny care-l pîndeau, nu surprinseseră pe chipul lui nici cel mai mic semn de disperare. O răbufnire bruscă și iute i se urcase la creier, dar fruntea nu i se umezise de sudoare și această ultimă emoție din viața lui nu făcu să-i bată mai tare inima. Timpul cît a citit pagina și un adînc scepticism îi spulberaseră pentru totdeauna speranța, orgoliul, ambiția, iar resemnarea îi pusese stăpînire pe suflet. I se pecetluise soarta. Ceea ce va păstra în micul muzeu din Harlem va fi numai umbra sa, inima-i moartă și mumificată.

— Atunci n-o să vă mai văd cînd voi aduce albinele ? reluă căpitanul pe un ton ironic și dezolat. Căci nu va întîrzia... Ați lăsat să cadă scrumul de la trabuc pe pantaloni, adunați-l cu o lingură... Vai, vai, vai, va trebui să purtăm măști, căci dacă vor scăpa așa, o să fie vesel. Vom ajunge cu capetele umflate, capete de hidrocefali și cu jumătate din echipaj crăpat. Așa se întîmplă cînd niște Van Houten vor să schimbe natura din locul ei. Lumea e nebună. Acum ni se ordonă să transportăm elefanți adulți, obeliscuri, castele întregi. În curînd o să transportăm și vulcani. Oare pentru asta-s făcute corăbiile ? Totul o să se termine printr-un naufragiu păcătos. Și nu un taifun ne va scufunda, o să vedeți, vom fi înghițiți pe mare de revolta pădurilor, de cataclisme ce de obicei nu se petrec decît pe pămînt. Încărcătura asta de păsări-muscă e semn rău. E prea frumos ! E cîntecul sirenelor,

farmecul otrăvit al grădinilor hinduse. Nenorocirea începe totdeauna printr-o glumă. Aș prefera să transport dinamită. Dar e timpul să ridicăm ancora. Încă o havană, dragă domnule, pe a dumneavoastră ați lăsat-o să se stingă. Am impresia că păsărelele mele nu v-au încîntat. Sînt mîhnit.

De Bonald n-a fost nevoit să facă un efort asupra lui însuși ca să-l conducă politicos spre corabie pe acest sol al nenorocirii. Era opera de artă a vieții sale, singura reușită, ghinionul în fața căruia desfășură în ziua aceea o politețe orientală.

În picioare pe dig, lîngă Jenny, cu o nepăsare ce imita eroismul și măreția, cu o falsă bravură ce putea fi luată drept putere sufletească, dar care nu mai era decît absența ei, privea în gol cum se îndepărta corabia fără naționalitate și nebotezată, cu un pavilion mai înfricoșător decît cel negru cu cap de mort : un pavilion albastru ca cerul pe care se odihnea, ghemuită, o pisică albă de angora cu ochii albaștri-verzi (și deci surdă), nepăsătoare la furiile mării, la strigătele furtunii, pîndind cu pupilele mărite peștii pestriți din adîncurile de nepătruns.

De pe punte, privirea căpitanului îi îmbrățișa duios și șăgalnic în timp ce se îndepărta cu fața la ei și le striga :

— O să vedeți flori frumoase acolo ! Dar să învățați limbajul lor. Laleaua : orgoliu și nerecunoștință.

* * *

Seara, la culcare Seira avu o criză de disperare. Edmond nu se întorsese. Reușise să se stre-

coare în cala corăbiei, înarmat cu banii pe care-i luase din vînzarea păsărelelor: nu-l vor mai vedea niciodată. Jenny își dădu seama că el luase această hotărîre încă din pivnița aceea și că lăsase să-i scape secretul numai ca să-și satisfacă orgoliul.

— Aici s-ar fi îmbogățit, hohotea Seira.

De Bonald ridică din umeri și-i argumentă că fuga asta îl costa pe Edmond 10 florini. Îi dădu de îndată bietei soții care aproape că se consolă.

Jeannette privea cu lăcomie cum suma asta mare trecea în mîinile Seirei cînd de drept i se cuvenea ei. Poate că într-o zi o să recupereze o parte. Și așa liniștita frumusețe a insulei era deja pradă tocmelilor și lăcomiei. În inima înșelată a Jeannettei amuțiseră și cîntecul păsărilor colibri și strigătul florilor. Rămînea pustiită, îmbîcsită de pizmă, părăsită ca un cuib negru și pîngărit.

Cît despre Jenny, ea nici nu știa de ce scăpase și nici de ce mîna cea mare care se abătuse asupra celorlalți, o lăsase să-și ia zborul pe sub florile de salcîmi, printre cătine, pe gulerul înspumat al apei, deschizînd numai pentru ea cerul limpede ce se înroșea în fiecare seară. Scăpată de atîția dușmani pe care nu îndrăznise să-i numere, ea nu se mai gîndea că lasă pe insulă, ca pe o despăgubire, pe mica și biata zdreanță, prietena ei.

Cufărașul era de mult gata, dar nu așezase cu grijă în el nici păstaia cea grasă a durerilor sfîșietoare, nici pasărea plăpîndă uscată pe un ponton, nici floarea de vanilie. În clipa aceasta, așezată pe digul de-a lungul căruia creștea fluxul, își legăna picioarele goale în apă, oceanul acesta pe care-l ținuse pe genunchi, așteptînd corabia ce-o va duce spre pensioanele din Amsterdam, spre rochiile albe, muselinele, naftalinele neprihănite. Dar, în timp ce insecte aurite și sclipitoare țopăiau pe mare sub chipul ei adorat — favorita unei naturi nedrepte — răsuflarea caldă a Oceanului nu vroia ca, înainte de plecarea ei să fie o răsuflare de moarte și lăsa să zboare în spatele ei nevinovatele păsări ale paradisului. Cu plămînii încă sănătoși, ciripeau în colivii, pe obloanele vopsite ale caselor; acum fără pene, locuiau în salcîmi, iar cele mai nebune chiar în vîrful cătinelor pe care amărăciunile mării se cristalizau într-un roz de zahăr candel. Nu se mai gîndea la cei doi Van Houten, nu mai auzea muzica; se întreba numai cum va fi venit de așa de departe ca s-o elibereze — da, spera că va fi tot așa de caraghios și misterios, blînd și ironic, plin de secrete de nedescifrat — căpitanul ultimei corăbii.

BRIDGE-UL DOAMNEI LYANE

Scris înainte de război

I

Doamna Lyane închise registrul de socoteli, se sculă de la masa ticsită de facturi vechi și ridică draperia de catifea ce despărțea salonul cel trist, fără ferestre, de barul elegant și confortabil.

Acesta era cufundat în întuneric, obloanele nu se deschideau niciodată căci nu era frecventat decît noaptea. Acum, nici un semn de viață nu putea arăta cît era ceasul. Ar fi vrut să găsească ascunzătoarea în care barmanul își pitea deșteptătorul cel mare cu o sonerie enormă, dar inutilă ca și podoabele unui eunuc, căci glasul timpului nu trebuia să se audă niciodată aici ; el lîncezea în încăpere ca un braț secat al unui fluviu. Ca să aprindă lumina căută cu degetele claviatura întrerupătoarelor ascunsă lîngă draperie, pe peretele salonului. Răsună un declic sec și macabru. Dar greșise întrerupătorul și roșul tangoului, care nu era folosit prea des, răspîndi în încăpere un reflex infernal, dens și greoi. Lumina apărută în lipsa dansatorilor îi transmitea astăzi o neliniște ciudată ca și cum pianistul ar fi murit, iar pe barman l-ar fi învăluit o umbră. Își corectă greșeala și cîteva lămpi invizibile ascunse în lambriuri aruncară în încăpere o licărire mai sănătoasă. Înaintă spre unul dintre confortabilele fotolii de piele și-și luă pălăria pe care o lăsase intrînd. Apoi trecu în spatele barului care forma un fel de alcov unde se oglindea ca un tufiș de cristale o etajeră plină de sticle și pahare, iluminată de scînteieri albe. Cu pălăria în mînă se postă în fața unei oglinzi goale și adînci ca și paharele, împodobită cu luciri asemănătoare unor păsări nemișcate. Acestea își luară zborul, lăsînd locul chipului ei ușor buhăit, ochilor fără expresie, încă puțin umezi, ca niște elestee în care n-a mai rămas decît nămolul, un chip marcat de ghiara nemiloasă a timpului. Dar de ce să vorbim de ghiară ? Mai degrabă timpul cîntă în fluierul cu care suflă carnea, umflă pungile de sub ochi. Nu e un demon nervos ci o ființă nepăsătoare, el însuși foarte gras și obosit de a mai exista. Ea, care primea în fiecare seară femei atît de frumoase și bărbați atît de eleganți, își puse cu mișcări încete pe părul vopsit și impersonal o pălărioară de rentieră care, pe stradă, o făcea să devină aproape nevăzută ; își strînse în jurul gîtului o blană anonimă care nu aparținea nici unui animal existent. Oh ! dorea să părăsească aceste locuri, să iasă repede ! Dar privirea descumpănintă întîlni pe un colț al etajerei, alături de portocale și lămîi, un pahar scînteietor din care se ridica o crenguță împodobită cu frunze înmugurite, ramura unui copac, fără floare și fără frumuseți. Iată cum Elsa păstrase cu pioșenie primul vlăstar al primăverii, cufundat în apa pură ! O dragă Elsa, fată dragă ! Deodată lacrimile îi umeziră ochii, o afecțiune

spontană îi năvălise în inima de mult pustiită și pe care nici o tulburare n-o mai zbuciuma. Se lăsa în voia primului și ciudatului elan spre această fată, o animatoare, o cîntăreață, pentru care, pînă acum, nu avusese nici un sentiment deosebit. Cum strălucea apa în pahar! Își băgase degetul ca să se asigure că era într-adevăr apă; niciodată nu i se păruse așa de pură, atît de ideal incoloră, numai reflexe și lumini. Putrezind în apă, lemnul nu lăsa nici o depunere verde, părea întruchiparea nevinovăției. Atunci doamna Lyane se gîndi din nou la bărbatul acela, încă tînăr, care adusese crenguța seara trecută. Era atît de ocupată cu bridge-ul într-un colț retras al încăperii încît nu-l văzuse intrînd. Bărbatul, în picioare în fața barului, prea tulburat ca să ia loc, cu ochii strălucitori, ținea în mînă ramura și vorbea cu Elsa, iar tînăra femeie, de obicei atît de disprețuitoare și rezervată, surîdea și îl privea cu ochi blînzi și veseli, plini de lumină, limpezi ca această apă. Era încă iarnă, plouase zile întregi, și el îi vorbea despre primăvară! Apoi se apropiase de masa de bridge, cu ramura în mînă ca și cum ar fi delirat și întrerupînd jocul, reluase poveștile despre primăvară cu lipsa de sfială și inspirația unui om beat. Generalul și consilierul erau exasperați, dar ca persoane bine crescute încă se mai abțineau. Doamnei Lyane îi era puțin cam teamă de acest bărbat care prevestea niște lucruri groaznice și asigura pe toată lumea că ramura va salva totul. Ea nu-și putea aminti frazele acelea violente, în definitiv cam de neînțeles, dar care în cele din urmă o tulburaseră, așa cum ar fi lăsat să

treacă ceva pe care nu-l va mai regăsi niciodată, ca și cum cărțile de bridge ce i se desfăceau în mînă ca un evantai o țineau prizonieră, departe de un secret ce-ar mai fi putut să-i înviorеze sufletul bătrîn. Bărbatul acela era furios văzîndu-i jucînd bridge! Vroia să le smulgă cărțile din mînă. Fusese nevoită să se scoale și s-o roage pe Elsa: „Reține-l, ia-l cu tine, potolește-l, fă-l să plece..." Apoi reluaseră jocul dar mai tîrziu, în pat, deși era absurd, se gîndise pînă în zori la acest profet al primăverii; și poate că misterioasele lui cuvinte, ca s-o emoționeze, găseau un sprijin într-o durere ce creștea în ea, ceva vag și necunoscut ce se năștea în pieptul său și cîteodată o apăsa, o înspăimînta, trezind în memoria-i nostalgică amintiri ciudate.

Nerăbdătoare, scoase din geantă cheile, închise ușa și se grăbi pînă la stația apropiată. În timp ce lăsa să treacă autobuzele inutile prin piața în care primul soare de aprilie făcea să plesnească mugurii precoci ai copacilor, datorită acelei ramuri și absorbită de noua preocupare ea îi vedea și-i întîmpina prima, o studentă cu o insignă în piept se apropia de ea. Chipul arțăgos al tinerei ce purta o șapcă decolorată dezvăluia o pasiune josnică, trăda atîta invidie și ură încît doamna Lyane, obișnuită cu lume atît de elegantă, femei atît de surîzătoare, se dădu înapoi... Fără îndoială că fata asta avea nevoie de vreo informație despre autobuze, de cheia numerelor ce se succedau la marginea trotuarului cu o viteză așa de mare, căci viața într-un oraș cere, nu atît intimitatea norilor și a ramurilor, cît înțelegerea a tot soiul de cifre.

În sfîrșit reuși să se urce în autobuz și tulburată de chipul fetei nu observă că traversau podul suspendat peste Dunăre. Cu toate că enorma adîncitură de cer și apă, brusca apariție a nesfîrșitului inunda mașina cu o lumină fără margini, cu toate că o briză puternică și răcoroasă, venită direct de pe cîmpii, intra pe ușă printre banchete, provocînd o scurtă și violentă emoție călătorilor nesățioși întorși spre viziunea efemeră pe care orașul de pe malul celălalt le-o va răpi, aducînd trezirea, dorul de cer, frenezia, uitarea, fericirea drumețului celui mai vulgar și abrutizat, ea nu-și dădu seama de nimic. Căută fluviul din ochi și observă că era deja pe partea cealaltă. Așa își petrecea prima zi de primăvară. Autobuzul urcă o pantă, atacă dealul cel frumos în vîrful căruia se găsea Palatul Regal. Acum făcea un efort să vadă tot, să nu-i scape nimic. Dar de atîta timp de cînd nu mai ieșise, creierul ei ruginit nu-i mai transmitea nici o impresie. Zdruncinăturile mașinii făceau să-i tresalte obrajii. Se uita la numerele caselor, 87, 89, 91... ca și cum n-ar mai fi putut să numere decît ceea ce simțea adînc în carnea ei, tresăririle obrajilor 87, 89, 91... erau poate numerele ridurilor ei.

Cînd autobuzul s-a oprit într-o piață triunghiulară, pustie și părăsită și rarii călători veniți pînă aici au coborît, doamna Lyane nu se mișcă decît atunci cînd taxatorul veni să se aplece peste chipul ei ca să se asigure că nu e bolnavă sau adormită... „E capătul" spuse cu o voce severă. Doamna Lyane rămăsese acolo nu pentru că lenea ar fi cuprins-o din nou, dar de mult nu se mai aventurase într-o astfel de călătorie și era nehotărîtă, neliniștită, se simțea pierdută departe de casa ei ; îi era frică și știa că bărbatul respingător, purtînd pe burtă o întreagă menajerie zgomotoasă de insecte cu elitre ce scîrțîiseră pe tot parcursul drumului, mașinăria lui de perforat bilete și de imprimat cifre milenare, milioane, incomensurabile la care, din fericire nu se ridicau numerele caselor, trebuia s-o alunge prin sentința-i nemiloasă din autobuzul acum nemișcat, fără zdruncinături, în care începuse deja să se răcească fumul trabucurilor.

Planul ei secret o condamna la singurătate (răul acela nedeslușit din piept era poate o chemare imperioasă a singurătății) în cartierul acesta provincial și adormit, unde copacii își țuguiau deja minuscule urechiușe verzi, se înălțau în fața ferestrelor cu zăbrele ale caselor zugrăvite și împodobite cu sculpturi rococo.

Cu toate că bătea soarele, era mai răcoare decît jos, respira aerul tare de țară și cîtă liniște... Înăbușită curînd de zgomotul unor copite de cai ! Doi jandarmi în mare ținută trecură, unul lîngă altul, strălucitori dar temîndu-se să nu murdărească animalele pe care le periaseră de curînd... Liniștea se așternea din nou în locul unde singur, la colțul unei străzi, un agent lovea aerul cu bastonul alb, așteptînd întoarcerea unei mașini oficiale care trecuse de cîteva ore, chinuit de sentimentul absurdei sale inutilități și înspăimîntat de o neașteptată agorafobie.

Doamnei Lyane nu-i plăceau zgomotul copitelor pe pavaj, pașii regulați și fatidici de funcționari, tăcuți ca și cadavrele, în mare ținută și cu

capul susținut de o curea ce amintea de fașa ce susține bărbia morților, ca și cum, fără ea, le-ar cădea capul pe piept.

Îi făceau rău aerul tare de primăvară, soarele de-abia călduț totuși plăcut și excitant, dar care făcea ca petecul mare de umbră ce bara drumul să pară ca de ghiață. În sfîrșit, la capătul curentului de aer înghețat zărea strălucind în soare marele vultur imperial ce domina orașul. Intră în piața pustie închisă pe trei părți de grilajul Palatului și înaintă spre balustrada de piatră, atrasă de priveliștea profundă, de panoramă. Dar privirea nu-i coborîse încă pe sub fum pînă la acoperișurile caselor un zgomot metalic de bocanc cu ținte lovi trotuarul o singură dată, dar puternic, tulbură liniștea luminoasă în care bîzîia zarva orașului. Întoarsă spre grilaj, uită de panoramă și văzu din profil un soldat ce tocmai ieșise din gheretă.

Stătea nemișcat cu pușca pe umăr, complet țeapăn. Ridică foarte încet un picior înainte fără să îndoaie genunchiul, apoi îl năpusti brusc, cu toată puterea pe pavaj ca și cum ar fi strivit, fără furie, un scarabeu enorm. După aceea, tot țeapăn, adus de spate și cu privirea fixă, îi trebuiră cîteva secunde ca să aducă, fără să-și piardă echilibrul, pe linia acestui picior năprasnic, celălalt picior al cărui vîrf atingea vertical pămîntul. Doamna Lyane observa mișcarea aceasta încetinită, de coșmar. Apoi brusc, înverșunîndu-se pe scarabeul nemuritor căruia îi urmărise fuga, soldatul lovi din nou și atît de brutal pavajul încît răsună toată piața. Făcu și al treilea pas, se imobiliză complet, cu un picior rămas în urmă

ca și cum ar fi uitat de el. Se stricase oare arcul ce-l făcea să meargă sau trebuia învîrtit? Sau poate că de data asta aștepta să moară de-a binelea scarabeul pe care-l simțea zbătîndu se între țintele de pe talpă ori să i se șteargă numele, gîndul păcătos, complet înăbușit sub bocanc. În sfîrșit, făcu o jumătate de întoarcere bine meșteșugită și intră apoi în gheretă fără să-și fi reluat o atitudine omenească.

Oricît de descurajatoare, parada aceasta o îmbărbătă pe doamna Lyane căci, chiar dacă se simțea așa de umilă, își închipuia că numai ea reprezenta omenescul în piața mare părăsită, albită de ploi și prost încălzită de soare. Întorcînd spatele singurului său tovarăș simți chiar un fel de entuziasm, ca și cum scurta înviorare a mîndriei prevestea o fericire nouă, un freamăt apropiat: trezirea.

Ajungînd în partea cealaltă a pieții, se sprijini cu coatele pe balustrada de unde se putea vedea panorama în mijlocul căreia fluviul își croia un drum de lumină albastră. În clipa asta, din zarva confuză ce se ridica din orașul cam negru, deasupra căruia blîndul soare de aprilie nu reușea să străpungă ceața de funingine, se desprinse ciudat un sunet de claxon clar și precis; venise dinspre catedrală și se împrăștie pentru cîteva secunde peste întreaga panoramă. Ciudat fenomen acustic ce nu se mai repetă și lăsă automobilul acela închipuit să se piardă în tumultul marii cetăți. Doamnei Lyane i se păru că orașul îi lansa numai ei această chemare, acest mesaj greu de înțeles. Sunetul de claxon se înălța ca un geamăt de animal, un strigăt de disperare sau

de adîncă plictiseală, se propaga ca un căscat... și răsuna prelung în sufletul ei.

În zadar aștepta fericirea, nu-și putea scutura tristețea chiar în după amiaza aceasta atît de primăvăratecă, acum cînd ar fi vrut să regăsească un crîmpei din tinerețea-i irosită, din iubirile atît de vulgare, aici, deasupra fluviului cîntat de atîția poeți, evocat de atîtea valsuri. Dar de fiecare dată cînd încerca să scape de tristete, dinspre grilaj răsuna bocancul cu ținte al soldatului, ca și cum acesta, vrînd s-o farmece, ar fi călcat cu brutalitate pe prima ei scrisoare de dragoste și cu o mișcare scurtă, mînioasă, ar fi strivit primul buchet din pădure, fluturele primei plimbări sentimentale, i-ar fi rănit inima, biata ei inimă.

Se simțea în pericol în piața neomenească unde, atît de sus deasupra orașului, un soldat mecanic eterniza lupta sa cu scarabeul ; avea acum o singură dorință, să coboare în grabă în vastul amalgam estompat de căderea nopții, să ajungă la bar să reia bridge-ul în așteptarea morții. Îi era atît de teamă să nu dea iar peste taxatorul acela sever din autobuz încît, ca să-i evite, cobori pe jos dar se stingea deja poleierea aurită ce făcea cheiurile atît de plăcute. Malurile pe care se înălțau marile hoteluri din piatră deveneau cenușii și blînde ca și penele pescărușilor. Așa doamna Lyane cobora dealul întovărășită de lumina ce părăsea acoperișurile, grădinile în pantă și se scurgea spre fluviu, ca un stol de păsări care ziua se împrăștie iar în toate părțile iar la asfințit revin să se așeze pe apă. Da, lumina se întorcea

să doarmă pe fundul fluviului, cu mîlul, și părul ei lung plutea blînd cînd își apleca fruntea ca să treacă pe sub poduri.

În cele din urmă doamna Lyane își dădu seama că e urmărită...

Cînd păsările începură să cînte prin grădini ea recunoscu prezența abia simțită a unei însoțitoare. Așteptasera crepusculul și acum, în spatele fiecărui zid auzea glasul unei mierle. Toate o salutau pe cea care se întorcea acasă, o rechemau confundînd persoana căreia se adresa acest omagiu, odată ce mergeau împreună, crezu că trebuia să răspundă. Trecînd de un zid, descoperi un copac înflorit ! Pe ramurile acoperite de mușchi nu era nici o frunză, numai petale roze ce se înălțau dintr-o cupă mică roșie ca un cioc de pasăre. Doamna Lyane visa să culeagă o ramură pentru noua sa fiică, scumpa ei, draga de Elsa... Oh ! de-ar putea să se întoarcă și ea în seara aceasta cu ramura în mînă ! Dar zidul era prea înalt, corpul ei prea greu...

Regăsi zarva, se întoarse în forfotă ; curînd pătrunse în vasta armătură a podului. Dar vai ! niciodată nu-l va mai regăsi pe acela pe care-l lăsase să treacă. Niciodată nu va mai regăsi albastrul palid al apelor însorite pe care-l așteptase, niciodată nu mai regăsi prima după amiază de primăvară din care nu văzuse decît sfîrșitul, cînd ar fi putut să-i prindă trena. Nu va mai fi supusă vrajei fluviului nou apărut în oraș, într-un chip magic, și a cărui surpriză o simțiseră toți din autobuz în afară de ea. Cu toate că plecase la timp ratase atît de stupid întîlnirea, lăsase să treacă crîmpeiul în care timpul își

aruncă farmecul, unica clipă în care trebuia să-i săruţi inelul.

Şi astăzi podul este deschis fericirii. O mulţime de fiinţe privilegiate sărbătoresc aici această inaugurare pentru care au primit invitaţie secretă. Le recunoşti după felul cum se distrează şi după mersul agale. Căci, fără vreo înţelegere prealabilă, îndată ce soneriile eliberatoare au răsunat în birouri, au dat toţi fuga în acest punct al fluviului unde primăvara nu se arată nici prin muguri, nici prin păsări, prin nici un semn exterior foarte precis, nici o şoaptă sentimentală, dar unde spaţiul cel mai larg dă dintr-odată o siguranţă nelimitată, o dovadă în plus că universul rămîne mut. E adevărat că podul acesta de un kilometru, neputincios să străbată dintr-odată o distanţă aşa de mare, se odihneşte o clipă pe o insulă cu nume de femeie care adună de plăcere cele mai tandre detalii, unde tinerele lebede se îmbracă deja în alb, unde vîrfurile greblelor şi-au recăpătat strălucirea, unde a înverzit deja gazonul, unde mugurii... Dar cei ce se plimbă nu se lasă ademeniţi de grădina feminină a fluviului, doresc numai apa ; cerul instabil ce nu intră în spirit, dar în care spiritul se pierde, este tocmai spaţiul nesfîrşit unde alunecă fluviul şi lumina. Astfel ei sfîrşesc prin a uita totul, nu mai sînt decît apa ce trece, fericirea ce curge, briza ce adie aducînd miresmele cîmpiilor şi pădurilor ; se metamorfozează în lumina cea mai fluidă.

(Printre ei, cîteva fiinţe slabe care nu se cred încă în singurătate, mai au nevoie de prezenţa omenească şi se sprijină în coate, cît mai aproape posibil, atît cît permite descreţia, de cei care sînt

deja sprijiniţi de parapet, şi în anumite locuri, rampa podului seamănă cu firele de telegraf pe care vrăbiile vin să se aşeze, seara, una lîngă alta.)

Apoi, unul cîte unul, se smulg din contemplare : mai au de făcut un drum în oraş. (Se închid magazinele). Suspină profund de parcă ar da înapoi sufletul împrumutat în care au zburat mai adineaori. Dacă se duc la capătul podului, se şi întorc. Şi nu e asta dovada că în aer pluteşte ceva nefiresc şi eliberator, o libertate care îmbată ; au uitat legea... nu-şi mai amintesc că trotuarul are sens unic, se plimbă în contra sens căci nu-şi pot aminti aşa de repede o lege atît de meschină. Dar, mergînd pe pod, anumiţi trecători dintr-o altă categorie, sînt copleşiţi de ideea că nu se mai sfîrşeşte, şi supăraţi de atîta obrăznicie şi indisciplină, iau asupra lor misiunea de-a le aminti regulamentul prin viclene lovituri de coate, murmure sau chiar insulte. Sînt obligaţi să-şi recunoască greşeala, ar fi trebuit să meargă pînă la capăt şi să se întoarcă pe trotuarul celălalt. Căci tocmai pentru a preîntîmpina astfel de toane — să nu depăşeşti jumătate de pod — o barieră de fier susţinută de grinzişoare ce coboară din armătura aeriană, mărgineşte trotuarul şi împiedică traversarea. Vraja s-a risipit : îşi pun din nou pălăria şi, dacă nu ascultă de porunca tăcută a burghezilor, îşi adună curajul ca să înfrunte opinia publică şi să rişte o contravenţie la intrarea pe pod, unde s-ar putea să-i aştepte un poliţist.

Unul dintre visători îşi pune liniştit pălăria pe cap şi iată-l escaladînd bariera ; fără frică de a

fi strivit, intră pe șoseaua bine asfaltată unde omul n-a pus piciorul niciodată. Pe trotuar oamenii se adună ca să-l blesteme. Ce iureș de autobuze, ce vacarm de claxoane ! El se năpustește pe șosea luînd pe spate ultima rază de soare. Șoferii îl suduie, goarnele răsună înebunite. Trece liniștit peste cealaltă barieră, se sprijină în coate de parapet, își scoate din nou pălăria, o ține deasupra apei și fără să știe varsă în partea asta mai întunecată a lumii lumina pe care a adus-o în pălărie.

Dar cine ar putea fi atît de îndrăzneț ?

La ora cînd fiecare cartier al orașului îi trimitea în întîmpinare atîția complici, cînd astfel intra în omenescul obișnuit, numai dintr-o întîmplare doamna Lyane o luase pe trotuarul cel bun. Cei grăbiți care o depășeau nu aveau chip, nu meritau să-i vadă decît din spate. Dar chipurile ce veneau spre ea, disprețuind total legea, fuseseră alese special, chemate de primăvară. De ce să te mire ochii lor plini de vise, fruntea mai netedă sub meșele rebele de păr care pipăiau briza ca niște mînuțe vioaie ? Și cînd își ridicau fruntea în seară, erau mai drepți, mai mîndri, cu un mers mai nobil decît cealaltă omenire fără chip, cea care respecta sensul. Cît de frumoși și liberi sînt oamenii la asfințitul acesta ! Gîndea doamna Lyane, ignorînd tot ceea ce făcuse soarta ca să-i ofere această surpriză. Lungul cortegiu de vis ce-i venea în întîmpinare i-o va aduce poate pe Elsa ? Cu siguranță că va veni, nu-și regăsea profetul decît acolo. Poate el era acela ce trecuse atît de voinicește peste barieră.

Se simțea totuși cam sfîrșită și-i era cald. Cu riscul unei răceli își scoase blana și aplecată peste parapet deasupra vîrtejurilor adînci pe care curentul le săpa în spatele stîlpului, o ținu deasupra gurii căscate și fremătătoare, nerăbdătoare să sfîșie victima mică și caldă. Gura care înghițise destule : mănușile tinerelor ce-și răcoreau mîinile pe parapetul de fontă, cărți jurnale, pălării, da, și trupuri întregi. O clipă, doamna Lyane simți că nu mai există deloc, dar un fior o desprinse de seară și o readuse către ea însăși. Repede își acoperi cu blana răcită sufletul dezgolit ce se înălțase din fluviul întunecat. Își reluă mersul, nici un chip nu-i venea în întîmpinare, ziua se sfîrșise și în clipa cînd ieșea de pe pod, lampadarele se aprinseră brusc și începură a arunca franjuri lungi și duble de reflexe peste apă.

Era noapte acum și de partea cealaltă a pieții mari, iar doamnei Lyane i se păru că vede o îmbulzeală în jurul unui corp adus pe trotuar, bineînțeles, cineva călcat de o mașină. Podul cel mare își aruncase victima. Frumoasa seară ce părea atît de blîndă, aproape moleșită, își înfăptuise deja crima. Ca să ajungi la somptuoasa lumină nu era nevoie să alergi spre Occident, la sute de kilometri ; ea se închisese în capul acestui muribund ca într-o casetă și nimeni nu avea cheia. Poate că în acest cadavru sălășluia unul mai mic, cel al unui vis în care imaginea unei femei se pierduse odată cu viața lui.

Doamna Lyane simțea o spaimă fizică la vederea sîngelui. Se îngrozea numai închipuindu-și-l. Într-un oraș dobîndește oroare mitologică. Nu-

mai crima deschide această fîntînă, şi sîngele devine atît de înspăimîntător încît e învăluit, acoperit, spălat de îndată ce-a curs. Sîngele acesta doar amintit şi cu care ochii ei, ca nişte mîini însîngerate, pîngăreau faţadele întunecate şi vitrinele luminate, împrăştia peste oraş o măreţie sinistră. Sînge, sînge, curgea dintr-un asfinţit aşa de frumos. Cea care o urmărise, întîmpinată de mierle, ascundea un pumnal sub rochia uşoară. Pata roşie se aşeza chiar pe faţa închipuită a Elsei, acum atît de aproape.

Extravagantă musulmană, tînăra femeie îşi ascundea chipul sub un văl de purpură transparent... Sau poate că doamna Lyane o vedea printr-un trandafir, un trandafir roşu arzător cules dintr-o grădină orientală. Era mai mult decît sîngele dragostei, şi chipul Elsei strălucea în inima acestui trandafir. Doamna Lyane se grăbea s-o revadă. Dar ce-i va spune ? Va putea oare să-i arate cum, deodată, începuse s-o iubească ? Cum să procedeze ? Părea imposibil. Ea care niciodată nu ştiuse să păstreze ceva pentru ea simţea prezenţa nouă a unui secret, acum cînd dădea colţul străzii şi recunoştea luminile albastre ale barului cu numele ei reflectat pe trotuar. Se opri în prag, ezită din cauza poverii ce-o împiedica să intre şi-i bara uşa prea strîmtă, ca un pachet prea lung.

II

Lumina dimineţii conferă rumorilor străzii un timbru foarte clar. De-abia înăbuşite de perdelele trase prost, scîrţîitul tramvaielor, uruitul maşinilor, o mie de feluri de claxoane şi sonerii pătrund în camera unde Elsa mai doarme încă. Oraşul îşi continua vacarmul, ignorînd prezenţa unei femei adormite în culcuşul de deasupra castanilor.

O dîră de soare pune încet stăpînire pe pat, înaintează cu grijă ca o capcană de prins somnul, îi atinge părul. E de ajuns : se trezeşte. N-are niciodată nevoie să-şi frece ochii, să alunge ceţurile. Îi deschise repede, foarte mari... strălucesc !

Din imensa orchestră a străzii un ţiuit ascuţit şi vesel se desprinde şi se pierde, desigur un biciclist vioi o ia la goană, lovind cu un beţişor de metal un trianglu agăţat deasupra ghidonului. Trianglul este instrumentul preferat al acestei dimineţi în oraşul vesel,. iar cerul e din cristal.

Totuşi, după zgomotele străzii Elsa îşi dă seama că n-au înmugurit castanii de pe bulevard căci vara, frunzişul absoarbe toată această mu-

zică, la fel ca un burete, apoi o redă sub fereastră, cu totul transformată. Strecurîndu-se printre perdele, soarele se întinde pe burtă ca un animal cald ce toarce ; ea îşi lasă mîinile nemişcate adîncite în blana caldă şi surîde ; iată că primul gînd şi-l dăruieşte tot copacilor. Astă noapte, sau mai degrabă azi dimineaţă, *Copacul* de-abia se vedea în mijlocul piaţetei întunecate deasupra căreia nori grăbiţi îşi desfăşurau draperiile întunecate şi ude. I-a fost greu nu numai să-l regăsească, dar să-l şi recunoască. La început n-a fost sigură că era ea. Imposibil să găseşti rana care să-ţi arate locul de unde necunoscutul smulsese ramura. Acum n-avea rost să mai spere că bărbatul va reveni. În zadar îl aşteptase cîteva seri. Plecase pentru totdeauna. În locul lui sosea primăvara. Pentru că el nu va mai veni, îndată ce ieşise de la bar, pe la trei dimineaţa, plecase în căutarea copacului, într-o piaţetă nu departe de chei, în faţa bisericii pe care i-o descrisese. Întreaga piaţă era acoperită de noroi, nu o mai traversa nimeni, niciodată. Urme de paşi — dar numai paşi de copii — şi urme de labe de cîini. Aproape că trebuia să te apleci ca să le vezi. Simţise în umbră copacul invizibil. Nu era un copac de oraş căci aceştia nu-şi lasă crengile la îndemîna oamenilor, sau au la baza trunchiului un grilaj greu de fontă, ca un lanţ la gîtul cerşetorilor asiatici ca să n-o şteargă ; sau dacă sînt tineri, un fel de corset ca şi băieţaşii ai căror părinţi mai au încă idei învechite şi-i obligă să le poarte ca să nu-i îndoaie coloana vertebrală. Copacul, nimic din

toate astea. Răsucit şi puţin cam pipernicit, nu sălbatic, dar niciodată mîngîiat, fără specie, ca şi cîinii fără stăpîn. Îl atinse, trase o ramură şi o ploaie îi căzu pe chip şi pe mîini. O fîntînă nesecată şi rece şi cînd picăturile nu mai fremătau pe noroi, auzea cum aluneca masa grea a fluviului şi pe parapetul cheiului. Cînd norii se luminau, de ramurile scînteietoare de apă atîrnau petice de singurătate ; părea că bărbatul acela lăsase acolo frînturi din inima lui, dar, la intervale regulate ca şi găurile flautului, nişte frunzuliţe negre cîntau pe ramuri o melodie de speranţă.

Visele nopţii mai pluteau încă, acum cînd oglinda îi reda chipul şi gîtul albite de un strat de *cold cream*. Strada răsuna ; ieşea din marmoră ; carnea i se ivea deja dintr-o piatră albă şi în timp ce copacul de noapte îi picura în cap, urmărea naşterea chipului ei cu o privire indiferentă. Degetele îl cunoşteau destul de bine, îşi făceau datoria maşinal în timp ce se gîndea la un deal ce-o ispitea de mult : un funicular amuzant ca o jucărie ce se cocoţa acolo sus. În vîrf o aştepta primăvara. De ce s-o facă să tînjească ? Nu răspunsese la prima ei chemare, lăsase să treacă prima zi frumoasă. Doamna Lyane nu spusese nimănui nimic, dar n-o pierduse. (Cunoaşte taina copacului, cu siguranţă, şi asta a schimbat-o, cu toate că pare ceva dezastruos pentru ea. Ce tandreţe neaşteptată faţă de mine şi sărutul de adio în fiecare dimineaţă în zori ! Bine că nu mi-a cerut s-o însoţesc. Ce tact ! Dar trebuie să mă grăbesc, să mă duc să iau masa de

prînz într-un bar, în picioare ca să meargă mai repede... Barul la care mănîncă şi pianistul.)

Barul era tare curat. Tejghelele erau date cu ripolin alb, pe pereţi apăreau carouri ca în baie şi deoarece vremea era bună, pantofii nenumăraţilor consumatori ce defilau de dimineaţă nu lăsaseră noroi pe pardoseală. Produsele de patiserie şi mezelurile erau închise în vitrine. Totul era alb ca într-o sală de operaţie, iar chelnăriţele parcă uitaseră să prindă cu un ac crucea mică roşie pe batista ce le ascundea părul. În mijlocul sălii, nişte picioare înalte, verzi, asemănătoare cu tulpinele nuferilor ţepeni, ridicau la înălţimea pieptului omenesc mica suprafaţă rotundă a meselor, în aşa fel încît se putea mînca în picioare. Pe una dintre aceste corole înalte Elsa puse farfuria cu carnea pe care şi-o cumpărase, iar alături, pe un pătrăţel de hîrtie din mătase, puse furculiţa şi cuţitul. O femeie săracă şi deja bătrînă veni să-şi aşeze tacîmul în faţa ei ; cu siguranţă una dintre acele femei părăsite, izgonite de ani de zile în singurătate, mormăi ceva printre dinţi, cu o rochie înfoiată ce răspîndea miros urît. Se adînci în cercetarea minuţioasă a tacîmului şi nu se sinchisi de prezenţa Elsei. Aceasta îi urmărea fiecare gest : îşi deschise geanta, scoase cu multă precauţie un şervet de ceai cu pătrăţele roşii pe care-l puse pe masă. Nu vroia să folosească şerveţelul de hîrtie mătăsoasă, se temea că nu era destul de curat. Dar şervetul ei de ceai nu era prea curat : probabil că-l aducea în fiecare zi. Mai căută ceva în geantă, nu găsi, îşi vîrî mîna mai adînc, se enervă. Poate sub cărţile de joc... Nu le vedea

decît dosul, numai cîmpuri de nu-mă-uita bătute de mîna slabă şi galbenă. Ce zornăit de chei ! Ai zice un paracliser în biserică... Cu cît sînt mai sărace, mai părăsite, cu atît poartă cu ele mai multe chei, s-ar spune că posedă o mulţime de comori zăvorîte... Chei enorme, căci sînt la fel de preistorice ca şi umbrele lor ; ele nu cunosc cheile ce s-ar putea ascunde într-un buzunar, iar ale lor au totdeauna un metru bine măsurat. Legături de chei ce-ar deschide cavourile dintr-un cimitir întreg. Bun ! Acum deschide buzunarul interior în formă de portmoneu care pluteşte agăţat ca o corabie sfîntă deasupra acestui ocean funebru... Sanctuarul... Culcuşul unei cărţi de joc, din nou... Dar singuratecă şi care nu ţine de pachetul cel mare căci dosul îi este împodobit cu flori mici rozalii ca nişte „deznădejdi ale pictorului". Un as ? Imposibil să vezi figura... Sfidează orice indiscreţie... Cartea asta nu-şi arată decît spatele ca un preot în timpul slujbei. Toc ! Declicul închizătorii ! Închide comoara fără să fi luat nimic. A vrut să vadă dacă talismanele erau la locul lor ? Atingîndu-le să se asigure că ea însăşi mai există încă... Sosul nu-i nici sărat nici piperat...

Pe spatele cărţilor aceleaşi nu-mă-uita ca şi pe tapetul din camera ce da spre curtea unde fetiţa cînta pe balcon. Ore întregi contempli aceste hîrtii pe pereţii camerelor... Imediat după ce te trezeşti cauţi pe ele figuri ciudate şi, seara în pat, fumînd o ultimă ţigară, urmăreşti semne misterioase pe flora lor supranaturală. Unii vor înnebuni de-a binelea dacă într-o bună dimineaţă vor începe să numere florile. Şi asta nu poate

fi decît o față, cea pe care o contempli din unghiul nefericit al destinului, dar pe fața cealaltă, o imagine, regi, regine, pajiști de trifoi... În camera de la Elbarin erau flori mov, dar acolo unde bătea soarele își pierduseră prospețimea. Zidul dinspre sud era ca o primăvară veșnic proaspătă și ai fi zis că cele mai frumoase flori din parc se refugiaseră acolo, pe perete, ca să nu moară niciodată. Îi spuneam Meninei : „uită-te la fluturele ce-și ia zborul"... Și ea-l căuta. Dar vai, am văzut atîtea tapete ! Unele umede, ruginite de vreme și aproape putrezind, ca o grămadă de flori toamna... Erau pajiști care se nășteau la miezul nopții, mureau în zori, altele durau o săptămînă întreagă. În hotelurile sărăcăcioase, băiatul cu vesta reiată și unsuroasă, servitorul unui joc nenorocit, spunea : „Aici e camera galbenă, aici cea verde, și aceasta care e mai veselă i s-a schimbat tapetul de curînd" ; iar în unele camere se lipise un tapet nou deasupra patului. Datorită acestei caracteristici, trișorilor probabil că le plăceau aceste camere, dar eu, cînd dormeam sub tapetele cîrpite n-aveam niciodată conștiința liniștită. La Elbarin îl plictiseam mereu pe grădinar primăvara cînd aducea sus cufărul Meninei, căci îl întrebam numele acestor flori iar el răspundea cu o voce enervată : „Dar știți bine că nici nu există !" Rîdeam și-i spuneam că-i voi aduce unele și mai ciudate dintr-o grădină pe care n-o cunoștea...

În acest timp, geanta cu gura întunecată și cu vocea metalică ghicea viitorul, iar doamna tulburătoare prin totala absență față de lumea exterioară o pusese pe masă, aproape de farfurie

și începuse să mănînce cu o îngrijire și o scîrbă aristocratică, după ce ștersese furculița și cuțitul cu hîrtia fină de mătase de care nu vroia să se servească drept șervețel. Nu catadicsi să răspundă la salutul timid al unui funcționar care probabil că era trist din cauza unui neg pe nas și care în cele din urmă își puse farfuria pe masa deja neîncăpătoare. Acesta aruncă spre Elsa o privire fugară pe care imediat o aplecă asupra tocanei sale. Începu să mănînce și cînd se uita pe furiș la frumoasa lui vecină, privirea parcă-i fumega și mirosea a ardei iute. Dacă toți trei s-ar fi aplecat mai mult deasupra farfuriilor, frunțile li s-ar fi atins. Aburii tocanei se amestecau deasupra mesei la care acest trio părea că pregătește un castron pentru un zeu cu miros nu prea sensibil.

Au aceeași vîrstă, gîndi Elsa despre tovarășii ei. Mănîncă aici în fiecare zi, umăr lîngă umăr și de asta se detestă. Eu îi jenez și se întreabă de ce sînt aici : „Îmbrăcată așa, ar trebui să ia prînzul într-un restaurant în care se stă pe scaun. Poate că s-a certat cu iubitul". Iar, pe de altă parte, prezența mea îl liniștește : „Acest biet restaurant în care sînt condamnat să mănînc nu e așa de urît dacă o femeie ca aceasta acceptă să intre aici. Nu e rezervat numai săracilor, nu e chiar atît de păcătos cum îl credeam".

Și tot gîndindu-se, lui îi scăpă furculița. De pe o masă atît de înaltă ! Sări pe dale. Șervețelul de mătase își luă zborul, întorcîndu-se în aer, atingînd mantoul Elsei care se dăduse la o parte. Bietul om se aplecă să ridice instrumentul și printre părul rărit Elsa îi zări creștetul ca o bucată

de nap îngălbenit și cald. Ea-i ghicea privirea rătăcind trist pe jos unde se închegau deja stropii de sos. O clipă, bărbatul aproape chircit sub ea, nu mai mișcă, părea împietrit de spaimă : o bucățică de morcov sărise pe vîrful pantofului Elsei și se lipise acolo. Neîndemînatecul se ridică cu furculița în mînă. Probabil că-i era ciudă pe ea din cauza stîngăciei lui. Și totuși Elsa nu-și mișcase piciorul sub nasul lui ca să se descotorosească de bucățica de morcov. O lăsă să se usuce pe pielea pantofului ca un semn al bunăvoinței și bunătății ei. Nu-și luase nici aerul acela jignit sau dezgustat, iar bărbatul și-ar fi putut da seama dacă privirea-i rușinoasă nu s-ar fi refugiat pe fundul farfuriei, fixînd cu încăpățînare niște desene sălbatice pe care o astfel de stîngăcie părea că le desenase în sos.

Înainte să plece Elsa se mai uită odată la cei doi tovarăși, dar ei își făceau de lucru cu oasele din farfurie și nu vroiau s-o vadă. Îi era poftă de puțin vin de Tokay. Se îndreptă spre robinetele automate, băgă o monedă și așteptă ca vinul să curgă cu zgîrcenie în pahar. Se privi bînd în oglinda așezată deasupra robinetelor. Un miros puțin grețos se ridica de la rigola de sub distribuitoare unde se amestecau vinurile, berea și siropurile ce curseseră din paharele prost așezate, dar pe ușa larg deschisă a barului intră un zumzet vesel și clopoțelele tramvaielor erau clare și șirete, atinse parcă cu vîrful unei umbrele. Arama lor nu ruginise, erau așezate sub acoperișurile de lemn ca niște cuiburi răsturnate de rîndunele și fiecare vagon avea cîte două cuiburi.

Ieși brusc, traversă în fugă trotuarul, se urcă în tramvai și rămase pe platforma din față, în spatele conductorului. Femeile elegante nu stăteau niciodată în locul acesta ca și cum apropierea de un astfel de slujbaș ar fi fost înjositoare. Este interzis să vorbești cu conductorul, asta înseamnă că ele ar putea s-o facă. Tinerii funcționari cu părul în vînt stau cu plăcere pe platforma incomodă preferată de sportivi datorită curentului, în special dacă geamurile sînt deschise. Cîrnățarii își pun coșurile chiar lîngă picioarele conductorului. Dar, ca și ei, Elsa era dornică să simtă briza și să vadă cum strada cea nouă înainta spre ea cu toată lărgimea și o înghițea ca o gură deschisă pentru un cîntec. Singurul dezavantaj al acestui loc era faptul că bărbații care urcau o priveau lung încă de pe scară și nu mai intrau în compartiment, se uitau la ea și se îngrămădeau în jurul conductorului, împiedicîndu-i mișcările circulare ale mîinii. Oricît de obișnuită ar fi, trebuie totuși să te aperi de toate privirile acestea. Ea-și plecă ochii spre picioare, regăsi bucățica de morcov, scutură piciorul în gol, deasupra scării, pînă cînd vîntul duse pe caldarîm mica murdărie.

Trotuarele defilau ca o plajă însuflețită. Pentru prima dată anul acesta negustorii își lăsaseră storurile magazinelor : unele albe, altele verzi și altele mai maritime, cu dungi roșii și albe, iar vîntul aluneca pe pînze. Negustorii, urcați pe scaune, examinau starea storurilor și funcționarea brațelor de fier care aveau nevoie să fie unse, căci nu le folosiseră de luni de zile.

În sfîrşit se ivi o crăpătură mare în oraş, iar pleoapele deja se zbăteau la victorioasa strălucire a săbiei luminoase aşezată la poalele dealurilor şi apăru panta unui pod suspendat de cabluri, ca un leagăn uriaş. Nu era podul acela pe care, cu puţin mai înainte trecuse doamna Lyane, ci altul, foarte aproape de copac. Elsa se aplecă, zări biserica rococo de culoare crem, care deja rămînea în urmă. Dar vai ! De pe platforma din faţă nu putu să vadă copacul prea mult timp, inima îi bătea tare, nu ştia de ce, sub semnul cărei prevestiri, ca şi cum acest biet şi invizibil copac era de o frumuseţe fulgerătoare. Înghesuită lîngă peretele tramvaiului de cei ce urcau, era dusă pe leagănul luminos ce răsuna sub roţi. Ar fi dorit să aibă, ca şi caii, ochii de o parte şi de alta ca să poată uni cap la cap cele două tronsoane în care ochiul omenesc împarte fără greş un fluviu văzut de pe un pod. În acelaşi timp, cu ochii plini de aur (nu erau ei oare plaja pe care fluviul îşi depunea cele mai preţioase pietricele ?) privea în depărtare apele albastre (chiar dacă erau încă destul de noroioase), cheiurile ce luceau în seară ca marmora albă şi aşteptau nu se ştie ce lebede, debarcarea vreunei prinţese şi admira curba elegantă a cablurilor ce legau uriaşele coloane de piatră înălţate la fiecare intrare pe pod. Văzîndu-l se gîndea la un corset de ţărancă tînără, probabil din cauza curbei atît de graţioasă de pe cer ce părea să poarte greutatea unui sîn, din cauza prospeţimii apei şi a apropierii cîmpiei.

Grinzile subţiri se încrucişau ca nişte şireturi iar Elsa trecea printre şnururile minunatului corset de fier, ca şi cum ar fi dansat cu paşi de spiriduş într-o inimă tînără şi ar fi dezvăluit secrete nevinovate.

Trecu prin cartiere mărginaşe şi la capătul liniei se grăbi să ajungă la staţia funicularului ca să urce dealul pe care-l visase.

Soarele era cald, ea îşi scoase pardesiul. Pe peron, sub acoperişul de sticlă unde domnea o căldură de seră, era multă lume care pleca spre lumină, spre copacii care se vedeau ridicîndu-se de-a lungul dealului, din ce în ce mai cîmpeneşti şi mai verzi. Funicularul cobora încet şi cu un zgomot curios, ca şi cum dinţii roţilor nu intrau bine în cremalieră. Avea o formă foarte ciudată, nu era dreptunghiular ci strivit pe jumătate, ca animalele acelea caraghioase pe care natura, din fantezie, nu le-a făcut ca şi pe celelalte. Ai fi zis că se turtise puţin intrînd sub un tunel prea aplecat sau că nişte uriaşi (cei din vîrf) puseseră piciorul pe el. Se opri în faţa Elsei cu un fel de trosnitură. Ea se urcă, simţind mirosul specific acelor soiuri de monştri greoi, cel al funicularelor ; curînd porni cu un zgomot de parcă ar fi zdrobit ceva, strivind grăunţe, mestecînd pietricele, rumegîndu-şi cablul. Urca, urca încet şi se vedea cum dispăreau copacii sub el, de-abia vedeai peroanele caselor că deja erai deasupra acoperişurilor lor, apoi trecură deasupra unei clinici, Prin ferestrele deschise zăriră o mulţime de bolnavi albi în paturile lor, ca nişte păsări. Priveau sora ce aducea medicamente pe nişte tăvi albe. Nu păreau nenorociţi, nu mai sufereau, copacul lor se apleca spre fereastră şi panta devenea din ce în ce mai

abruptă, se apropia partea finală pentru acest vagon tenor cu nota ascuţită, performanţa supremă a unei arii de operă.

Încetinea treptat, nu mai era aşa de diform pentru noua sa poziţie, înăuntru lumea aluneca pe banchete. Trecînd printr-o pădure de pini, un miros tare şi plăcut umplu cabina. Printre ramuri se vedea drumul cocoţîndu-şi spirala printre copaci, cînd la dreapta, cînd la stînga, răsucindu-se şi nu puteai să înţelegi cum funicularul urca drept în jurul drumului pe care-l urmai, ca şi cum ar fi fost stîlpul unui tobogan.

În sfîrşit se opri într-o gară mică, ai fi zis de munte şi călătorii coborîră repede căci aveau un ţel precis şi erau grăbiţi. Acum tinerele păreau că nu mai locuiesc în capitală ci într-un sătuleţ. Elsa îşi dădu seama că cele mai multe nu aveau nici ciorapi nici pălărie, ca şi cum s-ar fi descotorosit de ele în timpul călătoriei. Se uită dacă nu lăsaseră hainele în compartiment, dar nu mai rămăsese decît o umbrelă, o lăsă...

Ieşi din gară şi se pomeni pe drum, cînd ceilalţi dispăruseră deja. Nu ştia încă bine pe ce drum s-o apuce apoi continuă să urce pînă în vîrful dealului.

Soarele era încă puternic, totuşi aerul era tare ca pe culmile munţilor. Pe marginile drumurilor şi pe pajişti se mai vedeau încă adîncituri pline de zăpadă. Cu toate că suprafaţa zăpezii era presărată cu praf, cornetele acestea erau mai frumoase decît florile, iar parfumul lor te trimitea cu gîndul la iernile copilăriei şi-ţi trezea dorinţa de dans. De ce nu era acolo bărbatul acela

cu ramura? Nu mai ştia dacă imaginea lui o căuta aici în provincie, departe de acordurile cîntate pe pianul de la bar, el ai cărui ochi străluceau de fiecare dată cînd îşi înfunda ramura pînă în adîncul cornetelor de zăpadă. Ar fi trebuit să vină s-o ia, ca ea să-l aducă aici; dar pentru că aşa era singură şi nu vroia alt tovarăş decît pe cel pe care-l dorise într-adevăr, fluviul era acum ţelul ei! Cu siguranţă că îl va zări undeva şi ce frumoasă trebuia să-i fie şerpuirea printre atîtea înălţimi.

Se plimbă îndelung, îl căută, avînd încredere în simţul ei de orientare şi o anume intuiţie de geograf; pîndea soarele, iscodea umbra, trecea peste ridicături, sonda văile mici. Simţea fluviul foarte aproape, ascuns ca un şarpe sub frunziş, dar după amiaza înainta şi ea încă nu-l zărise. Era deja obosită, dar bucuria-i dăinuia. Nu departe de o cabană situată mai jos, pe o pajişte se ridica un curios turn de lemn pe care-l boteză Tirul porumbeilor. Patru stîlpi susţineau o platformă pe care se putea urca pe o scară complet verticală. Pe podea erau fixaţi alţi stîlpi ce susţineau o a doua platformă, înconjurată de o balustradă de lemn şi la care se ajungea tot pe o scară, dacă nu-ţi venea ameţeală, căci înălţimea turnului fragil atingea pe cea a unei case cu mai multe etaje.

De acolo de sus, probabil că era o panoramă superbă, deasupra copacilor ce înconjurau cabana şi împiedicau privirea să urmeze panta rotunjită a dealului, pînă la fluviul imaginar pe care-l simţea deja pălind, în spate, în fundul văii. O cuprinse o poftă nebună să se urce măcar pînă

la prima platformă, dar îi era și puțin frică. Soarele, mersul pe jos și aerul tare o cam ameţiseră. Dar era atît de veselă, de dornică de această aventură încît se hotărî. Își agăță geanta de cordon ca să aibă mîinile libere și, cu îndrăzneală, se cocoță pe scară pînă la prima platformă. Mîndră, merse de jur împrejur, dar fu repede decepționată : panorama nu era deloc surprinzătoare și urcă pînă în partea de sus a fragilului edificiu.

Gîfîia și inima-i bătea cam repede căci îi era frică. Apoi observă că balustrada era în parte putrezită și nu trebuia să se sprijine pe ea. Iar senzația aceasta o îndepărta și mai mult de pămînt și o hotărî ca dintr-un salt să se urce și mai sus în spațiu, ca pe un aerostat periculos.

Vedea acum vîrfurile copacilor ca pe un rond de flori cam îngrămădit, nemișcat sub soare, dar nimic în vale decît această suprafață a culmilor strălucitoare ale copacilor, ca o mare ce se rotunjea, se arcuia din ce în ce mai mult și cădea, nu știa unde, nu le putea urmări înclinarea, într-un abis albastru încîntător de unde se ridica un abur ușor ce-o ameţea și mai tare. Oh, fericire ! Pe urmă își aminti că aceasta fusese o clipă de fericire nemaipomenită, cu toate că pe moment rămăsese îngrozită. Duse mîna la frunte și respiră adînc, nu putea suporta căderea aceasta a pădurilor în nevăzut. Iar fluviul nu curgea prin aceste meleaguri ; nu știa unde se afla dar cu siguranță că era departe, foarte departe de el. Și deodată, ca vocea subțire a unui abis atît

de adînc, din nesfîrșita întindere de verdeață străbătu pentru cîteva secunde un fluierat melodios și pătrunzător. Se întoarse în partea cealaltă unde se vedea pămîntul solid, o părticică de cîmpie și de iarbă cu boschete, parcuri și case răzleţe.

În partea asta vederea era mai puțin tragică și atît de plăcută ! Da, era un teren de golf ! Se vedeau deslușit, cu toate că era destul de departe, grupuri mergînd liniștit, legănîndu-și crosele, urmate de omuleți care duceau, ca pe niște vreascuri pe spate, provizii de crose. Cît era de încîntător, chiar ispititor și izbăvitor pentru ea care, deodată acolo sus pe turn, resimțea neliniștea singurătății ! Vedea cum oamenii se opreau, se aplecau, vorbeau, precis deasupra unui gol. Putea să vadă că erau și bărbați și femei. În peisajul acesta cămășile apăreau de o albeață extraordinară, iar corsajele nu erau mai groase decît florile. Din cînd în cînd întreaga atmosferă era tulburată de o pocnitură seacă, poc, ca singura lovitură de cioc a unei ciocănitori pe trunchiul unui stejar. Dacă observa legănarea unei crose, de-abia vizibilă, zgomotul pocniturii urca încet pînă la turn, își continua drumul pe deasupra copacilor, cădea în abis, pînă la imaginarul fluviu palid. Dar nu vedea niciodată mingea. Uneori un zgomot de voci ajungea pînă la ea, o chemare, o siluetă răsărea într-un loc neașteptat din întinderea movilită a gazonului ; la un moment dat văzu niște iepuri fugind la marginile împădurite ale peluzei.

Oare asta era fericirea ? Să lovești o minge, să te plimbi în tihnă cu prietenii pe gazon, în

timp ce iepurii o iau la goană? Prinsă în liniște și vis, cîmpul de la picioarele ei i se părea un paradis. Și totuși, e adevărat, ar fi putut și ea să joace golf. Probabil că nu era un club așa de închis. Ba nu, era un golf ce nu putea fi văzut decît de sus, nu era nici o scară ca să cobori pînă la el.

Încă amețită, o năpădi o undă de melancolie.

Să cobor, gîndi, și se apropie de scară. Dar nu vroia să se țină de balustrada șubredă și nu știa cum să pună picioarele pe treptele de sub platformă.

Întoarsă cu spatele spre exterior, duse cu teamă piciorul drept înapoi, pipăi vidul, simți cum piciorul i se afundă. Nu știa de ce să se prindă cu mîinile. Renunță să mai coboare, o cuprinse groaza și se duse în mijlocul platformei. Privirea i se îndreptă îngrijorată spre culmile copacilor și i se făcu așa de frică încît se întoarse spre jucătorii îndepărtați și simți nevoia să-i cheme. Dar nu putea. Îi era rușine. Simțea cum îi bătea inima. Se așeză pe scînduri ca să nu mai vadă pămîntul, să se liniștească, făcu niște mișcări de respirație, apoi se sculă, se apropie din nou de scară și înțelese că nu va putea să coboare. Trebuia să se liniștească, era gata gata să țipe, cuprinsă de o panică groaznică, în capcana asta pe care i-o întinsese cerul albastru, frunzișul, cu fluviul drept momeală în care căzuse ca o muscă și unde o va surprinde noaptea înghețată. Și nu era nimeni, nimeni prin împrejurimi, nici un pas pe drum și cabana aceea de jos, acum înțelegea, era desigur nelocuită, căci

nu era vară, era numai începutul primăverii, o primăvară falsă și înșelătoare, plină de capcane; simți deja frigul și începu să tremure. Cornetele mari de zăpadă din adîncul gropilor o înfricoșau. La ora asta străluceau mai puternic ca niciodată, ca niște ochi scînteietori, iar vîntul amenința să le transforme în ghiață. Ochi îndreptați spre ea, pîlnii adînci pe care geniile ce organizau aceste curse le-ar fi dus la gură ca pe niște trompete ca să sufle frig.

În sfîrșit, răsunară pași pe drum, în spatele copacilor. Se ridică și așteptă. O copleși o bucurie nemăsurată. Dar pașii se lăsau așteptați. Oh! de-ar fi el, bărbatul acela cu ramura, de-ar veni s-o ia de pe acest turn, s-o poarte în brațe pînă jos. Așezată pe podea, cu picioarele îndoite într-o parte, cu mîinile sprijinite de o scîndură și cu chipul îngrijorat aplecat spre copaci, se lăsă în voia pașilor ce veneau și o voluptate intensă îi încălzi corpul ce adineaori tremura. Se înfioră de dragoste în voia închipuirii, golită de orice voință, dăruită toată, iar bărbatul cu ramura, pierdut în marele univers avu tot corpul ei și trebui să-i primească inima abătută. O siluetă bărbătească ieși încet din pădure și înaintă pe drum, printre florile de zăpadă devenite arzătoare. Poc! Se auzi o crosă pe cîmpie; un strigăt de bucurie se ridică din iarbă, străbătu aerul, trecu pe deasupra copacilor și căzu în abisul necunoscut. Bărbatul înainta încet, cu pas greoi, ce scîrțîia pe pietriș, dar nu era el. O știuse dintotdeauna, nu era decepționată, tresărirea de dragoste se pierdea în membrele-i ca de plumb, o neliniște nouă i se înfiripă în piept; cum îl va

striga, cum îi va explica. Se apropia clipa cînd va trebui s-o facă. Era un țăran înalt, tînăr, puternic, îmbrăcat în catifea. Ducea un ghiveci de flori și o cazma. Ridică mașinal capul și o văzu stînd în picioare în spatele balustradei șubrede. De jos se uită lung la ea, liniștit, puțin nepăsător, ca un paianjen sătul și liniștit, satisfăcut de capcana lui. Dar el nu știa. Va dispare și ea nu vroia să-l cheme. Pe măsură ce trecea timpul cînd putea să-l cheme, inima i se zbătea de disperare și de grijă ; deja ca să-l urmărească cu privirea ea trebui să se întoarcă în altă direcție, să traverseze platforma, nu-i mai vedea decît spatele ; se ducea, nu era acela pe care-l iubea. Plimbă o privire plină de rugă fierbinte peste terenul de golf ; era complet pustiu ; acolo departe, ultimii jucători se pierdeau spre o căsuță ; ultimii doi se opriră, probabil că-și aprindeau pipa. Desigur că vocea ei nu se va auzi așa de departe, nici un ajutor nu va veni dinspre terenul de golf ; o singurătate nesfîrșită se ridica odată cu ceața cîmpiilor umede.

Dar bărbatul de pe drum se întorsese, se oprise. Se întreba ce făcea oare femeia aceea acolo sus, căci deobicei ele nu se prea urcă pe scări. Poate că găsea această enigmă prea complicată. Nu căută s-o rezolve și-și reluă drumul.

— Ei ! Ei ! strigă, ea aproape fără să-și dea seama.

El se opri și privi, așteptînd urmarea.

— Apropiați-vă ! spuse, în sfîrșit, întrucît el nu se mișca și cu o voce mai slabă căci se mai desmeticise.

Așteptă să se apropie pe sub catargele pinilor, cu capul ridicat. Era nevoită să consimtă această umilință...

— Nu pot să cobor. Lemnul este putrezit.

El începu să rîdă. Nu credea în povestea cu lemnul putrezit. Puse ghiveciul de flori și cazmaua pe iarbă.

— Bine, am să urc, spuse el, rîzînd mereu.

Ea vedea cum îi străluceau dinții perfecți și-i ura. El dispăru sub turn. Îl auzi cum punea piciorul pe prima treaptă. Nu se apleca să-l vadă, îl aștepta și vroia s-o ia la fugă. Se învîrti în spațiul strîmt ; prizonieră, îl auzea mereu, apropiindu-se pe scări. Urca greoi și zgîlțîia tot turnul, iar ea simțea cum tresăririle acestea i se răspîndeau în tot corpul. Oh ! Cît îi părea de rău ! Mai bine ar fi strigat spre terenul de golf, pînă la urmă ar fi auzit-o, ar fi venit cineva s-o ia.

Capul bărbatului se ivi deasupra platformei. Se opri și privi. Ochii îi străluceau sub borul pălăriei rotunde de fetru cu calota plină de praf. De o parte și de alta a capului îi vedea mîinile puternice prinzînd balustrada. Era tînăr. Nu-și rasese barba stufoasă. Îi simțea privirea fugind ca un șarpe pe podea, printre picioarele ei și urcînd pînă la chip. Părea că-l distrează. În sfîrșit, se ridică, pieptul apăru din gol și puse piciorul pe podea.

— Vă e frică, spuse el, tot rîzînd. Oh, nu e periculos ! Vă ajut.

Ea se căzni să zîmbească. De ce să-i fie frică de bărbatul acesta ? Era caraghios. O va ajuta să coboare, foarte simplu și apoi ea va pleca.

— Arătaţi-mi repede cum să fac, spuse ea, mi-e frig.

— Ei bine, e simplu, faceţi ca mine, răspunse el. Se apropie de prăpastie, se întoarse cu spatele aplecîndu-se, apucă barele balustradei şi piciorul i se puse pe o treaptă invizibilă, picioarele-i dispărură ; se adîncea din nou pînă la brîu în golul înfricoşător, mai respingător decît un fluviu iarna.

— Faceţi ca mine, vă ţin eu, numai frica vă împiedică, adăugă cu un ton convingător, satisfăcut de utilitatea acestei remarci.

Îşi proiectă corpul înapoi, ca şi cum s-ar fi aruncat nebun de bucurie, făcîndu-i loc între pieptul lui şi scară.

Ea cobora tremurînd ; în fond, gîndea, s-ar fi putut descurca şi singură, dar era blestemata asta de ameţeală şi numai prezenţa în spatele ei şi puţin mai jos a acestei mase calde ce mirosea a catifea, a pămînt şi puţin a carne omenească îi dădea încetul cu încetul impresia de siguranţă şi începu să coboare repede, mai repede decît salvatorul ei, în aşa fel încît de mai multe ori simţi cum îl lovea cu tocul, nu ştia unde, în piept sau pe faţă.

— Nu aşa de repede, să nu cădeţi, îi striga, decepţionat, fără îndoială că lucrurile se desfăşurau fără prea multă greutate.

Atinse pămîntul şi se îndepărtă de scara pe care el o mai ţinea cu mîinile puternice la capătul braţelor întinse. Ea coborî şi deveni prizonieră în acest spaţiu. El rîdea. Îi simţi pe gît răsuflarea.

— Mulţumesc, spuse ea sec, aplecîndu-se ca să scape. Continuaţi-vă drumul, mă duc în sens contrar. Se face tîrziu.

El se străduia să mai rîdă, dar ea îi ura puterea şi dinţii albi. Dezarmat de o asemenea nerecunoştinţă, nu putea face nimic împotriva unei uri atît de puternice. Plouat, îşi adună florile şi cazmaua în timp ce ea se îndepărta.

Simţea bucuria descătuşării pe pămîntul ce i se părea cald şi liniştit şi unde nu mai sufla briza aceea de pe turn. Era bucuroasă că trecuse prin această aventură din care-i rămînea imaginea grandioasă a căderii culmilor în abis, amintirea aproape paradisiacă a terenului de golf, apoi o uşoară melancolie din cauza acestei iubiri atît de profunde, dar pierdute, sentimentul slăbiciunii ei şi cel al unei uşoare întinări.

Se terminase. Nu trebuia să se mai gîndească la asta.

Ajunse la mica gară şi consultă orarul funicularului. Mai avea de aşteptat. Se aşeză în grădiniţa unei cafenele, bău un pahar cu vin. Amurgul punea deja stăpînire pe deal, brazii se făceau negri şi grei, înţelegeai că mai mult decît greutatea zăpezii, greutatea atîtor nopţi, adînca întunecime le silea braţele să se aplece pînă la pămînt.

Se întoarse la gară ; cabina încă nu sosise.

Printre siluetele ce se plimbau zgribulite în sus şi în jos pe peronul invadat de răcoarea brazilor, recunoscu cîţiva călători cu care urcase, dar întunericul, oboseala şi frigul îi chirceau, le

ştergeau aerul vesel, strălucitor, simpatic în care-i învăluise lumina de jos.

Pe o bancă stăteau două fete iar doi băieţi, în picioare în faţa lor, se căzneau să le risipească somnolenţa. Aveau în mînă — Elsa nu ştia de ce, desigur ostentativ — cîte o crosă de golf. Deci pe ei îi zărise din observator ; nu erau fiinţe de vis, erau acolo, îmbrăcaţi călduros, cu o pipă stinsă în mînă, fără să ştie că ea se gîndise la ei.

„Sînt sfîrşită", spuse una dintre fete, o unguroaică frumoasă. Unul dintre băieţi o privi adormind apoi îi strecură ca pe o scară de şa crosa sub picior şi-l legănă. Ea lăsă să-i atîrne piciorul inert, apoi deschise ochii pe jumătate ; o luminiţă străluci în ei. Surîse şi adormi din nou.

Elsa privea scena, hipnotizată şi fermecată, în răcoarea aceasta deja primăvăratecă, parfumată, în care, impunătorii şi bărboşii brazi seculari ce mărgineau drumul lăsau să atîrne pe jos blana prea grea, ca şi cum ar fi vrut să scape de ea.

Funicularul apăru, căţărîndu-se de-a lungul cremalierei, în vechiul coş îmbrăcat acum în funingine şi mirosind a lemn ; aducea o lumină slabă care în trecere ilumina ramurile grele.

Elsa se urcă şi curînd simţi cum cobora foarte lin spre flăcările oraşului. Lampa pîlpîia deasupra ei ; din cînd în cînd un fir înroşit abia mai lumina. În această penumbră de veghe, foarte jos, în alt compartiment din faţă al vagonului înclinat şi pe deasupra spătarelor de lemn, zărea capetele blonde ale jucătorilor de

golf. Un rîset ajungea uneori pînă la ea, dar probabil că fetele adormiseră din nou, lăsîndu-şi picioarele să se legene.

Şi domol, ducînd cu el pe fata somnoroasă şi pe tînăra femeie agitată, funicularul aluneca pe deasupra grădinilor spitalului cu ferestrele acum închise. Perdele mari albe, puţin aurite de lumina dinăuntru împiedicau privirea să ajungă pînă la paturile aliniate, dar nu şi pătrunderea febrei. Era ora ei. Bolnavii începeau să sufere din nou şi prin ferestrele deschise ale cabinei, după atîta linişte şi nemişcare a frunzelor şi a faţadelor îţi dădeai seama că aici somnul nu era niciodată profund. Cabina aeriană era gata să atingă casa austeră ale cărei grădini erau, mai mult ca altele, nerăbdătoare să absoarbă în fiecare dimineaţă parfumul eterului ; apoi păru că se răstoarnă pe spate pe o linie orizontală şi se poticni în faţa gării.

Coborî şi-i păru rău că nu mai călătorea cu jucătorii de golf. Spera să-i întîlnească în tramvai dar dispărură în noapte.

Din nou singură. Noaptea era frumoasă şi palpitantă. Oraşul îşi păstrase toată căldura ; în aer plutea un praf foarte fin (vara s-ar fi stropit străzile) şi poate că praful stîrnea febrilitatea, entuziasta sete de viaţă.

Se urcă în tramvai şi se aşeză, căci îşi simţea picioarele obosite.

La staţia următoare un bărbat se aşeză în faţa ei.

Nu se uită la el, dar îi simţi privirea-i insistent aţintită asupră-i. Era la fel de neplăcut ca

și pașii grădinarului pe scări. Se întoarse și privi prin geam cum defila peisajul nocturn al străzii. Periferia nu era prea luminată și umbra zidurilor așternea o pojghiță de argint în spatele geamului și ea văzu deodată cum se ridica în el ca din adîncul unui eleșteu, reflectarea chipului ai cărui ochi o fixau neîncetat. Privirea era aspră și sticla unui monoclu se oglindea în geam. Trecură tarabe cu fructe, un fundal de verze și portocale, fără să șteargă definitiv privirea chipului descărnat, aspru, nemișcat, inflexibil. Totuși, părea că fuge de lumini, nu putea să înfrunte primele lampadare uriașe care-l goneau ca pe o fantomă. După această teamă de lumină — spaimă de vampir — ea îi recunoștea dorința brutală, pofta de viol. Pe o stradă pustie, el profită de întuneric ca să reapară, dintr-o clădire mare nelocuită și fără geamuri, o uzină ce fusese incendiată. În dreptul urechii lui ea vedea pervazul ars al unei ferestre și monoclul lui rotunjindu-se pe fațada înnegrită, ca un orologiu fără ace. Pe obrazul dinspre geamul ușor aburit zări o cicatrice, veche amintire a vreunui duel. Atunci, fără ca privirile lor să se fi încrucișat direct ca de la om la om, ci datorită unui unghi care dădea întîlnirii un sens ascuțit și precis, se înfruntară brusc, în întunecimea de ruine și cețuri.

El nu cobora, era sigură că nu va coborî înaintea ei. Îi veni în ajutor armata marilor candelabre de pe bulevardele luxoase și apăru podul cel drag. Fără să privească bărbatul, ea o luă la fugă, traversă bulevardul. Nu se întoarse nici măcar o dată. Desigur că auzea pași în spatele ei, mulți pași, mulțime de pași de toate vîrstele, de toate voințele. Pași ce fugeau de ea, o urmăreau, se apropiau. Poate că în spatele ei nu era într-adevăr nimeni în această mulțime. Vînzătorii de ziare strigau titlurile și auzea căzîndu-i pe umeri, ca giulgiul de lemn, al unei zile ciudate, obloanele pe care băieții de prăvălie le coborau cu un băț din aer, de sub balcoane. Cădeau în toate părțile, pe străduța comercială însuflețită pe care trecea. Cu multe rostogoliri ! Și de fiecare dată cînd un oblon cădea astfel în fața unei vitrine, lumina scădea, strada se stingea încetul cu încetul, și în umbră, după zgomot, ai fi zis că pașii erau mai numeroși.

În sfîrșit zări firma albastră a barului. Împinse ușa și pașii ce-o urmăreau o părăsiră deodată.

— Ce tîrziu vii astăzi, spuse doamna Lyane. N-ai fost la ceai ?

— M-am dus să mă plimb, îi răspunse apropiindu-se ca să primească noua sărutare a serii.

— Să te plimbi ? se îngrijoră doamna Lyane. O privea cu compătimire ca și cînd de la o plimbare nu putea aduce decît un coșmar.

III

— Elsa ! suspină pianistul, la sfîrșitul visului. Și se trezi.

Soarele nu se juca pe cearceafurile lui, sărăcia privește spre nord. Dar muzicantul își avea mijloacele lui ca să-și dea seama de vremea frumoasă de afară prin perdelele lăsate.

Hotărît lucru, vremea bună se menține. De ce nu m-aș duce și eu ca și ele să fac o plimbare la țară ? Ce le apucă ? Ce-i cu visările acestea ? Sigur, înghesuit între perete și pian, pe mine nu mă văd, nu exist pentru ele, nu mi se potrivește nimic. Acum Elsa aproape că mă ignoră ; nu se fac confidențe unui om care te iubește, le păstrezi pentru indiferenți, pentru clienții în trecere, la nevoie le spui barmanului. El vede totul și ai nevoie să-i spui : „Pierre, adu-mi un pahar cu apă, dă-mi un sandviș, împrumută-mi chibriturile tale". Știe să spună și cît e ceasul cînd ele cască. Pe cînd eu... nu. Am un perete negru în fața mea cu muzică și mi se spune : „Termină odată !" și niciodată : „Mai cîntați melodia aceasta fermecătoare". Bineînțeles că ele sînt dezgustate de muzică... Iar mi-am ars cearceaful... Se spune că-i un viciu să fumezi

în pat ! Aș vrea să știu și eu cum să nu devii vicios cînd duci viața asta pînă la ora patru, cinci dimineața, așa încît spre prînz ești aici, dat la o parte din viață, abrutizat în pat, în timp ce alții își iau deja aperitivul și se plimbă la lumina zilei. Ei bine, astăzi, da, am să mă duc să mă plimb. Nici muncă, nici preludii, nici înduioșări. Închid dugheana. Dealtfel, pentru cît îmi folosesc, căci, ceea ce mă interesează și pe mine nu se va întîmpla aici, la doamna Lyane unde n-am să cînt niciodată altceva decît melodii de dans. Am să iau totuși hîrtie cu mine pentru că nu pot să las melodia așa. Nu, nu, asta n-ar trebui să depindă de voință ! De ce trebuie să te martirizezi ca să înfăptuiești ceea ce totuși inima dorește să facă ? Într-o dimineață ai perceput ceva în fundul urechii, cîteva note de parcă ar fi fost sîngele ce curgea din cauza suferinței pricinuite de ea, și ți-ai spus : „Trebuie să fac o melodie cu sunetele astea pe care le-am auzit pe cînd mă rădeam, o melodie completă care să fie expresia frumuseții ei... Să nu las să se piardă în spațiu o melodie care să fie închisoarea ei, de unde să nu-și mai ia zborul, care să exprime bucuria de a o vedea și suferința de a o iubi." Am spus că voi compune această melodie și dacă nu, dragostea mea n-are forță, iar ea are dreptate să mă disprețuiască. Ce dovadă de dragoste poți să-i dai unei femei ?... Mai întîi ție trebuie să-ți dovedești dragostea. Dar totul merge minunat. Simt că stăpînesc melodia. Nu mai poate să-mi scape. Nu există în întregime și totuși o simt în mine, ca și cum ar fi complet gata, Elsa, te voi capta ca pe un izvor viu, tu

care fugi în spațiu. Știu că n-are să fie mare lucru, o melodie din acelea ce se cîntă vara pe terasele cafenelelor și pe care am pretenția s-o dau numai orchestrei de țigani. Dar asta n-are importanță ! Știu numai că înainte de a auzi melodia, mă gîndeam la ea de dimineața pînă seara și nu făceam decît s-o port în gînd pe Elsa vie și s-o privesc îndelung ; făcea mereu aceleași gesturi și degeaba strigam : Destul, destul ! și vroiam să-mi pun mîinile la ochi să n-o mai văd, o vedeam mereu într-o atitudine molcomă ce dura ore în șir, de exemplu, dansînd sau ținînd cărțile de bridge, în fața doamnei Lyane, sau mă chinuiam să-mi explic în mii de feluri de ce nu-mi vorbise în seara aceea. Dar de atunci, mă gîndesc mereu la melodie și tot gîndindu-mă la ea parcă nu mă mai gîndesc deloc la Elsa. Nu mă mai gîndesc la tine, prea scumpa mea Elsa, ci numai la melodia în care trebuie să te regăsesc, tu îmi procuri filtrul care trebuie să-mi dea voie să fug de tine și din cînd în cînd, gîndindu-mă la tine, sînt obligat să mă căznesc să te regăsesc sub forma care mi-a dat atîta bucurie și atîta durere, forma ta mișcîndu-se în timpul dansului sau stînd jos în fața mesei de bridge. Parcă am remușcări că mă servesc de tine împotriva ta, de tine ca să te uit și deși o doresc, mă tem că voi îndrăgi melodia mai mult decît pe tine și că te voi renega, pentru că tu ai inspirat-o. Oh, știu, sînt bărbați capabili de o astfel de victorie, să nu mai iubească decît dublura, transmutația ! Metamorfoza aceasta născută din dragoste, să o sfîrșesc, ca să spun așa, cu o răzbunare, întorcîndu-se cu ură împotriva

aceleia care a fost substanța unei flăcări atît de mistuitoare și nu mai e decît asemănătoare cu resturile negre ale unui rug, să nu-i mai dedic decît un dispreț infernal. Atunci suferințele de demult capătă o altă semnificație ; ele nu-mi mai apar decît ca zbuciumul iscat de opera ce lua ființă și pentru care, adevărata cauză, acum de nerecunoscut, pare numai un pretext caraghios. Ei se consideră răzbunați. Dar oricare ar fi forma rezervată de viitor pasiunii mele, refuz s-o accept ! Și mai întîi eu nu pot crea ceva mai bun ca tine... Deci, să notez melodia... acompaniamentul începe foarte bine... Dar unde-mi sînt jerpeliturile de papuci ? Doamne, ar fi trebuit să fie pe aici, solid ancorați unul lîngă celălalt, lîngă pat, unul cu vîrful spre pat, celălalt în unghi drept. Ai crede că noaptea, în timp ce noi dormim, îi poartă o ființă misterioasă ; la întoarcere, individul îi lasă să alunece din picioarele lui deformate lîngă ușă. Sînt chiar călduți, acum i-a stricat mai tare. Iese degetul afară. Doamna Lyane ar spune : „Acesta-i demonul dezordinii". Nu mai e nici apă caldă pentru cei ce se scoală tîrziu. Oh ! mizerie, mizerie ! Dar nu te plînge. Gîndește-te la cerșetor : ăsta nu-i semn bun cu toate că lui îi datorez cele cîteva cuvinte schimbate cu Elsa...

Ce seară curioasă ! Cu spatele sprijinit de perete, mă odihnesc ferit de capacul ridicat al pianului ce-mi ascunde spectacolul de la bar ; dacă aud un murmur deosebit, un freamăt de rugă ce trece de la o masă la alta (după cum e cazul, poate fi și un vîrtej de tăcere ce se plimbă prin

încăpere) îmi spun : „În timp ce cîntam, fără să-mi fi dat seama a intrat o fetiță care vinde flori". Eu nu simt florile ci numai atmosfera aceea de rugă fierbinte. Totul se termină printr-o mișcare de pași, foarte semnificativă, în ciuda covorului, o revoluție delicată, aproape imperceptibilă într-un loc atît de monden ; barmanul sau Floria, tîrfa aceea grasă și rumenă, sau, dacă lucrul pare ușor, chiar doamna Lyane care o gonește pe mica cerșetoare cu o cruzime cu atît mai nemiloasă cu cît trebuie să fie discretă. Atunci, dacă printr-o minune am văzut ceva, trebuie să încep repede să cînt pentru ca muzica mea să facă invizibil copilul acela nerușinat și ca să maschez asprimea sufletului doamnei Lyane. „Ar fi trebuit să ai atîta tact ca să-ți dai seama că e timpul să reîncepi să cînți !" spuse ea într-o seară. I-a fost greu s-o gonească. Copila nu spunea nimic, dar stătea acolo, în picioare printre mese, nemișcată, pironind-o cu niște ochi dureros de mirați. Îți venea să-i plîngi de milă. Mînată de o rușine crescîndă, doamna Lyane se lovea de un mic colos cu o greutate teribilă, ale cărui picioare se sprijineau pe un soclu dintr-un mortar ce se întărea treptat, devenind de neclintit. Iar eu, ca din întîmplare, nu mai cîntam, nu dansa nimeni, parcă o făceau dinadins pentru ca liniștea să facă drama aceasta mai sfîșietoare.

— Așa cum e pus pianul dumitale, pot să știu și eu ce se întîmplă acolo în spatele lui ?

— Pianul este așezat foarte bine. Așa ocupă cel mai puțin spațiu. Nu prea e loc destul și nu e nevoie să fiu văzut...

Bineînțeles ! Eu, deci n-am nevoie să-i văd, mă simt bine în cutia mea, grota mea, hăul meu, cu lampa mea, lumina din adîncuri, numai că nu pot s-o văd pe Elsa, trebuie să-i caut vocea sau poate că alunecă pentru o secundă prin stînga mea, dansînd în cei trei metri pătrați de spațiu liber.

Ori, ceea ce am zărit ieri nu mai era tulburarea ușoară, vaga neliniște produsă de o fetiță ce vinde violete. Nu văzusem cînd intrase studenta aceea, dar la un moment dat am simțit, între două melodii, o vie agitație în bar, o undă de veselie. Mă ridic și mă uit pe deasupra pianului. Văd clienții în fotolii, ocupați să tragă niște sforicele din spatele unui carton. Trebuie să fie niște marionete mici, îmi zic, jocuri de bar, sînt oameni care ar cumpăra și trompete și femeile rîdeau pe înfundate.

O studentă cu o șapcă cu cozorocul rupt, nu cunosc culorile facultăților, vindea obiectele acelea. Meșe de păr blond ieșeau de sub calota albă după ce-i murdăriseră marginile. Una dintre bietele fete nevoite să facă studii și care aleg științele pustuloase, semantica, limbile romanice sau științele nesuferite cum ar fi chimia ; probabil că avea puncte negre pe nas. Doamna Lyane, cu cărțile în mînă, o urmărea cu privirea, din fundul sălii, cu o expresie de ură ce nu i-o mai văzusem niciodată. O furie de neînțeles clocotea în ea, de-ai fi zis că-și recunoștea cel mai puternic dușman. În sfîrșit, a pus cărțile pe masă, căznindu-se vizibil să se abțină și înaintă pînă la tînără, fără zgomot din cauza fricii profesionale de scandal.

— Aici nu se face propagandă, nu permit să se cerşească în localul meu.

Şi cealaltă ofensată :

— Cum îndrăzniţi să mă luaţi drept o cerşetoare ? arată o insignă şi vorbeşte de o asociaţie, apoi vocile se înfruntă.

— Nu mă voi lăsa izgonită ca amărîtul acela care cu siguranţă că a intrat aici să ceară ajutor şi acu, trage să moară la uşa dumneavoastră. Ah ! E o firmă bună pentru cabaretul dumneavoastră ! Ce ruşine ! Mă întreb cum de mai pot intra oamenii aici să se distreze.

La care doamna Lyane, neliniştită şi pălind de furie :

— Dar ce este, nu înţeleg.

Însă studenta se retrase cu demnitate, plină de o furie nobilă, iar cînd a trecut pe lîngă pian n-am putut s-o chem să-i cumpăr marfa misterioasă.

Doamna Lyane a urmat-o pînă la uşă ca pentru a zăvorî intrarea cu privirea în care scena aceasta nu mai exista ; aruncă la uşă o vrajă care, pe viitor, o va împiedica să se mai deschidă în faţa unor astfel de apariţii.

— Dumneata ce faci ? Ce mai aştepţi ca să cînţi ?...

N-am putut să mai aflu nimic despre misterioasa dramă căci sînt obligat să-i risipesc penibila impresie, pentru că eu sînt însăşi distracţia. Am cîntat, deci. Apoi iar mi-am înălţat capul de deasupra pianului. Nimeni nu mai trăgea de marionete, dar ceva se viciase în atmosfera bridge-ului. Doamna Lyane nu juca şi a făcut semn Elsei să se apropie ca să-i spună ceva. A

trebuit să cînt în continuare, dar în mijlocul cîntecului am simţit un curent de aer rece în stînga mea, aşa cum se întîmplă uneori cînd se deschide uşa, apoi am văzut-o pe Elsa ieşind. Uşa s-a închis în urma umărului gingaş şi gol a cărui strălucire era puţin voalată de penumbra barului, am sărit cîteva măsuri ca să termin înainte de reîntoarcerea ei în speranţa că-mi va vorbi, îmi va spune subiectul ciudatelor convorbiri. Dar s-a întors palidă şi tremurînd, ca şi cum s-ar fi dus, atît de uşor îmbrăcată, pînă în stradă ; nu s-a uitat la mine, s-a dus repede la doamna Lyane care i-a spus să stea lîngă ea. Atunci tot bridge-ul a căzut pe masă ca un stejar doborît ; generalul şi consilierul păreau foarte intrigaţi. Am simţit că era din nou nevoie de muzică şi am început să cînt *Duminica posomorîtă*. Nimeni n-a găsit asta deplasat. Apoi am simţit o umbră sprijinită de pianul meu ; ea era acolo, aproape în semi-obscuritate, ivită din lumina voalată a barului şi dincolo de aureola ce cobora din abajurul înalt al lămpii de pe pian. Aşteptase să termin bucata *Duminica posomorîtă*.

— E un cerşetor sprijinit de zidul dinspre stradă, chiar lîngă uşă, îmi spuse zdrobită, ca şi cum asta m-ar fi privit pe mine în mod special şi numai eu puteam să rezolv ceva. O sorbeam din ochi, fericit că-mi vorbea, mă uitam cum îi bate inima sub rochie şi mi-o închipuiam aplecîndu-şi bustul pe jumătate gol în răcoarea străzii, fără să coboare treapta pragului, aproape să atingă chipul cerşetorului, apoi retrăgîndu-se repede, înainte ca el s-o fi zărit.

Doamna Lyane știa cum că fata îl lăsase acolo, ca pe o răzbunare, pe acest înfricoșător cerșetor nocturn; plecînd, ea-l plămădise din pulberea pe care o aruncase pe pavaj, ca un vrăjitor oriental, părăsise stigmatul infamiei, obiectul dezgustător în stare să-l împiedice pe trecător să intre.

— E cel pe care l-am văzut împreună, pe strada Nagymézo...

Mi se părea că vocea ei avea o blîndețe confidențială, cînd amintea de după-amiaza aceea înghețată de iarnă cînd am întîlnit-o din întîmplare pe strada Nagymézo și a fost dispusă să meargă cu mine la cinema. Auzeam dinții tînărului clănțănind ușor fără să se oprească, sub obrajii palizi, fără sînge și cu buzele vinete; zdrențele pantalonilor tremurau neîncetat agitate de dîrdîiala corpului deșirat. Era mai înalt decît trecătorii. Ei bine, deoarece nu avea haină, ar fi putut să-și închidă cămașa. Mai avea încă nasturi, dar o lăsa așa deschisă pe pieptul alb marmorat, unde nu putea să crească nici un fir de păr.

— E în extaz, poate nu suferă, i-am spus în ziua aceea Elsei care încerca, aplecîndu-se puțin, să vadă încotro priveau ochii aceia șterși și ficși. Nu cerea nimic, bineînțeles, nu simțea cînd i se strecura o monedă în buzunar sau i se punea lîngă picioarele goale, probabil că cele 10 grade sub zero le ardeau și le lipeau de pavaj.

— Nu va rezista pînă diseară, are să moară. Ei bine, peste o săptămînă tot acolo era. În iarna asta erau sute ca el. Nu înțelegeam de ce Elsa era acum așa de speriată de această amintire, acolo în umbră, sprijinită de pian.

— Nu te las să lucrezi.

Dulce glas! Se retrage în cealaltă lume, cu pași ușori, fără s-o pot reține. La ușă, spectrul unei zile de iarnă ce revine pentru a încălzi amintirea... Ah! lîngă umărul meu, parfumul încălzit de seara de la cinema... Nenorocitul revine din lumea de dincolo, înghețată, ca să salveze această clipă pierdută; oare nu-i asta rațiunea existenței melodiei mele?

El avea să moară... Melodia să cînte, să cînte, ca și cum ar fi ultima-i suflare... Să-mi iau hîrtie, un creion, să-mi perii pălăria înainte să ies... Degeaba închid ușa cu cheia... Găurile astea din covorul uzat te-ar face să sari treptele. Parcă ar fi niște băltoace mari de apă tristă într-o pădure, iarna. Toată seara a fost neliniștită, ca și doamna Lyane; oare pentru același motiv? Iată patroana hotelului:

— Domnule, avem un client care dorește să se odihnească și vă rog să nu cîntați la pian în după-amiaza aceasta. V-am lăsat să aduceți pianul sus cu condiția să nu deranjați pe nimeni și să cîntați încet.

— Am înțeles, doamnă. Dealtfel, n-o să fiu acasă... Bineînțeles, cînd stai la hotel, nu trebuie să ai nici pian, nici animale sălbatice, doar dacă plătești foarte scump și regulat... Cît de cald poate fi soarele! Te așteaptă așa la ieșirea de pe coridor ca să cadă pe neașteptate pe un om flămînd de la înălțimea orei unu la amiază. Repede, să ajung la restaurant. Neliniștea ei... Era o carte poștală... „Ar trebui anunțată poliția, să-l ia de acolo“, spunea generalul... Nu... Sprijinită de pian... Barmanul a spart un pahar... Mi-e

foame, e ameţitor... Ah, da, ce clipă oribilă! Viena cea Blondă. Degetele mele băteau măsura valsului cu o ciudată uşurinţă din cauza murmurului pe care-l auzeam mereu cîntînd în mine. „E cerşetorul de pe strada Nagymézo, cerşetorul nostru..." Pe cei trei metri pătraţi liberi, umbrele dansează... La stînga mea, aproape întuneric. Ea se învîrteşte în braţele unui tip înalt cu monoclu şi cînd îi apare chipul, îl închipui zbuciumat, chinuit. El, demodat ca din filme, Satana ofiţer, cu o cicatrice pe obraz. Don Juan? Hm! Un tip cu voce cavernoasă, putere de fier, mult sînge rece. Sinistră brută. O tîrăşte în paşi de vals, înspăimîntînd-o. Dar am asupra lui un avantaj mediocru, acela de a scurta pe jumătate — o Vienă înjumătăţită — îi pun piedici cu optimile pentru ca ea să nu-şi închipuie că el valsează bine. Pierde pasul, pierde măsura. Îmi închipui înjurăturile pe care le clipoceşte în gît şi cu monoclul întors spre mine, cloceşte o mînie care-mi place. Viena cea Blondă! Strigăte de gelozie, muzică de ură. Pe urmă, numai rumba, sînt sigur că el nu dansează şi suferinţa mea se linişteşte lîngă parchetul pustiu. Clipele astea mă torturează, s-o văd îmbrăţişată cu astfel de clienţi căci ea trăieşte pe muchie de cuţit şi cine ştie pe pieptul cui va cădea? Suferinţă ce mi se înnoadă în gît, pînă la nebunie, gelozia... Împotriva unor umbre, unor necunoscuţi... Gîndul că un bărbat ar putea s-o posede... Şi slăbiciunea ei de femeie... O deznădejde atît de violentă îmi curge prin sînge... Dar ce repede merg, alerg... Pardon, domnule. Şi iată că transpir. Ştii bine că ţi-am interzis să te gîndeşti la astfel de lucruri; iar toate acestea

ţin ore nesfîrşite de suferinţă cumplită. BAR AUTOMAT. Ah! De cînd uşile rămîn deschise miroase mai puţin a mezeluri. Mereu aceeaşi clientelă, dar acum pare mai puţin sinistră fără pardesie. Ocupă şi mai puţin loc. Iarna, cînd fularele deznodate atîrnă pe paltoanele descheiate, amintesc de nişte aripi greoaie, incomode, ce miros a umezeală, ca şi cum ar fi zburătăcit toată noaptea prin ceaţă. Ce neplăcut să atingi şi să ridici aripile astea cleioase! Iată o masă liberă şi astăzi nu-i noroi pe jos. „Un gulaş, domnişoară Ofelia." Să mănînci în picioare, cred că asta anulează efortul celor douăzeci de secole de civilizaţie.

Acest semn suprem al mizeriei, masa asta crescută ca grîul. Arabii se aşează pe jos şi au nişte măsuţe înalte de zece centimetri. Dar nouă, bieţi indivizi din Europa centrală, masa ni se ridică pînă la gură. „Grăbeşte-te, ce-o să mănînci nu e aşa de bun, n-ai nevoie să te aşezi, ceilalţi îşi aşteaptă rîndul. Hai." Hai, iată-l pe dragul meu comesean, cu negul pe nas. Plimbă printre grupuri un cîrnat pe o farfurie, o furculiţă şi un cuţit încrucişate pe deasupra. Ştiu că a pus în buzunar şerveţelul de hîrtie de mătase, îl va scoate la masă, apoi are să-l pună la loc ca să-i servească şi la toaletă.

Mormăie fără să salute, asta înseamnă bună ziua. Trage cu coada ochiului în farfuria mea, ca să vadă dacă bucata mea e mai bună decît a lui, dacă am plătit-o cu douăzeci de centime mai mult. Iat-o pe bătrîna vînzătoare de mărunţişuri care completează micul nostru cerc. Îşi ţine cu grijă farfuria cu iahnie, aruncă priviri furioase oricui

se apropie prea mult și, îmbrîncind-o, ar putea să-i răstoarne sosul pe fusta veche. Șervețelul de ceai... Iată-l... Cărțile... Acum iată o pată de grăsime lîngă asul de cupă, o pată strivită înainte să se usuce, din cercul cangrenos se desprind dîre. Așa văd eu cancerul din corpul doamnei Lyane. Ca un soare enorm, la fel cu cel ce strălucește pe spatele clovnilor, cu raze încîrligate ce se înfig foarte departe în străfundurile cărnii. Totuși, nu era chiar așa în fotografia aceea, în negru, pe care mi-a explicat-o studentul, cum îl chema? Lukin. În salon în spatele barului căutam niște melodii demodate de dans. Pe jos, o ladă de șampanie plină cu partituri vechi. Degetele noastre pline de praf... Și printre caiete găsim o fotografie mare a Gretei Garbo foarte tînără și apoi nu știu ce tînăr radios. În colțuri se mai vedeau încă găurile lăsate de pionezele ce le prinseseră pe vreun perete de cinematograf. Ne uităm la femeile acelea, unele mai frumoase decît altele. Ce încîntare! Nici nu știi de care să te îndrăgostești, și între Loretta Young și Betty Davis găsesc un film foarte întunecat, eșafodaj misterios, decor ratat. Îl ridic spre lumină ca să încerc să-l văd. Ia uite, decorul pentru *Caligari*! „Prostule, spune Lukin, asta-i o radiografie!“ Ei bine, dacă-i o radiografie, trebuie să fie a doamnei Lyane, îmi amintesc că s-a dus într-o clinică pentru asta. Dar, drace, e cancer!

Cancerul, doamna Lyane!... Ce uimire! Toate fetele astea frumoase ca un cerc de balerine care dădeau fuga să ne aducă cancerul doamnei Lyane ca soarele de la Hollywood! poate că cei ce știau

păstrau secretul! N-am văzut niciodată spaima pe chipul ei. Poate că nici nu știe. Numai Loretta Young, Betty Davis, noi și fotografii îi cunoșteam secretul. Într-un bar așa de elegant poți să te gîndești fără silă la boala asta oribilă, dar cînd o simți așa de aproape, în geanta năclăită a bătrînei negustorese, ca și cum ar păstra acolo cu atîta vigilență, toate mizeriile de pe lume... lîngă tristul linge-sos, cu negul pe nas. Aceștia-mi sînt tovarășii de fiecare zi! Elsa! Ce-ai crede tu dacă m-ai vedea aici, întingînd în sos, între creaturile astea? „Asta-i societatea în care m-ar duce dragostea lui!“ Și nu m-ai ierta dacă te-aș aduce să mănînci aici, în infernul în care nu vei coborî niciodată. Aici mă simt așa de departe de tine încît mă cuprinde disperarea. Dacă aș vrea să fug de tine, să mă fac mic de rușine, aici aș veni să mă ascund și aș fi sigur că n-o să te întîlnesc.

Hai! soarele strălucește. Ca să mă refac, am să beau puțin Tokay de la robinetul ăsta, sonatina mea! Curgi, curgi pentru 0,50 pengö, din robinetul care se deschide și se închide singur, sub oglinda lungă în care chipurile consumatorilor însuflețesc un baso-relief fără glorie... Oglindă ce nu va reflecta niciodată chipul Elsei... Să mai punem 0,50 pengö în automat. Jetul de culoarea bronzului curge ca un șurub, filetează fundul paharului... Seacă... Curge din nou oblic lîngă pahar... Pică...

Faceți loc în oglindă chipurilor aplecate ale vecinilor mei de masă! Mereu împreună, mereu străini, își dispută un pahar cu bere. Capul celui cu negul se îndepărtează de părul albit de atîtea preziceri, deschide un spațiu gol în care nimic nu

se mai oglindeşte decît prin vitrina de pe stradă, puţin nor alb şi pe nor literele de aur AUTOMAT... Sfîrşitul cuvîntului, şapca unui funcţionar de la gaze. În sănătatea ta, dragostea mea, idol îndepărtat, tu mă priveşti... Ochii tăi strălucitori şi ficşi, iviţi din adîncurile oglinzii străpung ca nişte tăciuni toată această omenire cenuşie... Hotărît lucru, aici este singurul loc din bar în care poţi să stai jos. Mă fixezi ca şi cum te-ai privi numai pe tine, dar litera O din AUTOMAT este pusă pe gîtul tău ca un căpăstru ce te ţine prizonieră, dar vai ! Un chip lat, cu barbă, ca un burete, te şterge... O ţigară, şi hai să mergem !

Nu-mi place soarele la ora două după amiaza, prefer să mă plimb mai tîrziu. Aşteptînd să mai coboare, am să mă duc să joc o partidă de şah, joc bărbătesc. Desigur în cafenea nu va fi nici o femeie, nici nu ţin... Cafeneaua spiritului pur. Zece table de şah, cincizeci de ziare în toate limbile, legate de băţ, înfăşurate pe băţ, pavilioane internaţionale în vîntul spiritului de stegari pleşuvi, poligloţi cu ochelari care nu dispun de cinci franci ca să-şi plătească zece ziare pe zi. Iată-le, gazete agăţate de vestiarul lor particular... Nu le mai poţi îndoi în patru... Nu le mai poţi fura. Ah ! Ţiganul e aici, bineînţeles, vulturul e în cuib. Cufundat în fotoliu, capul răsturnat ca şi cum ar urmări păsări pe cer, observă norii titlurilor asemănătoare cu nişte baloane captive. Ce caută ? Ia uite, nu credeam că-l interesează politica. Nu vorbeşte niciodată de politică. Studiază aceste probleme ca pe nişte secrete. Ţigani singuratici... Descoperit, tresare.

— Bună ziua, maestre, mulţumit ?

— Merge, merge, o partidă ?

— Pentru asta am venit ! Chelner !...

Sinistră-i această rumoare dintr-o cutie răvăşită, piese negre, piese albe, prăbuşiri de piese pe tabla de şah, ruine ale unor lovituri geniale, haos, haos de alte mii de lovituri posibile. Şi-a organizat repede tabăra, sub mîinile păroase de culoarea tutunului. Cine-ar spune că sînt mîini de virtuos ? De o vioiciune demoniacă, degetele groase de măcelar arab mînuiesc pionii ca pe nişte optimi triple. Piele fină, unsuroasă şi netedă pe care alunecă un inel enorm din care s-ar putea îmbrăca în aur dinţii stricaţi ai întregului său trib. Se spune că mîinile acestea au avut un dar prodigios de a mîngîia, că au frînt cele mai frumoase corpuri... Iată-l luîndu-şi responsabilitatea de a mă pune să trag la sorţi : autoritate de dirijor. Poc ! Mîinile se întorc, se deschid, dau la iveală secretul... Am să joc cu negrele... Rămîn larg deschise în spaţiu, ca nişte ochi, nevinovate, neprihănite, dovada în negru şi alb că n-a trişat. Mîini necinstite. Ce înseamnă pentru ele negru, albul, dacă toată viaţa, din înălţimea estradelor au ţinut vioara, aruncînd pumni de lacrimi în ochi, au decolorat notele, au trucat melodiile, transformînd negrele în alb... Cărţi măsluite, femei înşelate, mincinos, canalie. Mută un pion. Ştie pe dinafară toate deschiderile. Şi eu. Nu-i nevoie să mă gîndesc. Pe cuvînt, e un sport ! Loviturile pleacă de-ai zice că-i tenis şi poc ! Are să spargă tabla de şah. Ne apropiem... Să ne gîndim puţin... Puţin şi din ce în ce mai mult... Şi-am să intru într-o ciudată absenţă în care tu nu vei mai fi

Elsa, în care toate chipurile omenești vor dispare în calcul. Noaptea are să măture oglinda, are să vină treptat ca somnul cu eter și melodia mea stinsă nu va mai exista pe pămînt... Mut pionul, el, regina și eu, eu... Uite, eu joc așa. Pauză... Evadare. Să mă duc pînă la fereastră. Curios cum părul minunat al țiganilor nu stă pe capetele masculilor... Grăsime... Seboree... Chelie orientală, imperială, și ochii lui... Pupila tăiată dintr-o foaie de trabuc și tot înmuind-o în alb a îngălbenit-o de tot. Și mustățile lui, lucind de briantină, arcuindu-se frumos, cu șolduri puternice în același stil ca brandemburgurile cu arabescuri greoaie de pe vechiul dolman demodat... Elsei îi place foarte mult să-l asculte. Tărăgănează andantele, vibrant, să mori nu alta, te zdruncină ca pe un copac ud... Îndoaie genunchii, se apleacă pe burta proeminentă pînă cînd ține vioara vertical ca și cum ar picura pe estradă smoala groasă a unui suspin negru ; astfel, prin muzică și maimuțăreli tîrăște lumea în prăpastia disperării, iată-i amețiți de nenorocire, pradă morții, savurînd chinul sinuciderii, dar după o mică pauză atacînd un allegro strălucitor, de o bucurie frenetică, se ridică prin două sau trei sacade pe genunchii îndoiți, aruncă capul pe spate, se opintește și lovește cu călcîiul în podea, ceilalți, ridicați din prăpastie în urma lui, revolver, otravă, scrisori udate de lacrimi, toate astea le aruncă pe iarba fragedă a pajiștilor, creierul începe să le danseze și-l aclamă ca pe cel mai mare vrăjitor ce l-au întîlnit vreodată. Salută tragic, impasibil, revenit din străfundul experienței umane, el care are o putere atît de stranie asupra supușilor săi. Muzicant sau iluzionist ? Uneori cîntă măsurînd încet estrada de parcă ar fi închis în cușcă, sau coboară treptele, se oprește la jumătatea drumului ca și cum ar fi pus piciorul stîng pe ghizdul unui puț, iar în această atitudine meditativă cîntă doar pentru un prizonier ce-l ascultă de sub pămînt sau, ducînd printre mese pașii tîrșiți și siguri ai unui vrăjitor, înaintează spre vreo doamnă și murmură la ureche o confidență amețitoare. Niciodată, nici cea mai mică îndoială în orgoliul său, nici cea mai mică teamă de ridicol chiar în epoca asta lipsită de fast, în care e nevoit să se îmbrace în civil, ca regii. Unde sînt dolmanele roșii de altădată, cizmele galbene, mînecile albe largi în care ascundea cu o dexteritate de prestidigitator, biletele de dragoste și bancnotele, sacîzul celest, arcușuri din păr de demoni sau din fire din barba strămoșilor lui legendari, arcușuri albe și arcușul blond, cel mai prețios, care ne-a făcut să visăm în copilărie, acolo, cosița unei fete de la Dunăre ce se întindea ca un scul strălucitor ? Atunci ne închipuiam casa lui plină de cravașe, de săbii și de tigri și în timp ce victimele lui ațipite se întindeau pe un divan, cu părul despletit, el se distra punînd să danseze ursul Carpaților care în curînd va face turul Europei în spatele rulotei fraților săi. Acum haina lui maron cu miros de tutun... „Jucați ? Am mutat nebunul." Așteaptă. Mă las pradă gîndurilor. Frumoasele mele păsări, întorceți-vă în colivia problemelor, sînteți prizonierele acestui jucător nerăbdător. Ce putere de concentrare ! Se năpustește asupra gîndurilor sale, bune sau rele și nu le mai lasă. Dacă joacă se închide în turnul fără fereastră și stă acolo singu-

rătec. Odată partida cîştigată, are să plece lucid să locuiască într-un alt turn. Iar eu nu merg decît prin castele larg deschise în care mă cheamă păsările, unde chipurile-mi vorbesc din oglinzi şi — numai dacă nu e vorba de Elsa sau de Melodie — dacă gîndul mi se opreşte o clipă, nu durează mult pînă să cad în bucăţi ca o statuie legată pe un soclu în echilibru. Cu atît mai rău ! Am să dau pionul. „Luaţi-l ! Fie ! E rîndul dumneavoastră !" Mă hărţuieşte. Încep să-l urăsc. La urma urmei poate că nu există nici o legătură între aceste clipe diverse. Turnurile lui răspîndite la întîmplare pe cîmp nu reprezintă nici un plan şi întîmplarea dispune de puterea lui. Pe cînd eu cred că neatenţia se supune unui plan de ansamblu... un efort... Calul meu trebuie să-l ameninţe... Vechi membru al Jockey Club-ului... Două pătrate la dreapta... În faţa barului, în picioare, ea bea un whisky cu tipul cu cicatrice şi monoclu... Îngrozitoare gelozie, ascunde-mi chipul ei... Să pun calul pe pătratul negru ? Tabla asta de şah e batista Veronicăi... Chipul ei colorat e ca o farfurie de porţelan... Calul meu în zigzag se împiedică pe pajiştile de pe chipul tău. Florile îi ajung pînă la piept. Nu mai înaintează. Are să soarbă irisul minunat al ochilor tăi... Acorduri... Minunatul acompaniament ce urca încet... Nu-l voi uita... Mai repetă... Calul e totuşi cheia problemei. „Ei, durează cam mult !" Attila ! Cavaleria ta se avîntă prin iarba cosită... Terenul ţi-e mai favorabil decît mie. Nimic nu te opreşte şi dacă iubeşti, dragostea n-are putere asupra raţiunii tale. Ei bine, iată ! Sinucidere ecvestră... În frumoasa melodie ce se înfiripă... Continuă... Venită de atît

de departe, de ieri, din întunericul iernii... Din ce surîsuri... Din ce cîmpuri de nepătruns... „E rîndul dumneavoastră..." Acum turbez. Gîndirea mea e neputincioasă în faţa gîndirii lui. Sînt prilejuri cînd nici vanitatea nici dispreţul nu-ţi permit să te situezi deasupra celorlalţi. Te dai bătut, eşti batjocorit. În faţa mea, el e puternic ca destinul, nepăsător, fără prihană. Voinţa mea e neputincioasă ! Va cîştiga. Totuşi, l-aş insulta, aş răsturna tabla de şah, l-aş lovi !... Cu dinţii rupe o ţigară de foi... scuipă din nou.

Bineînţeles, inelul roşu strălucitor dovedeşte veşnicul lui prost gust. Scînteiază deasupra jocului ca inelul obraznic din degetul Destinului... Umerii se întăresc ca şi cei ai idolilor. Îl văd, călău, mînuind securea... Singuratici, călăii sînt totdeauna buni violonişti... Masacru... schimb... În sfîrşit ! Într-o seară, împotriva umilinţii, va lansa melodia, o va cînta, aşa cum le-a cîntat pe celelalte, în felul său, cu un brio de un gust îndoielnic... Mereu stăpîn... Impunîndu-mi piesele albe, tremolou-rile, glissando-urile lui...

Va apărea pe o ediţie populară de un pengö, umflîndu-şi pieptul mulat într-un dolman de modă veche şi această efigie recunoscută — ultimul succes al marelui Serasi — va fi preţul visului meu... „EI, ÎMI PARE RĂU, ŞAH MAT ! Felicitări !"

Nu se putea altfel !

Ce lumină plăcută e pe stradă ! Să nu mai întîrziem ! Soarele ar păli. „Nu, mulţumesc, revanşa mîine." Mîna îi e moale. Are să stea în fotoliu pînă noaptea, răsfoind gazetele, pîndind eventualii jucători... Zgomotele străzii... Ce adiere călduţă

de aer primăvăratec ! Claxoane, sonerii, zarvă veselă. Se aude strigînd : *Glasul serii.* Ora trei şi jumătate oră plăcută. Să traversăm pe la soare. Să sar şinele ca pe nişte pîrîiaşe, oţelul sclipeşte. Tramvaiul cu clopoţel coleric, maşini viclene, să nu mori într-o zi ca asta, chiar după o partidă pierdută şi înfrîngerile de fiecare zi... Nişte frunze uscate din toamna trecută, pe marginea trotuarului, chircite printre zăbrelele copacilor, şi... miracol ! Prima femeie fără mantou, sub privirile tăcute ale bărbaţilor. Demeter, Demeter... Frumoasă mesageră, orgolioasă şi provocatoare, nepăsătoare, adîncită în aroganta conştiinţă a frumuseţii tale, răspîndind o tulburare invizibilă, dar profundă. Primii sîni pe sub primii muguri ! Cîteva zile călduţe încă ; limbi verzi vor deschide buzele mugurilor, sfîrcuri vor tresări sub bluze mai subţiri. Vom înota într-un paradis delirant de dorinţă şi de înnebunitoare nemulţumire. Să vrei să trăieşti şi mii de regrete, să atingi sînii aceştia... Mai inaccesibili decît astrele... Corpurile acestea fierbinţi... Sau sînii aceştia ce vara rămîn îngheţaţi ca zăpada... În toate nopţile din iarna asta sînul Elsei umfla rochia într-o unduire blîndă. Căldura lui nu trecea prin mătasea la fel de fină ca pielea, tremura sub chipul meu, aşa cum vara căldura tremură pe deasupra pietrelor încinse. În barul acela atemporal, fără pendulă, fără calorifer sînul ei nega realitatea vîntului, adevărul zăpezii, ca portocalele într-o seră. Umerii goi scăldaţi de lumina electrică vorbeau de albeaţa ei... Acum, trebuie să te schimbi ca şi copacii, cerul şi lumina, altfel primăvara îţi va aduce rivale. Într-o confruntare vertiginoasă va ţîşni din spatele chioşcurilor de ziare, în jurul stîlpilor din staţiile de autobuz, alături de vînzătorii de flori şi de morcovi, în aer liber, la ora cînd ies funcţionarii... Încleştarea zilei cu noaptea... O, frumuseţea mea, nu vreau să te mai ador într-un bar de noapte ; fie ca lumina să răstoarne templul acesta tainic şi subteran în care nu intră vîntul ; fie ca sînul tău să explodeze în violenţa străzii ! Voi, lumini ale lămpilor de iarnă, voi parfumuri ale rochiilor şi tangouri de la miez de noapte, voi eroi înzorzonaţi ai bridge-ului, dispăreţi, tu decor al visului uitat, al poveştii sfîrşite de iarnă... Duceţi-vă să muriţi ca frunzele uscate pe sub zăbrelele copacilor... Fie ca sînul tău să se împlinească de lumină, gata să se bronzeze şi să răsune de zarva sărată a mării. Cînd vei urca pe trotuare sau vei coborî scara autobuzelor, nu ca o dansatoare de noapte ci ca cea mai grozavă forţă a naturii ascunsă sub graţia ta, să fii aşa cum te-am văzut în noaptea de 17 septembrie a anului trecut, cînd ai păşit pentru prima dată pragul barului doamnei Lyane. De atunci, corpul tău sub rochie a rămas cea mai mare taină a universului. Vis plăcut de plimbat pe un pod, iată fluviul neted, cu vîrtejuri. Lîngă chei, vapoarele albe de agrement nu şi-au făcut încă toaleta de primăvară. Ca şi zăpada veche, ele sînt cernite de funingine. Peste cîteva zile va fi Paştele ! Spălate, îşi vor relua călătoriile de duminică, vor urca din nou Dunărea. Cu parîma abia desprinsă, pe punte va cînta muzica şi se va dansa. Unul cîte unul vapoarele se vor desprinde de chei şi vor vira, legănîndu-şi şoldurile mari, iar roţile vor umfla în urma lor o crinolină ce se va tîrî pe apă. Şi cînd, în prima dimineaţă

își vor lua toate zborul, fluviul va părea un covor albastru de operă. Sprijinită în coate deasupra furtunii de spumă, o fată cu stropi de apă pe față va cînta un lied în care va fi vorba de o moară de apă. Chiar n-am dormit aproape deloc, voi pleca și eu căci nu vreau să fiu exclus dintre oameni, vreau să văd fluviile dimineții... Să traversăm podul. E curios cum de l-au construit în locul acesta, căci de aici pare că intră într-adevăr în muntele negru, pe malul celălalt, ca un pod mobil în castel. Astfel, șinele sînt obligate să vireze brusc și să meargă de-a lungul fluviului, la picioarele stîncilor de netrecut. E nevoie de tunele, ici și colo, ca să-l treci sub dealul diabolic care într-o zi s-a culcat de-a lungul orașului, ca un animal extenuat de atîta mers... Da, mă voi așeza pe bancă în părculeț, la poalele stîncilor ce strălucesc, cu toate că deseori aici, o putere fermecătoare sau foarte neplăcută, în funcție de timp mă captivează și mă înlănțuie ; concert ciudat, în adîncul acestui munte magic, clocotiri, explozii, efervescență chimică și printre masivele de flori țîșnesc în grădină izvoare de apă clocotită și sulfuroasă... Pe bănci se vor afla cu siguranță bătrîni bolnăvicioși, digerînd jumătatea de litru de apă luată din bazinul fumegînd ca un hîrdău de spălătoreasă. Săracii au drept la tratament termal... O, oraș minunat în care te poți vindeca, oraș al izvoarelor... Dar cine e ? Mă întrebam cine mă bătea pe umeri ! „Bună ziua Lukin !" Frumusețea lui îmi umilește sărăcia. Radios, iată cuvîntul. Ce surîs grațios și ce ten proaspăt. Vîntul se joacă în buclele lui blonde. Ce bine i-ar sta pe vapor pînă la Viena, rîzînd, cîntînd, dansînd ! Are în ochi soarele, așa

de limpezi, de strălucitori, de veseli ! Vorbește, vorbește, ești fermecător, n-am nimic să-ți spun și nu te ascult, dar mă farmeci, îmi faci poftă, aș vrea să-ți semăn, să-ți semăn fără să fiu tu. Probabil că ești iubit ; ești tinerețea. Nu tu ești cel care ieși din muntele negru odată cu izvoarele tămăduitoare ? O, vrăjitorule, nu te-ai ivit acum din grădini ? E minunat să te întîlnesc la mijlocul unui pod suspendat, cu atîta cer deasupra și atîta spațiu și apă sub picioare, ca și cum ai fi un geniu al văzduhului ; te amețești cu propriile-ți cuvinte, ai crede că ele te farmecă, ce vroiau să spună de fapt ? Nu te ascultam dar zîmbesc la ce-mi spui... *„Și atunci, el mi-a povestit că tu cîntai într-un bar la doamna Lyane, știu cum o cheamă și iată cum am aflat : urmăream o femeie..."* Ah ! Ah ! asta e, cuvintele tale capătă miez... Vraja dispare, cu toate că ele-mi aduc în acest decor splendid (nu puteam spera un spectacol mai frumos, o bucurie mai frumoasă) imaginea Elsei, printre pescărușii a căror albeață este puțin ștearsă de picul de brumă primăvăratec ce plutește pe albastrul firii... păsările albe în jurul frunții Elsei... Da, cuvinte : *colț de stradă, felinare, umbre*, întîmplări despre fuga unei femei. Ah ! Cum vorbește ! Și cuvintele, care se prefac în amenințări vagi împotriva destinului meu strălucesc pe dinții lui care sclipesc de salivă. Oricît de rapidă ar fi strălucirea acestui fildeș nou printre cuvinte, soarele pătrunzător reușește să se strecoare și să se așeze ! Grăbește-te, sînt neliniștit ! Obrajii lui sînt trandafirii ca însuflețiți de căldura sentimentului, sau de rușinea de a dezvălui un

secret pe un pod... Dar boarea răcoroasă a fluviului, briza blîndă din îndepărtatele stepe ale Ungariei venită pe apă să coloreze piela încă proaspătă a acestui tînăr... Asta e ! Nici o îndoială ! Soiul acesta de semi-zeu a urmărit-o pe Elsa pe la cinci după amiaza, dar fără bani, n-a îndrăznit s-o abordeze și să-i ofere un ceai. Cu atît mai bine ! Cu atît mai bine ! De s-ar ruina taică-său... Prostul, n-a îndrăznit să-i vorbească pe stradă... Ea mergea prea repede, sau el, timid... Oare nu știe că-i frumos ? Eram gelos pe bărbatul cu monoclu și iată-l pe acest Apollo ! În acest duel, grozav s-ar bate ; aș vrea să fiu cel care conduce lupta, fără revolver, un astfel de arhanghel nu poate ține decît o sabie, i-aș împinge pînă la moarte. Totuși, aș vrea să fii tu învingătorul... Vezi, aici pe pod, îți dau viața... Din cauza farmecului. Dar și pentru mine strălucește soarele, și pentru mine curge fluviul, trebuie să-mi apăr dragostea ! În fond, el mă ia drept un mijlocitor, și al cui ! El cobora de pe un teren de golf cu prietenii, iar ea stătea într-un funicular, nu departe de ei. Ce mistere în viața ființelor pe care le iubim ? În ce se metamorfozează cînd nu le vedem ? Le vedem reapărînd cu ochii lor obișnuiți, priviri nevinovate, pupile străine și nu știm unde au fost. Dacă mi s-ar spune că noaptea generalul se transformă în vampir, mi s-ar părea oare ceva fantastic ? Ea cutreieră ziua pe dealuri și nimeni nu știe. Iar el nu putea să se întoarcă și să se uite la ea din cauza fetelor care erau cu el. Desigur, ființele astea sînt mereu înconjurate de fete, și ce fete fermecătoare, flirturi plăcute, dar lui i-ar trebui o aventură cu o femeie... Ea părea obosită,

cu ochii răvășiți de amețeală... De amețeală ! Ce poveste frumoasă ; către asfințit, în timp ce ei părăseau terenul și se îmbrăcau la vestiar, grădinarul, băiat robust și antrenat povestea rîzînd : „Fata asta frumoasă nu mai putea să coboare din turnul mirador !“ Striga ca o nebună cu ochii plini de lacrimi. Grădinarul o luase în brațe. Lăudăroșenie de țăran. *„În timp ce jucam am zărit clar o femeie pe platforma aceea, dar nu bănuiam nici o dramă. În funicular mi s-a părut că o recunosc.“* Ah ! Spiritul lui romanesc cum a pus stăpînire pe această femeie pierdută ! Cu povestea grădinarului el compune o aventură, o visează noaptea și acum vrea să vină la bar s-o cucerească pe Elsa.

Dacă asta mă deranjează ! Să-i dau ceva sfaturi asupra tacticii pe care s-o folosească ? Aș putea să-i spun : „Ferește-te de ea, e tîrfa cea mai ordinară, are să te jumulească, bătrîne ! Las-o baltă, taică-tău nu-ți dă atîția bani...“ Nu, imposibil, n-am să spun nimic despre ea. „N-am nici o idee, scumpule ? Eu cînt la pian și nu văd nimic... Apoi, știi, sînt mai multe femei și nu știu despre care vorbești...“ Lasă, degeaba o descrii... Nu te mai osteni... Dealtfel, n-o recunosc în cuvintele tale. Pe ea o descrii ? N-ai văzut-o niciodată pe cea pe care o iubesc și ce urît te faci, acum ! Deodată ai sărăcit lumina. De ce îți părăsește chipul ? Și soarele te părăsește iar fluviul nu mai e în stare să te ridice în slăvi, „...Costă foarte scump, bietul de tine. Mai bine nu te mai gîndi, zece pengö paharul, bineînțeles, ea bea puțin, dar înțelegi, numai pentru doamna Lyane, trebuie să-i facă pe alții să bea mult. De obicei, e chiar șam-

panie. Şi apoi, mai sînt ţigările turceşti, bacşişurile. Trece un copil care vinde violete, apoi o studentă cu cărţi poştale, trebuie să bagi mereu mîna în buzunar. Ascultă-mă pe mine, ştiu ce se cheltuieşte în cabaretele astea, lîngă femei atît de distinse şi atît de periculoase... Sînt grăbit". În sfîrşit! Să fiu singur... Să mă rezem cu coatele de parapet, să-mi aplec neliniştea... Oraşul se stinge, lumină otrăvită, fluviu întristat... Canalia de grădinar... Riduri pe apă, vîrtejuri, răcoare. Pescăruşii s-au dus la culcare în cuiburi nevăzute. Greutatea tramvaielor, podul tremură cu toate că-i din metal... Nu-i o pasăre adormită care se abate... O ramură verde pe suprafaţa apei. Dar melodia mea... Iat-o plutind... Acorduri... Fluviul modulează... Cîntecul îmi ajunge la urechi.

IV

Era nouă şi jumătate, oră plăcută în plină dimineaţă şi studenta se ducea la Universitate. Trecea prin faţa nenumăratelor oglinzi fără să se vadă, pe lîngă vitrine, peste cîntarele automate, pe sub termometrele de reclamă în care alcoolul îşi înălţa încet catargul de purpură. Dealtfel, dintr-o asceză fanatică, o dorinţă de renunţare, ea nu ascundea în geantă nici o oglindă, nici măcar una dintre acelea mici care au pe dos numele vreunui farmacist, rotunde ca gura unei broaşte de uşi, în care femeile strecoară o privire obsedată, dar limitată, asupra grădinilor interzise şi nesfîrşite ale Frumuseţii. Aşa îşi făcea nevăzut nu numai corpul, dar lipsa acestui mic talisman de sticlă desfiinţa pentru ea toată frumuseţea lumii şi decolora masivele multicolore, în grădinile în care fîntînile arteziene liniştite jonglau cu cioburi de oglinzi sparte. Degeaba sclipea oraşul, atîtea scîntei nu-i străpungeau privirea.

Acum cîteva săptămîni? Igor, Nathalie, Pierre, Alexandre erau în camera mea. Ora trei noaptea, discuţia era în toi. Vorbe şi fum. Proprietăreasa bate la uşă. „Ce-i gălăgia asta? Nu putem dormi. Credeam c-am închiriat unei fete serioase şi cînd

colo ea primește invitați și se distrează toată noaptea". Igor îi răspunde cum trebuie, ea îi vorbește de sus, injurii și a doua zi schimb locuința. Am găsit o cameră la etajul servitoarelor într-o casă burgheză. Ele coboară la șase dimineața și urcă la zece noaptea. Încă din prima noapte, după ce le-am auzit urcînd, mi-am luat cărțile poștale ca să vînd cîteva în cafenele. Împing ușa grea, senorială de bronz și sticlă și ies pe strada pustie și prost luminată în ciuda clădirilor frumoase. Eu, într-un cartier bogat! Pe casa din față, scrisul acesta elegant și subțire : *La doamna Lyane* ; firmă luminoasă ce înălbăstrea trotuarul. Ziua nu remarcasem barul. Lîngă ușă, pe jumătate în umbră și sprijinit de perete, cu obrazul vînăt sub lumina slabă, tînărul cerșetor înalt și blond care probabil fusese foarte frumos, avea pe el numai o cămașă și pantaloni. Ce portar ciudat ! Tremura în seara asta de primăvară, încă rece, tremura din obișnuință ! Clănțănit de dinți, ciocniri de oase, carnea de pe spatele lui răzuie peretele și prin ușă se auzea sunetul subteran al unui pian, înăbușit de draperii. Miasme de nuntă, zarvă de sărbătoare, oameni bogați cărora am să le vînd ilustratele. Găsesc greu intrarea, mă împiedic în perdele ; în fața mea, în fundul încăperii, monstrul, momîia, burgheza suverană și buhăită, cu pungi sub ochi, cu cărțile de joc în mînă, putregai triumfal al unei societăți condamnate, strălucitoare de bijuterii, dușmanca mea de moarte, Lyane !

Spera să intre un client și iată o studentă săracă. Disprețul privirii ei ascundea prost o întrebare neliniștită. Mi s-a părut că s-a dat puțin înapoi ca și cum mă cunoștea deja și îi era teamă

de mine. Chiar înainte să arăt eu ilustratele canaliilor care beau cu cele două tîrfe, ea părea că știe deja ce-am de vînzare. Vreo fostă ghicitoare ? Vreo ghicitoare în palmă, îmbogățită ? „Cerșitul e interzis în local." Nu cerșesc, vînd ilustrate în folosul Asociației. O femeie ca asta nu poate înțelege că ești în stare să slujești colectivitatea. Privirea disprețuitoare a tîrfelor cobora pînă la picioarele mele ca să mă facă să-mi fie rușine. Bărbații cumpără ca să scape, pun ilustrata pe masă, nici nu se uită la ea. Credeți că dacă mă alungați, mă descurajați. Dar locuiesc în același cartier pe aceeași stradă, în fața donjonului dușmancei mele ; n-o las. A doua seară n-a mai îndrăznit să protesteze, s-a mulțumit să ridice din umeri fără să-și întrerupă bridge-ul și de atunci îmi aruncă numai o privire lungă și dușmănoasă, mistuită de o teamă ascunsă. Oh ! Aș distruge bridge-ul. Dar n-am mai văzut cerșetorul, cariatida tremurătoare. O fi chemat poliția să-l ia. De un cerșetor scapi ca de un cîine mort sau ca de o grămadă de gunoaie. Sau poate că i-a dat bani să plece de acolo. Dar ce făcea el la ora aceea pe o stradă pustie ? Un rătăcit, un idiot pierdut prin cartier. Ar trebui să-l găsesc ; încă nu am un grad prea mare în Organizație, dar știu că-i caută și-i adună. Trebuie aleși, să fii sigur de ei și șefii m-ar remarca dacă aș fi putut să-l recrutez pe acesta. Tînăr, robust desigur, odată întremat și alcoolizat. Iarna, în cerșetori zace o forță explozivă extraordinară. Cu cît sînt mai înghețați, cadaverici și aproape morți, insensibilizați, extaziați, —10°, —15°, merg ca somnambulii hipno-

tizați de o bucățică de pîine. Și atunci poți să-i folosești la treburi grele. Fără explicații, îi pui să facă orice, ca niște mașini, niște arme automate. Nu te temi de nimic în privința lor, pot fi arestați, poliția poate să-i doboare ; e deajuns să nu le dăm ocazia să ne trădeze. Aș vrea să am un grad care să-mi dea voie să mă ocup de treburile acestea. Probabil că era teribil de sălbatic. Să-l trezesc, după atîtea suferinți cu o friptură și cu stomacul plin de alcool, ar deveni de temut. Aș vrea să-l regăsesc... Spitalul, morga, închisoarea unde vreun cretin milos îl va fi scos din făgaș. Zăpada, vîntul puternic înghețat, vreme prielnică, deoarece atunci ei suferă cel mai mult, ne atrag privirile, dar iată că se trezește cu primăvara. Dacă n-a fost adunat de pe drumuri, îl voi întîlni pe undeva, dîrdîind mai puțin, am să-l recunosc oare ? Soarele strălucește, dar obsedată de frumusețea lui extraordinară nu-l văd, nu-l aud pe cerșetor decît clănțănind din schelet și din dinți pe sub copacii înfloriți. Fălci ce se ciocnesc timp de șase luni, ce antrenament pentru mușcături ! Probabil că unii au uitat graiul omenesc și nu mai știu decît să latre. Pentru noi ei sînt cei buni. Poloneza spune că specimenele cele mai rare erau la Varșovia. Din amintirile ei, portrete dantești, mizerii fulgerătoare. Orașele mari sînt mai groaznice decît pădurile. Armată formidabilă și sălbatică ce trebuie înrolată, armată bestială a timpurilor moderne dar care n-are să mai existe peste zece ani...

Studenta ajunse la o răspîntie. Traversă cel mai frumos bulevard al orașului tocmai cînd trecea mașina stropitoare ce-și făcea prima ieșire din an. Mătura asfaltul cu enorma mustață căzută care ar fi stîrnit invidia unui țigan dar pe care, fără îndoială că precocitatea primăverii nu lăsase răgaz timpului să o vopsească decît pe jumătate, căci partea stîngă era irizată de soare și scînteia, în timp ce cealaltă rămînea în umbră. Ca și cum ar fi purtat un inel magic, această pisică dragon trecu nevăzută prin fața studentei, cu toate că mustața îi atinse picioarele și biluțe de praf și apă i se rostogoliră pe încălțăminte. Monstrul își continua liniștit drumul, stingherit, chiar pe un bulevard așa de mare, de dimensiunile exagerate ale podoabelor sale. Vîrfurile mustăților se prindeau sub roțile bicicletelor și erau, vai, tăiate de tramvaie. Rămășițele animalului depilat străluceau pe șine, dar peste tot pe unde trecuse lighioana sacrificată, cu fîșîitul ei de omidă, din răcoarea orașului stropit luau naștere noi plăceri pentru oameni. Cei care vedeau manevrele dragonului și-i admirau sacrificiul, știau bine că toți pieptenii făcuți din fier și din roți care-i treceau printre mustăți vor sfîrși prin a le smulge fir cu fir și că odată ajuns în piață, în fața palatului de justiție, bietul animal se va opri fără miros, umil și descumpănit, cu mustățile rase de tot.

Cînd cele trei gonguri de la zece fără un sfert căzură în băltoacele cu apă, studenta grăbi pasul, apoi sări pe șosea, ca pe deasupra undelor clopotelor, căci pantofii găuriți luau apă.

La grilajul Universității vor fi alți cerșetori. Voi care puteți studia, fii de bogătași... Paul Blanchard nu le dă voie decît în diminețile de examen ca să ademenească norocul căci unii aduc baftă. O tînără femeie aduna mulți bani, obol al

studenţilor îndrăgostiţi, unii îi şopteau şi glume deşuchiate. Se pare că bătrînul a devenit model. Astfel studentele dau un mic obol înainte să se pudreze ca să meargă la cursuri, achită o taxă pentru boschetele flirtului. Fete demne de dispreţ : Denise Alboquet, Maria Foldès, joacă golf, tenis, dansează, ţigări americane, cafele după cursuri. Nu le interesează nimic serios. Rîsete uşoare, capete seci, vorbe frivole, Denise Alboquet, Maria Foldès...

Alaama ! Fiică a soarelui şi a secerişurilor ! Corpul ei e de lumină iar părul iscă vînt. De ce i s-a dat oare porecla de Indiană, căci nu e brunetă, nu are nici spirit sălbatic iar ochii-i rîd în dezmierdare albastră ? Alaama ! Îndrăzneaţă, curajoasă şi copilăroasă, cît e de frumoasă în elementul ei periculos : cerul tăcut şi adînc, plin de tentaţii şi indiferenţă, unde se ascund rezerve nevăzute de vînt, de zboruri, de vijelii şi de căderi, deasupra dealului de unde-şi iau zborul planoarele. Panta dealului se îmblînzeşte pînă la pîrîul îngust şi inoportun de-a lungul căruia se vînzoleau porcii şi un cîrd de gîşte...

Terenul de aviaţie al studenţilor... De pe pajişte, unde gîştele arţăgoase vroiau să-mi apuce rochia, mă uitam la studenţii care-şi făceau de lucru în jurul planoarelor, sus pe deal. Unii coborau panta fugind, trăgînd de o sfoară ; un zmeu zbura în spatele lor ; se opreau la jumătatea dealului, se aruncau la pămînt sau pur şi simplu se aplecau dacă planorul nu lua înălţime, ezita, mergea razant pe deasupra ierbii... Aparatul uşor se ridica. Va ajunge pînă la pîrîu, va trece peste pajişte ? Porcii grohăiau, neliniştiţi de un şuierat uşor, uu !... uu !... Un zgomot de fierăstrău muzical, fîlfîiri de pînze, gîştele fugeau sîsîind cu aripile bătînd aerul mai puternic decît planorul ; lemnul zgîria iarba, Alaama se aşeza, sărea din carlinga fragilă, îşi scotea casca, îşi scutura părul zburlit şi începea să rîdă... În iarna asta avusese un accident. Lukin, cel de care era îndrăgostită, făcuse el singur planorul acesta care avea un defect de simetrie ; avea tendinţa să se rotească ca un cîine epileptic... Cu banii strînşi pe cotizaţiile de la club îşi pot cumpăra lemn şi pînză şi recunosc că nu le e frică. Sînt curajoşi, dar fac planorism ca şi tenis, numai din dragoste pentru sport, nu pentru altă cauză. Nu-i nici un gînd ascuns aici. Unii, da, prevăd războaie, bombardamente, acte de eroism, traversări de ocean, devotament faţă de societatea viitoare şi faţă de gloria patriei. Alaama, nu ! De ce mă aflam pe acest teren, cu picioarele ude de mlaştinile din împrejurimile pîrîului şi cu gîştele care ar fi putut să-mi sfîşie rochia şi ciorapii ? I-am spus Alaamei : „Aderă la Asociaţia noastră. Numai politica dă valoare oricărei activităţi omeneşti. De ce faci planorism ? Trebuie să ai un ideal, o părere. Noi vom da un sens vieţii tale." Rîde. Cere ajutor ca să-şi ridice zmeul pe vîrful dealului şi cinci, şase studenţi sînt gata să-i facă acest serviciu, pentru ca, odată în vîrf, s-o ajute să zboare din nou. Degeaba insist. Micul păzitor al gîştelor şi al porcilor îşi pierde timpul urmărind planoarele cu privirea extaziată. Aş vrea să cadă unul pe turmă sau pe laba unui porc, să rupă gîtul unei gîşte ; Lukin va trebui să plătească. Nu, aici pe teren e imposibil să mai găseşti alţi

acoliţi. La ultima demonstraţie din iarna aceasta, în secţia mea, numai paisprezece fete defilau în spatele cercetaşilor. Duminică dimineaţă cu brumă, şi oraşul aproape pustiu căci toată lumea era obosită după sîmbătă seara. Nu întîlneam decît jucători de fotbal din echipele slabe care pot obţine terenul numai la ore matinale. Fugeau după rarele tramvaie, cu ghetele de fotbal sub braţ. Pe pavaj, chiar în mijlocul şoselei, paşii noştri energici, ai fetelor, în acelaşi ritm cu al cercetaşilor. Toate îmbrăcate la fel şi asemănătoare la chip sub masca de gaze. Iată idealul : să nu mai avem chipuri deosebite, să ne topim într-o unitate perfectă. Făceam această demonstraţie virilă ca să-i învăţăm pe laşii gură-cască de pe trotuare ce înseamnă necesitatea curajului. Tobele băteau în faţa cercetaşilor. De-a lungul unei grădini, nişte puşti cu mingea sub braţ făceau haz şi scoteau strigăte de animale ; aş fi vrut să ies din rînd şi să-i pălmuiesc, apoi tipul cu insigna care ne-a fluierat şi de-a lungul Dunării, perechea aceea stupidă care, cu gura căscată şi mînă în mînă s-a oprit să ne vadă trecînd. Denise Alboquet, Maria Foldès sînt duşmancele noastre. Viaţa lor se învîrteşte în jurul acestei mize : fecioria lor. O aduc în amfiteatru ca pe o floare ascunsă în paginile dicţionarelor. Iată de ce băieţilor nu le place aşa de mult să le răsfoiască împreună cu ele. Altele, ca Alaama, o ascund printre nori şi aşa excită băieţii să descrie cu planoarele cercuri mari în jurul lor. O, cîini în călduri, fete fără suflet...

Grilajul Universităţii cu vîrfurile proaspăt aurite mărginea străduţa. Numeroase automobile se opreau o clipă în faţa porţii dinspre curte şi multe

grupuri staţionau pe trotuarele alăturate ; iată de ce poliţia veghea. Agenţii nu cunoşteau motivul acestei agitaţii neobişnuite. Unii afirmau că se comemora un eveniment istoric, o descoperire medicală, alţii pretindeau că era vorba de opera unui scriitor. Un comisar divizionar îşi plasa el însuşi subalternii. Părea că-şi adunase îmbrăcămintea de pe dric, căci uniforma neagră era împodobită cu nişte frunze lugubre de argint, la fel cu cele de pe draperiile de doliu din biserică. Cu toate că lăsase de-o parte lacrimile argintii, acest ofiţer de justiţie răspîndea un aer de disperare, crimă şi eşafod. De ce atîtea precauţii ? Regentul în persoană va veni să asculte discursurile ? Studenta nu se miră de atîta desfăşurare de forţe poliţieneşti. Fie că se comemorează un biolog celebru care a descoperit funcţia unui organ omenesc, sau poetul care, cu mai bine de un secol în urmă a cîntat zborul lebedei în strofe clasice impecabile : poliţia, înarmată cu pumnale şi vîne de bou se iveşte îndată din pivniţele cu gratii. Căci, pentru un prefect de poliţie, există atîta perfidie în desfăşurarea acţiunilor omeneşti încît s-ar putea ca organul acela să fi consimţit odinioară să-şi dezvăluie secretul pentru cine ştie ce scopuri politice ascunse, iar lebăda să fi divulgat visul poetului, cu unicul scop, amînat îndelung de a da prilejul, mai tîrziu de exemplu, unui atentat. Astfel un organ condus de cel mai strict determinism în aparenţă inofensiv, din punct de vedere politic este în stare să provoace, în împrejurări deosebite, o chemare la apărarea libertăţii oamenilor ; o lebădă, oricît de academică şi universitară, într-o bună zi începe să bată dintr-o aripă revoluţionară. Iată un semn rău

al timpurilor, cînd o mică glandă cu o funcţiune puţin cunoscută deranjează un comisar divizionar.

Poliţiştii cereau actele studenţilor şi-i împingeau cu brutalitate pe cei ce n-aveau permis de liberă trecere. Denise Alboquet, Maria Foldès, Alaama şi S. Lukin, erau deja în curte şi strîngeau mîna studentei. La o fereastră, deasupra orologiului cel mare, şi sub deviza latină a Universităţii scrisă pe o fîşie de piatră sculptată care părea că se însufleţeşte între drapelele fixate pe clădire cu această ocazie, capul chel şi gînditor al decanului se apleca cu bunăvoinţă spre mulţime. Nu se ştie de ce, chipul acesta deopotrivă ironic şi melancolic părea aureolat de lumina ce-i înconjoară pe martiri. Se gîndea la lucrările lui de biologie, privind cum fetele scoteau oglinda şi strecurau prin această deschizătură o ochiadă spre ţara de minuni a frumuseţii lor. Se gîndea la cancer. În mod indirect intra în legătură cu spaimele doamnei Lyane. Vedea flagelul viu, caracatiţa întunecoasă şi imensă ca soarele. Internaţionali, cei doi aştri diferiţi străluceau pe cer deasupra neînsemnatei agitaţii politice. De pe străzile învecinate se auzeau strigăte, cîntece patriotice şi revoluţionare.

În curte, studenţii se grăbiră spre garduri, pe asfalt răsună un tropăit de copite şi anunţa trecerea unui corp de cavalerie, iar decanul despături o foaie de hîrtie ca să recitească o frază a discursului în care era vorba de sistemul glandular. Cum studenta îl privea cu severitate întrebîndu-se dacă făcea parte din partidul ei, pe cer cancerul desfăşura două sau trei tentacule suplimentare, în timp ce decanul se retrăgea încet şi închidea fereastra.

V

Să treci în minor, arpegii zglobii în pianissimo, să mîngîi liniştea cu degete uşoare, miriade de aripi... Ora nouă ! Nu e încă ora cînd vin clienţii !... Bare de cristal, urc scara notelor ce vor muri în alinierea ascendentă a globurilor de sticlă cu spărturi de foc, în grota barului. Strîns între perete şi lacul negru al pianului, prizonier în groapa în care dragonii chinezeşti de pe abajur îşi înfundă limba presărată cu ţepi şi vomită lumini galbene şi verzi, prin lada întunecoasă în care corzile întind gratiile vibrante ale cuştii mele, văd mai bine ceea ce se petrece în bar, decît dacă aş sta la una din mesele lor şi m-aş scălda în lumina comună care face să strălucească alcoolurile şi n-are nimic mitologic. Ghicesc, văd, ştiu, fiecare bătaie a inimilor ajunge pînă la mine... Ciocnirea aspră a unui mic tacîm de metal, tăcere de nori : Elsa şi Irka şi-au deschis genţile şi se pudrează cufundate în fotoliile moi. Aşteptare cu arme femeieşti. Şoapte nedesluşite, ca un tors de pisică îmi parvin din colţul acela, dinspre vita bolnavă, bridge canceros, joc de moarte. Se învîrteşte, moară de apă acţionată de firul de apă al sunetelor mele ce-şi aruncă în curent florile stră-

lucitoare, regatele desfrunzite, reginele înnecate... Sînt zece ani de cînd, în fiecare noapte, ca să-şi supravegheze barul, Lyane invită la masa asta fel de fel de musafiri, generalul, consilierul, şi astăzi pe această bătrînă actriţă fără glorie. Se străduieşte să-şi reîmprospăteze amintiri precise ce n-au importanţă şi nu vor dura decît cinci minute, ea care a uitat totul din viaţa ei şi n-are în urmă decît neantul. Generalul îşi risipeşte geniul în tactici vremelnice. Oare împotriva căror tenebre se luptă ei fără sfîrşit ? Ce lumini trecătoare caută în figuri şi în cifre ? În fiecare dimineaţă femeia de servici duce, odată cu scrumul ţigărilor şi al gurilor afumate, bucăţele de hîrtie cu rezultatele acestor lupte cu noaptea... Val de aer rece, alunecarea uşii, intră Lukin ! Credincios planului său, vine s-o cucerească pe cea pe care o iubesc. Nu mai sîntem pe pod, gelozia nu mă mai roade, sonata mea a ajuns înaintea lui, nu poate să facă nimic împotriva ei, oricît de frumos ar fi. Mă salută cu efuziune ca pe cel mai drag dintre prietenii săi. Ce înalt pare aşa, cum stă în picioare, sprijinit de pian, cu chipul de Apollo luminat din profil, pe de o parte de suflarea balaurului chinezesc, pe alta de lumina de la bar. Chip echivoc, făcînd parte din două lumi. Şi ce spune ? Ce val de cuvinte şi de rîsete zgomotoase ! La un metru deasupra mea îşi arată dinţii strălucitori, mă stropeşte cu poveşti ca tritonul uriaş al unei fîntîni aruncînd apa pe gură, stropind sub el un trio de nimfe micuţe. De ce să intru în comedia asta ? Cuvintele lui nu sînt adresate mie ; nu sînt oare aici decît o umbră, o fantomă alungată din lumea celor vii ? Cuvintele lui trec prin mine în căutarea Elsei ! Ce joc, ce desfăşurare de spirit şi de graţie ca să-i atragă privirile ! Pe mine, manechin tăcut şi sîngerînd îşi încearcă el armele ce-o vor seduce ? În sfîrşit, ochii lui îndrăznesc să mă părăsească, riscă o plimbare prin bar, pe deasupra bridge-ului, o dispreţuiesc pe Irka ; au găsit-o ! Frumoasa imagine face să-i tremure cuvintele pentru o clipă aşa cum un suflu uşor face să se mişte o coloană de fum. Mă pisează din nou, de abia jenat de arpegiile mele ironice iar deznodămîntul acestei comedii ne este lui şi mie invizibil ; ştiu că ea l-a zărit ; el simte mîngîierea ochilor ei şi cuvintele i se învolburează acum într-un delir stăpînit totuşi cu sînge rece. Privirea lui mă sfredeleşte, dar nici nu mă mai vede : m-a dizolvat ; realitatea mea picură în acordurile distanţate... pe profilul lui stîng se joacă soarta dragostei mele şi în timp ce Lukin continuă pentru ea demonstraţia strălucitoarei lui veselii, inima pe care ne-o disputăm cunoaşte deja atracţia sau indiferenţa... Bătăi ale inimii mele, spaimă şi ca un geamăt, am lăsat să-mi scape cîteva măsuri din melodia mea ! Ah ! De-ar fi auzit-o Elsa ! Dacă bietele note ar fi putut s-o pătrundă şi să mă salveze ! Dar mîinile lui Lukin se aşază peste ale mele, înăbuşă pe claviatură melodia ce lua naştere ca să mă forţeze să-l ascult. „Regentul tocmai intra în amfiteatru şi răsuna imnul naţional..." Nu mai pot să te ascult, doamna Lyane mă plăteşte ca să cînt... Alte mîini încep să fugă prin faţa mea : *Tînguirile ţiganului...* Ridic ochii, pe pian nu mai e decît lampa, Lukin a dispărut, a plecat spre cucerirea lui... Cu picioarele pe pedale, singur cu ghiulelele mele, nu pot să fac nimic, asta-i condiţia noastră

a tuturor, e greu să ne apărăm !... Îmi vor observa nervozitatea ? Prea puternică, cobor într-un pianissimo excesiv ca să surprind cuvintele... Ușa răcitorului se trîntește, un dop pocnește prin muzică... acompaniament ritmic al *shaker*-ului, clinchet de pahare, liniștea curge în băuturile înghețate, roze, verzi, roșii sau galbene... ciocniri de cuburi de gheață agitate cu paiul... Lumea interzisă mie se ascunde sub semnele acestea nedeslușite, iar pe aerianul meu motiv muzical cade pulberea aurită a unei lămîi, coajă presată, rouă acidă, foc de artificii al unei bule de săpun ce se sparge... Ah ! Vrajă frenetică a valsului, atras spre prăpastie și care mă poartă cu nervii încordați, mă poartă... Și deodată mă aruncă... În liniștea zadarnică și fără suflu pe care se așterne clinchetul unei linguri... O clipă de odihnă ; o, ispită, să mă ridic pînă la dragonul chinezesc, să-mi escaladez zidul, să știu ce se întîmplă dincolo... Indiscreții interzise, dar din nou răcoare... Perdeaua stacojie se ridică : bărbatul cu cicatricea, fantômas cu monoclu care, intrînd, mă scutește să-l pîndesc din spatele discretului evantai ! La rîndul lui vine să-și viziteze grațioasa pradă, își aduce și el un confident. Ei bine, am să le cînt un foxtrot lent, am să le cînt, dar în surdină, să ciulim urechile căci intrarea lor a provocat o liniște ciudată de partea cealaltă, cu siguranță că acolo cineva răspîndește teamă. Un val de spaimă coboară pînă în caverna mea. Iată unde trebuie să intervin.

Hai ! introducere... mai întîi cîteva măsuri puternic marcate... O mînă pe umărul meu, un corp

lung beat se leagănă lîngă mine... Ce bucurie ! El, cel pe care nu-l mai așteptam, revenit cu creanga lui, ca în noaptea aceea supranaturală de primăvară, ca să ne aducă entuziasmul și delirul vesel ?... Umărul meu zgîlțîit cu violență... Vai ! Nu, nu, mîna lui era ușoară ca și gesturile zeilor. Nu înțeleg lătratul ieșit din gura de deasupra mea. Nu se poate să se fi îmbătat Lukin în așa hal ?... Stropi de salivă pe mîinile mele... Ridic capul : găurile negre ale nărilor căscate pe un chip blond, lucind de transpirație... între două linii de portativ. Vrea să cînt mai repede și mai tare. Cu o mînă mă tot strînge de umăr, iar cealaltă înaintează spre claviatură, roșie, groaznică, plină de cicatrici, vînătăi vechi, degerături prost vindecate, vînătă pînă la unghiile murdare, dar pe încheietura umflată a mîinii coboară o manșetă impecabilă, nu e Lukin, ci fratele lui infernal, geamăn monstruos. Mînă țeapănă de mort păstrată în ghiață, o dau la o parte, greutate de carne ; cade pe claviatură, bașii freamătă surd în lada întunecoasă și pieptul mi se zbuciumă dureros. El ! L-am recunoscut, e cerșetorul de pe strada Nagymezo, cerșetorul de la ușă ! Are spume în colțul gurii. Ce face doamna Lyane ? Mă lasă singur cu strigoiul ăsta. Mai schelălăie încă ! Am să-i dau nutrețul, melodia la modă iarna asta pe care o auzea în împrejurimile stîlpului lui de tortură, cîntată de vagabonzii mai puțin decăzuți ce mai puteau cînta și ține încă o chitară. Uite, asta-i zăpada, degerătura buricului degetelor și suferința ! Carnea ta înțepenită îl recunoaște oare ? În amețelile tale ți se pare o halucinație coborîtă din paradis ? Ce face ? Poate are

să mă lovească ! Dar nu, s-a întors în lumea invizibilă, printre norii de fum. Cu siguranţă că el e tovarăşul celui cu cicatricea, pescuit într-o seară îmbrăcat în haine noi... Acest gentilom de temut nu venea oare pentru Elsa ?

Am să le cînt *Niagara în flăcări*, bucata asta brutală le va zgudui pasiunea sălbatică, dar simt că trec dansatorii pe cei trei metri de parchet din stînga mea. Cerşetorul dansează cu Elsa : a răpit-o. Iat-o în braţele acestui monstru de piatră, nici nu ştie să danseze : părul i s-a lipit din cauza transpiraţiei şi rînjeşte groaznic. Cînd se învîrteşte, în adînciturile obrajilor cenuşii se adăpostesc umbre, ca nişte păsări nefaste ce-şi strîng aripile, păsări ce se întorc să se cuibărească într-un burlan vechi. Iar ea păleşte de suferinţă şi de groază. O strînge cu brutalitate, îi înfige ghiarele în spate, îşi plimbă mîna violetă pe şoldul ei, urcă spre subţiori, o ciupeşte şi gura asta cleioasă ce clănţănea şopteşte la urechea delicată complimente obscene. Ce priviri rugătoare îmi aruncă ea ! O înţeleg perfect : destul, destul ! Da, aş putea opri dansul scîrbos şi macabru, roata chinului tău... Şi al meu, dar ai să mai suferi puţin : te aşteaptă Lukin. De ce nu te-a apărat ? A venit clipa cînd aş putea să te las pradă acestor mîini ce te vor duce în iad, să te las să te smulgă ca pe o tîrfă, să văd cum ţi se sfîşie corpul sub ochii mei. Să se termine odată cu tine, am să te uit. Ah ! Nici tu nu ai prea multă libertate, cum să scapi de murdăriile astea ? Pipăită, frămîntată, ciupită sub respiraţia scîrboasă ! Dar nu vreau să fiu complicele ruşinei tale, n-am să mai fiu pentru mult timp călăul tău ; fugi,

pun capăt durerii tale, acord final la acest infern... Ea a fugit, şi capul doamnei Lyane apare deasupra pianului de unde dragonii chinezeşti varsă puroi verde în pungile de sub ochii ei. „Nu mai cînta muzică de dans, n-o mai lua de la început !“ Şi în timp ce spune asta, perdeaua stacojie de la uşă se ridică şi vede studenta cu şapca pe cap şi ilustratele în mînă. De îndată, Lyane pare un balaur verde rănit şi înspăimîntat. O priveşte pe studenta arogantă cu o groază de neînţeles, se întoarce şi se retrage cu demnitate spre bridge. Ah ! Nu se mai dansează ! Libertatea şi singurătatea pentru a-mi savura dezgustul în colţişorul meu. În seara asta priveşti lumea fără speranţă, în care se zbate înspăimîntată o iubire ce nu poate fi salvată. Ai să îmbătrîneşti sub abajur ? Alege printre cîntecele vesele sau triste inventate de oameni ; vocea universului sălăşluieşte în mobila neagră. Dar e greu să te rupi de tine însuţi atunci cînd nu mai eşti decît tot ceea ce există mai gol şi mai urît în univers. Poţi face să înflorească pajişti însorite, ascultă, poţi face ca marea să ţi se mişte sub degete, vei face să se ridice aurora asemănătoare cu tinereţea lumii. Şi iată că dintr-un izvor smintit bucuria prinde viaţă în inimă, speranţa ţîşneşte în piept ! Ce privire de zeu m-a învăluit ? Ce prezenţă lîngă mine ? Ce fată frumoasă ! N-am auzit alunecarea perdelei, nu simţisem deplasarea aerului ! De unde vine ? Părul ei a luat forma vîntului. Ai zice că în ciuda curajului nu îndrăzneşte să înainteze în grota asta de spaimă şi noroi. Privirea-i îndrăzneaţă şi mîndră se aşază în linişte pe triştii clienţi ai barului. Pe cine caută ?

Are nobleţea şi mîndria fiinţelor distante... „Alaama !" Vocea lui Lukin a chemat-o ! Ce gelozie a trimis-o pe urmele lui ? Oh ! Cît va rămîne ea aici, voi şti că lumea mă aşteaptă sub domul de lumină şi de noapte...

Pe ea, cerşetorii n-o vor muşca, mîinile lor cadaverice nu vor lăsa pe muşchii ei tineri pecetea albastră a ciupiturilor. Lumea se dă înapoi în faţa mîndriei ei sălbatice ; n-are de ales decît între nobleţe şi moarte. Ce bine că există fiinţe inaccesibile şi de o mie de ori mai departe de mine decît cea mai îndepărtată planetă ! De partea cealaltă a pianului, pînă la paharul în care-şi moaie buzele, ce distanţă de netrecut în care circulă lumi înflăcărate... Cînt... acum, nici o mînă nu se va aşeza peste ale mele ca să le înăbuşe, cînt, aproape că nu-mi recunosc sonata. De ce mi-ar fi frică acum s-o cînt aici ? Mai aud încă zgomotele pămîntului ; marea mişcă pietricelele pe plajă... sau vreo sticlă învîrtită în găleată... Cînt pentru Alaama... Paşi pe covor, zgomot de voci, certuri, înjurături... Vor să-mi sfîşie singurătatea, mă lapidează în groapa mea, noaptea bate din aripi cleioase, gata să se năpustească asupra-mi. Alaama, ascultă cum naşterea unei melodii înfurie lumea. Sînt oare semne profetice, prevestiri ? Intrarea ta în lume nu poate fi salutată decît printr-o catastrofă ? Explozia unei sticle aruncată pe etajerele barului... Frază frumoasă, desfăşoară-te, cu toate că în lada întunecoasă din care-ţi iei avîntul răsună ecoul acestei explozii ca să te tulbure cu impurităţi... Şi ce ploaie de sticlă spartă ! Puteţi să jefuiţi totul de partea cealaltă... Dragonii îmi varsă mereu lumina lor impasibilă...

Ţipetele barmanului, zgomote de luptă... „Chemaţi poliţia !"... Oh ! Doamnă Lyane, cu ce voce de codoaşă îngrozită sub palatul răsturnat de ultima cometă, ai lansat apelul disperat ? Consilierul şi generalul se încurcă în perdeaua stacojie, vrînd s-o ia prea repede la fugă.

Oare ce putere magică are allegro-ul meu ? Cel cu monoclu ridică cu forţa pe cerşetorul care se opune. Oh ! Cei doi demoni se luptă lîngă uşă, eu îi stropesc cu flăcări, dar copilul vlăguit al mizeriei cade, iată-l tîrît afară, şi ce linişte domneşte acolo unde supravieţuieşte melodia mea biruitoare... Şi ivindu-se din dezastru, chipul nemuritor al doamnei Lyane, ca un cadavru verzui şi buhăit. „Încetează odată să cînţi, idiotule, vezi bine că de data asta scandalul e prea mare ca să-l înăbuş !" Dar nu mă opresc, în noaptea asta minunată trebuie să supravieţuiesc sau să pier, mă simt beat, eliberat, cînt ultimul acord, şi iată-mă dezorientat, golit de gînduri, ca un nou născut într-o linişte pe care n-o mai auzisem niciodată ; mă ridic să constat dezastrul şi toţi ochii sînt pironiţi asupra mea, ca şi cum, nevinovat, soseam dintr-o altă lume, da, de parcă eram soarele neştiutor, răsărind după o noapte de cataclism. În picioare, sprijinită de bar, Alaama îmi surîde ; nu-i aşa că am realizat un număr senzaţional ? Apoi îşi coboară privirea ca să urmărească amuzată măturica barmanului care adună cioburile. Doamna Lyane numără un teanc de bancnote lîngă o masă pe care străluceşte un monoclu părăsit ; aţinteşte asupra mea privirea aceea duşmănoasă destinată pînă atunci numai

studenței ; știu că nu-mi va ierta niciodată nesupunerea dar și că îi e frică de mine ca de una dintre misterioasele puteri ale destinului ce-i tulbură somnul. Lukin, cu sufletul la gură și cu ochii strălucitori, dă buzna spre mine cu gura plină de povești. O caut pe Elsa, insensibila și dispreţuitoarea mea Elsa ; oare nu eu însumi te-am respins și rănit, jalnică victimă a unei lupte monstruoase, biata mea soră, prețioasa mea dragoste ?... Singură la masa de bridge, pierdută într-un vis, amestecă mașinal cărțile de joc părăsite, întrerupîndu-l pe Lukin, ca și cum n-ar fi încetat niciodată să amestece cărțile de joc.

VI

Pianistului îi place foarte mult grădina cu izvoare termale de pe malul Dunării. Există o grădiniță stîncoasă, sprijinită în coasta abruptă a dealului care, în locul acela, înaintează pînă la fluviu. Din centrul unui bazin fumegînd țîșnește pe iarbă un izvor de apă clocotită. Nu-i un izvor renumit, nu-i indicat pentru tratament îndelungat, dar trecînd pe acolo îți îngrijești un rău închipuit, vii să guști ca pe un suc amar de fructe seva minerală lăptoasă a planetei, să bei sîngele stîncilor. Așa sorbi căldura chiar din pîntecul pămîntului, atît de bună și reconfortantă iarna, cînd prin aburul ce se ridică din pahar zărești în depărtare cum urcă autobuzele prin cețurile de pe pod. Ah, da, ne plac filtrele, ne dau odihnă, pace și putere.

O bătrînă care are drept tejghea numai o măsuță lîngă bazin pescuiește apa caldă din bazin cu un băț lung la capătul căruia este agățat un pahar. Poate că grădina e mai plăcută iarna căci este o grădină încălzită. În dimineața asta mirosul sulfului se amestecă cu cel al trandafirilor și al teilor. Ca preludiu la farmecele grădinii, pianistul a cerut un pahar cu apă, din care, așa

cum îi e obiceiul, n-are să bea decît cîteva înghițituri, și, ținînd în mînă paharul fierbinte, al cărui abur trebuie să transforme lumea din jurul lui, ridică privirea spre infinitul cer înmiresmat pe care alunecarea șlefuită a fluviului aruncă o a doua lumină. Urmărește un avion mic îndepărtat al cărui zgomot nu se aude pînă jos și care, atunci cînd dispare, lasă în urmă-i rotocoale de aburi ce se tîrîie printre nori. Se gîndește la Alaama ; spațiul acesta nețărmurit îi aparține, calm pentru el, mortal pentru ea. În azur își închipuie traiectoria unei căderi tăcute, știe că așa va muri ea, fata asta frumoasă, dar nu în splendoarea aurită sau în vîrtejurile furtunoase, ci lovită de suprafața pămîntului atît de tare, căci numai pe ea se moare. Micuțul masiv de flori purpurii îi spune o poveste sîngeroasă. Apoi, își coboară privirea de la spațiul strălucitor la aburii ce se ridică din centrul pămîntului, din țara lui Léthé. Caron a navigat desigur pe apele astea ! Poate că această bucățică de lemn ce plutește în bazin ca o epavă, provine de la barca lui. Pianistul nu prea are chef să coboare sub pămînt, nu, cavernele, grotele, vrăjile mustind nu-l atrag în clipa asta. Dar vai, oare el nu trăiește deja prea adînc în noapte ? Și gîndul morții se înfiripă timid. Elsa dragă, și dumneata vei naviga pe aceste ape melancolice dincolo de care Orfeu o căuta pe Euridice. Ah ! Dacă ar putea s-o scoată din iadul ei, dar ea nu-l iubește. Totuși, în dimineața asta el savurează un fel de fericire și merge meditînd spre stîncile de care se agață verdeața. Pe o bancă, o tînără femeie citește și fredonează, minunat păr negru ce aruncă

pe carte o umbră violetă și parfumată de caprifoi. Se îndreaptă încet spre ea, gustînd o înghițitură de apă sulfuroasă, cu zîmbetul pe buze și paharul în mînă.

— Domnișoară Serasi, ce mai faceți ?

Fiica virtuozului țigan ridică brusc capul de la romanul de 1,75 pengö, roman pasional pentru domnișoarele țigănci și-i oferă ochii adînci și negri.

— Vă doare ficatul ?

Nu, el se distrează. Călătorește în tărîmuri subpămîntene, operează răpiri în lumea lui Hades, dar e atît de fericit cînd urcă la suprafață ca s-o întîlnească pe domnișoara Serasi. În lumea morților nu e așa de frumos. Nici pasiune, nici gură sensuală, nici privire înflăcărată.

— L-am lăsat pe tata acasă, spune ea. Lucrează pentru dumneata. De cînd a făcut transpunerea pentru vioară cîntă mereu. Oh ! Ador melodia dumitale... Și începu să fredoneze pe sub trandafiri. După ce-a cîntat cîteva măsuri, a pus muzicianului niște întrebări stupide cu privire la originea melodiei. Cît de mult ar fi vrut să insufle dragoste artiștilor și să primească omagii armonioase !

— Virtuoșii prieteni ai domnului Serasi nu vă fac curte ?

— Oh ! spuse ea, dezgustată, sînt urîți și murdari. Tata era tare frumos cînd era tînăr, dar în general violoniștii țigani nu sînt frumoși. Sînt făcuți să cînte dragostea dar n-o inspiră.

— Păreți pesimistă, domnișoară Serasi, aveți necazuri sentimentale ?

— Nu, mă plictisesc și visez iubirea.

Să viseze iubirea, asta îl făcea să zîmbească, deoarece, îmbuibată de plăceri, ea nu aştepta decît bogăţia. Îi dădea un nume romanţios şi citea poveşti în care cei mai frumoşi amanţi erau numai solii bogăţiei. Alesese grădina asta unde venea adesea, cu fluviul culcat ca un cîine la picioarele ei întocmai ca regina unui graţios regat al lacrimilor, să savureze festele crude pe care le juca victimilor ei şi să aştepte întîlnirile cînd îi va aduce în pragul deznădejdii. Moştenise arta şi dragostea suspinelor din trăsătura romantică a arcuşului tatălui ei. Pe degete îi străluceau pietre cu scînteieri ce nu păreau nici ţigăneşti, nici neprihănite.

„Tîrfă, ca şi taică-său, gîndea pianistul, în ce mîini bune e muzica mea !"

Totuşi unul dintre pantofi îi era găurit.

— Dacă sînteţi într-o pasă proastă, spuse muzicantul, vă dau o adresă foarte bună. Aud mereu vorbindu-se despre o cucoană Raffa, prezicătoare nemaipomenit de lucidă care stă pe strada Lambrovski. Eu n-o cunosc, dar are să vă spună lucruri ce vă vor vindeca melancolia.

Dădu pe gît ultimele înghiţituri de apă răcită. Bea pentru prima oară un pahar întreg şi asta datorită farmecelor sensuale ale domnişoarei Serasi ce nu puteau lăsa indiferent nici măcar pe un îndrăgostit de Elsa.

Ea mîngîia visătoare cotorul cărţii închise fredonînd melodia cu încăpăţînare în timp ce pianistul o lăsa singură, ca să înapoieze paharul bătrînei de lîngă bazin şi prin plescăitul apei şi stropii fierbinţi se ridica, la fel ca de deasupra filtrelor profetice, un abur ce desena imagini încîlcite din viitor pe care nu le putea descifra, o boare de amărăciune în care se juca totuşi soarele, dar care, perfid, descompunea lumina într-o prismă nemişcată, în parfumul de sulf şi trandafiri şi-o mai auzea încă pe frumoasa ţigancă însoţindu-l cu cîntecul ei.

Părăsind grădina el îi trimise un ultim surîs de complezenţă muzical ; de departe, vedea legănîndu-se un picior frumos peste celălalt ; ea îl strigă :

— Mulţumesc ! Am să mă duc mîine.

VII

Uu ! Uu ! Toată pădurea străbătută de chemări ! S-au ascuns printre copaci... Poc, poc ! Tresăriri îndelungi în ceafă, toată șira spinării zdruncinată ; trei fetițe pe un cal, așezate toate trei pe aceeași parte, pe un cal mare de fermă ce galopează. Uu ! Uu ! Oprește-te, Drill ! Oprește-te ! Furtuna din spate se liniștește, alunec pe părul strălucitor, sar jos, țin capul lui Drill, pentru că dacă se mișcă, micuța Lișka n-are să îndrăznească să-și dea drumul de la așa o înălțime. Sub capul calului, între oasele mari și pătrate ale maxilarelor, descopăr o gaură așa de adîncă încît pot să-mi vîr pumnul. În timp ce Drill mă privește cu atîta încredere. Acolo, Drill, în ascunzătoarea aceea tare, caldă, neagră, îmi voi piti secretele. N-ai să mă trădezi și ca să încerc, lipesc batista pe deasupra cu puțină rășină de pin și îți sărut obrazul tare, tare și neted. Uu ! Uu ! Nu ne cheamă nimeni, o știu bine, nimeni, numai strigătul pădurilor, ele fac uu, uu, ca să ne atragă acolo de unde căprioarele de-abia au scăpat și ca să ne ducă la pierzanie. Totuși ne vom urca în copacul mare pînă vom atinge norii albi, parcă uneori băieții aceștia ne cheamă. Nu

fugi, paște iarbă. Iar voi, micuțelor, așteptați-mă. Trunchiul este un munte străpuns de găuri ce sînt niște trepte locuite de albine și poate de șerpi. Ce copac imens ca un continent ! Înăuntru se plimbă păuni și are niște ramuri mari ca niște podețe pe deasupra rîurilor. Uu ! Uu ! Uu ! Alb și greu ca o bilă de biliard, un ou imens se rostogolește pe culme, fuge pe ramuri, rupe frunzele și mi se face așa frică ! S-a spart pe o creangă și gălbenușul portocaliu apare ca pălăria unei ciuperci dătătoare de moarte. Ce plăcut miroase otrava ! Oare așa miroase nașterea păsărilor ? Uu ! Uu ! Nu văd decît culmi și cer, iar cei ce mă iubesc mă cheamă în inima mea ! Ah ! De ce-am venit să-i caut așa de sus, iată-mă prinsă în capcană. Sub mine, ciuperca s-a instalat într-o subțioară a copacului, s-a făcut foarte mare și roșie ca cel mai amenințător asfințit plin cu sînge veninos ; ca să cobor, va trebui s-o înfrunt să mă lupt cu moartea. Uu ! Uu ! Mă cheamă de pretutindeni ca să mă amețească ! Alunec, cad pe ramuri, cu capul în subțioara copacului, gura mi se umple de carnea otrăvită și ce prăjitură delicioasă și ce parfum mai nemărginit decît cerul ! Nu știu cum am coborît și n-am iubit niciodată mai mult calul decît atunci cînd m-am agățat de gîtul lui vînjos, salvată, și în timp ce Lișka îl piaptănă, mă uit dacă batista mai e în ascunzătoare. O iau, o netezesc cu nerăbdare, de parcă aș spera că în timpul cățărării mele s-ar fi umplut cu lucruri fantastice, poate cu golfulețe ciudate ca și ciupercile. Dar batista nu s-a schimbat, e puțin mai lipicioasă din cauza rășinei și miroase tare a pin și a păr de cal. E

miraculos și cîtă încredere pot eu să am în Drill și în ascunzătoare. Iată de ce cînt, rîd, bag în gură batista vîscoasă și cu ajutorul Margaretei o cocoț pe Lișka pe cal, iată-ne așezate și ajungînd în luminiș, întîlnim băieții care-și bat joc de noi pentru că, spun ei, i-am strigat toată dimineața și ei n-au vrut să răspundă. Știu bine că nici unul nu-i cheamă pe ceilalți, dar totuși, poate ne vom bate din cauza acuzațiilor, chiar în clipa cînd se ivește pădurarul. Ne-ar omorî. Repede, să ne ascundem în desișurile întinse de flori sălbatice ; și Drill, e așa de înalt ! Capul lui negru se vede de peste tot. Ne zărim în globul ochiului lui, chircite și ghemuite. N-am văzut niciodată un cap de cal așa de mare, ni se pare că tot ce trăiește în pădure, în luminiș, pădurarul, nu trebuie să vadă decît capul acesta, cu toți copiii ascunși în globul ochiului. Pădurarul trece încet, îmbrăcat în catifea. Duce în spate un mistreț, despicat din care curg picături de sînge pe cizme. Să fugim repede, acum a trecut, căci au strigat la noi din casă ; probabil că și-au dat seama că l-am furat pe Drill. Chiar în fața casei, pe pajiște, țiganii cîntă *o anumită melodie*, la fel de tulburătoare ca și parfumul ciupercii. Pe iarbă s-au adunat țărani în costume pestrițe de duminică și se pregătesc de dans. E nunta lui Osmond. Profităm de sărbătoare ca să intrăm neobservate și să ne punem hainele cele mai frumoase într-o cameră mare unde pe pereți cresc flori pe care nu le-am văzut niciodată, flori fără nume aduse dintr-o țară ciudată. Există oare vreo pajiște în care am putea culege astfel de flori ca să ni le punem în păr ? Atunci viața ar

fi atît de frumoasă, un paradis, nimic n-ar mai fi imposibil. Aș vrea să desprind una, cu vîrful foarfecelor, pe cea mai frumoasă, din unghiul camerii în care nu bate soarele niciodată, aș ascunde-o sub capul lui Drill, talismanul meu ; poate că ar putea să mă ducă în pajiștea minunată unde și-ar regăsi parfumul. Rîdem îmbrăcînd rochiile frumoase și, deodată, o hîrtie alunecă pe sub ușă. „Pentru Elsa" răsună vocea lui Richard, o iau repede ; „Vreau să fii cea mai frumoasă, pune baticul din Croația." Roșesc, ascund scrisoarea în corsaj. Fericire, fericire, inima-mi bate ca și cum aș fi dansat mult. Muzica țiganilor înconjoară casa apoi intră pe fereastră. Este aceeași *melodie* veninoasă și captivantă ce vine din țara florilor și ascultînd-o, ascund scrisoarea sub cămașă, e tare ca o balenă de corset, tare de parcă ar vrea să-mi străpungă sînul, mă doare așa de tare că va trebui s-o scot... Tare... Ce-i ?... O carte... Adormită pe carte... Atît de obosită... Uu ! Uu ! Surioara mea Lișka, atît de mică pe lîngă Drill... Psst ! Psst ! Fericirea alunecă pe sub ușă ca o rafală de vînt... Un jurnal a alunecat și m-a trezit. Oare cine mi-a adus un jurnal, mie, dimineața ? Doar eu îl cumpăr mereu de pe stradă, cînd cobor, nu sînt prea grăbită, jurnalul se cumpără de pe stradă, acesta de unde vine, împins de o mînă misterioasă, ca o nenorocire cu miros blestemat de accident, dezvăluind golul de sub ușă ?... Nu sînt la mine acasă ? O crăpătură sub ușă... Cu siguranță că Irka l-o fi strecurat, o fi bătut încet și eu dormeam, l-o fi împins pe podea... înseamnă că scrie ceva despre noi... hai, ridică-te repede, cîteodată sînt și vești

bune... trage perdelele, vremea-i mohorîtă ca o hîrtie de jurnal, ploaia picură... se reunește Parlamentul... O deraiere de cale ferată, trei morți și douăzeci și opt de răniți... Bine, dar fotografia asta ea mi-a adus-o ! El, cerșetorul cu părul lipit de sudoare, toată umezeala spaimei i se prelinge pe față, cu ochii plecați acum de rușine, nu mai îndrăznește să mă privească, ar prefera să închidă ochii, dar nu i se dă voie să se ascundă în spatele pleoapelor cu sufletul dezgolit înapoia ochilor deschiși și cu buzele moi întredeschise, gîfîie ca un om ce-a fugit mult. La poarta închisorii și-a pierdut cravata, semn al libertății... *„A fost arestat asasinul monseniorului Kopek... Un tînăr vagabond care pare a fi instrumentul unei organizații secrete... Scos de curînd dintr-o mizerie umilitoare..."*

Buimac... probabil că înainte de a-l fotografia i-au șters sîngele ce-i curgea din gură... Precis că l-au bătut... Urme de lovituri pe față, sau poate că sînt pete de cerneală, bavuri de valțuri lăsate de tipografi, asemănătoare cu amprentele digitale... Amprente digitale pe obraji, pe frunte, amprentele lăsate de degetele altor asasini... Ale mîinii fatalității... Mă strîngea așa de tare că nu mai puteam să răsuflu și pianistul cînta mereu... Vînătăi de la ciupituri încă neșterse de pe corpul meu : „O să te culci cu mine în seara asta, am bani, îmi dă el." Răsuflare împuțită de alcool și tutun... Mi-e frică de chipul din ziar... E groaznic să te fi atins un ucigaș... Burta lui, pe care în timpul dansului și-o împingea într-a mea... Cînd tremura pe stradă nu-mi era

așa frică de el... Era încă fericit, nevinovat, la intrarea cinematografului de pe strada Nagymezo, îi clănțăneau dinții, acum însă de frică, Venise pe lume ca să tremure tot timpul, pînă la moarte... Un ucigaș, va fi condamnat, cu capul pe eșafod și cu sîngele care împroșcă. Ar fi trebuit să moară în zăpadă, să cadă cînd i se loveau genunchii unul de altul. Pe atunci nu mai avea prea mult sînge în vine... „Ai să te culci cu mine, o să am bani." N-a avut timp să se obișnuiască cu vinul, cu mîncarea, gîtul n-a avut timp să i se îngroașe destul ca să umple gulerul fals, pot să-l omoare mîine, n-au să mai rămînă din el decît vînătăile de pe mine, cadavrul îngropat, urmele mîinilor lui pe brațele mele. Cu siguranță i s-a plătit și o femeie, poate are deja un copil care crește... Dragoste dezgustătoare de ucigaș... Corpul meu îmi face silă, n-aș îndrăzni să apar goală, ca și cum m-ar mînji niște bale oribile... Totuși, vînătăile sînt o legătură între carnea lui și a mea, prin ele îi simt durerea, nu vor sîngera oare cînd îi va cădea capul ? Bărbatul cu monoclu l-a plătit. Privirea lui nemiloasă, în spatele oglinzii tramvaiului și cicatricea alunecă, reflexe, fantome în noaptea mahalalelor. Fără să știu l-am luat înăuntru, fără să vreau l-am dus la bar și cînd mai tîrziu m-am dus la ușă să mă asigur că cerșetorul mai e acolo, mi-era frig cu umerii goi, am făcut-o ca să-l dau pe mîna poliției, l-am împins pe eșafod. Bărbatul cu cicatricea o fi vrut să se culce cu mine ? Ai să te culci cu mine, am bani..." Sau o fi fost vreun pederast, dar din fericire n-am să-l mai văd, probabil c-a fugit ; s-a întors deja în lumea lui de

neguri și reflexe de unde plecase și în noaptea asta, redevenise o imagine întunecată căreia îi era frică de geamul vagonului de cale ferată și alerga cu toată viteza printre cîmpii... Zdrențe din chipul acesta rămîn agățate de ramurile copacilor nocturni ca o ceață nesănătoasă, dragă păsărilor de noapte și morții. Ce lumină va putea risipi sperietorile astea ? Dimineața, după ce trec trenurile, cîmpurile sînt împodobite sinistru cu ele, căci noaptea, trenurile nu sînt oare pline cu oameni fugăriți sau chemați de vreo nenorocire ? Ce frumos era dealul și cornetele de zăpadă care la lumina soarelui emanau un parfum înghețat, dar în fundul caliciilor se ascundeau insecte înspăimîntătoare. Grădinarul cu cazmaua, ghiveciul de flori grațios și ridicol... Vroia să mă ia în brațe... Vînt înghețat... Toc, toc... Mingiile în găurile terenului de golf... Lukin mă pîndea deja, avem întîlnire azi după amiază la ora trei. Ah ! Nu, nu, nu mai pot, nu mai am chef, prea semeni cu cerșetorul, același chip, blond și la fel de înalți, semeni leit cu el în fericire și noroc, nu, îndepărtează-ți gura, nu mai pot să suport mîngîierea mîinilor tale. De cîte ori am să te văd îmi voi aminti de fotografia asta din jurnal și am să mă întreb cum ai putut să fugi după execuția ta... „Ai să te culci cu mine, o să am bani..." Uu ! Uu ! Nu mai pot să răspund... Uu ! Uu ! Nu mai pot să vă ajung, mă aflu în lumea ucigașilor, m-a prins pădurarul... Sună de prînz... nu mi-e foame... Trebuie totuși să mă îmbrac... să-mi fardez chipul ce nu-și poate ascunde scîrba... Să-mi fac buzele... Fă-ți o mască să nu te vezi în oglindă... Nu lăsa să ți se ofilească trăsăturile, surîde, Elsa, surîde, silește-ți mușchii să păstreze aparența puterii și a bucuriei și cîntă, cîntă o melodie, dacă nu vrei să ți se vestejească strălucirea tinereții, să ți se lase colțurile gurii ca doamnei Lyane... Melodia aceea ce plutea în jurul casei, cea compusă de pianist poate în noaptea crimei, și pe care i-am cerut-o de mai multe ori să mi-o cînte... Purificatoare, exaltantă ca și cornetele de zăpadă, dar fără insecte în caliciu... Îi sînt recunoscătoare pentru melodie, dar nu pot să-l iubesc... Pe alocuri strada e udă, dar iată soarele strălucitor ce va învinge cu siguranță ; acolo sus norii se rostogolesc ca niște baloturi uriașe cu lengerie aduse de la spălătorie... Mulțimea asta cenușie... Ies din restaurante, citesc ziarul mergînd și-și vor bea cafeaua. Duc capul cu două mîini, par să-l ducă în fața judecătorului, niciodată n-au fost atît de serioși și de ce și-au pus astăzi hainele astea atît de triste ? Toți funcționarii aceștia, croitorii și chiar vînzătorii de jucării, florăresele și vînzătorii de muzică se uită la cap fără nici o milă. Nu-l recunosc și poate cu tot atîta indiferență i-au aruncat vreun ban odinioară. Uite capul cu fața în jos, părul aplecat spre asfaltul noroios, oh ! S-a tîrît prin băltoace ! Uite părul tăiat, rostogolindu-se pe trotuar... Cu satisfacție bagă capul în buzunar, nu le e frică de sîngele ce curge din gură, îl duc la servici ; atîrnă de vitrinele chioșcurilor, spînzurat de o sută de mii de ori, înainte de a fi ghilotinat... Oh ! Pale de vînt îl fac să freamete și uneori îl ascund sub alt ziar îndoit, bucată de rufă, lințoliu care pentru o clipă îi satisface singura dorință de acum, să scape de lu-

mină, de privirile oamenilor... În pala de vînt din ceruri, cum mi-l amintește pe Lukin ! Și el e peste tot... Căzut din planor, desfigurat, ar avea aceleași semne ale infamiei, cu sîngele ce-i curge din gură, cu părul cleios de spaimă și mirosind a moarte. Tot așa de desfigurată au adunat-o și pe Alaama. Oh ! Totul sfîrșește printr-un terci de sînge !... *Bar automatic* ...Pun ziarul împăturit pe masă...

Între două înghițituri funcționarul cu neg aruncă o privire de ură spre ziar ; îl păstrează lîngă el ca pe un vas cu muștar la care mai revine din cînd în cînd, căci chipul acesta chinuit scoate în evidență gustul gulașului. Oh ! Dacă ar ști că foarte aproape de el, pe corpul meu se văd urmele vii ale mîinilor lui, dacă toți lingăii aceștia de sos ar ști asta, m-ar alunga, m-ar insulta, sînt rușinea ascunsă a orașului... Bătrîna ia jurnalul ca să-mi facă puțin loc. Îl ia ca să-mi pun și eu farfuria, nu știe că el m-a atins. Îl pune în geantă... Valet de treflă, opt de caro, dosul cărților, florile primăverii neînchipuite... Uu ! Uu ! Muzică țigănească... Poate că e ghicitoare, ar putea ghici viitorul ? Mîine... Tot în barul acesta ?... Cum să scap de silă ? Irka se duce în fiecare lună la o ghicitoare, cum îi zice ? Doamna Raffa, nemaipomenit de lucidă, doamna Raffa, strada Lambrovski... Spune multe lucruri... Se urcă pe o scară foarte întunecoasă... Acolo sus e lumină, citește într-o sferă de sticlă, precis că acolo lumea e mică la fel ca într-un lornion de-a-îndoaselea, ca și copiii în ochii lui Drill, numai în reflexe ca și chipul cu monoclu în geamul tramvaiului... Sînt ființe vii, luminoase în sfera de cristal, în zăpadă și în ghiață... Ar vedea chipul meu de mîine, ar deschide sfera ca pe fructul speranței... Adio bar. Oh ! Sferă frumoasă, planisferă feciorelnică în care privirea nemaipomenit de lucidă a doamnei Raffa navighează ca un explorator îndrăzneț pe vaporul său, adăpost al păsărilor, spre descoperirea unor continente necunoscute ! De s-ar adeveri profețiile bune ! Ne-ar da curaj, așa cum a făcut bărbatul de altădată, acela cu ramura, nu prea de demult ; poate el, chiar el în picioare, foarte mic și îndepărtat în astrul acesta alb, făcîndu-mi semn, rîzînd „Iată primăvara, iată prima ramură..." Și dragostea, sînt salvată, salvată, salvată !... Lasă cartofii, numai puțin vin... Ei se înghesuie în fața robinetelor... Uite-te în oglindă ce tînără ești încă, privește, ești frumoasă și gura și-a regăsit surîsul... Ce mulțime mă împinge ! Nu vreau să mă atingă toți oamenii aceștia, să nu-mi atingă corpul ! Mă duc la doamna Raffa, dați-vă mîinile la o parte, acolo mă așteaptă bărbatul cu ramura...

VIII

Digestie greoaie. După mese, somnolență... Încă o țigară pînă se îngălbenesc degetele... Se îngălbenesc și florile de pe covor, culorile se șterg, iar corzile mele vocale ar avea nevoie să fie reacordate... Cîntecele mele vechi, București, Sofia, Stambul, *café concert* ambulant... Pe atunci nu mă gîndeam la viitor ; nu-mi era frică de el... Soarta ? Nu m-a înspăimîntat niciodată... Deja complici, pe atunci nu știam că într-o zi vom fi atît de legați, că aș fi stînca pe care s-ar instala ea, ca să-i audă vocea, în mijlocul vijeliilor. Toate aventurile astea, orașele, despărțirile pentru totdeauna... Erau femei mai frumoase decît mine, dar pe mine mă interesau sufletele. Clipe ciudate de neatenție, absențe, somn. În special noaptea, oricît de puțin aș fi băut, ceșcuțele de cafea ce se succedau ca și cărbunii în cuptorul unui alchimist în care se coace diamantul. Mă uitam drept în ochii, uneori strălucitori de sfidare și împotrivire, alteori oferindu-se indiferenți și fără profunzime, ca pictați pe un porțelan. Se căzneau să nu clipească, nu ca pisicile care vor să vadă în noapte, ci pentru că voiau să pătrund în noaptea lor. Cînd îi vedeam așa de aproape, pelicule subțiri întinse deasupra hăului de întuneric, albul se păta cu galben, apăreau firișoare de sînge, își pierdeau frumusețea, strălucirea se stingea, cuvintele greu de reținut îmi veneau pe buze, le prindeam secretele... Oare asta-i ? Nu răspundeau, continuau să mă fixeze și uneori, timp de o clipă, îmi lipsea inspirația. Ezitam. Și atunci mă uitam la mîini. Nu cunoșteam limbajul mîinilor... Ghicitoare în palmă ? Nu, mîna, un pretext pentru meditație, greutatea cărnii inerte și moi ca și cadavrele, dolofane sau osoase, căldura lor mă pătrundea, mă inspirau, beția de a cunoaște îmi înflăcăra orgoliul, vorbeam, inventam, credeam că știu totul... Camaradele mele vorbeau de darul meu și mă consultau ca pe o preoteasă atotputernică și de temut. Mai erau cei cu carnea și gesturile împovărate de sens și de mărturisiri, cei însemnați pe față, al căror secret urca pînă la suprafața ochilor, materie bogată în profeții... Cît de mult mi-au plăcut destinele oamenilor ! În ciuda calităților mele am trișat adesea, cînd îmi scădea vederea și bîjbîiam în noapte și poate că atunci, atît de aproape de minciună, am atins adevărul. M-am folosit de viclenie și escrocherii, chiar de informații luate dinainte. Trucuri de șarlatan ? Nu, nu, am căutat ajutor ca să înaintez în labirint și în noapte. Cine spune totdeauna adevărul ? Cine nu strecoară puțină scamatorie în seriozitatea artei sale ? Ce spirit n-are și slăbiciuni ? Eram o cîntăreață ; în fond, dădeam consultații gratis. Îmi aduceau pe prietenii lor și aveam impresia că domneam peste o lume nevăzută. Eram frumoasă și aveam această putere

de temut. Aş fi putut să las meseria de cîntăreaţă, să nu mai cutreier munţii în maşină sau pe spatele catîrilor... Zăpada, oile, bandiţii, ustaşii... „O să le prezici viitorul!" Şi acum, regină decăzută, ruină a frumuseţii, orgolioasă umilită, ceasul neaşteptat al mizeriei... Cu vocea vlăguită... Ridică-te, uită-te în oglindă, doamnă Raffa! Cînd au să te lase corzile vocale îţi va rămîne o portiţă de scăpare, asociază-te cu destinul ; ceea ce căutai pe gratis în ochi, în palmă, acum cînd ai nevoie de bani... Reaprinde-ţi viaţa de la lumina ce străluceşte în mijlocul sferei de cristal, aşa cum aprinzi o ţigară de la lupă! Veniţi, intraţi, orbi fericiţi, curioşi stupizi, cabinet de consultaţii, doamna Raffa primeşte în fiecare zi de la două la cinci... Suni... Servitoarea deschide... Salonul de aşteptare se umple... Îmi aduc îngrijorările lor sentimentale şi financiare... Cel mai adesea defilează femei fără griji, nepăsătoare sau cu uşoare tulburări de menopauză, trăncănind vrute şi nevrute... Vin aici în lipsă de ocupaţie, aşa cum culeg un buchet de flori din pădure, sau aşa cum îşi scot oglinda în patiserie : puţină pudră de viitor... Aduc cu ele ignoranţa, prostia, golul... Priveşte acolo înăuntru, caută, mişcă, adună perle false, zdrenţe din lăzile astea cu gunoi, inventează, croieşte destinele ca pe o confecţie, dimineţi în şir. Vor dragoste. Altădată ai cîntărit sufletele adînci şi grele de soartă, ca şi cum pe atunci viaţa ar fi fost mai bogată în sens şi pasiuni. Oh! Pe atunci erai o ghicitoare, dar ai suferit, ai hohotit în plîns, frumoasă şi mereu înşelată... Astăzi, vînzătoare de iluzii. Nenorocire, fericire? Nu merită să vezi! În vînzarea

asta mi-am pierdut harul, dar uneori, ca şi cum mi-ar reveni tinereţea, văd, citesc, stăpînesc soarta, comunic cu viaţa... Ridică-te, debarasează masa, goleşte scrumiera... Ei! Ei! Haide... Să intre primul vizitator...

*

Scara, ca şi la Kramer, radiolog, corect, ţeapăn, scări ce duc spre boală. Mai pustii şi mai tăcute decît inima pădurii. Aici se pot reface pansamentele intime, se poate asasina în linişte... Etajele astea îmi scot sufletul... Înghesuită în picioare, în tramvai, respiram greu. Am să apăs pe sonerie şi chemarea va ajunge pînă în adîncul necunoscut al existenţei mele, moartea se va gîndi la mine, n-am să mai pot să scap, să uit ce-o să aflu. Servitoarea, ca cea de la Lambert, dentist, doctor, case de toleranţe, aceleaşi coridoare tainice, îmbibate de plictiseală ; boală şi plăcere, miros burghez de parchet ceruit. Servitoarea îmi deschide uşa salonului, un domn mititel, cu lornion, în negru, nu-şi ridică privirea de pe jurnal. (Aici privirile sînt deja prea periculoase, trebuie să le eviţi.) Aşezat sub portretul, desigur, al doamnei Raffa ; douăzeci şi cinci de ani de travesti la operă, dansatoare turcă, ce femeie frumoasă, cu pielea albă, coliere, brăţări. Pictorul i-a făcut ochi adînci, negri... Ea însăşi femeie fatală ca şi destinul pe care-l serveşte. Strălucitoare de tinereţe şi sănătate, cu ea voi vorbi. Ea, sănătoasă şi mai puternică decît soarta, mă va privi... Mi-e rău... Într-o zi am să cad pe undeva, pe stradă, au să mă ridice... Farmacia, mulţimea, spitalul... Pe masă, un vraf

de reviste ilustrate, le știu: Modă, Artă, Cinema, Sport. La Lambert aveam nevoie numai de o dantură falsă, nu era așa de groaznic, bolnavii răsfoiau știrile, nu păreau să sufere. Dar la Kramer tuberculoza stătea pe scaunele verzi, femei bolnave de plămîni, copii ce trebuiau zidiți în ghips și pironiți cîțiva ani pe un pat. Dezmoșteniți ai zămislirii. În întuneric, înainte de a aplica plăci reci pe piept, să le vadă scheletul prin carnea împuținată, redusă la starea de gelatină lăptoasă, pocnete de comutatoare electrice, lovituri adînci de pumnal, luminoase, dar fără durere, Kramer le arăta pe Venus din Millo, pe Greta Garbo și concursuri de schi „Vedeți ce frumusețe și ce fericire există în lume! Dacă vă veți vindeca vreodată, pe ce plajă veți alerga, pe ce munte veți schia? Dar astea nu sînt încă pentru dumneavoastră!" Aruncau priviri vagi, nepăsătoare, pe imagini, fără disperare, ca pe o viață imaginară, pe o planetă inaccesibilă... Mi-e rău, simt o greutate deasupra pieptului. La dentist ar fi fost gata repede, dar aici nu, niciodată, vin pentru o boală ce-o să mă țină pînă la moarte... Se trîntesc uși, trosnesc mobile, cel mai mic zgomot din casă mă sperie... Liniștește-te, inima-ți bate prea tare, nu-i încă rîndul meu, domnul este înaintea mea. Oare el de ce vine? Curse de cai, cazinouri, tripouri, cere informații despre Noroc, vrea să surprindă întîmplarea pe la spate, răsfoiește *Le Monde Illustré*, se oprește la ultima pagină la problemele de șah, văd cai, mai jos cupe, pici, cărți de joc! Pe masă se află un alt număr din *Le Monde*. Ah! Uite probleme de bridge. Șapte pici, trei cupe... cărți proaste. Sînt de ajuns patru figuri negre, litere, cifre și jocul își etalează în fața mea splendoarea colorată, cărțile îmi alunecă pe sub degete cu albeața lor de fildeș. Soluția problemei? Ah! Ah! Iată o piedică, o cursă. N-o pot păcăli așa de ușor pe doamna Lyane, trebuie să țină seama și de mine, mai întîi am să scap de asul acesta, consilierul are să arunce precis optarul de caro și generalul, dacă bate trefla... Nenorocitul, o aruncă! Acum Elsa ezită... Zgomot de ușă, pași pe coridor... ah! Eram fericită. Doamna Raffa îl va lua pe domnul acesta, ai să vezi, mînerul ușii se mișcă — nu se grăbește — se mișcă încet... Nu, nu-i decît servitoarea. Ea, ea stă ascunsă, nu o vezi decît în ultima clipă... Numai de n-aș rămîne prea mult singură în tăcerea asta groaznică. Mai întîi, cum am să-i vorbesc? Ar trebui poate să-i vorbesc despre bețivul cu ramura, despre bărbatul strivit la ieșirea de pe pod și despre vînzătoarea de ilustrate... Lovituri, sufocări, arsuri, urmărită de nenorocire și de poliție... Ucigașul beat în bar... Consilierul, generalul, partenerii și clienții mei care i-au văzut chipul în jurnal și nu mai vor să vină, se tem pentru reputația lor... Pianistul care, din seara aceea blestemată, reia mereu la cererea Elsei ca și cum pe nebuna asta ar interesa-o persoana lui, o melodie care mă calcă pe nervi și pe care-o urăsc, melodia ce-a intrat în mine purtînd glasul nenorocirii. Cîntă, cred că intră clienți, sînt polițiști. Dar vai! S-a jucat ultima partidă, poți să-ți arunci cărțile, bridge-ul a murit. Și ce se poate întîmpla mai rău? Îmi închipui un anunț

pe ușă : „Localul este închis pînă la o dată ce n-a fost încă fixată..." Elsa, fata mea dragă, mi-e frică pentru ea, nu vreau s-o părăsesc, pe cine aș mai iubi ? Sînt singură, singură, cui m-aș destăinui ?

Elsei nu i-a fost frică atunci cînd a venit aici. Vedea deja sfera de cristal așa cum mi-a descris-o, cu soarele înăuntru ca o flacără, ca o vară fierbinte în îmbrățișarea grădinilor. O adusese ea însăși, în mîinile ei, în inimă, încă din stradă luminînd scările întunecate, ca o coroană de diamante pe care o pusese pe viața ei. Strălucea în fața ei pe măsuță, pe reviste, pe cînd aștepta aici, poate chiar pe scaunul acesta, beată dinainte de fericire. Și seara, cum ne mai spunea toate prezicerile, florile, fericirea, căsătoria bogată ! Bogată ! Își bătea joc și rîdea, fredona și rîdea, pianistul asculta, în picioare, cu coatele sprijinite pe pian, iar chipul lui detestabil surîdea, melancolic și sceptic, poate gelos ?" Cîntă odată, pentru asta ești aici !" i-am strigat ca unui cîine, ca să nu ne mai poată asculta și ca să se răzbune, a cîntat din nou melodia aceasta. Și vedeam că Elsa îl asculta visătoare. Ah ! Cîntecul îmi umblă prin cap, am să-l gonesc ! L-am urît întotdeauna. Să-și găsească altă slujbă, puțin îmi pasă. Șomer ? Mai sînt și alții, asta-i soarta lor, e tînăr... Să fie nevoit să cerșească, ah ! Să-l înlocuiască pe cerșetor ? Ei bine, n-avea decît să învețe să cînte la vioară în loc de pian, ar fi putut să cînte pe stradă. Lumea i-ar arunca bani numai ca să nu mai cînte, să plece cu muzica lui drăcească, melodia asta cu care stau închisă singură aici, biată leoaică bătrînă, deja vlăguită, subjugată de frumoasa îmblînzitoare cu umerii plini. Ah ! De m-ar scăpa de melodia asta, de-ar biciui cu cravașa animalul acesta obsedant, de-ar... Funcționarul iese ! Doamne, e rîndul meu ! Ivărul, ușa... Capul servitoarei. Dar ea, unde e ? În fundul coridorului ? Iată camera secretelor și în prag, o bătrînă ce-mi seamănă, cum ? Ea o fi ? Mă așteaptă în picioare. Pe deasupra pungilor, ochii mă fixează și lumina se îngălbenește în părul ei demult vopsit. Monstrul ! Ca și cum îmi ieșeam în întîmpinare într-o oglindă ! „Doamna Raffa ?" „Eu sînt !" Și portretul ? și frumoșii umeri goi ?

Elsa ar fi trebuit să-mi spună adevărul nu să mă lase să-mi fac iluzii : „Veți vedea... o veți vedea..." Are bolile mele, bridge-ul mort, poliția... Ca și cum aș veni să mă întreb pe mine însămi. Noaptea ce mă înspăimîntă trăiește în ea. Îmi întinde mîna cu degete îngălbenite, ce piele sbîrcită ! Ah ! Speranță deșartă, înșelătorie ! Iată adevărul, iar viitorul îl cunoști deja... Dar, chiar în fața ferestrei, pe măsuța de abanos strălucitor, nemișcată, sfera ! Transparentă, plină de filamente albe în suspensie ca niște încremeniri într-un acid, iat-o numai pentru mine, plină cu mucegai, otrăvită... Filamentele sînt reflexele perdeluțelor de la geamuri. Să tragă perdelele ! Dantela asta lugubră să dispară în inima cristalului ! Mă înăbuș, am nevoie de cer, de aer, de spațiu.

Ce caută aici, atrasă doar de propria-i conștință ? Ah ! Nu-mi plac vizitatorii fără speranță. Nu-mi place să mă afund în noaptea înecată, cleioasă, fără surpriză. Ființele acestea mă

sperie. Fetele cele mai proaste îmi aduc, cel puțin cîteodată, prospețimea lor și o clipă mă joc cu inima lor fragedă... Răsuflarea ei e greoaie, îi aud inima! Limba lovindu-se de proteză zgîrie cerul uscat al gurii; se congestionează, soarbe din ochi cristalul, și cum nu găsește nici o imagine, le caută în ochii mei. Își strînge pe burtă o geantă umflată, bijuterii de familie, pandantive demodate, brățări grele, documente cu filigrane albastre, cancere financiare. Incompetentă în mișcările bancare, crede că e prost sfătuită, curînd va trece pe la notar. Fuge cu averea, fără să știe unde, cu toată prada vieții ei în geantă. Cînd o să scoată cei douăzeci de pengö, am să arunc și eu o privire în geanta aia. Răul care o roade... De ce să-i cauți numele, nu vreau să mă privesc pe chipul acesta, nu vreau să mă simt în pielea ei, să fug de ea! O cristal, ghidul meu, astrul meu, ia-mă cu tine înapoi în timp, spre izvoarele proaspete ale vieții; netezește ridurile acestei femei ca o haină șifonată, condu-ne spre vremurile fericite... Îmi crește inima, o, stupefiant puternic, îmi regăsesc memoria vrăjită, puterea, vechiul meu har.

Tinerei (Ana o chiamă, dar ea i-a uitat numele de atît de mult timp încît l-a renegat pentru un altul), tinerei îi plăcea să fugă cu picioarele goale prin pajiștile umede, la malul Maramului... Nu-mi mai amintesc bine cum se numea rîul, și mie îmi plăcea să mă scald în Maram de cum se împrimăvăra. Caii sălbatici galopau și se adăpau. Ea cînta mereu; din perfidie, natura o înzestrase cu vocea asta melodioasă...

*

Despre ce străină îmi vorbește? Ana... Nu mai vreau să-i știu numele, am uitat totul, vremurile acelea s-au dus! Ah! Mi-e tot una, rîul acesta, totuși ea mi-ar spune numele adevărat, Niopek, nu-l mai cunosc. N-am venit aici să caut un alt supliciu. Am trăit fără memorie. Și ea vrea să-mi răscolească amintirile ca pe niște glande îngrozitoare. Știu, noaptea cînd am părăsit casa părintească, cîinii au lătrat, caii au tropăit în fundul grajdurilor iar eu cîntam încet cîntecul seducătorului meu. Sînt mai mult de treizeci de ani de cînd n-am mai auzit lătratul ăsta, trista chemare în adîncul timpului, și copitele ce mă calcă în picioare și mă lovesc în piept cu lovituri de sînge... Bărbatul acesta, ea încearcă să-l descrie, vrea să mă afunde în vraja primei iubiri! Îi face plăcere! Licheaua! Ar vrea să-mi ia fantoma aceasta de amant, evocă melodia lui... E drept că viața mea a început prin acest cîntec, se va sfîrși oare tot cu o melodie? Blestemat fie pianistul, blestemată și muzica lui. Venisem să caut speranță și ce găsesc: o melodie apărută în sfera de cristal și care mă poartă în disperare.

*

Monstru umflat de putregai, de moarte și fără copilărie, cu o melodie și un blestem pe cap: O urmărește o melodie ce-i trezește mînie și ură. Luminosul meu ghețar, tăcutul meu cristal, ia-tă-te plin cu o voce melodioasă. În suflet mi se înfiripă o melodie minunată, tinere femei îmi

dăruiesc surîsul lor strălucitor... Poate acum o săptămînă, tînăra ţigancă. Privea cristalul cu ardoare ca pe o fîntînă arteziană şi nu înceta să fredoneze distinct o melodie. O auzeam, o ascultam. Mirosea a sulf şi a trandafiri... pasiunea, şi trădarea... Şi a doua zi, sătulă de confidenţe stupide, cinică şi bătrînă, căutînd să surprind în destinul altora un suflu de viaţă proaspătă, să mă încălzesc cu o rază, vedeam cum ochii violeţi ai unei tinere vizitatoare se umpleau de încîntare! Cum o auzeam? Oare şi ea o fredona aşa de clar? Sau poate am ghicit? Sau am auzit-o în inimă? Precis era acelaşi cîntec! Între aceste femei, lanţul uşor, dar ele nu se cunoşteau, mi-a fost uşor s-o ştiu, o noapte le despărţea, mă pierdusem în muzica asta, mă lăsam dusă de imaginaţie! Oh! Ce poveste născoceam... Dar monstrul acesta, obişnuit şi el cu aceeaşi melodie? Mă înşel... Trebuie să încerc. Să fredonez... Corzile-mi bătrîne scîrţîie... Oare asta-i melodia? Da, e bine! Se agaţă de lugubra răguşeală din gît, dar asta-i melodia !

Vrăjitoare! De unde ştie melodia asta macabră? Şi culmea, s-o auzi fredonată de vocea asta spartă, în gura-i bătrînă! Ca un papagal ce şi-ar bate joc de mine şi m-ar spiona cu privirea-i ironică şi pătrunzătoare. Oare ce insinuează? Ce înţeles să dau acestei profeţii, dacă cumva o fi vreuna? Cînd voi fi de mult putrezită în pămînt, melodia asta va mai scîrţîi pe buzele veştejite ale Elsei? Sortită nenorocirii, îmbătrînită ca şi mine sau ca bătrîna asta are să ne amintească oare, din neagra-i mizerie, melodia încîntătoare? Sau să cred că pasiunea ei pentru pianist are să dureze o veşnicie? Dar melodia blestemată, nu cumva face aluzie la el? Vrăjitoarea vrea să dea de înţeles că muzica lui va aduce noroc şi că datorită faimei lui cîntecele vor fi pe toate buzele? Victoria lui, ah! Dar nu pentru asta am venit... Cum ar putea oare gura bătrînă şi împuţită să-i promită gloria? Ascultă vocea spartă, o, ce plăcere, ce fals a cîntat! E vocea unei cerşetoare istovite, ruşinea muzicii... Ah! înţeleg... Şomer... Cerşetor, iată-ţi destinul... Ah! E savantă... Tace, ei bine, să dea explicaţii... Degeaba, nu poate. E deja prea mult pentru ea să caute melodia în capul meu. Dar acum, vorbeşte despre Elsa... Cu atît mai bine... Viaţa îi va fi frumoasă... I-aş fi lăsat moştenire bijuteriile mele, bani, acţiuni, chiar şi barul meu, sau poate o parte, restul pentru săraci, e bine aşa. Dar întrucît nu va avea nevoie... O căsătorie bogată!... Parcă mă părăseşte deja. Ce să fac? Să mor fără să las un moştenitor! Să plec, să las uşa deschisă impostorilor, fiscului, escrocilor. Să crăp, să-mi las bunurile, mica mea avere la voia întîmplării! Ea are dreptate, n-am moştenit-o! Toţi au şi pot să moară liniştiţi. Eu, nu. N-am prieteni, n-am familie, numai pe Elsa care va fi bogată... Şi iat-o vorbind de un copil! Departe... Într-un orăşel... Provincia... Un băieţel, poate un strănepot... Nu l-am văzut niciodată; n-am auzit niciodată vorbindu-se de el. Dar el a auzit vorbindu-se despre mine, ştie cum

mă cheamă, încearcă să-şi închipuie cum arăt. Un copil ! Mi-a lipsit dintotdeauna, nu vreau să spun un copil al meu, dar un nepot cum spune ea, un copil de care să am grijă. Singură pe lume, fără glas de copil, n-am ales jucării, nici nu cunosc bazarele. Şi totuşi, ce familie numeroasă aveam, aici, în provincie, unchi bătrîni, mătuşi, veri, morţi acum... Certuri, supărări... Am uitat totul... Fraţi şi surori fără chip, al căror nume îmi scapă. Eu m-am vînturat ici şi colo, ei se căsătoreau în linişte. „În cele din urmă şi-a deschis un bar", aşa ar fi spus cu dispreţ, dacă ar fi ştiut. Dar un băiat ! Oare pe lîngă Berta sau în provincia Debreţin ? Un copilaş care-mi cunoaşte numele şi care se gîndeşte la mine !... Cînd adoarme... Oare cum mă vede ? Durerea mea, tenul îngălbenit, pungi sub ochi... Copiii nu-şi dau seama de asta, observă numai rîsul, el mi-ar simţi dragostea. Ei poate cred că ridurile sînt semnele dragostei... Da, asta preferă, asta le convine, un ten fleşcăit şi părul cărunt. Va trebui să mă cunoască... Ea caută, vrea să-l vadă mai des... Numai de l-ar găsi. Pînă la urmă tot am să-l cunosc. Micuţule ! Iată banii mei, bijuteriile, tot ce am ! Nu totul pentru Elsa : să ne gîndim la familie. Caută mereu în sfera de cristal, îl vede acolo unde pentru mine nu existau decît sclipiri. El e acolo lîngă punctul strălucitor. Dacă aş putea să-l văd şi eu, atît de micuţ, atît de micuţ, ca un copil rătăcit ce se plimbă într-o sferă agitată plină cu apă şi în care începe să ningă. „Îi aduceţi noroc !" Ah ! Eu, să aduc noroc, bătrîna doamnă Lyane canceroasa, să

aducă noroc fiinţei mici de sticlă ! Dinspre cîmpie bate vîntul de vară, durerea se linişteşte... Nu-mi spune nimic despre poliţie... Poate vom relua bridge-ul, brelanuri, careuri, norocul... N-am să mai aud melodia aceea, am să spun să ia pianul, numai zgomotul cuburilor de ghiaţă, ciocniri de pahare, explozia dopurilor, reflexele lichiorurilor... Barul se va deschide pentru copilul acesta !

IX

Ținîndu-se de balustradă doamna Lyane coborî greoi cele două etaje ce-i despărțeau apartamentul de bar. Nu era încă nouă seara, dar acum cînd nu mai juca bridge din lipsă de parteneri, serile i se păreau insuportabil de lungi și somnul o ocolea. Pe scară auzea sunetele nedeslușite ale pianului și o cuprinse scîrba și ura. Ah ! Omul ăsta ! Gîndi, grăbindu-se. De-abia deschise ușa și muzica, acum precisă, se năpusti asupra ei, dar ca și cum ar fi respins asaltul vîntului și al valurilor, se apropie de pian și cu un gest hotărît, simțind cum îi reveneau puterile, stinse dragonii chinezești. Pianistul auzi numai un pocnet ușor și sec, căci mecanismele electrice sînt rapide și discrete, dar înțelese repede semnificația gestului și ce episod din viața lui lua sfîrșit odată cu stingerea dragonilor familiari. Continua totuși să cînte.

— Ați găsit ceva, întrebă ea furioasă.

— Încă nu, dar caut.

— Nu mai cîntați. Vedeți bine că am stins luminile. Știți, nu am nevoie de muzică astă

seară. Nimeni nu mai are nevoie. Puteți pleca. Nu vă plătesc decît pînă la sfîrșitul lunii.

Se apropie de Elsa care asculta, prefăcîndu-se că citea un ziar de seară, în absența clienților :

— Bună seara, draga mea, n-a venit nimeni ?

Elsa știa despre cine era vorba, despre omulețul cu ochelari, prost îmbrăcat și prăfuit, care în anumite seri se strecura cu servieta sub braț, pînă la masa pe care murise bridge-ul și acolo pe scaun, fără să bea nimic, stătea de vorbă cu doamna Lyane. Dar omulețul nu întrebase de ea.

— Precis că trenul a avut întîrziere, spuse bătrîna și se așeză, iarăși obosită, în același colț ca altădată.

În reflexele strălucitoare ale mesei, privirea-i căuta culorile de vrajă ale cărților, înecate ca frunzele uscate în fundul unui bazin. Mîinile ar fi reluat mișcarea de a deschide și închide evantaiul imaginar al jocului, dacă nu s-ar fi obișnuit să și le apese pe piept. Zărea astfel inelele de pe degete și-i spunea Elsei : „Fata mea, încă nu te-ai hotărît să-ți alegi unul ?" Visa așa îndelung, cerea hîrtie de scrisori, scria cîte ceva și cînd își ridica privirea spre bar, globurile strălucitoare ale paharelor păreau, pe picioarele fragile, tot atîtea bule profetice în adîncul cărora fugea un băiat într-un decor primăvăratec. Se juca cu cercul, plimba animale, trăgea un zmeu. Și atunci își amintea de copilăria-i renegată, izgonită din memorie de ani de zile, dar toate amintirile reveneau fără voia ei. Relua povestea familiei, o chema pe Elsa, reconstituia arborele

genealogic la care adăuga noi ramuri imaginare. Arborele acesta devenise un fel de plantă de apartament ce creştea, instalat în locul bridge-lui, într-o răsadniţă de plictiseală şi nebunie.

— A devenit omul dumneavoastră, spuse Elsa.

Înainte chiar de a intra îşi scosese pălăria dînd la iveală părul bolnăvicios năclăit de oboseală. Traversă barul cu băgare de seamă, temîndu-se să nu împrăştie pe covor praful de la ţară ce-i înălbea încălţămintea.

— Am întîrziat din cauza trenului. Sînt tare obosit.

— Bine, bine, l-ai găsit ?

— Am cercetat la Ogradi. A fost tare complicat... În sfîrşit, am descoperit acolo, nişte oameni ce nu-şi mai amintesc de dumneavoastră, dar numele este un indiciu, nu-i aşa ? O fetiţă, bineînţeles, graţioasă şi fermecătoare...

— Dar ştii bine că e nevoie de un băiat !

— Tocmai ! De aceea, de acolo am luat trenul spre Orşa, am mers mult pe cîmp, pînă la un morar, pe nume Argun, care e ruda dumneavoastră dinspre partea femeiască. Un băieţel cocoşat pescuia în rîu...

— Nu-i cocoşat ! Nu poate fi cocoşat ! Mai aveţi şi alte informaţii ? Bine ! Lăsaţi-mi totuşi hîrtiile astea, vreau să le cercetez, au să ne indice alte piste. Uitaţi-vă aici, am primit altă scrisoare, din Flebir, unde sînt cinci copii ai unei verişoare îndepărtate, măritată cu un măcelar. Dar n-am încredere : cel pe care-l căutăm trebuie să fie singur la părinţi...

— Atunci vă mai cer bani pentru drum şi diverse cheltuieli.

— Elsa, spune barmanului să-i dea bani. Plecaţi repede, grăbiţi-vă.

— Vezi, îi spuse Elsei după plecarea omuleţului, scriu toate scrisorile astea şi nici măcar nu-mi răspund. Poate au părăsit regiunea, sau au murit. Poate ar trebui să le dau mai multe explicaţii, să le spun adevărul, cu doamna Raffa, cu moştenirea şi că le scriu în interesul lor. N-ai dreptate să crezi că ei ştiu toate astea şi vor căuta să mă înşele. Nu vezi decît impostori şi-ţi închipui că avocăţelul ăsta ar putea fi înţeles cu ei şi pînă la urmă să-mi aducă un copil de pe urma căruia ar primi procente din moştenire. Asta-i nebunie ! N-am să mă las trasă pe sfoară. Omuleţul ăsta cumsecade pare uneori umilit crezînd să-i ascundem ceva.

Se enerva, doamna Lyane. Îşi privea inelele, le făcea să strălucească şi o frămînta o idee. Elsa nu vrea copilul acesta, e geloasă şi caută să încurce urmele. Poate nu m-a iubit niciodată... Dacă tînăra femeie fredona melodia detestată, ceea ce i se întîmpla foarte des acum de cînd plecase pianistul şi se gîndea cu amărăciune la timpul cînd barul era prosper şi vesel. „Taci, strigă ea cu ură. Taci, ştii că mi-e groază să aud cîntecul ăsta !“

În acest timp starea doamnei Lyane se înrăutăţea şi zile întregi stătea în pat.

Într-o dimineaţă, primi o carte poştală din provincie.

— E din Dobrudno, îi spuse servitoarea, e scris de copil, cu greşeli de ortografie.

Lacomă, doamna Lyane întinse mîna şi un zîmbet vesel făcu să-i tresară obrajii buhăiţi. Dar ilustrata era la fel cu cele pe care le vindea studenta. Bolnava căzu pe pernă. Ah ! Studenta asta o va urmări chiar pe patul de moarte. Oare ce nenorocire mai prevestea ? Sau n-o fi decît vreo glumă răutăcioasă ? Dacă Elsa îi trădase taina, dacă toată lumea se coaliza împotriva ei, dacă pianistul se răzbuna ?

— Citeşte totuşi, spuse servitoarei.

— „Dragă mătuşă, mă gîndesc la dumneata şi în curînd vom fi împreună. Mosii."

Cuvintele minunate n-o făceau să uite cartonul pe care erau scrise. Era totuşi ultima speranţă. Omuleţul cutreierase toate satele, toată provincia unde s-ar fi putut ascunde vreo rudă de-a doamnei Lyane şi cercetările lui costaseră foarte scump. Acum nu mai era nici un nume pe listă. Dealtfel, notarul chemat să verifice dovezile de rudenie le găsise perfect valabile. Copilul de care-i vorbise ghicitoarea, căutat cu atîtea strădanii, fusese găsit cu siguranţă. Trebuia să nu se mai gîndească la ilustrată, să ierte unui copil nevinovat, să se bucure în aşteptarea vizitei apropiate.

Vizita avu loc curînd, chiar în camera bolnavei care n-a putut să se ridice pentru vesela ceremonie. Pe comodă, compotiere cu fructe zaharisite şi siropuri aşteptau copilul miraculos. Ca s-o umilească pe Elsa, a invitat-o la sărbătoarea familiei, cu toate că a fost considerată ca o intrusă geloasă. Doamna Lyane suferea, pradă nerăbdării şi durerii. Curînd fu anunţat notarul ; în sfîrşit apăru şi copilul, împins de părinţii săi, un băieţel slăbuţ, ascuns şi urîcios, cu părul ras de parcă ar fi avut purici. Era îmbrăcat cu haine de sărbătoare pe care se vedea insigna unui partid naţionalist. Se apropie de pat şi o sărută din vîrful buzelor şi cu o oarecare scîrbă pe bătrîna care se aştepta să izbucnească în plîns, dar nu plînse.

X

Acum e toamnă, calci pe frunze uscate ; berzele au plecat cu rîndunelele ; stropitoarea se va duce oare lîngă elefant ca să-și ferească de îngheț mustățile irizate ? Deasupra întregului oraș și în aceeași clipă se aprind felinarele ; bruscă auroră, incandescență subită ce spulberă cerul, norii și astrele, învăluie orașul în lucirea ei, îl desparte de celelalte lumi ! Dintr-o suflare omul este aspirat de acest gigant — orașul — înghițit în pîlpîirea lui, iar singurătatea lui poroasă este mistuită de febră. În vene îi curge un sînge nou, sînge de neon. Îmi amintesc cum în copilărie, nopții îi trebuia mult ca să pună stăpînire pe oraș, iar seara își aprindea luminile cu multă grijă ca să evite oamenilor un șoc prea mare, lovitura de ciomag, ca cea pe care am simțit-o în piața Teatrului de la înălțimea felinarelor ! O, tu durere, pășești într-un vis îndepărtat, întunecat și liniștit, pe urmele lampagiului cu prăjina pe umeri ! Alungînd umbrele, mergea în zigzag ca și cum prada lui ar fi făcut salturi de iepure și ar fi scotocit tufișurile de fiecare parte a străzii. Își termina rondul în jurul casei părintești ajungînd foarte tîrziu ca să mai am răgazul să palpez densitatea nopții și chiar să pîndesc ivirea astrelor, înainte ca el s-o alunge în afara orașului, ca pe o vagaboandă.

Alene și unul după altul, orașul își deschidea cei o sută de mii de ochi și vedeam cum dealurile, dispărute timp de o oră, ca și cum fiecare n-ar mai fi existat, apăreau încetul cu încetul, luminate mai tîrziu și poate că în timpul nopții nu mai erau aceleași dealuri. Dar lampagiul, geniul răbdător al asfințiturilor încete, care se juca cu umbra lui de-a v-ați ascunselea, ca un marinar care bombănea furtunile, cînd tot vîntul iernii îl aștepta într-o cutioară de sticlă, el a cărui sprintenă limbă de foc devora întunericul din cartierele în care forme fugitive îmi trezeau presimțirea dragostei, el pe care-l pîndeam și de care mi-era frică, pentru că nu-i văzusem niciodată ochii și nu credeam că va mai trece, stingător singuratic, atunci cînd zorile îmi aduceau visele lui de copil, oare în ce cimitir de periferie doarme de mult ? Biet schelet, mai poartă încă pe umeri prăjina cu secatorul din vîrf ca să taie gîtul stelelor ? Aștrii pe care i-a stins cu atîtea lămpi, luminează micul mormînt fără prea mult succes.

Și acum, la un ordin misterios și precis, orașul ia deodată foc, primești o lovitură în inimă și iată-l închis în arsura și în propria-i secreție, asemănător cu o meduză cu mii de reflexe plutind pe întunericul infinit, ca un fluture nemișcat ce hrănește în burta sa focul ce-l mistuie și al cărui spirit înnebunește în el însuși. Ceas, ceas

vrăjit al nebuniei! În clipa asta, iubirea se trezeşte cu gesturi de nebunie, plictiseala iese din lîncezeală şi durerea izbucneşte în beţie năvalnică. Ah! Am mers atîta timp ca un nebun şi-mi ard ochii. În anumite clipe ţîşnea o lacrimă exasperată... Oare ce degete apasă astfel ochii oamenilor ca şi copiii care pe stînci, golesc de apă anemonele de mare? Pentru ei e un joc. Elsa, te-am chemat, m-am urcat pe deal, m-am învîrtit în oraşul nesfîrşit, am trecut fluviul şi peste tot am întîlnit mişunînd acelaşi spirit omenesc. Mergînd repede îţi scriam în gînd o scrisoare interminabilă, strigăt monoton şi repetat, lungă frază ce revine ca şi valurile mării. Cînd n-am mai putut să-mi stăpînesc cuvintele, disperarea şi adoraţia, a trebuit să le scriu imediat, ca şi cînd nu le-aş mai fi regăsit niciodată atît de arzătoare şi frumoase, ca şi cum şi-ar fi pierdut într-o clipă puterea şi secretul, iar durerea, captată viu la paroxismul ei, era o vrajă irezistibilă ce putea să forţeze legile lumii şi să stoarcă iubire dintr-o inimă de piatră. Am intrat în prima cafenea: zarvă, căldură şi fum... Zgomot de piese de şah pe table, pahare şi farfurioare, piese de domino pe marmoră, dans macabru... Toţi aceşti morţi însufleţiţi! M-am întors şi în cafeneaua următoare, chiar de la uşa deschisă, o orchestră aperitiv... Un puşti lovea cimbalele şi lumea se distra mimînd frica. O servitoare ştergea nişte urme de lichide de pe mese, ca şi cînd s-ar fi scurs gîndul pe nas.

Barul Automat, de asta aveam nevoie, căci eram pe acolo şi ştiam că aş găsi refugiu şi pace şi aş scrie în picioare pe o masă. Dar vînzătorii de ziare îmi tăiau drumul, erau mai grăbiţi şi strigau mai tare, cu o voce mai senzaţională ca de obicei. Nu le dădeam atenţie. Ajungeau pe bulevard din străzile transversale. „De cînd te-a dus vaporul spre Viena..." Repetam în gînd începutul scrisorii mele, auzeam şuieratul vaporului la chei, dar ei strigau chiar sub nasul meu, ca pentru a mă îmboldi să merg mai repede şi lumea mă împingea ca să le smulgă ziarul. La răspîntii am văzut manifestanţi... Grupuri de studenţi, muncitori, strigăte, gălăgie. Dintr-un camion s-au aruncat manifeste ca tot atîţia porumbei. Fluierăturile poliţiştilor, mulţimea fugind şi frunzele toamnei rostogolindu-se pe urma lor. Dincolo de această agitaţie mergeam ca un străin şi mă grăbeam să ajung la Automat. O studentă mi-a întins o ilustrată şi pe sub copaci, la lumina felinarelor, vedeam lumea mînuind aceleaşi ilustrate. Pe moment nici nu m-am gîndit la asta... Mai departe, ieşind din întuneric, o altă studentă s-a îndreptat surîzînd spre mine, de parcă m-ar fi aşteptat de mult, părul blond îi ieşea de sub şapcă. Oh! Alaama, deci nu te-ai sinucis! Eram gata să întind mîinile spre buclele aurite, cînd mi-am dat seama că nu era ea. Cu siguranţă că puţin înainte de înserare ea a căzut mai repede decît soarele după un deal pietros. Am plătit ilustrata fără să-mi dau seama şi am văzut pe ea capul

doamnei Lyane, iar pungile de sub ochi erau pline de puroiul verde al dragonilor chinezești.

Pe sub copaci dragonii trăgeau sforile celei mai diabolice marionete, îi sîcîiam cancerul... „Încetați odată cu muzica, vedeți doar c-am stins !" Mă simțeam prins de beregată. Bine, dar nu știți c-a murit ? A trebuit îngropată în grabă căci începuse să putrezească și am condus-o la cimitir ca să mă plimb pentru ultima oară alături de Elsa. La fel și ca la începutul acestei veri atît de îndepărtate (nici nu va mai fi o vară așa de lungă și de caldă, ultima vară a fericirii) se distra cu șnurul, închipuindu-și harta Ungariei, primăvărateca și minunata Ungarie, iar Dunărea curgea pe sub chipul ei aplecat. Prea s-a jucat cu harta asta ridicolă, prea s-a jucat făcînd să danseze granițele, pentru ea acum nu mai există Ungarie ; a plecat într-o altă țară... Azi dimineață am dus-o la vapor, ce-mi pasă de manifestațiile astea ?

Vroiam să cred că totul se petrecea pe o altă planetă sau nu erau decît umbre chinezești și totuși vîltoarea lor nu mă lasă să înaintez. Într-un loc întunecos al bulevardului, doi bărbați țineau puternic o victimă, în timp ce un altul o lovea groaznic cu pumnul în față. De destul de departe cîțiva spectatori asistau la scenă cu o expresie de dezgust și fără să se amestece iar eu am încetinit pasul ca să observ agresiunea sălbatecă și misterioasă, bătălia peștilor într-un acvarium.

Victima a fost proiectată cu capul de perete și, după sunetele înăbușite ale loviturilor în față a urmat un zgomot mai clar apoi o rezonanță surdă, oare în perete sau în creier ? Nu sîntem obișnuiți să vedem capete servind drept proiectile, nici să auzim sunetul supranatural scos de un craniu. Numai gura e făcută să scoată strigăte. Nenorocitul a căzut pe jos iar ceilalți i-au mai dat cîteva picioare înainte de a o lua la fugă căci probabil simțeau că vin alți pești, de altă specie. Învinsul a fost ridicat ; se mai ținea încă pe picioare, dar fața îi era plină de sînge, parcă unsă cu un lac gros, strălucitor în întuneric, mai degrabă cafeniu închis decît roșu. Parcă și-ar fi pus pe față o mască îngrozitoare (o, masca asta a pus-o moartea pe chipul Alaamei) și ca să-mi alung obsesia îmi repetam, luînd-o la fugă : „E Carnaval, ai să mai întîlnești și altele, astă seară au scos niște măști infernale, dar la urmă ai să vezi altele mai vesele".

Mi-am pierdut frazele, scrisoarea mea interminabilă era pătată de sînge. Cînd mă gîndeam la cuvintele care mă arseseră pe pod, vedeam Dunărea luminată de felinarele remorcherelor și din cartierul gării nu-mi mai aminteam decît semnalele însîngerate care împurpurau șinele. Orașul era plin de sînge, luptam cu licărirea aceasta, căznindu-mă să salvez în sufletul meu o suprafață albă strălucitoare pe care nu va fi trasat nici un alt semn decît cel al iubirii mele, încercam să salvez scrisoarea în drum spre Automatic. Pe dată i-am cerut hîrtie casierei. Credeam că mă regăsisem și așteptam înfrigurat. Am fost puțin decepționat, deoarece casiera mi-a dat niște foi de format mic și de proastă calitate. Cu toate acestea

credeam că sub lumina puternică strălucirea gonise sîngele, strigătele, măştile... „Ce serviţi ?" m-a întrebat domnişoara Ofelia din spatele crătiţilor cu gulaş. „Grăbiţi-vă, astă seară închidem mai devreme".

Nu-mi era foame şi m-am dus să beau nişte vin la robinete. Barul era pustiu, eram la mine acasă, puteam să pierd un minut sau două, mă temeam să încep scrisoarea. Oare renunţam ? M-am uitat în oglindă la chipul meu fără mască şi pentru prima dată, mă vedeam singur şi nu mă simţeam pierdut în mulţimea pe care o văzusem din totdeauna în oglindă şi care se privea în timp ce bea. Ah ! Oglinda mi se părea mult mai mare ca de obicei, imensă, numai a mea, de parcă i-aş fi gonit pe toţi şi eram mîndru de asta. Ar fi trebuit ca acest fapt să mi se pară îngrijorător, dar în special mă gîndeam că Elsa nu se privise niciodată în oglinda asta ; ea nu pusese niciodată piciorul în barul popular unde n-o voi duce niciodată. Am început să scriu pe o masă înaltă şi brusc am rupt scrisoarea. Ah ! Da, pierdusem frazele, mă pierdusem eu însumi. N-am să mai regăsesc bărbatul ce fremăta în asfinţit, dragostea nebună îmbătată de aurora bruscă a felinarelor. Nu puteam să nu fac aluzie la tulburarea provocată de mulţime şi de sînge. Şi ce dacă ! Cînd ar citi scrisoarea asta, n-ar auzi strigătul curat al unicei mele deznădejdi, iubiri, şi-ar spune mai întîi liniştită : „Sînt tulburări la Budapesta !" Nu vroiam să-i scriu veşti din oraş. Reîncepeam frazele şi mă opream, căci fiecare se dizolva într-o spaimă în care zarva mulţimii, ilustratele studentelor, manifestele aruncate din camioane sfîşiau imaginea Elsei, aşa cum mi-a apărut pe pod. Scrisoarea şi-a pierdut vraja, nu va mai avea vigoare, va fi o tînguire zadarnică. Am terminat-o cu greu, căci mîna mea rezista celeilalte mîini mai mari, care o conducea ca pe mîna unui copilaş, mă silea să scriu despre întîmplări pe care vroiam să le tăinuiesc ; era mîna oraşului.

„Vă dau afară, închidem" mi-a spus domnişoara Ofelia. Nu mai aveam nimic de scris şi am închis scrisoarea cu un calm ciudat. Eram golit de gînduri şi de sentimente şi m-am dus să bag o monedă în aparat ca să mai beau un pahar cu vin... Mă privesc bînd în oglindă, înot singur în imensul acvarium ; oare unde s-au dus ceilalţi peşti să se bată pînă la sînge ? Oglinda nu e prea clară, nu-i un gheţar sclipind de-o strălucire pură, e întunecată de o ceaţă stranie, pătată de umezeală, mă întreb oare de ce, am impresia că în spatele meu un animal enorm, o himeră fantastică o abureşte cu respiraţia ei. E adînca respiraţie a oraşului, suflul său mînios din astă seară. Mă urmăreşte, vrea să-i aparţin în întregime. „Nu vreţi să plecaţi ? Duceţi-vă să puneţi scrisoarea la poştă !" Domnişoara Ofelia mă goneşte. Bulevardul e pustiu, mă simt liniştit, uşor secătuit. E chiar toamnă acum, calci pe frunze ; berzele au plecat cu rîndunelele.. Poate că oamenilor le e frică să iasă în seara asta. Cum tremuri, ţi-ar trebui un pardesiu. Un

vînt uscat și deja rece a întărit asfaltul, pașii răsună și din pămîntul tare îți urcă în picioare o putere plăcută. Mîinile caută căldură în fundul buzunarelor pantalonilor, iar odihna și propria-ți milă, o biată monedă de confort și de pace. Bulevardul nu e prea luminat.

De unde coboară țigănușii aceștia, de doisprezece ani, drăguți îngerași ? Ochii și dinții le strălucesc în întuneric ; și-au închis aripile în sacii cu violoncele și contrabase mai mari decît ei pe care le țin sub braț sau în bandulieră. Se duc la concertul unde, din spatele estradei se va auzi vuietul acompaniamentului lor. Mă duc să-l ascult pe Serasi. Cel mai mic se apleacă să adune frunze uscate, la mătură cu mîinile, le adună în grămăjoare. Ce va face cu ele ? Vrea să înfunde cu ele cutia de scrisori de pe stîlpul ei de la marginea șoselei, dar mă zărește, plicul e alb în mîna mea, dă drumul la frunze și o ia la goană. Deschid și eu gura albastră. Nu există noapte mai neagră decît cea în care aud cum alunecă scrisoarea. Scrisorile dorm acolo, părăsite în colțul trotuarului din orașul părăsit, veștile nerăbdătoare, cuvintele neliniștite cărora le dorim cea mai scurtă călătorie. În acest templu mic de la răspîntie, în nișa sa întunecată doarme timpul și se hrănește cu neliniștita nerăbdare a oamenilor. Acolo, înăuntru, domnește noaptea neștiinței și a întrebării, cea pe care o privește doamna Raffa. Într-o seară s-au retras acolo toate pasiunile, toate gîndurile ; oamenii vin să strige la gura acestei prăpăstii, dar răspunsul, răspunsul

nu va veni niciodată... Răspunsul ? În cutie e un diavol și el trebuie să dea răspunsul ! Începe să cînte, dă un concert în nișa lui. Oare îngerașul țigan l-a hrănit numai cu frunze uscate ? O, îndepărtate violoncele, ecouri de țambal, sfîșieri de alămuri ! Am pus scrisoarea la cutie, dar în loc să mă simt sfîrșit, fără țel și judecată, așa cum mă temeam, iată zarva din întunecatul abis, vocile amestecate se dezlănțuie... Tandre, tragice, pasionante, liniștitoare. Oare cîți sînt în micul templu albastru ? Orchestră nemaipomenită, teatru nemăsurat, corurile, bărbații, femeile, copiii... „Ce faceți aici ?“ Cineva mă atinge pe umăr. Sprijinit de cutie cu fruntea rezemată de coate... Cu siguranță că agentul mă credea un jefuitor de corespondență. Nu, domnule, eram puțin obosit, amețit, dar nu sînt beat... Să merg cu cîntecul meu...

Greșesc strada, nu-i drumul spre cafeneaua lui Serasi. Drum întunecat... Un vad... Privesc stelele de parcă pielea cerului ciupită de frig se zbîrlea cu peri luminoși. O, firmament, clănțăne din dinți, lovește-ți oasele, prelungește acolo sus tremurul bietei cărni omenești... Din vara asta un cerșetor mai puțin. Peste zece zile n-am să mai am un ban, numai dacă n-o înlocuiesc pe pianista de la „Taverna Albastră“, în spatele violonistelor grase. Probabil că pe strada asta dau tîrcoale o mulțime de parfumuri femeiești... Subțiori blonde... Și totuși acest grajd cald mi se va părea un paradis... Strigăte îndepărtate, nu s-a terminat ? Liniște amăgitoare a străzilor... Imnul național în adîncurile nopții ca și pe cer, lumina unui incendiu nevăzut... Tropotul cava-

leriei pe străzile alăturare... Caii încep să tropăie. Orașul mă urmărește, vrea să mă prindă, să-mi omoare cîntecul... Se îndepărtează... N-am să mai văd coamele fluturînd (mi-ar fi plăcut să le văd) la fel de negre ca și părul domnișoarei Serasi, însuflețite de o pasiune tragică, nici platoșele scînteind asemeni cupolelor de biserici în cavalcadă, nici căștile ca domurile aurite ale palatului imperial sau ale Universității cînd noaptea furtunoasă le aleargă în valuri de fum... Mă apropii de cafeneaua lui Serasi. Florăreasa, a cărei baracă este închisă în general pînă la ora unsprezece, a închis. A fugit, cunoaște copitele poliției călare, periculoase pentru florile de toamnă, dar pe obloane înfloresc proaspete embleme politice, în timp ce copacii de pe bulevard își pierd ultimele frunze pe acoperiș. A uitat să scoată plăcuța: „17 octombrie, sfînta Edviga" și adierea vîntului o legăna la capătul triunghiului de sfoară. De ce sfînta Edviga scris cu cretă, foarte albă în noapte? Corp frumos lăptos, sfîntă, martiră, biciuită aici, torturată, pradă animalelor... Călcată de picioarele cailor, cu chipul însîngerat ca cel al Alaamei, dar corpul îi este complet nevătămat, respectat... Grațiosul cadavru a fost luat, nu mai domnește decît liniștea în care freamătă căderea frunzelor în spatele cavaleriei ce se îndepărtează... Cafeneaua o fi închisă astă seară? Ce-am să fac dacă nu cîntă Serasi? Un tramvai gol scîrțîie pe șine virînd în singurătatea de la răspîntie. Geamăt prelung nostalgic care face să vibreze tabla roșu închis, sîngele lui închegat în noapte. Are destinație: Depou! Să nu te urci, e o cursă! Dacă te duce la „depou"[1], poliția n-are să te mai lase să ieși și te va tortura toată noaptea... Roți ascuțite, scîntei galbene și albastre pe troleu, flori de noapte frumoase și liniștite căzînd în ghirlande de pe firele întinse, scurte buchete în memoria sfintei Edviga drept răspuns la invitația de pe tăbliță, căci florăresele au fugit... Iată Braseria! E luminată, cîteva dîre de lumină prin perdele! Acolo ușa turnantă, ușa revolver începe să se învîrtească cu tresăriri, izbește tocuri, încredințează trotuarului o femeie, apoi un bărbat și în urma lor își continuă hora ca o sfîrlează, căci ieșind, gelosul i-a dat un impuls puternic ca să lase distanță între iubita lui și vreun urmăritor nedorit, între sufletul său de soț și visul de țigan. Se găsesc totdeauna bădărani care să împingă puternic ușa asta tocmai cînd intri. Aduce frînturi de melodii, zarvă, fum de țigară... Roată de moară de apă... Roata vaporului alb ce izbea apa Dunării și-o lua pe Elsa într-un zbor de pescăruși... Roata asta are să se oprească, dar cea a vaporului se învîrtea din ce în ce mai repede, spumegînd apele, învolburîndu-și muselina, umflîndu-și crinolina. Iar eu pe chei în disperarea mea neputincioasă, urlete de sirenă... Era deja prea tîrziu pentru cei ce întîrziaseră, un vîrtej clipocea și se învolbura, o furie de cataractă prin care vocea nu mai putea răzbate, se

[1] Joc de cuvinte (*dépôt* în limba franceză: depozit și loc de detențiune). (N. t.)

dezlănţuia între pietre şi vapor. Căpitani sadici, amatori de drame cărora le plac despărţirile sfîşietoare pe pasarelă. Elsa astupîndu-şi urechile, iată ultima imagine pe care mi-o lasă, de parcă urechile o dureau cel mai tare din cauza despărţirii, sau nu voia să audă că speram s-o regăsesc. Deasupra roţii furtunoase, ca cel mai frumos loz al unei loterii necîştigătoare, ea oferea ghinionului meu un ultim şi veşnic surîs, silit, schimonosit, asurzit... În cele din urmă iată-mă, împing uşa, luat de vîrtejul roţii, izbit de palete în spuma dunăreană, ca un şoarece sau un buchet înecat, înghiţit fără scăpare... În adîncul apelor, Serasi îmbrăcat în roşu şi încălţat cu cizme se mişcă la fel ca un diavol aplecat peste vioară. Oare de ce în săptămîna asta şi-au pus din nou dolmanele, brandemburgurile, largile mîneci albe şi cizmele ? Oare printre arabescurile goale ale lemnului a auzit cînd am intrat, m-a zărit în reflexul magic al viorii ? Ridică o sprînceană strălucitoare de sudoare, mă priveşte o clipă ca pe o apariţie de vis şi complice, îmi face cu ochiul. A simţit că în astă seară sînt o pradă uşoară ; foloseşte cele mai irezistibile efecte ; oare în ce folclor vechi a căutat bucata asta ? Îmi dă impresia geniului, are să mă facă să plîng ! Oare şi-a pus costumul de îmblînzitor ca să mă sfîşie mai bine ? Par muzicanţii unei menajerii, acum arcuşurile stridente urlă şi pun pe fugă nişte pantere... Astă seară îmi face bine să văd cum sar fiarele ! Oglinzile sînt ascunse de draperii, concert bine înăbuşit şi dacă cavaleria din umbră trece iar pe bulevard, sîntem la adăpost, n-o vom auzi. Aici este regatul suspinelor şi al răgetelor, Serasi nu face parte din lumea în care tropăie cavaleria, craniul lui chel nu va fi niciodată despicat de o sabie, pieptul lui de paladin în care bat atîtea ritmuri s-ar înstela mai degrabă sub ghiarele unui tigru, în timp ce eu aş fremăta de încîntare auzind strigătele senzuale ale domnişoarei Serasi... Se opreşte din cîntat, îşi şterge fruntea, se întoarce şi dă ordine... În ciuda serii neliniştite, e totuşi multă lume să-l aplaude, multe Edvigi, tinere şi bătrîne, venite să-şi sărbătorească ziua numelui ; buchețele de violete prinse pe mantouri, trandafiri pe mese, sticle vesele... Totuşi locuri libere, de frică, şi eu datorez măsuţa asta unuia urmărit de cavalerie... Ah ! Aş vrea să fie aici tipul acela, uite-i scaunul lîngă mine, îmi face rău să mi-l închipui ; astăzi nu mi-a vorbit nimeni în afară de domnişoara Ofelia care m-a alungat. Aş vrea să fie el aici, să-mi vorbească înainte de a primi lovitura de sabie... Nu, băiete, nici cea mai mică sticlă de vin, paharul cel mai ieftin, altfel n-am să mai rezist pînă la domnişoarele de la Taverna Albastră. Serasi îmi caută privirea, se înclină ceremonios şi misterios, surîde şi cîntă din nou... Ordinele pe care le dăduse erau în legătură cu melodia ! Iat-o ! Totuşi sînt emoţionat s-o aud, de parcă deodată Elsa mi-ar atinge umărul. De cînd aşteptam clipa asta ! Nodul care mi se umflă în gît se dizolvă. Mă recunosc cu greu în oglinda pe care mi-o întinde. Eu sînt ? Dublura mea dansează în juru-mi prin fum, iar oamenii în timp

ce beau mă ascultă și mă privesc îndepărtați de mine. Nu simt durere ci o stranie amărăciune... Transpusă, de carnaval, teatrală, suspinînd și delirînd, iată melodia maimuțărind un străin dispărut... Mare virtuozitate, admirabil brio... Ea iese din mînecile largi de șarlatan, pline de buchete, batiste, porumbei, pantere și șerpi... Îmi face la fel de rău ca și plînsetul sfîșietor al unui clovn ! Nu pot să dau timpul înapoi... Elsa se pudra... Doamna Lyane juca cărți... Ah ! Ce indiferentă mi-e muzica asta ! Acum cîteva săptămîni credeam că ascultînd-o, voi simți o emoție profundă, o adîncă tulburare sentimentală și un rest de mîndrie... Poate că sînt și prea obosit de mers... Vinul... Fumul... Toropeala și Serasi care prea și-a bătut joc de nervii mei obosiți. Pentru Alaama eu n-am cîntat așa... Tema bărbatului cu ramura... Ah ! În seara asta dacă el ar fi cel urmărit de cavalerie prin străzile pustii. Poate că cel pe care l-am așteptat așa de mult, misteriosul la care visa Elsa și care nu era prea departe, va muri în seara asta... Dacă l-aș mai putea întîlni în întuneric ? Un pasaj plăcut, murmur armonios, tînăra pare răvășită... Totul e mort pentru mine. Dar rumoarea care urcă din cutia de scrisori, cîntecul meu pe stradă. Speranță, sfîșieri puternice răsună în mine, vibrează, se întinde, cheamă și Serasi nu-l va mai avea ! Lumea aplaudă ! Ei bine, aplaudă și tu ! Trebuie să-i mulțumești lui Serasi, să-l asiguri de o recunoștință veșnică !... „Ce minune, Serasi, ce interpretare ! Ce arcuș !“ Sînt lîngă estradă și de acolo de sus își plimbă privirea mîndră peste publicul albăstriu ce s-a închis într-o mulțime de cerculețe gălăgioase. Dar oare a auzit o detunătură dinspre ușa revolver ? Privirea de foc se ațintește spre ușa turnantă care, rotind grațios reflexele oglinzilor cu valurile sclipitoare ale unei mări liniștite, lasă să treacă spre luminile țigănești pe domnișoara Serasi... Cu o dezinvoltură olimpiană, cu brațele încărcate de flori, coboară din carusel, regină brună, încoronată cu o diademă... Înaintează în zigzag prin labirintul de mese, sprintenă și mlădioasă, fără să atingă mesele de marmoră, nici spatele rotund al bărbaților, nici, în special, părul spălăcit al femeilor. Nu-i nici un pericol să verse un pahar de vin pe mantoul de zibelină, de un lux pe cît de rar pe atît de neașteptat (de unde-l are ?). Mîndră, strînge la piept o jerbă de parcă i-ar fi dat-o pe bulevard însuși Dumnezeu, Destinul, Ananké, și pare să nu-și dea seama că în gestul acesta mîna stîngă fără mănuși se luminează de sclipirea violetă a unui inel princiar. Gîtul îi e încins de perle ; a supus universul ; privirile admirative ale femeilor se cațără spre triumful ei și cum nu înaintează prea repede îmi trimite un surîs sidefiu în întîmpinarea voluptuosului parfum. „Ah ! nu știați ? Fiica mea s-a logodit... Multă fericire, căsătorie bogată“... Fericire... căsătorie bogată... cuvinte groaznice ! Oare tot luxul acesta iese din grota doamnei Raffa ? „Dragul meu muzicant, îți mulțumesc pentru adresele pe care mi le-ai dat... ghicitoarea dumitale nu mi-a prezis un viitor prea frumos și totuși, în seara asta, nu-mi mai doresc nimic !“ Rîde și respirația-i par-

fumată îmi mîngîie fața. Fata asta a adunat toată prada promisă Elsei. Raffa s-a înșelat ! Ce geniu rău a condus-o ? Fata frumoasă întinde florile tatălui său căci îi e cald, vrea să-și arate rochia, își deschide blana și-și descoperă corpul. Simt o amețeală, toate tentațiile desfîrului ; din fericire mă disprețuiește, muzicant nenorocit. Pe mine mă așteaptă mirosurile tari și vulgare ale violoncelistelor albastre... „La ce visați ?“ Mîna păroasă a lui Serasi mă zgîlțîie. Ah ! Da, drepturile de autor asupra melodiei, să nu mor de foame... Se gîndește la tot, e practic, cinstit... Chiar generos, se oferă să-mi avanseze o mică sumă... Dar domnișoara Serasi a fost doar în trecere, pleacă imediat ; e zgomot în oraș, străzi barate de poliție, nu vrea să întîrzie. Am s-o conduc pînă la mașina ei și iată-mă mergînd ca un sclav supus în urma mlădioaselor mișcări ale șoldurilor și a parfumurilor languroase, printre mese, iar consumatorii îmi aruncă priviri disprețuitoare sau ironice, găsindu-mă nedemn de ea și știind că ea nu-i pentru mine. Împinge ușa și dispare, ne desparte o oglindă care pes■iește în fundul cărui eleșteu ? Chipul meu palid de înecat, spectru trist și supus. Nu-l recunosc, mă dezgustă, îl resping în apele moi și senzuale, mă afund în noapte în căutarea bărbatului cu ramura. „Unde vreți să vă las ?“ mă întreabă ea la marginea trotuarului, cu o voce melodioasă și dezmierdătoare, ca și cum ar fi fost gata să mi se dea. Mulțumesc ! O închid în cutia parfumată și mașina dispare în umbra bulevardului, luînd cu ea fericirea Elsei... Cît despre ea, nu voi ști niciodată

că trăiește în mizerie la Viena, nu-mi va scrie... Noroiul... Dezgustul... Hai ! acum față în față cu taina acestei nopți ! Caut pe cer un incendiu... fug pe urmele cavaleriei, spre zarva cea mare. Acolo, manifestele albe lucesc pe șinele tramvaiului ca un stol mort de păsări electrocutate. Iar unul. Scotocesc cadavrul unei zile, ia-i mesajul din buzunar : „Miting nocturn la Circul Mare“. Pe acolo trebuie s-o iau.

În lumina sub care scînteiază trapezele probabil că se desfășoară o dramă zguduitoare. Chiar dacă voi ajunge mai tîrziu nu se va termina în seara asta : voi avea timp destul să-i înțeleg rostul. În colțul străzii niște bărbați discută înainte de a se despărți. Nu sînt de acord și fiecare ar fi vrut să aibă dreptate înainte de a se întoarce acasă. Rostesc cuvinte îngrijorătoare care nu te mai lasă să dormi. În seara asta am nevoie de un bărbat care să-mi vorbească...

Vîntul mi-aduce o bandă de fantome, jurnale aruncate, zburînd pe asfalt. Sînt solzii mulțimii, penele ei, aripile... Acestea, deja călcate în picioare, cu urme, de parcă le-ar fi citit cu picioarele, zac la fel ca niște epave pe plajă. Iată unul care nu-i prea murdar, îl iau de pe jos, n-am citit azi nici unul, nici ieri, o să-mi arunc ochii pe el în pat, înainte de a adormi. Îl bag în buzunar ; carte de neînțeles care a trecut printr-o aventură. Ah ! Sînt lucruri pe care nici nu le-am știut, nici nu le-am înțeles... Unde-mi sînt prietenii ? Singurătatea abisului pe deasupra căruia zburau dragonii chinezești, pustiu al zilelor. Imnul răsună din nou în noapte, merg spre viața

ce mă cheamă. Acum, acolo, se grăbesc nişte umbre ce vin spre mine : poate lumea a ieşit de la circ... Aşa-i ! Iată o mulţime ce creşte şi a cărei aţîţare înăbuşită îndelung înalţă spre stele zarvă de cuvinte. Urc spre mulţime, mă îndrept spre misterul fascinant de zgomote şi voci. Cotesc pe strada aceasta ! La capătul ei nu disting bine mişcările mulţimii întunecate. Înaintează, grăbeşte-te, să nu ajungi prea tîrziu. Ei se înghesuie, unii se îndepărtează cu paşi grăbiţi, alţii aleargă, cred c-o iau la fugă. Ai grijă ! Iată-te luat de vîltoare, mergi de-a lungul zidului. Ce se întîmplă ? Nu înţeleg nimic, prostule. Ah ! Se apropie cavaleria ! Urmează curentul, galopează în sensul celorlalţi ! Nevinovat ! sînt ultimul şi caii sînt foarte aproape. Ia-ţi picioarele la spinare !... Sări peste tipul ăsta întins pe jos, baltă de sînge... Bărbatul cu ramura ! Încerca să se ridice şi probabil că l-am lovit cu piciorul în cap... Capetele cailor deasupra capului meu, zgomot îngrozitor al copitelor pe pavaj, balele cailor. Simt suflul săbiilor scoase în întuneric, au să mă lovească... Studenta cu ilustratele... Să fug mai repede, să aplec capul... Mă învîrtesc... Ce arsură...

Zgomot stins al cavaleriei... Cai ce se vor adăpa în jghiaburile lumii... Nu pleca Elsa, uită-te la mine, aşa, mereu... Sirena vaporului a amuţit, în sfîrşit, emoţia nu-ţi mai face rău la urechi, nu mai zîmbeşti silit. Ce linişte minunată ! Da, întinde peste mine cuvertura asta călduţă ce-mi curge din cap, vîscoasă şi roşie. Degetele

pipăie o lumină năclăită ; Lyane a răsturnat uleiul de la lampă, curge pe claviatura pianului, îmi picură pe faţă, nu-i nimic, ascultă melodia, Elsa... Acum, cînd e întuneric beznă o aud mai bine. O aud pentru prima dată şi dragonii chinezeşti zboară spre cer, descătuşaţi, în sfîrşit liberi ! Îşi cască boturile ca să bea reflexele incendiului, deasupra imnurilor şi strigătelor ! Se rotesc în jurul cupolelor de piatră... Clopotele bisericilor încep să bată, aud lovituri repetate sub pămînt, izvoarele sulfuroase fierb, ţîşnesc şi mă inundă, miros de sulf, mireasmă de trandafiri, curg încet pe fruntea mea, e muzică. O melodie nouă. E încă în măruntaiele pămîntului, dar se ridică... Mîine viaţa va fi minunată, fericirea va curge în valuri. Am în buzunar hîrtia luată de pe bulevardul de unde o ducea vîntul, uşor de descifrat, scris în la major... Minunate portative, text sfînt luminos, nemăsurată simfonie, am scos-o din cutia de scrisori, un pumn de frunze uscate... O, chip de Gorgonă, cap monstruos al Raffei, falsă sibilă, nu există destin, l-am nimicit, l-am învins... Mă ridică, oare cine-mi mişcă corpul fluid ca apa în fundul sacului întunecat al hainelor ? Tu eşti Elsa ? Nu vreau să te ajute fata lui Serasi, nu vreau să mă atingă ea, mi-ar fura partitura ca să i-o dea lui taică-său... Înot în voci. „Ţine-i capul, aici e lovit..." Sînt bărbaţi, cei pe care-i aşteptam... Îmi vor vorbi, sînt foarte blînzi. Mă las în voia lor, clătinat, plimbat... Legănat pe o targă sub stele... Vadul... Cerul se înfioară, cerului îi e frig, cerul freamătă... Dar bărbatul se simte bine... Şi

deodată vîntul care mătură bulevardul şi-mi mîngîie fruntea... Targa alunecă într-o maşină şi uşa se închide... Noaptea din cutia de scrisori ; sînt înăuntru printre secrete, în mister, în marea întrebare. Sînt departe de tine ! În sfîrşit oraşul a pus mîna pe mine ! Mă ia cu el prizonier, dar e frumos ! Pînă la urmă ne vom înţelege... Nu trebuie decît să mă las dus... Maşina înaintează pe asfaltul mai neted ca un lac, la fel de liniştit ca şi încrederea deplină, dar încotro ? Nu ştiu, într-o direcţie necunoscută.

CUPRINS

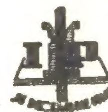
Lector: DIANA RADU
Tehnoredactor: VICTOR MAȘEK

*

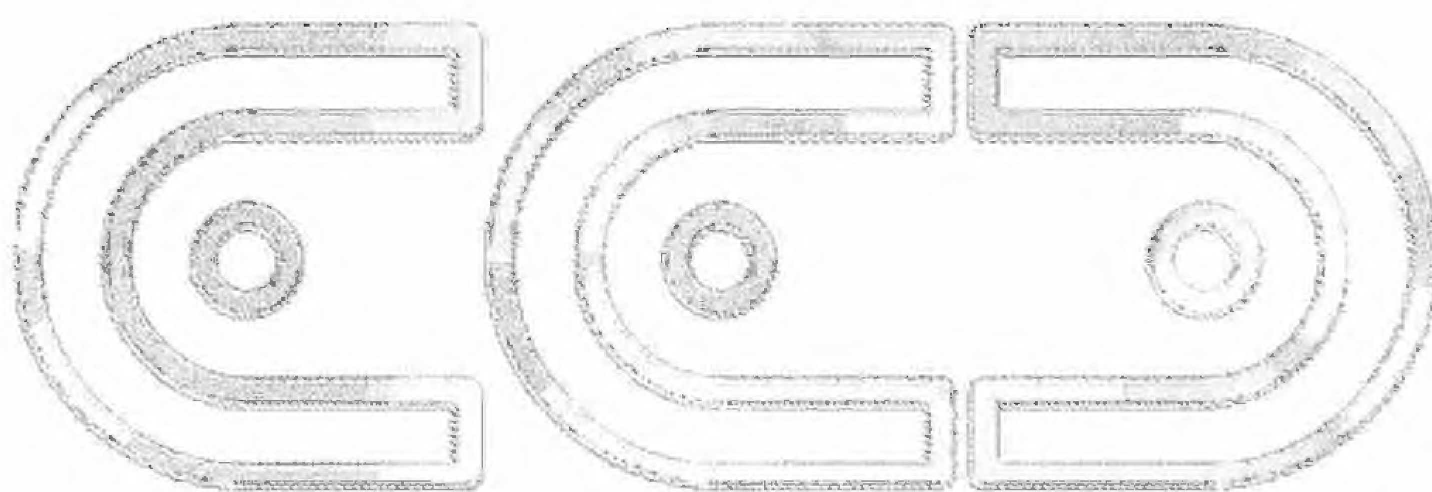
Bun de tipar: 11.09.1980. Coli tipar 8,75.

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1137 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucuresti.
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

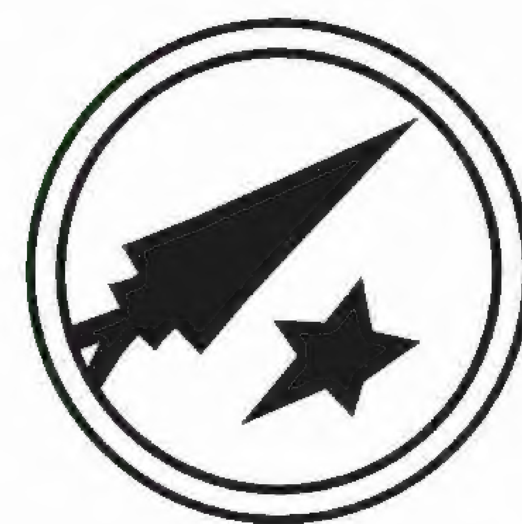
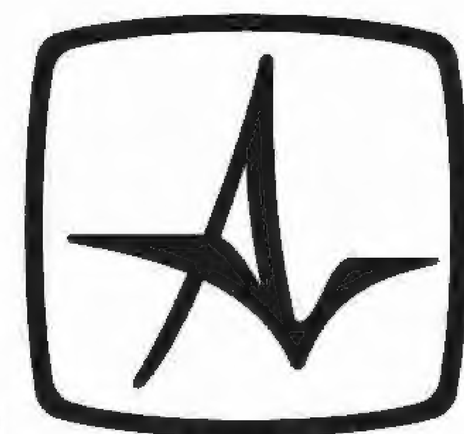

și

CAT Graur

Antwerpen

2024